



บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของ สลา คุณวุฒิ
ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล ของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี

รณชัย สำเภานนท์

ดุขฎิณิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช 2569

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของ สลา คุณวุฒิ
ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล ของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี



คุณนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

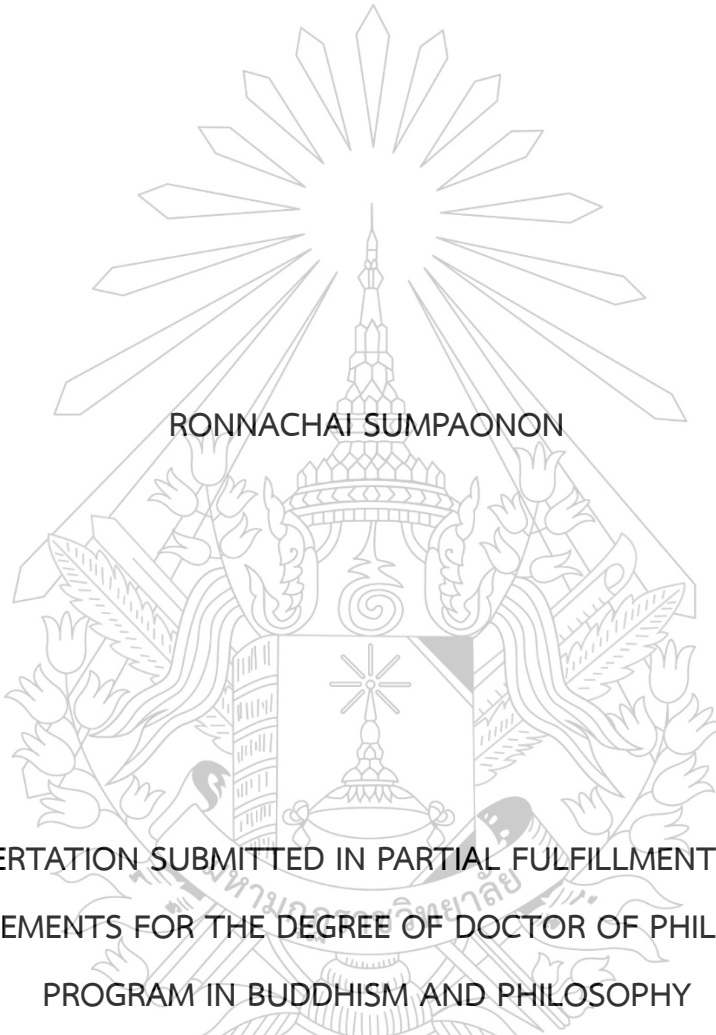
สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวรวิหาร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช 2569

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

INTEGRATING THE MAIN PRINCIPLES OF THERAVADA BUDDHIST
PHILOSOPHY APPEAR IN THE LITERATURE OF SALA KHUNAWUTI,
WHICH AFFECTS THE BALANCED WAY OF LIFE OF THE
PEOPLE OF UBON RATCHATHANI PROVINCE



RONNACHAI SUMPAONON

A DISSERTATION SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE
REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY
PROGRAM IN BUDDHISM AND PHILOSOPHY
GRADUATE SCHOOL OF VAJIRANYANAVARORASA
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

2026

COPYRIGHT OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

หัวข้อขุณินพนธ์	บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของ สลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล ของประชาชน จังหวัดอุบลราชธานี
ชื่อนักศึกษา	รณชัย ลำเภานนท์
ชื่อปริญญา	ปรัชญาขุณินพนธ์บัณฑิต
สาขาวิชา	สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา
ปีพุทธศักราช	2569
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ดร.อุทัย กมลศิลป์

บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อขุณินพนธ์นี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาขุณินพนธ์บัณฑิต

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

(พระสุทธิวิจิตรเมธี , ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.)

คณะกรรมการสอบขุณินพนธ์:

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อำพล บุตดาสาร)

อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน)

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(ดร.อุทัย กมลศิลป์)

กรรมการ

(ดร.กฤตสุขชิน พลเสน)

กรรมการ

(ดร.สันติราษฎร์ พวงมลิ)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

หัวข้อวิทยานิพนธ์	บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของ สลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล ของประชาชน จังหวัดอุบลราชธานี
ชื่อนักศึกษา	รณชัย ลำเกณนันท
ชื่อปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชา	สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา
ปีพุทธศักราช	2569
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ดร.อุทัย กมลศิลป์

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวรรณกรรมและการดำเนินชีวิต 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ 3) เพื่อบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี และ 4) เพื่อนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการเก็บข้อมูลภาคสนามผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 20 รูป/คน ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำเสนอในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า :

- ทฤษฎีเกี่ยวกับวรรณกรรมและการดำเนินชีวิตเห็นร่วมกันว่า วรรณกรรมเป็นทั้งภาพสะท้อนชีวิต บทเรียนทางสังคม เครื่องมือทางจิตวิทยา และสื่อปลูกฝังคุณธรรม อันช่วยให้มนุษย์สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลทั้งในมิติส่วนตัว ครอบครัว ความรัก และสังคม
- วรรณกรรมเพลงของครูสลา คุณวุฒิ สะท้อนหลักพุทธปรัชญาเถรวาทผ่าน สังคหวัตถุ 4 ที่เสริมสร้างความอบอุ่นในครอบครัว ฆราวาสธรรม 4 ที่ทำให้ความรักตั้งอยู่บนความจริงใจ อดทน และเสียสละ และ พละ 5 ที่เป็นพลังใจในการต่อสู้ชีวิต ทำให้เพลงมิได้เป็นเพียงความบันเทิง แต่เป็นแนวทางชีวิตที่ช่วยให้ผู้ฟังดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลทั้งด้านครอบครัว ความรัก และกำลังใจ
- วรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ มิได้เป็นเพียงการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก หากยังเป็นเครื่องมือทางวัฒนธรรมที่บ่มเพาะหลักธรรมให้ผู้ฟังสามารถนำไปปรับใช้ได้จริง ทั้งการสร้างครอบครัวที่อบอุ่น การรักษาความรักที่มั่นคง และการสร้างกำลังใจในการเผชิญอุปสรรค
- องค์ความรู้ใหม่ที่ได้เรียกว่า “L.S.B MODEL” โมเดล L = Love with Virtue หมายถึง ความรักเชิงคุณธรรมตามหลักฆราวาสธรรม 4, S = Supportive Family หมายถึง ความเกื้อกูลในครอบครัวตามหลักสังคหวัตถุ 4, และ B = Balance through Inner Strength หมายถึง

การสร้างสมดุลชีวิตด้วยพละ 5 ทั้งสามมิตินี้สะท้อนให้เห็นว่า บทเพลงของครูสลา มีคุณค่ามากกว่า ศิลปะบันเทิง แต่ยังเป็นพลังเชิงสัญลักษณ์ที่นำพาผู้ฟังสู่การดำเนินชีวิตที่สมดุลและมั่นคงทาง คุณธรรม

คำสำคัญ : พุทธปรัชญาเถรวาท, วรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ, การดำเนินชีวิตอย่างสมดุล, ประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี



ABSTRACT

Dissertation Topic	INTEGRATING THE MAIN PRINCIPLES OF THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY APPEAR IN THE LITERATURE OF SALA KHUNAWUTI, WHICH AFFECTS THE BALANCED WAY OF LIFE OF THE PEOPLE OF UBON RATCHATHANI PROVINCE
Student's Name	Ronnachai Sumpaonon
Degree Sought	Doctor of Philosophy
Program	Program in Buddhism and Philosophy
Anno Domini	2026
Advisor	Associate Professor Dr. Boonruam Khammuangsaen
Co-Advisor	Dr. Uthai Kamolsilp

This dissertation aims to: 1) to study theoretical concepts regarding literature and life; 2) to study Theravada Buddhist philosophy as reflected in Sala Khunawut musical works; 3) to integrate Theravada Buddhist philosophy as reflected in Sala Khunawut musical works and how it contributes to the balanced lives of the people of Ubon Ratchathani Province; and 4) to present knowledge about the integration of Theravada Buddhist philosophy as reflected in Sala Khunawut musical works and how it contributes to the balanced lives of the people of Ubon Ratchathani Province. This qualitative research utilized document analysis and related research, along with field data collection through in-depth interviews with 20 experts. The data were analyzed, synthesized, and presented descriptively.

The research findings reveal :

1. Theories on literature and life agree that literature serves as a reflection of life, a social lesson, a psychological tool, and a means of cultivating morality. This enables people to live a balanced life in all dimensions, including personal, family, love, and society.

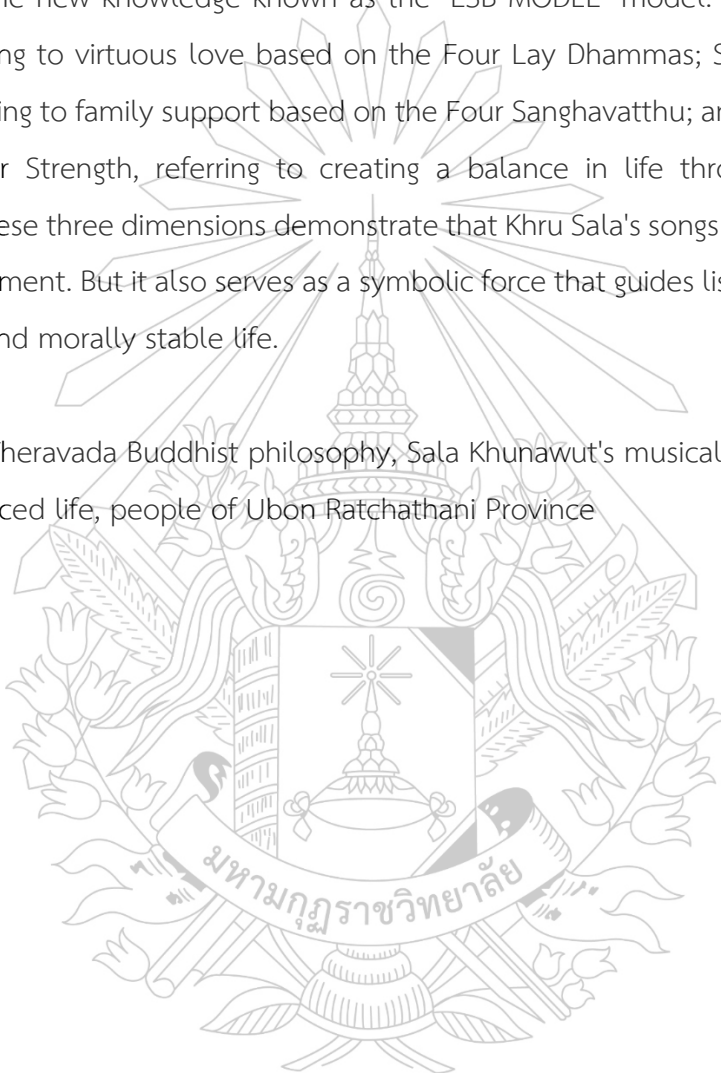
2. The musical works of Khru Sala Khunawut reflect Theravada Buddhist philosophy through the Four Sanghavatthu, which fosters warmth in the family; the Four Lay Dhammas, which nurture love based on sincerity, patience, and sacrifice; and the Five Strengths, which provide the strength to overcome life's challenges.

This makes the songs not just entertainment, but also a way of life that helps listeners achieve a balance between family, love, and encouragement.

3. The musical works of Khru Sala Khunawut are not only expressions of emotion, but also cultural tools that cultivate Dhamma principles that listeners can apply in practice, including building a warm family, maintaining strong love, and fostering encouragement in the face of obstacles.

4. The new knowledge known as the "LSB MODEL" model: L = Love with Virtue, referring to virtuous love based on the Four Lay Dhammas; S = Supportive Family, referring to family support based on the Four Sanghavatthu; and B = Balance through Inner Strength, referring to creating a balance in life through the Five Strengths. These three dimensions demonstrate that Khru Sala's songs are more than just entertainment. But it also serves as a symbolic force that guides listeners toward a balanced and morally stable life.

Keywords : Theravada Buddhist philosophy, Sala Khunawut's musical literature, living a balanced life, people of Ubon Ratchathani Province



กิตติกรรมประกาศ

ดุชนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้เนื่องด้วยความเมตตาจากบุคคลหลายฝ่ายที่ได้ช่วยเหลือในครั้งนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณ พระธรรมวชิรจินดาภรณ์, รศ.ดร. อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และพระราชสุทธีวิจิตรเมธี, ผศ.ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย คณาจารย์ของบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรสทุกรูป/ท่าน ที่ได้อบรมสั่งสอนประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้เกิดสติปัญญาทั้งในด้านพระพุทธศาสนาและปรัชญา ตลอดจนความรู้ด้านต่าง ๆ อันสามารถนำไปใช้พัฒนาต่อยอดในการดำเนินชีวิตให้เกิดประโยชน์สุขต่อตนเองและผู้อื่น

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน อาจารย์ที่ปรึกษาหลักดุชนิพนธ์ และ อาจารย์ ดร.อุทัย กมลศิลป์ ที่ได้ให้คำปรึกษาตลอดจนตรวจสอบข้อบกพร่องต่าง ๆ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาของดุชนิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญที่ให้สัมภาษณ์ทั้ง 20 ท่าน ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยทุกท่านที่ได้อำนวยความสะดวกด้วยดีเสมอมาตลอดจนเพื่อนนักศึกษาระดับปริญญาเอกทุกท่านที่คอยเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยโดยตลอดมา

คุณงามความดีและประโยชน์อันเกิดจากดุชนิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอใช้เป็นเครื่องสักการบูชาคุณ พระรัตนตรัย พระคุณของมารดา บิดา ครูอาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ที่มีคุณค่ายิ่ง และขอแผ่คุณความดีนี้ให้แก่เพื่อนมนุษย์ และสรรพสัตว์ ทุกรูป ทุกนาม พร้อมทั้งเจ้ากรรมนายเวรในทุภพทุกชาติด้วยเทอญ

รณชัย สำเภานนท์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ช
กิตติกรรมประกาศ.....	ฅ
สารบัญ.....	ณ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฐ
สารบัญคำย่อ.....	ฑ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามการวิจัย.....	4
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	4
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	5
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	6
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ.....	8
1.7 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	13
1.9 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	14
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวรรณกรรมและการดำเนินชีวิต.....	15
2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวรรณกรรม.....	15
2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวรรณกรรมทั่วไป.....	40
2.3 ความสำคัญของผลงานบทเพลงของสลา คุณวุฒิ.....	46
2.4 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล.....	73
2.5 พื้นที่การวิจัย.....	80
2.6 สรุป.....	87
บทที่ 3 หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ.....	89
3.1. หลักพุทธปรัชญาเถรวาท.....	89
3.2 หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ.....	94
3.3 สรุป.....	126

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 4	บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลง ของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล ของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี.....	136
4.1	บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลง ของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล ของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานีด้านครอบครัว (สังคหวัตถุ 4).....	136
4.2	บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลง ของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล ของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานีด้านความรัก (ขมรวาสธรรม 4).....	138
4.3	บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลง ของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล ของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานีด้านกำลังใจ (พละ 5).....	141
4.4	สรุป.....	143
บทที่ 5	สรุปผล อภิปรายผล องค์ความรู้ และข้อเสนอแนะ.....	145
5.1	สรุปผลการวิจัย.....	145
5.2	อภิปรายผลการวิจัย.....	147
5.3	องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย.....	151
5.4	ข้อเสนอแนะ.....	154
บรรณานุกรม		156
บุคลากร		164
ภาคผนวก		166
ภาคผนวก ก	รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย.....	167
ภาคผนวก ข	หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ.....	169
ภาคผนวก ค	แบบสัมภาษณ์เชิงลึก.....	175
ภาคผนวก ง	รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์.....	182
ภาคผนวก จ	หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์.....	185
ภาคผนวก ฉ	หนังสือรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน.....	206
ประวัติผู้วิจัย		208

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1	ผลงานการประพันธ์เพลงของสลา คุณวุฒิ.....47
2.2	อัลบั้มในนามวงเทียนก้อม (ประพันธ์เอง ร้องเอง).....56
2.3	อัลบั้มในนามวงจันทน์.....58
2.4	อัลบั้มในนามทิว ทานตะวัน.....59
2.5	ชุดพิเศษ & อัลบั้มพิเศษ.....60
2.6	ซิงเกิ้ลเดี่ยว.....64
3.1	สังคหวัตถุ 4 (ทาน ปิยวาจา อตถจริยา, สมานตตตา) ซึ่งสะท้อนด้านครอบครัว.....128
3.2	ฆราวาสธรรม 4 (สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ) ซึ่งสะท้อนด้านความรัก.....131
3.3	พละ 5 (ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา) ซึ่งสะท้อนด้านกำลังใจ.....134
4.1	บูรณาการหลักพุทธปรัชญากับการดำเนินชีวิต.....143



สารบัญรูปภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	14
2.1 ตราสัญลักษณ์จังหวัดอุบลราชธานี.....	85
2.2 แผนที่จังหวัดอุบลราชธานี.....	86
5.1 โมเดล “L.S.B MODEL”	154



สารบัญคำย่อ

พระไตรปิฎกที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ในการเขียนดัชนีพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยใช้พระไตรปิฎกฉบับ
มหามกุฏราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2534 อรรถกถา 91 เล่ม ในการอ้างอิงโดยมีคำย่อและคำเต็มเรียง
ตามลำดับ ดังนี้

คำย่อ	คำเต็ม
พระวินัยปิฎก	
วิ.ม.	พระวินัยปิฎก มหาวรรค
พระสุตตันตปิฎก	
ม.ม.	พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์
ส.นิ.	พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย นิทานวรรค
ส.ส.	พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
อง.ทุก.	พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต
อง.ติก.	พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทิกนิบาต
อง.สตตก.	พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต
ขุ.จ.	พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย จุฬนิทเทส
ขุ.ธ.	พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธัมมบท
ขุ.อิติ.	พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ
พระอภิธัมมปิฎก	
อภ.วิ.	พระอภิธัมมปิฎก วิภังค์

หมายเหตุ :

ชื่อย่อคัมภีร์พระไตรปิฎกมี 3 ตอน คือ เลขเล่ม/เลขข้อ/เลขหน้า เช่น อง.ปญจก.
22/174/228-229 หมายถึง พระไตรปิฎก หมวดพระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต
เล่มที่ 22 ข้อที่ 174 หน้า 228-229 เป็นต้น

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักพุทธปรัชญาเถรวาทถือเป็นรากฐานของการเข้าใจความจริงแห่งชีวิตตามหลักปรมัตถสัจจะ ซึ่งสอนให้มนุษย์ดำรงอยู่ด้วยดุลยภาพระหว่างโลกียะและโลกุตระ พระพุทธองค์ทรงชี้ว่าการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องมิได้เกิดจากการถกเถียงเชิงอภิปรัชญา หากเกิดจากการปฏิบัติที่นำไปสู่ความสงบและความสมดุลแห่งจิตใจ (อง.อ. 1/100) ในทำนองเดียวกัน วรรณกรรมเพลงในฐานะ “กระจกส่องสังคม” มีพลังทางวัฒนธรรมที่สะท้อนความจริงของชีวิตและถ่ายทอดคุณธรรมให้ผู้ฟังอย่างซึมลึก โดยเฉพาะในเพลงลูกทุ่งอีสานซึ่งเป็นเสียงสะท้อนของประชาชนชั้นรากหญ้า ผู้ยังคงยึดมั่นในคุณค่าความกตัญญู ความเพียร และศรัทธาในธรรม ดังนั้นคำสอนทั้งในแง่หลักการ เป้าหมาย และวิธีการในพระพุทธศาสนาจึงเป็นผลมาจากการเข้าใจความจริงที่มีอยู่จริง พระพุทธองค์ทรงค้นพบแล้วนำมาเสนอตามความจริง (ส.นิ. (ไทย) 10/61/30) เช่นเดียวกับการค้นพบและรายงานความจริงเชิงวิทยาศาสตร์จนนำมาอธิบายเชิงทฤษฎีและประยุกต์ใช้เพื่อกำหนดเทคโนโลยีสาขาต่าง ๆ การเข้าถึงความจริงตามหลักพระพุทธศาสนาต้องอาศัยความเพียรของมนุษย์ โดยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ใช่เข้าถึงโดยการบันดาลของสิ่งเหนือธรรมชาติ พระพุทธเจ้าทรงมุ่งหมายและสั่งสอนเฉพาะสิ่งที่ปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ได้จริง เกี่ยวข้องกับชีวิตเพื่อการแก้ปัญหาชีวิต ไม่สนับสนุนวิธีครุ่นคิดและถกเถียงหาเหตุผลเกี่ยวกับปัญหาทางอภิปรัชญา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2557) การพิจารณากำหนดความเป็นพุทธธรรมจึงพิจารณาคุณค่าทางจริยธรรมประกอบด้วย คือ การตัดสินใจความจริง ด้วยการปฏิบัติได้ผลปรากฏ และที่สำคัญการเข้าใจซาบซึ้ง และบรรลุเป้าหมายชีวิตตามหลักพุทธธรรมที่เรียกว่าจริยธรรม เข้าถึงได้ในวิถีชีวิตธรรมดา คนที่มีโยนิโสมนสิการ แม้ฟังคนโง่คนบ้าพูดก็หยั่งรู้สัจธรรมได้ (ส.นิ. (ไทย) 1/320) ต่อความจริง บุคคลไม่พึงปลงใจเชื่อในหลักปฏิบัติ ทั้งโดยการที่ฟังตาม ถือตาม เล่าลือ เชื่อตามคัมภีร์ ตรรักะ คิดตามเหตุผลเป็นทฤษฎีที่น่าเชื่อ เป็นสิ่งที่น่าเชื่อถือหรือเพราะนับถือว่าเป็นคำสอนของครูเรา แต่จะเชื่อจนกว่าเห็นผลประจักษ์ จากผลปฏิบัติเกิดชัดเจนแก่ตนเองว่ากุศล กุศล มีโทษ ไม่มีโทษ เป็นทุกข์หรือเป็นสุข (อง.ตัก. (ไทย) 20/505/2412) หากมองในแง่สังคม พระพุทธองค์ทรงจัดตั้งคณะสงฆ์เพื่อเป็นแหล่งแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม การบำเพ็ญกรณียกิจของพระพุทธเจ้าและของพระสาวกมีวัตถุประสงค์และขอบเขตกว้างขวาง เห็นได้จากพุทธพจน์ครั้งแรกที่สาวกออกประกาศศาสนาว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขของชนเป็นอันมาก เพื่อเกื้อการุณแก่โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่

ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย” (วินย. (ไทย) 4/32/39) โดยวิธีการและหลักการมีสิกขา3 เป็นต้นแบบที่ปรับวิธีการและทักษะที่เหมาะสมกับกาลเทศะ อุปนิสัย และเบื้องหลังตามสังคม – วัฒนธรรม

เพลงลูกทุ่งเป็นเพลงที่มีพัฒนาการมาจากเพลงพื้นบ้านและเพลงไทยเดิม มีวิธีการร้องและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวคือ มีทำนองเพลงฟังแล้วเข้าใจง่าย มีลีลาเฉพาะ เน้นความสนุกสนาน ทำนองเพลงมาจากเพลงพื้นบ้าน วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งจึงมีบทบาทต่อสังคมและได้รับความนิยมมากขึ้น ทั้งนี้วงการเพลงลูกทุ่งไทยยังมีนักร้อง นักประพันธ์เพลงหลายคนที่มีความสามารถทั้งขับร้องและประพันธ์เพลงจนเป็นที่ยอมรับในทุกระดับของสังคมไทย (จินตนา ดำรงเลิศ, 2533)

เพลงลูกทุ่งอีสาน ถือว่าอยู่ในประเภทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกิดจากการปรับปรุงเพลงไทยเดิมและเพลงพื้นเมืองให้มีลักษณะคล้ายกับเพลงลูกทุ่งไทยแต่เนื้อหาหลักเกณฑ์ของเพลงลูกทุ่งอีสานสามารถมองได้จากภาษาที่ใช้ในคำร้องของเพลงลูกทุ่งอีสาน คือ ภาษาท้องถิ่นอีสานปะปนภาษาภาคกลางและสำเนียงการเอื้อนเสียง ลีลา สำเนียง แม้ว่าจะใช้เครื่องดนตรีสากลบรรเลงเพลงลูกทุ่งอีสาน แต่สำเนียงก็จะปรากฏออกมาเป็นทำนองพื้นบ้านอีสาน โดยใช้เครื่องดนตรีสากลประกอบเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน เพื่อให้เห็นบรรยากาศท้องถิ่นตามคำร้อง ทำนองและสำเนียงเพลงพื้นบ้านอีสาน (นิพนธ์ สุวรรณรงค์, 2549) เพลงลูกทุ่งอีสานได้พัฒนาการทางวัฒนธรรมไทยมาอย่างต่อเนื่อง มีเนื้อหาเพลงที่ฟังง่าย จำง่ายผู้ฟังไม่ก็ครั้งก็สามารถร้องได้ทั่ว ๆ ไป นอกจากนี้การที่บทเพลงเป็นการสื่อสารที่ดำรงอยู่ในสังคม ซึ่งมีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่โดยตลอด เนื้อหาของเพลงลูกทุ่งก็เป็นปฏิกิริยาต่อปัญหาซึ่งผู้อยู่กับสังคมร่วมสมัยไม่ต่างจากวรรณกรรมประเภทอื่น เพลงลูกทุ่งจึงเป็นช่องทางแสดงออกทางความคิดด้วย โดยทั่วไปความคิดเป็นผลิตผลในบริบททางสังคม วัฒนธรรม การทำงานวรรณศิลป์ใช้ภาษาเป็นวัสดุผู้แต่งก็ต้องใช้ภาษาร่วมกับผู้อื่น (สุชา ศาสตร์, 2525)

ในการดำเนินชีวิตของสังคมซึ่งสามารถแสดงออกให้เห็นได้ทั้งทางด้านภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อต่าง ๆ ซึ่งความสัมพันธ์เหล่านี้สามารถชี้ให้เห็นถึงตัวตนของคนในสังคมนั้น ๆ ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้นวัฒนธรรมถือได้ว่าเป็นสิ่งที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงคนในสังคมซึ่งแสดงออกโดยการยึดถือแบบแผนปฏิบัติหรือการแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดของสมาชิกในสังคมเช่น การขับลำ นาฏศิลป์ดนตรี กระบวนการในเพลงลูกทุ่งไม่ว่าจะเป็นทำนอง ดนตรี เนื้อหาในเพลงลูกทุ่ง โดยเพลงลูกทุ่งไทย สามารถสะท้อนเหตุการณ์ทางมนุษยศาสตร์เป็นพื้นฐาน จึงทำให้สามารถโดนใจผู้ฟังในชั่วข้ามคืน พอรุ่งขึ้นก็อาจมีเพลงเกิดใหม่สะท้อนความจริงในจิตสำนึกของบุคคลในสังคมนั้น ๆ อย่างรวดเร็วและหลากหลาย แต่ก็มีแนวโน้มที่จะมีโครงสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติมนุษย์แบบเดียวกัน หลักการพื้นฐานทางพุทธศาสนา หลักทฤษฎีจิตวิทยา กล่าวคือ ขณะที่พระพุทธศาสนา แสดงส่วนประกอบชีวิตตามความเป็นจริงทั้งหมดแบบองค์รวม ที่เรียกว่าตัวสภาวะ (ส.ส. (ไทย) 15/554/174) เช่น องค์ประกอบแบ่งแบบขั้น 5 ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ รูป ส่วนประกอบของมนุษย์ที่เป็นร่างกาย พฤติกรรม กลุ่มหลัง คือ นาม ประกอบด้วย ความรู้สึก (เวทนา) การรับรู้สิ่งที่

ทำให้เราจำได้ (สัญญา) เห็นคุณสมบัติของจิตที่ให้นึกคิดได้ หรือปรุงให้เกิดการคิดการกระทำ (สังขาร) และความรู้ที่เป็นฐานในการทำงานของจิตสำนึกตัวอื่น (วิญญาณ) (สุทธิมรรค. (ไทย) 3/1) คุณค่าของหลักคำสอนเรื่องชั้น 5 ที่สำคัญคือการพัฒนามนุษย์ต้องให้จัดการไปตามเหตุ – ผล ช่วยให้ฝึกคิดและแก้ปัญหาตามสภาวะและความเป็นจริง ส่วนหลักจิตวิทยาสมัยใหม่ โดยเฉพาะหลักการอธิบายพฤติกรรมและจิตสำนึก หรือรูปแบบในพุทธศาสนาเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาพฤติกรรมและจิตสำนึก (Morgan, C.T. & King, R.A., 1971) ก็มีวิธีในการเข้าถึงความจริงของมนุษย์เชิงประจักษ์ จิตวิทยาในฐานะที่เป็นวิทยาศาสตร์ ก็เป็นความรู้ที่มีการจัดระบบความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมและจิตสำนึกของมนุษย์จากการสังเกตและรวบรวมข้อมูลจากปรากฏการณ์อย่างระมัดระวัง เพื่อค้นหาแบบพฤติกรรมและจิตสำนึกที่เป็นสากล โดยผู้อื่นสามารถพิสูจน์และตรวจสอบได้

บทเพลงมีบทบาทอย่างมากในการถ่ายทอดเรื่องราวให้ผู้คนเกิดความเข้าใจในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เนื่องจากได้หยิบยกสภาพปัญหาความเป็นอยู่ของคนทุกระดับในสังคม ประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรม วรรณกรรม มาสอดแทรกไว้ในเพลง รวมถึงมีการเปรียบเทียบเหตุการณ์เรื่องราวต่าง ๆ ที่สะท้อนจากสังคมทั้งด้านความรัก ความผิดหวัง ความสมหวัง ทำให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ร่วมไปกับบทเพลงด้วย นอกจากนี้แล้วบทเพลงยังมีส่วนช่วยให้เกิดสุนทรียแก่ผู้ฟังในแง่ของการสร้างความบันเทิงและความเพลิดเพลินใจ เช่น บทเพลงลูกทุ่ง ที่มีลักษณะฟังเข้าใจง่าย ทั้งยังนำเพลงพื้นบ้าน เพลงไทยเดิม เพลงต่างประเทศ ตลอดจนนำเรื่องราวจากวรรณกรรม มาร้องปรับแต่งทำนองเนื้อหาให้มีความน่าสนใจ (Morgan, C.T. & King, R.A., 1971) เนื้อหาเพลงมักจะแสดงความจริงเกี่ยวกับมนุษย์และสังคมมากกว่าที่จะกล่าวถึงสิ่งเหนือธรรมชาติ (สมชัย ศรีนอก, 2553) โดยสามารถสะท้อนความจริงแห่งชีวิตอย่างทันเหตุการณ์เพราะสามารถปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระ ดนตรีและท่วงทำนองได้อย่างเสรี ถูกกับจริตผู้ฟังตามยุคสมัย เป็นที่ถูกใจและสมกับกาลเทศะ (บุษกร ครุทวงศ์, 2537)

สลา คุณวุฒิ เป็นศิลปินผู้ใช้ถ้อยคำธรรมดาแต่เปี่ยมความหมาย ถ่ายทอดแนวคิดชีวิตผ่านบทเพลงที่ก่อให้เกิดปัญญา เช่น “สัญญาว่าน้ำตาแม่” “ยาใจคนจน” และ “อ้ายฮักเจ้าเด้อ” เพลงเหล่านี้มีใช้เพียงศิลปะแห่งเสียง แต่เป็น “วรรณกรรมธรรมะร่วมสมัย” ที่สอดคล้องกับหลักสังคหวัตถุ 4 ขรรวาสธรรม 4 และพละ 5 ซึ่งเป็นหลักแห่งความสัมพันธ์ ความรัก และพลังใจในวิถีชีวิตพุทธชน แม้ว่าจะมีงานศึกษาหลายชิ้นที่กล่าวถึงแนวคิดทางสังคมและศีลธรรมในเพลงของสลา คุณวุฒิ แต่ยังไม่ปรากฏงานใดที่บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาททั้งสามหมวดเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ เพื่ออธิบายผลต่อ “การดำเนินชีวิตอย่างสมดุล” ของประชาชนในบริบทเฉพาะของจังหวัดอุบลราชธานี นี่คือ ช่องว่างของงานวิจัย (Research Gap) ที่งานนี้มุ่งเติมเต็ม โดยเชื่อว่าบทเพลงสามารถเป็นสื่อพัฒนาจิตใจและส่งเสริมคุณภาพชีวิตได้อย่างแท้จริง

จังหวัดอุบลราชธานี เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่กว้างขวาง มีประชากร ประมาณ 1,816,057 คน (ธันวาคม, 2567) แบ่งการปกครองออกเป็น 25 อำเภอ 216 ตำบล 2,699 หมู่บ้าน ประกอบอาชีพส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรม การพักผ่อนหย่อนใจของประชาชนส่วนใหญ่ซึ่งอาศัยในชนบทจะฟังวิทยุทรานซิสเตอร์หรือโทรศัพท์มือถือหาความบันเทิงด้วยการฟังเพลงลูกทุ่งหมอลำซึ่งเป็นศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เพลงที่ฟังส่วนใหญ่เป็นเพลงลูกทุ่งที่เป็นวรรณกรรมบทเพลงของสลา คุณวุฒิ ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นครูเพลงบ้านนอก มีบทเพลงหลากหลายที่สะท้อนให้เห็นถึงการดำรงชีวิตเพื่อให้เกิดความสมดุลในการดำรงชีวิตด้านครอบครัว ความรัก และกำลังใจ ผู้วิจัยเกิดและดำรงชีวิตที่จังหวัดอุบลราชธานีจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี ต่อไป

1.2 คำถามการวิจัย

- 1.2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับวรรณกรรมและการดำเนินชีวิตเป็นอย่างไร
- 1.2.2 หลักพุทธปรัชญาเถรวาทใดที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ และมีลักษณะอย่างไร
- 1.2.3 การบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานีในลักษณะใด

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.3.1 เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวรรณกรรมและการดำเนินชีวิต
- 1.3.2 เพื่อศึกษาหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ
- 1.3.3 เพื่อบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี
- 1.3.4 เพื่อนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขอบเขตการศึกษาดังต่อไปนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวรรณกรรมและการดำเนินชีวิต
2. ศึกษาหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ อันประกอบด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ธรรมของผู้ครองเรือน 4 ประการ และหลักพละ 5 โดยพิจารณาทั้งในมิติของเนื้อหา และรูปแบบการนำเสนอ
3. วิเคราะห์บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี ในบทเพลงด้านครอบครัว ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 มีเพลงสัญญา น้ำตาแม่, เล่าสู่หลานฟัง, ยาวใจคนจน, ด้านความรัก .ใช้หลักธรรมฆราวาสธรรม 4 มีเพลงยาวใจคนจน, อ้ายฮักเจ้าเด้อ, อวยพรน้องเพ็ญ, ด้านขวัญและกำลังใจ ใช้หลักธรรมพละ 5 มีเพลงนกสู่ม.3, ปริญาใจ, เสาหลักของบ้านแรงงานของนาย
4. สังเคราะห์องค์ความรู้เชิงบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี

1.4.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มี 4 กลุ่ม ได้แก่

- กลุ่มที่ 1 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 5 รูป/คน
- กลุ่มที่ 2 นักประพันธ์เพลง จำนวน 5 คน
- กลุ่มที่ 3 ศิลปิน นักแสดง นักเต้น ฯลฯ จำนวน 5 คน
- กลุ่มที่ 4 ประชาชน ภูมิปัญญาชาวบ้าน ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน

เกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล มีดังนี้

1. กลุ่มที่ 1 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา เป็นผู้ที่มีประสบการณ์การสอน การวิจัย การเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง และมีผลงาน มีความรู้และเข้าใจหลักธรรมทั้งภาคปริยัติและภาคปฏิบัติ
2. กลุ่มที่ 2 นักประพันธ์เพลง เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการประพันธ์คำร้องและ/หรือทำนองเพลงมาไม่น้อยกว่า 10 ปี สามารถใช้ข้อมูลและวิเคราะห์ กระบวนการสร้างสรรค์อิทธิพลของเพลงต่อสังคมได้
3. กลุ่มที่ 3 ศิลปิน นักแสดง นักเต้น ฯลฯ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านศิลปะการแสดงอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 10 ปี และมีผลงานที่เข้าถึงสาธารณะในวงกว้าง เป็นบุคคลที่

เป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับในวงการศิลปะที่เกี่ยวข้อง เช่น เคยได้รับรางวัล หรือมีชื่อเสียง เข้าใจในบทบาทสามารถสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับการถ่ายทอด การตีความ หรือการสร้างสรรค์ ผลงานศิลปะการแสดงได้อย่างชัดเจน

4. กลุ่มที่ 4 ปราชญ์ ภูมิปัญญาชาวบ้าน ผู้นำชุมชน เป็นผู้ที่มีความรู้และทักษะเฉพาะด้าน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดมา เช่น หมอพื้นบ้าน, ช่างฝีมือท้องถิ่น เป็นบุคคลที่ได้รับการยกย่องและยอมรับ จากคนในชุมชนว่าเป็นผู้มีภูมิปัญญาจริง ๆ หรือเป็นผู้นำที่เข้มแข็ง มีบทบาทในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือเผยแพร่ ภูมิปัญญา/วัฒนธรรมของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.5.1 การกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 5 รูป/คน
2. กลุ่มนักประพันธ์เพลง จำนวน 5 คน
3. กลุ่มศิลปิน นักแสดง นักเต้น ฯลฯ จำนวน 5 คน
4. กลุ่มปราชญ์ ภูมิปัญญาชาวบ้าน ผู้นำชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 5 คน

การเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับวัตถุประสงค์

การวิจัย

1.5.2 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสารชั้นปฐมภูมิ เช่น พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และเอกสารชั้นรอง เช่น หนังสือ ตำรา รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และบทความวิชาการที่เกี่ยวข้อง

1.5.3 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ
2. วิเคราะห์ข้อมูลเอกสารเพื่อกำหนดกรอบแนวคิด และจัดทำแนวคำถามสัมภาษณ์
3. ขอคำปรึกษาและปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยภายใต้การแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

4. ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามที่กำหนด
5. บันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทั้งด้วยการจดบันทึกและบันทึกเสียง
6. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นการวิจัย
7. สังเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี

1.5.4 เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แนวคำถามสัมภาษณ์แบบปลายเปิด ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

1.5.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บข้อมูล 2 แนวทาง ได้แก่

1. การเก็บข้อมูลเอกสาร โดยรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย
2. การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยบันทึกข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้องทันทีหลังการสัมภาษณ์

1.5.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ประกอบด้วย

1. การตีความ ความหมายจากเอกสารและคำสัมภาษณ์
2. การวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อแยกประเด็นและสร้างหมวดหมู่ข้อมูล
3. การให้เหตุผล โดยอ้างอิงหลักฐานจากข้อมูลที่รวบรวมได้อย่างเป็นระบบ

1.5.7 การสังเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูล โดยการรวบรวมสาระสำคัญจากข้อมูลทั้งหมด เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบที่เป็นระบบ เชื่อมโยงอย่างมีเหตุผล

1.5.8 การนำเสนอผลการวิจัย

นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ โดยประกอบด้วย

1. การสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์
2. การอภิปรายผลเชิงวิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักการทางทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. การนำเสนอข้อเสนอแนะสำหรับการประยุกต์ใช้ และแนวทางการวิจัยในอนาคต

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ

- 1.6.1 ได้ทราบแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวรรณกรรมและการดำเนินชีวิต
- 1.6.2 ได้ทราบหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ
- 1.6.3 ได้ทราบบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี
- 1.6.4 ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี

1.7 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้างานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร และงานวิจัยเชิงสำรวจดังต่อไปนี้

1.7.1 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2540) กล่าวว่าความสมบูรณ์มีไม่ได้ ถ้าไร้คุณภาพ ดุลยภาพเป็นสิ่งสำคัญสำหรับทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้งสำหรับตัวมนุษย์และสำหรับสิ่งแวดล้อมทั้งปวง ดุลยภาพเป็นภาวะ ที่ทำให้สิ่งทั้งหลายดำรงคงอยู่และดำเนินไปได้ด้วยดี อย่างเช่นนกมีปีกเดียวก็บินไม่ได้ นี้เรียกว่า ไม่มีดุลยภาพโดยสิ้นเชิง ถึงแม้มีสองปีกแต่ปีกหนึ่งมีขนอีกปีกหนึ่งไม่มีขนก็คงบินยังไม่ได้ แม้แต่สองปีก มีขน แต่ว่าข้างหนึ่งขนไม่บริบูรณ์ ข้างหนึ่งบริบูรณ์ ขนสมบูรณ์ไม่เท่ากัน ปีกทั้งสองข้างนั้นก็ไม่สามารถจะพานกให้บินไปได้อย่างคล่องแคล่วรวดเร็วเท่าที่ควรจะเป็น นับว่าเป็นความไม่สมบูรณ์ของนกนั้น เรื่องดุลยภาพที่กล่าวนี้เราจะเห็นได้ไม่ยากเนื่องจากเป็นสิ่งที่สัมผัสซับซ้อน เรามองดุลยภาพแค่ส่วนที่มาเสริมกันสองอย่าง แต่ถ้าดูชีวิตของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมของมนุษย์กว้างขวางออกไปก็จะ มีอะไรต่ออะไรที่ซับซ้อนมากกว่านั้นอีก เพราะดุลยภาพนั้นไม่ใช่มีเพียงสองส่วนและมาทำให้ได้ สมดุลกันแต่บางทีมันมีมากมายเพราะเมื่อมองตามหลักพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นหลักความจริง โดยทั่วไปเราจะเห็นว่าเป็นการประชุมกันเข้าของส่วนประกอบต่าง ๆ มากมาย เมื่อมีหลายอย่างมาก

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2543) ได้ให้คำจำกัดความจริยธรรมไว้ว่า จริย+ธรรม คำว่า จริย มาจากภาษาบาลีรากศัพท์เดิมคือ จร หรือ จร แปลว่าเที่ยวไปหรือเดินทาง จริย จึงแปลว่า การเที่ยวไป การดำเนินไปหรือการเดินทางในภาษาไทยนั้นเอาคำว่าประพฤติ ไปทำเป็นคำแปลของคำว่า “จริยะ” “จริยา” “จรรยา” และ “จริยธรรม” และเอาคำว่าจริยธรรมมาเป็นศัพท์บัญญัติสำหรับแปล

คำว่า “Ethics” จริยะจริยาและจริยธรรมก็เลยมีความหมายแคบลงเท่า ๆ กับคำว่าศีลธรรมหรือบางทีใช้เป็นคำแทนของคำว่าศีลธรรมไปเพราะคำว่า “ethics” ก็ตีความประพจน์อย่างที่ใช้ในภาษาไทยก็ดี เป็นเรื่องในระดับที่เรียกว่า “ศีล” ทั้งสิ้นแต่คำว่า จริยะ จริยา ตลอดจนจริยธรรม มีความหมายกว้างขวางกว่านั้น คือหมายถึงการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ การยังชีวิตให้เป็นไป การครองชีวิตการใช้ชีวิต การเคลื่อนไหวของชีวิตทุกด้านทุกแง่ทุกระดับทั้งทางกายทางวาจา ทางใจ ทั้งด้านส่วนตัว ด้านสังคม ด้านอารมณ์ ด้านจิต ด้านปัญญา

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2543) ได้กล่าวถึงการดำเนินชีวิตของมนุษย์ไว้ในหนังสือพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้วยจิตวิทยาแบบยั่งยืนว่า การดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นระบบ และระบบการดำรงอยู่ด้วยดีของชีวิตนี้ ต้องมองให้ครบทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1) ชีวิตหรือมนุษย์ 2) สังคม และ 3) สิ่งแวดล้อม สามอย่างนี้ ต้องเอามาโยงประสานกัน และต้องพิจารณาให้ตลอด จึงเรียกว่าระบบองค์รวมที่สมบูรณ์ เริ่มตั้งแต่ ชีวิตเองก็ต้องมองทั้งกายและใจ มนุษย์ต้องพัฒนาไปถึงขั้นที่ว่า ไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้นจะต้องให้เกิด ประโยชน์ที่เรียกว่าเป็นความเกื้อกูลกันต่อองค์รวมทุกส่วน ถ้าเราสามารถทำได้ถึงขั้นนี้ อันนี้คือการพัฒนาที่ยั่งยืน

ปัญญา นันทภิกขุ (2549) กล่าวว่า พุทธศาสนาสอนให้เข้าใจชีวิต จุดมุ่งหมายสำคัญของพระพุทธศาสนาต้องการให้เราเข้าใจเรื่องชีวิตที่ถูกต้อง คือ เข้าใจว่า ชีวิตคืออะไร สิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตคืออะไร มันมาจากเหตุอะไร แล้วมันให้ทุกข์ให้โทษให้ประโยชน์แก่เราอย่างไร เราควรจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นในรูปใด ชีวิตจึงจะราบรื่นขึ้นบาน ให้เราเพ่งพินิจพิจารณาด้วยปัญญาในเรื่องอะไร ๆ ต่าง ๆ แล้วก็ทำความเข้าใจในเรื่องนั้น ให้ชัดเจนถูกต้อง เราก็จะมีความทุกข์น้อยลงไป น้อยลงไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งเป็นอยู่อย่างไม่เป็นทุกข์ เมื่อใดเราเป็นอยู่โดยไม่เป็นทุกข์ นั่นแหละเรียกว่าเราได้รับประโยชน์จากพระพุทธศาสนา

อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา (2550) กล่าวว่า ปัจจุบัน มนุษย์ได้เจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไปอย่างมาก เราสามารถเดินทางออกไปนอกโลกได้ สามารถส่งยานอวกาศเดินทางออกไปนอกกระสวยอวกาศได้ และสามารถใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาพัฒนาโลกของเรา โดยสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้กับมนุษย์แต่มนุษย์กลับมีความสุขน้อยลง และมีความสับสนวุ่นวายมากขึ้น คนที่ต้องเข้ารับการรักษาเกี่ยวกับจิตใจมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี โดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้ว เหตุผลที่มนุษย์มีความสับสนวุ่นวายอยู่มาก ก็เพราะมนุษย์ไม่รู้ว่า อะไรคือสิ่งที่มีคุณค่าอย่างแท้จริงที่จะช่วยให้ตนเองมีความสุข โลกในปัจจุบันดูเหมือนกับว่ามีความ สับสนวุ่นวายมากขึ้นเป็นลำดับ มีสงครามเกิดขึ้นหลายแห่งในโลก มีโจรผู้ร้ายมากขึ้น ความทุกข์ดูเหมือนจะมีมากขึ้นอยู่ตลอดเวลา ท่ามกลางความวุ่นวายนี้ มนุษย์จะหาความสุขได้อย่างไร มนุษย์เกิด ความสับสน ไม่รู้ว่าจะไปพึ่งใคร หรือจะยึดอะไรที่จะช่วยให้เรามีความสุข มนุษย์จึงหลงทางอยู่ใน โลกและไปยึดสิ่งที่ไม่มีคุณค่าต่อความเป็นมนุษย์ ไปยึดวัตถุสิ่งของต่าง ๆ โดยคิดว่าสิ่งนั้น ๆ จะนำความสุขมาให้ แต่

มนุษย์ก็ยังไม่มีความพอใจ หลงอยู่ในกิเลส จึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่เราจะต้อง หันกลับมาศึกษาในเรื่อง “คุณค่าของความเป็นมนุษย์” อันได้แก่ ความสงบสุข ความรัก ความ ประพฤติชอบ ความจริง และการไม่เบียดเบียนคนอื่น เพื่อที่จะสร้างความสุขให้กับตัวเราเอง และ ให้กับผู้อื่นด้วยพร้อม ๆ กัน

ชาร์ล ดาร์วิน (1981) ได้เขียนไว้ในหนังสือชื่อกำเนิดของสรรพชีวิต ผลงานนี้ปฏิเสธแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ที่เคยมีมาก่อนนี้เกี่ยวกับการกลายพันธุ์ของสปีชีส์ ทำให้เกิดวิวัฒนาการสืบเนื่องต่อมา โดยดัดแปลงมาเป็นคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์ที่มีอิทธิพลยิ่งต่อแนวคิดความหลากหลายทางชีววิทยาในธรรมชาติ ในปี ค.ศ. 1871 ได้ตรวจดูวิวัฒนาการของมนุษย์ และการคัดเลือกทางเพศในหนังสือ ซึ่งได้ตีพิมพ์เป็นหนังสือชุด และได้กล่าวถึงทฤษฎีการคัดเลือกโดยธรรมชาติตอนหนึ่งว่า “ในเมื่อมนุษย์มีความสามารถและได้สร้างผลิตผลอันยิ่งใหญ่ด้วยขั้นตอนและด้วยจิตใจสำนึกของเขาในวิธีการคัดเลือก แล้วอะไรเล่าที่ธรรมชาติจะส่งผลกระทบมิได้ มนุษย์เพียงกระทำต่อลักษณะ

1.7.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ลักขณา สุขสุวรรณ (2521) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง วรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง ผลการศึกษาพบว่า 1) เพลงไทยได้คลี่คลายออกเป็นเพลงประเภทต่าง ๆ ด้วยเหตุผลทางวัฒนธรรมซึ่งเพลงไทยแยกประเภทเป็น (1) เพลงพื้นเมือง เป็นเพลงที่ใช้ประกอบการละเล่นในเวลาทำงานอาชีพ หรือยามว่าง (2) เพลงไทยเดิม เป็นเพลงที่ยอมรับกันว่าไพเราะเต็มไปด้วยศิลปะในการบรรเลงและขับร้อง (3) เพลงไทยสากล เกิดขึ้นเพราะรับเอาเครื่องดนตรีสากลเข้ามาบรรเลง (4) เพลงไทยลูกทุ่ง เป็นเพลงที่แตกออกไปจากเพลงไทยสากลเรื่องลักษณะการร้องของนักร้อง และ (5) เพลงเพื่อชีวิตเป็นเพลงที่พยายามจะนำเอาลักษณะความเป็นพื้นบ้าน 2) เพลงลูกทุ่งมีกำเนิดขึ้นมา เพราะการแสวงหาความอบอุ่นใจของชาวชนบทที่เข้ามาประกอบอาชีพในเมืองหลวง เพื่อให้คลายความคิดถึงบ้าน 3) เพลงลูกทุ่งเป็นเพลงที่มีลักษณะผสมผสานกันระหว่างเพลงไทยเดิม เพลงพื้นบ้าน 4) สาระของเพลงลูกทุ่งมีครบทุกประเภท คือ กล่าวถึงความรักทั้งที่เป็นความรักส่วนรวม คือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และความรักส่วนตัว 5) การใช้ภาษาในเพลงลูกทุ่งมีลักษณะต่าง ๆ กัน คือ การใช้คำ มีการใช้คำง่าย ๆ สะใจ เลียนเสียงธรรมชาติ และคำอุทาน การซ้ำคำ การเล่นคำ การใช้คำขยายแปลก ๆ การเลือกใช้คำที่ไพเราะ ทั้งที่ไพเราะด้วยฉันทลักษณ์ และการเลือกใช้ได้เหมาะสมกับอารมณ์เพลง การใช้คำที่มีนัยประวัติ ภาษาถิ่น ภาษาต่างประเทศ เอกลักษณะบุคคล คำอธิษฐาน คำพังเพยและสุภาษิต คำแสลง 6) สัมพันธ์กับเพลงลูกทุ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น เพราะเพลงลูกทุ่งได้รับอิทธิพลจากสังคมในฐานะที่ผู้ประพันธ์เพลงเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม และ 7) เพลงลูกทุ่ง ที่ถูกรสนิยมของผู้ฟัง คือ เพลงที่มีเนื้อร้องเกี่ยวกับความรักเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมและอารมณ์ขัน ส่วนทำนองต้องง่าย ๆ เหมาะแก่การจำไปขับร้องต่อ มักนิยมทำนองเพลงไทยเดิม เพลงพื้นบ้านมาดัดแปลง

บุปผา เมฆศรีทองคำ (2534) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาบทบาทของเพลงลูกทุ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิต : วิเคราะห์เนื้อหาของเพลงลูกทุ่งในช่วงปี พ.ศ.2532 – 2535” เพื่อศึกษาเนื้อหา

เพลงลูกทุ่งที่สะท้อนถึงลักษณะสังคมชนบทไทย ชนบธรรมนิยมประเพณี และค่านิยม ผลการศึกษาพบว่า เนื้อหาของเพลงลูกทุ่งสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของสังคมชนบทไทย และค่านิยมของคนไทยในสังคมชนบทได้หลายด้าน ส่วนในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวชนบทนั้นสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พอสมควร

เด่นศิริ สีนสืบผล (2542) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สุนทรียะทางภาษาไทยในวรรณกรรมเพลงสุนทราภรณ์ เพื่อศึกษาความงามและคุณค่าทางภาษา รวมทั้งรวบรวมสำนวนต่าง ๆ ที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลง สุนทราภรณ์ ที่แต่งระหว่างปี พ.ศ. 2482 – 2524 จำนวน 1,000 เพลง ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ในบท เพลงสุนทราภรณ์มีการใช้คำที่ก่อให้เกิดความงดงามทางภาษา และความหมายที่ลึกซึ้ง จากการเลือกใช้คำที่ก่อให้เกิดความงดงามทางภาษา และความหมายที่ลึกซึ้ง จากการใช้คำซ้ำและคำซ้อนเพื่อบรรยายความหมาย ใช้คำหลากหลายที่มีความเดียว เพื่อเลี่ยงการกล่าวคำซ้ำ นอกจากนี้ ยังมีการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายลึกซึ้งเป็นพิเศษ ส่วนการใช้โวหารในบทเพลงสุนทราภรณ์ ก็ยังพบว่ามีการใช้โวหารเป็นจำนวนมาก ได้แก่ อุปลักษณ์ ปฏิวาหะ อาวตพากย์ อติพจน์ บุคลาธิษฐาน และปฤจฉา ในเรื่องการใช้สำนวนก็พบว่ามีทั้งสำนวนเดิม และสำนวนที่สร้างขึ้นใหม่ อยู่เป็นจำนวนมาก

เพิ่มพร ธนสีลังกูร (2544) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง วิเคราะห์วรรณกรรมเพลงของ สลา คุณวุฒิ โดยศึกษาบทเพลงตั้งแต่ พ.ศ. 2527 ถึง เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2543 เป็นจำนวน 162 เพลง ผลการวิจัยพบว่า บทเพลงของ สลา คุณวุฒิ นิยมรูปแบบทวิบทพิเศษด้วยจังหวะซ้ำ และสระเพี้ยนอารมณ์มากที่สุด เพราะบทเพลงส่วนใหญ่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความผิดหวังในความรัก ในด้านการใช้ภาษานิยมใช้คำประพันธ์ประเภทกลอนตลาด ที่ไม่กำหนดจำนวนพยางค์ตามฉันทลักษณ์ ทั้งสัมผัสสระ อักษร และภาษาถิ่นอีสาน

เดือนฉายผู้ชนะ ภูประเสริฐ (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ดุลยภาพของธรรมชาติและชีวิต” จากการศึกษาพบว่า ความเจริญของสังคมเมืองเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้แบบแผนการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไป ผู้คนหันมาให้ความสำคัญกับวัตถุมากกว่าคุณค่าทางด้านจิตใจ ผิดไปจากเดิมที่มนุษย์เคยมีความสัมพันธ์อยู่กับธรรมชาติ อยู่กันอย่างพึ่งพาอาศัย มีความเป็นอยู่ที่สงบสุข มีวิถีชีวิตที่อบอุ่น และมีความละมุนละไมทางด้านจิตใจ ปัจจุบันสิ่งเหล่านี้ดูเลือนลางจนแทบจะจางหาย การได้เฝ้ามองได้เห็น ได้สัมผัส ได้พินิจพิเคราะห์ ในสิ่ง เล็ก ๆ น้อย ๆ ในเรื่องราวที่เป็นสามัญที่เป็นธรรมดา ด้วยความเข้าใจเป็นการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างรากฐานที่ทำให้จิตใจเข้มแข็งและพร้อมที่จะก้าวเดินไปข้างหน้าอย่างมีสติ

เกศราพร พรหมนิมิตกุล (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความงามของภาษาในเพลงลูกทุ่ง: กรณีศึกษาเพลงฮิตติดชาร์ตลูกทุ่งมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การใช้ภาษาในเพลงลูกทุ่งมีการใช้คำแบบเรียบง่าย โดยมีทั้งการใช้คำภาษาถิ่น การใช้คำบ่งสถานที่ การใช้คำให้เกิดอารมณ์ การใช้คำ

สัมผัส การใช้คำซ้ำ การใช้คำซ้อน การใช้คำภาษาต่างประเทศ และการใช้คำตัด คำสแลง นอกจากนี้ยังมีการใช้ภาพพจน์ที่ช่วยสร้างสุนทรียภาพความงามและจินตภาพให้แก่ผู้ฟัง โดยมีการใช้ภาพพจน์ 7 ลักษณะ คือ อุปมา สัญลักษณ์ บุคคลวัต ปฏิทรรศน์ อติพจน์ สัทพจน์และปฏิบัติ ในด้านการใช้สำนวนมี ทั้งสำนวนเก่าและสำนวนใหม่ ส่วนโวหารพบว่ามีใช้โวหาร 3 ลักษณะ คือ บรรยาย โวหาร พรรณาโวหาร และอุปมาโวหาร

เจตต์ คชฤทธิ์ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความยากจนในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง: มุมมองและข้อสังเกตบางประการ ผลวิจัยพบว่า การเสนอภาพแทนที่เกี่ยวกับความยากจนในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งก็มีพลังสามารถเข้าถึงผู้ฟังได้อย่างแพร่หลาย กระจายกว้าง ทั้งยังมีส่วนช่วยกระตุ้นอารมณ์และความรู้สึกของผู้ฟังให้ตระหนักถึงคุณค่า แห่งความเป็นมนุษย์ด้วยเนื้อหาของบทเพลงในแง่ “มนุษยธรรม” โดยผ่านการถ่ายทอดอย่างมี วรรณศิลป์จากสายตาของนักประพันธ์ที่เลือกสรรประเด็นอันทิ่มแทงใจมาเสนอ ดังนั้นจึงอาจกล่าว ได้ว่าวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งมิใช่เป็นแต่เพียงตัวบ่งชี้ทางวัฒนธรรมที่น่าเสนอภาพแทนความจริง ซึ่งถูก สร้างขึ้นโดยนักประพันธ์ที่อาศัยอยู่ในสังคมเท่านั้น หากแต่ยังมีบทบาทสะท้อนความจริงของชีวิต และส่องนำความคิดให้ผู้คนในสังคมหันมาตระหนักถึงปัญหาอันสืบเนื่องมาจากความยากจนได้เป็นอย่างดีด้วย

พรทิพย์ ฉายก็ และจันทนา แก้ววิเชียร (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง วิเคราะห์แนวคิดและศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งที่แต่งโดย สลา คุณวุฒิ พบว่า แนวคิดที่พบมากที่สุดคือแนวคิดเกี่ยวกับความรัก ธรรมชาติและความเชื่อตามลำดับ ส่วนการวิเคราะห์ศิลปะการใช้ภาษาพบว่า มีการใช้ศิลปะแบบการเล่นคำในวรรณกรรมเพลงมากที่สุด รองลงมาคือการซ้ำความ ซ้ำคำ และหลกคำตามลำดับ ส่วนศิลปะการใช้ภาพพจน์ พบว่ามีการใช้อุปมาอุปไมยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ นามนัย อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน ปฏิพจน์ และอติพจน์ตามลำดับ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า งานวิจัยแสดงให้เห็นว่าเพลงไทยได้พัฒนาและคลี่คลายเป็นเพลงประเภทต่าง ๆ รวมถึง เพลงลูกทุ่ง ด้วยเหตุผลทางวัฒนธรรม และมีการศึกษาบทบาทของเพลงลูกทุ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความงามและคุณค่าทางภาษา มีการศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับสุนทรียะทางภาษาและความงามของภาษาในวรรณกรรมเพลงทั้งในเพลงสุนทราภรณ์ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเพลงลูกทุ่งยอดนิยม รวมถึงการวิเคราะห์ศิลปะการใช้ภาษาในเพลงลูกทุ่งที่แต่งโดย สลา คุณวุฒิ และการสะท้อนแนวคิดและชีวิต เพลงถูกมองเป็นสื่อที่สะท้อนแนวคิดและแง่มุมของชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความยากจน ในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางพุทธศาสนาที่สอนให้เข้าใจชีวิต และการศึกษาเกี่ยวกับดุลยภาพของธรรมชาติและชีวิตที่ปรากฏในงานวรรณกรรม

1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ

พุทธปรัชญาเถรวาท หมายถึง กรอบความคิดเชิงปรัชญาที่ตั้งอยู่บนคำสอนในพระไตรปิฎกเถรวาท อรรถกถา ฎีกา และคัมภีร์อธิบายพระธรรมวินัยที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งเน้นความเข้าใจความจริงของชีวิตและโลกตามหลักไตรลักษณ์ ปฏิจจนูปบาท และหลักเหตุปัจจัย พร้อมทั้งประยุกต์ใช้หลักธรรมสำคัญ เช่น สังคหัตถ์ 4 ขรวาสาธรรม 4 และพละ 5 ในการหล่อเลี้ยงความสัมพันธ์ของมนุษย์และการพัฒนาตนเอง เพื่อมุ่งสู่การดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพทั้งด้านกาย จิต ปัญญา และสังคม

วรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ หมายถึง ชุดบทเพลงที่ประกอบด้วยเนื้อร้อง ทำนอง และกระบวนการสื่อสารความหมายที่รังสรรค์โดย สลา คุณวุฒิ ซึ่งสะท้อนโลกทัศน์ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และปัญหาสังคมของผู้คน โดยเฉพาะชาวชนบทและแรงงานอีสาน ทั้งประเด็นครอบครัว ความรัก ความยากจน การต่อสู้ชีวิต ศรัทธา และความหวัง บทเพลงเหล่านี้ทำหน้าที่เป็น “วรรณกรรมร่วมสมัย” ที่สามารถตีความเชื่อมโยงกับหลักพุทธปรัชญาเถรวาท และนำไปสู่การเรียนรู้และการปรับใช้ในชีวิตประจำวันของผู้ฟัง

การดำเนินชีวิตอย่างสมดุล หมายถึง สภาพการดำรงชีวิตที่มีความพอดีระหว่างมิติทางกาย จิตใจ สังคม และปัญญา โดยเฉพาะความสมดุลในด้าน ชีวิตครอบครัว ความรักและความสัมพันธ์ กำลังใจในการเผชิญปัญหา การดำเนินชีวิตอย่างสมดุลในที่นี้ ครอบคลุมทั้งการคิด การตัดสินใจ และพฤติกรรมทางสังคมของประชาชน ซึ่งได้รับอิทธิพลจากการบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ จนนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตทั้งส่วนตนและส่วนรวม

ประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี หมายถึง บุคคลที่ อาศัยอยู่ในเขตการปกครองของจังหวัดอุบลราชธานี ไม่ว่าจะเป็นผู้มีทะเบียนบ้านในจังหวัดหรือผู้พำนักอาศัยเป็นการชั่วคราว และเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิในวิถีชีวิตประจำวัน

1.9 กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดกรอบ แนวคิดการวิจัยดังนี้



ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวรรณกรรมและการดำเนินชีวิต

ในการวิจัยเรื่อง บุรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี โดยได้กำหนดหัวข้อสาระสำคัญดังนี้

- 2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวรรณกรรม
- 2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวรรณกรรมทั่วไป
- 2.3 ความสำคัญของผลงานบทเพลงของสลา คุณวุฒิ 2.4
- 2.4 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล
- 2.5 พื้นที่การวิจัย
- 2.6 สรุป

2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวรรณกรรม

2.1.1 เพลงลูกทุ่งอีสาน

เพลงลูกทุ่งอีสาน พ.ศ. 2533-2539 พบว่า มีค่านิยม ได้แก่ค่านิยมเกี่ยวกับครอบครัว ด้วยการเลือกคู่ครอง ความกตัญญูต่อบุพพการี ค่านิยมด้านเศรษฐกิจนิยมคนที่มีฐานะดี ร่ำรวยมั่งคั่ง ชอบความฟุ่มเฟือย ค่านิยมที่เกี่ยวกับประเพณียึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี

ดนตรีเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่แสดงออกถึงสุนทรียภาพ เป็นความงามที่ไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตา แต่สัมผัสได้ด้วยการรับรู้ทางโสตประสาทมองเห็นได้ด้วยพลังจิตและความนึกคิดท่วงทำนองจังหวะและลีลาของเสียงดนตรี เป็นเสียงที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์และในขณะเดียวกันเพลงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญประเภทหนึ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นโดยได้ประมวลเหตุการณ์ความประทับใจ ถ่ายทอดออกมาด้วยภาษาที่ไพเราะให้เกิดความซาบซึ้งสะเทือนใจ ทั้งยามรัก โศก คิดถึง ยินดี ยกย่อง กล้าหาญ ช่มชวีญ หรือปลุกปลอบใจให้มีความสุขสนุกสนาน รื่นเริง เป็นการแสดงออกทางวัฒนธรรมและนิสัยใจคอของคนในชาติ

พัฒนาการเพลงลูกทุ่งอีสาน

จินดา แก่นสมบัติ (2559) ได้กล่าวถึงพัฒนาการของเพลงลูกทุ่งไว้ในบทความเรื่อง “เพลงลูกทุ่งหมอลำ: จากเพลงพื้นบ้านอีสานแพร่กระจาย เขาสู่เมืองกรุง” ไว้ว่า เมื่อปี พ.ศ. 2481-2487 สมัยที่ จอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ส่งเสริมลัทธินิยมชาตตะวันตก เพื่อพาชาติให้

พันภัย โดยให้ยกเลิกวัฒนธรรมเก่า ๆ คร่ำครึ สกปรก น่ารังเกียจ โดยมีประกาศห้ามกินหมากแต่ได้สนับสนุนวัฒนธรรมแบบตะวันตก การละเล่นที่โดดเด่น คือ การส่งเสริมเอกลักษณ์ของชาติด้วยการรำวงสามัคคีหรือ “รำโทน” ในยุคนี วัฒนธรรมรำโทนภายใต้นโยบายแห่งชาติได้แพร่กระจายไปทั่วถิ่นของไทยในทุกภูมิภาคอย่างรวดเร็ว โดยมีกระทรวงธรรมการ (ปัจจุบันคือ กระทรวงศึกษาธิการ) จนทำให้รำโทนเป็นศิลปะการละเล่นที่ประสบความสำเร็จอย่างสูง เนื่องจากว่า วัฒนธรรม รำวง นั้น สอดคล้องกับศิลปะการละเล่นของวัฒนธรรมพื้นถิ่นที่มีมาแต่ดั้งเดิม

สมัยนั้นด้วยความห่างไกลความยากลำบากในการเดินทาง ระหว่างภาคอีสานกับภาคอื่น ๆ ทำให้รำโทนที่ได้มาจากลำพูนที่ได้มาจากนิทานก่อนนอนนั้นไม่เป็นที่รู้จักของคนภาคอื่นเลย คนไทยภาคอื่นรู้จักคำว่า “ลำพูน” คือลำนิทานก่อนนอนจากผู้ที่มีเชื้อสายลาว เมื่อ ปี พ.ศ. 2481-2487 ในนามของ “รำโทน” ช่วงจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ออกตรวจราชการตามต่างจังหวัดในเขตพื้นที่ภาคอีสานและภาคเหนือ โดยในครั้งนั้น ได้ให้ชาวบ้านนำศิลปะ รำโทน มาต้อนรับผู้นำประเทศ จากนั้น จอมพล ป.พิบูลสงคราม ก็ได้ให้ภริยา ท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม เก็บรวบรวมผู้จัดบันทึกคำร้อง พร้อมทั้งจดจำจังหวะงานศิลปะ รำโทน จากชาวบ้านในเวลานั้นไว้ ดังนั้นจึงไม่แปลกแต่อย่างใด ที่ชาวไทยทั่วประเทศได้รับรู้และสัมผัสกับผลงานเพลงที่รัฐบาลได้สร้างขึ้น ซึ่งเป็นเพลงแม่บทเป็นจำนวน 10 เพลง เรียกว่า “รำวงมาตรฐาน” อันได้แก่ 1) ดอกไม้ของชาติ 2) ดวงจันทร์วันเพ็ญ 3) บุษานกรบ 4) ดวงจันทร์ขวัญฟ้า 5) หญิงไทยใจงาม 6) ยอดชาย ใจหาญ 7) งามแสงเดือน 8) ชาวไทย 9) รำขิมารำ 10) คีนเดือนหงาย ใน 10 เพลงรำวงมาตรฐานนี้มีชื่อของท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงครามเป็นผู้แต่งคำร้องทำนองและเป็นผู้ถือลิขสิทธิ์ถึง 6 เพลง ในจำนวน 6 เพลงนี้ พิพัฒน์ บริบูรณ์ เคยเข้าไปกราบท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม ซึ่งเขาสำนึกในบุญคุณและเรียกด้วยความรักความศรัทธายัง เรียกว่า ท่าน “คุณย่า” จากนั้นพิพัฒน์ บริบูรณ์ จึงได้รับทราบจากท่านผู้หญิงละเอียดว่า เพลงที่ เป็นลิขสิทธิ์ของท่านผู้หญิงนั้นเป็น “เพลงชาว” ที่ท่านได้จดบันทึกมาจากครวาทที่ได้ติดตามจอมพล ป.พิบูลสงคราม ออกตรวจราชการตามต่างจังหวัด หลังจากนั้น “รำโทน” จนเป็นที่รู้จักของชาวเมืองหลวงอย่างกว้างขวาง และเป็นที่นิยมเป็นอย่างมากจนทำให้มีคณะรำวงหรือรำโทนเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากในครั้งนั้น และถ้ามีงานรื่นเริง งานประจำปี งานวัด งานประเพณีต่างจะต้องมีรำวงหรือรำโทน เป็นมหรสพที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในยุคนั้น (แวง พลั้ววรรณ, 2545) ภูมิปัญญาศิลปะและวัฒนธรรมรำโทนของชาวอีสานมีมาก่อนรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม จะส่งเสริมเสียอีกซึ่งคำว่า “รำโทน” นั้นมีสาเหตุมาจากการใช้กลองโทนมาบรรเลงประกอบจังหวะการละเล่นพื้นบ้านของชาวอีสาน โดยลักษณะกลองโตนั่น ใช้ หนังงูเหลือมเป็นหน้าหนังกลอง บางครั้งก็ใช้หนังกับตัวกลองทำด้วยดินเผา จะมีเสียงดัง “ปอดปอด ปอดปอด ๆ” ซึ่งนำมาประกอบกับจังหวะการรำ ตามเสียงของหนังกลอง งูเหลือม เพลงที่ผู้แต่งนำมาเรียงของการบรรเลงโทน คือ “เพลงบักหloedปอดปอด” ซึ่ง

เป็นเพลงของ “เบญจมินทร์” ได้นำมาบันทึกแผ่นเสียง มีเนื้อร้องว่า “บักหลอดบอดปอดปอดไถนาวันพระ ฝนตกชะบักหลอดบอดปอด”

ถึงแม้ชาวอีสานจะถูกรัฐบาลในครั้งนั้นนำเอาศิลปะรำไท่น ซึ่งเป็นศิลปะของตัวเองไปเป็น ศิลปะประจำชาติและถึงแม้ชาวอีสานจะหันไปนิยมรำไท่นที่เป็นรูปแบบใหม่ของรัฐบาลก็ตามแต่ทว่า ในพื้นถิ่นของภาคอีสาน ก็ยังมีการสร้างผลงานรำไท่นในรูปแบบ ของ “นิทานก้อม” แบบดั้งเดิมอย่าง ต่อเนื่อง เหตุเพราะรูปแบบของท่วงทำนอง ลีลาจังหวะ ของรำไท่นนั้นเป็นลักษณะเฉพาะของชาว อีสาน ต่อมารำไท่นมีรูปแบบของท่วงทำนอง ลีลาจังหวะเปลี่ยนไป มีการปรับเปลี่ยนดัดแปลงและ เสริมแต่งจากนักประพันธ์เพลงในแต่ละภาคแต่ละท้องถิ่น ซึ่งเป็นเพิ่มสีสันเพื่อให้เหมาะสมกับเพลงที่ใช้ ประกอบกับการเต้นรำแล้วมีการนำเพลงรำไท่นในรูปแบบใหม่มานำบันทึกแผ่นเสียงและได้รับความนิยม กันอย่างแพร่หลาย

ครูสุรินทร์ ภาคศิริ ได้นำนิทานก้อมมาดัดแปลง ใช้บันทึกแผ่นเสียงรำไท่นนั้นได้มาจากจาก การเล่านิทานก้อมและมี ครูสุรินทร์ ภาคศิริ ได้นำเอาเนื้อนิทานก้อม มาเป็นพื้นฐานจัดรูปแบบพัฒนา ดัดแปลงคำร้องและจัดโครงสร้างใหม่เพื่อให้เป็นเพลงลูกทุ่ง หลายเพลง ได้แก่ เพลงบอภัยคุณาแต่งให้ กาเหว่า เสียงทอง ร้องในปี พ.ศ. 2513 และเพลง ผ้าขาวม้า แต่งให้สาธิตา กิ่งทอง ร้องในปี พ.ศ. 2514 เป็นต้น

ในยุคช่วงปี พ.ศ. 2504 ของเพลงลูกทุ่งที่ใช้คำร้องภาษาอีสาน คือ “ศักดิ์ศรี ศรีอักษร” นักร้องสาวจากจังหวัดอุบลราชธานี ในผลงานเพลง “ผู้ใหญ่ลี” พิพัฒน์ บริบูรณ์ ได้เลือก ชาญชัย บัวบังศรี บันทึกเสียงดนตรีสากล แต่ถ้าเป็นทางดนตรีอีสานเลือก สมัย อ่อนวงศ์ หมอแคนชาวจังหวัดเพชรบุรี บันทึกเสียง โดยสมัย อ่อนวงศ์ เพลง “ผู้ใหญ่ลี” ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพในชนบทของชาวอีสาน กล่าวถึงในยุคก่อน ผู้ใหญ่บ้านส่วนใหญ่ ของชาวอีสานไม่ชินกับภาษาไทยกลาง พร้อมทั้งมีความรู้ที่ น้อยในการปฏิบัติหน้าที่ปกครองลูกบ้านและเป็นเรื่องเล่าขานที่ตลกสนุกสนาน ในการใช้ภาษาผิด ๆ ถูก ๆ ซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างยิ่งทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ในปี พ.ศ. 2514 ครูสุรินทร์ ภาคศิริ (ทิศ สุตสะแนม) พร้อมกับนายห้างแผ่นเสียงกรุงเทพฯ ประเสริฐ หวังสันติพร กำลังค้นหาทางเอกแสดงภาพยนตร์ในเรื่อง “บัวล่ำภู” ของ รังสี ทัศนพยัคฆ์ โดยมีเพลงประกอบภาพยนตร์ชื่อ “เพลงอีสานลำเพลิน” ประพันธ์โดย ครูสุรินทร์ ภาคศิริ หลังจากนั้นนายห้างประเสริฐ หวังสันติพร พร้อมทั้งนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียง พรชัย ณ วังใหม่ และครู สุรินทร์ ภาคศิริ จึงได้มาพบกับหัวหน้าคณะอุบลพัฒนา อาจารย์อัมพร สง่าจิตร ที่สำนักงานหมอลำ จังหวัดขอนแก่น เพื่อมาขอให้ อังคนางค์ คุณไชย แสดงภาพยนตร์รับบทเป็นหมอลำสาวพร้อมกับสไบ แพร บัวสดแสดงร่วมกัน จากนั้นหัวหน้าหมอลำคณะอุบลพัฒนา ก็ยินดียินยอมให้ทั้งสองแสดง ภาพยนตร์เรื่องบัวล่ำภู และแล้ว อังคนางค์ คุณไชยก็ได้บันทึกแผ่นเสียง “เพลงอีสานลำเพลิน” และ

สไบแพรว บัวสด ใน “เพลงลำเพลินหมอลำสาว” ซึ่งเป็นที่มาของเพลงลูกทุ่งอีสาน (สุรินทร์ ภาคศิริ, 2557)

กล่าวได้ว่า เพลงลูกทุ่งอีสานมีพัฒนาการมาจาก “รำโทน” สำหรับเพลง ลูกทุ่งอีสาน หมายถึง เพลงที่ใช้คำร้องเป็นภาษาอีสาน อยู่ในตัวบทเพลง เพลงลูกทุ่งอีสาน คือ ศิลปะพื้นบ้านทาง ศิลปวัฒนธรรมแขนงหนึ่งซึ่งมีมาตั้งแต่โบราณกาลโดยจัดอยู่ในวัฒนธรรมด้านดนตรีและการแสดง พื้นบ้านของชาวอีสานที่มีขึ้นเพื่อให้ชาวบ้านได้นำมาร้องรำในยามมีงานบุญต่าง ๆ ในหมู่บ้านหรือ งานวัด บางครั้งนำมาร้องในยามที่มีความสุขหรือความทุกข์ใจ จะนำเอาเพลงลูกทุ่งอีสานมาเล่นกันให้ สนุกสนานเพลิดเพลินใจ โดยเฉพาะในช่วงหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวข้าว การแสดงหมอลำลูกทุ่งเป็นการ สร้างความบันเทิงใจที่ผู้ร้องจะนำเอาเรื่องราวในบทเพลงลูกทุ่ง ความเป็นอยู่หรือสภาพของสังคม ตลอดจนเหตุการณ์ทั่วไปมาแต่งเป็นเรื่องราวแล้วนำไปขับร้องให้มีเนื้อหาสาระทำนองของเพลงลูกทุ่ง เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจและบันเทิงใจสนุกสนานกับจังหวะเสียงดนตรีและเนื้อหาของบทเพลง

เพลงลูกทุ่งแนวสตริงอยู่ระหว่าง พ.ศ. 2528-2535 ยุคนี้ดนตรีแนวสตริงดนตรีแนวร็อกซึ่ง รับอิทธิพลมาจากต่างประเทศได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง ทำให้วงการเพลงไทยลูกทุ่งต้องปรับตัว เข้ากับดนตรีสมัยใหม่เพื่อความอยู่รอด เพลงลูกทุ่งที่ประสบความสำเร็จอย่างสูง คือ พุ่มพวง ดวง จันท์ ศิลปินที่มีศักยภาพด้านลีลาการร้อง เต็ม ตลอดจนนำเอาความเป็นลูกทุ่งผสมผสานเข้ากับ ดนตรีสมัยนิยมได้อย่างลงตัว และยังเป็นนักร้องหญิงคนแรกที่บุกเบิกมิวสิกวิดีโอ จัดแสดงคอนเสิร์ต และทำลายเส้นแบ่งรสนิยมของผู้ฟังเพลงสากล เสตริง ลูกกรุง และลูกทุ่งลงได้ เนื้อหาที่นำเสนอในบท เพลงก็เปลี่ยนบทบาทของผู้หญิงที่ต้องเก็บกดอารมณ์หรือเป็นฝ่ายถูกระทำให้กล้าพูด กล้าแสดงออก และกล้าเปิดเผยความรู้สึกมากขึ้น (วัชรนันท์ ชูทัพ, 2561)

เพลงไทยลูกทุ่งยุคปัจจุบันอยู่ระหว่างช่วง พ.ศ. 2536 - ถึงปัจจุบัน เพลงไทยลูกทุ่งในยุคนี้ รับอิทธิพลมาจากแนวเพลงลูกทุ่งในอดีตแล้วผสมผสานเข้ากับแนวเพลงที่อยู่ในกระแสนิยมตามยุค สมัย เพลงไทยลูกทุ่งปัจจุบันจึงเป็นแนวเพลงในแบบประยุกต์ คือ เอาของเก่ามาเชื่อมโยงเข้ากับ ของใหม่ แล้วให้ศิลปินสร้างความโดดเด่นที่มีอัตลักษณ์ไว้เป็นจุดขาย ส่วนเนื้อหาที่นำเสนอก็นำ ประเด็นที่อยู่ในกระแสนิยมของสังคมหรืออยู่ในความสนใจของผู้คนมากล่าวไว้ในเนื้อเพลง (วัชรนันท์ ชูทัพ, 2561)

เพลงไทยลูกทุ่งแนวเพื่อชีวิตเป็นแนวเพลงที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างลูกทุ่งแบบเก่า กับบทเพลงเพื่อชีวิต ซึ่งเป็นแนวเพลงยอดนิยมตามยุคสมัย แต่ยังคงกลิ่นอายความเป็นลูกทุ่งอยู่แม้จะ ไม่เข้มข้นเหมือนบทเพลงลูกทุ่งยุคดั้งเดิม จุดเด่นของบทเพลงแนวนี้นี้ คือ สะท้อนชีวิตของคนปัจจุบัน อย่างเข้มข้นชัดเจนตรงกับความจริง เนื้อหาที่นำเสนอหลากหลายสอดคล้องไปกับยุคสมัยศิลปินที่ ขับร้องเพลงลูกทุ่งแนวเพื่อชีวิต (วัชรนันท์ ชูทัพ, 2561) อาทิ ต่าย อรทัย ตั๊กแตน ชลดา เพชร สห รัตน์ มนต์แคน แก่นคูณ ฯลฯ เพลงไทยลูกทุ่งแนวนี้นี้จะสะท้อนสังคมและวิถีของคนชนบทตามพื้นเพ

ถิ่นกำเนิดของผู้ขับร้องเสมือนเป็นการจำลองชีวิตตามจริงของคนชนบทในแถบถิ่นนั้นๆ ไว้ในเนื้อเพลง และถูกเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “เพลงลูกทุ่งอีสาน”

บทเพลงลูกทุ่งอีสานส่วนใหญ่จะมาจากสังคมของภาคอีสานที่ผ่านครุเพลง จะพบได้จาก บทเพลงลูกทุ่งอีสานของครุเพลงทางภาคอีสานล้วนแต่ยึดมั่นอยู่ในหลักความเชื่อ อันเป็นหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาด้วยเหตุที่พระพุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องกับจิตใจของคนอีสานมาเป็นเวลาช้านานซึ่งเป็นแบบฉบับและเป็นหลักที่พึงของคนไทย ทั้งเป็นประทีปให้ความสว่างในการดำเนินชีวิต ดังนั้น การแสดงออกของคนจึงมีเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาแทรก อยู่ในชีวิตประจำวันและเนื่องจากบทเพลงลูกทุ่งอีสานเป็นเครื่องบันทึกเหตุการณ์ของสังคมแต่ละยุคและแต่ละสมัย และเพลงลูกทุ่งส่วนหนึ่งแสดงถึงสาระทางจริยธรรมแทรกอยู่ในเนื้อเพลง เพราะผู้แต่งเพลงลูกทุ่งอีสานได้ถ่ายทอดเอาสภาพแวดล้อมในสังคมที่คนดำรงอยู่รวมทั้งความรู้สึกในใจตลอดจนคตินิยมที่ยอมรับ (พระมหาสมชัย สิริวิฑฒโน (ศรีนอก), 2537)

วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งอีสานมีลักษณะที่โดดเด่นในด้านรูปแบบภาษา ทำนองเนื้อหาและสำนวนโวหารที่มีคุณค่าทางวรรณศิลป์ มีหลักความเชื่อ ค่านิยม ความนึกคิดของคน จารีตประเพณี และอุดมการณ์ทางสังคมอันเป็นมรดกของท้องถิ่นนั้น ๆ ได้เกิดเป็นวรรณกรรมของประเทศไทยในภาคอีสาน ซึ่งจะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของพื้นที่บ้าน เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนเอง

วิวัฒนาการของเพลงลูกทุ่งอีสานเกิดจากการนำดนตรีและเนื้อหาไปดัดแปลงหรือประยุกต์ผสมผสานกันในบรรดาเพลงพื้นบ้านภาคต่าง ๆ ของเมืองไทยนั้น เพลงพื้นบ้านอีสานนับว่ามีบทบาทในเพลงลูกทุ่ง ทั้งด้านทำนองและคำร้อง ทั้งนี้เพราะท่วงทำนองของเพลงพื้นบ้านอีสานมีลีลาและจังหวะสนุก สนาน เร้าใจ คำร้องที่เป็นถ้อยคำสำเนียงท้องถิ่นอีสานเป็นคำง่าย ๆ ที่สอดคล้องกับทำนองเพลง ประกอบกับประชากรชาวอีสานมี มากกว่าภาคอื่น นักแต่งเพลงจึงนิยมเอาท่วงทำนองคำร้อง และจังหวะของเพลงพื้นบ้านอีสานไปประพันธ์เพลงลูกทุ่ง (ลักขณา สุขสุวรรณ, 2521) การนำเสนอบทเพลงที่เป็นแบบฟังง่ายเข้าใจง่ายเช่นนี้ทำให้ผลงานครุเพลงลูกทุ่งอีสานได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก และส่วนใหญ่บทเพลงจะกล่าวถึงเรื่องความรักของผู้ชายและผู้หญิงที่แอบรักและออกหักซึ่งความรักของผู้ชายและผู้หญิงมีความถี่ที่ประสบความสำเร็จและให้การยอมรับในสังคมชาวอีสานอย่างยิ่ง

ปัจจุบันสังคมคนรุ่นใหม่ให้ความสนใจและรู้จักกับเพลงลูกทุ่งอีสานมากขึ้น ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่าเนื้อหาของเพลงลูกทุ่งอีสานนี้แอบแฝงไปด้วยการให้ความหมายในด้านความรักได้อย่างสนุกและอีกประการหนึ่งทำให้เกิดจินตนาการถึงเรื่องราวความรักในอดีต ปัจจุบันและอนาคตของตนเองตามไปด้วย จากการศึกษาพบว่าบทเพลงลูกทุ่งอีสานที่มีเอกลักษณ์ ทั้งด้านทำนอง การร้องและภาษาที่โดดเด่นนี้ ทำให้วรรณกรรมความรักดังกล่าวนี้ทรงคุณค่าทางด้านจิตใจของคนฟังและมีบทบาทในวิถีชีวิตสังคมอีสานเป็นอย่างมาก

2.1.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอุดมการณ์

ประเด็นนี้เป็นการให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับอุดมการณ์ซึ่งจะกล่าวถึงความหมายบทบาท และหน้าที่ ของอุดมการณ์ในฐานะกลไกการควบคุมทางสังคม มีรายละเอียด ดังนี้

คำว่า “อุดมการณ์ (ideology)” ประดิษฐ์ขึ้นในช่วงการปฏิวัติฝรั่งเศสโดย Destutt de Tracy ถูกใช้ ในขบวนการขับเคลื่อนทางการเมืองเพื่อประสานกลุ่มคนที่หลากหลายเข้าไว้ด้วยกัน (Heywood, 1994) อุดมการณ์ คือ ระบบความคิดทั้งมวลซึ่งออกแบบมาเพื่อชี้นำพฤติกรรมของคนในสังคม (Levine, 1990) เป็นกลไกที่ทำให้คนส่วนใหญ่เข้าใจว่าสิ่งต่าง ๆ ในสังคมเป็นความจริง เช่นเดียวกับกลไกของมายาคติ (อัลธุสแซร์, 1975) ส่วน (Heywood, 1994) อธิบายว่าอุดมการณ์ คือ ชุดของความเชื่อพื้นฐานที่สร้างกรอบความคิดและกำหนดการกระทำของเรา มีบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับกลุ่ม รวมถึงสนับสนุนและท้าทายโครงสร้างทางอำนาจในสังคม อุดมการณ์จึงเกี่ยวข้องกับอำนาจ การครอบงำ การใช้ภาษา การสร้างความชอบธรรม และความเห็นพ้อง (อรรถพรณ์ ปิณฑน์โอวาท, 2544)

อุดมการณ์เริ่มนำมาใช้ในงานทางการเมืองโดย Karl Marx (1818-1883) ซึ่งกล่าวถึงการต่อสู้ทางชน ชั้น การควบคุมทางสังคม และการแพร่กระจายความคิดของผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต (Hall, S.; Evans, J. & Nixon, 2013) รวมถึงการกดขี่ชนชั้นกรรมาชีพโดยการสร้างจิตสำนึกหลวงหรือ false consciousness แล้วทำให้คนทั่วไปเชื่อว่าเป็นความจริง ยอมรับการกดขี่ว่าเป็นความถูกต้อง (Heywood, 1994) ทำให้ ชนชั้นล่างให้ความร่วมมือโดยไม่สั่นคลอนอำนาจของชนชั้นนำ อุดมการณ์ หรือจิตสำนึกหลวงจึงเป็นระบบความ เชื่อที่คนคิดว่าเป็นความจริง ถือเป็นการสร้างความหมายใน ประดิษฐกรรมทางสังคมจนเกิดเป็นวัฒนธรรมขึ้น (Brummett, 2011) สอดคล้องกับที่ Williams (1997) อธิบายว่า อุดมการณ์เป็นระบบความคิดจอมปลอมของคนกลุ่มหนึ่ง รวมถึงกระบวนการสร้างความคิดและความหมายเพื่อครอบงำ คนส่วนใหญ่ในสังคมด้วย (ฤทธิณันท์ เชื้อทอง และรุจิระ โรจนประภาณต์, 2561)

อุดมการณ์ทำหน้าที่เป็นกลไกหนึ่งที่ชนชั้นนำใช้ผลิตซ้ำความสัมพันธ์ทางการผลิต ทำให้ การควบคุม ทางสังคมง่ายและราบรื่น (Hall, S.; Evans, J. & Nixon, 2013) โดยใช้สถาบันต่าง ๆ เช่น ศาสนา การศึกษา ครอบครัว กฎหมาย การเมือง สื่อมวลชน และวัฒนธรรม เป็นตัวแทนในการหล่อหลอมให้สมาชิกยอมรับอุดมการณ์หลัก แล้วผสานความร่วมมือกับกลไกการปราบปรามหรือการ กดขี่ เช่น รัฐบาล รัฐสภา กองทัพ ตำรวจ ราชทัณฑ์ ทั้งสองกลไกเป็นองค์ประกอบของโครงสร้างทาง สังคมที่เรียกว่าโครงสร้างส่วนบน (superstructure) ทำหน้าที่ ประสานกับโครงสร้างส่วนล่าง (infrastructure) ซึ่งประกอบด้วยเอกภาพของพลังการผลิตและความสัมพันธ์ ทางการผลิต ทำให้ กระบวนการควบคุมและขับเคลื่อนสังคมดำเนินต่อไปอย่างเป็นธรรมชาติ (ฤทธิณันท์ เชื้อทอง และ รุจิระ โรจนประภาณต์, 2561)

อุดมการณ์ เป็นศัพท์ทางวิชาการด้านรัฐศาสตร์ซึ่งใช้ในความหมายที่ตรงกับคำศัพท์ ในภาษาอังกฤษว่า “ideology” มีความหมายสอดคล้องกับคำว่า “อุดมการณ์” และ “อุดมคติ” อุดมการณ์ หมายถึง หลักการที่วางระเบียบไว้เป็นแนวปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้และ คำว่า อุดมคติ หมายถึง จินตนาการที่ถือว่าเป็นมาตรฐานแห่งความดี ความงาม และความจริง ทางใด ทางหนึ่งที่มีมนุษย์ถือว่าเป็นเป้าหมายแห่งชีวิตของตน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) อุดมการณ์ในความหมาย Althusser คือ จินตนาการแห่งภาพที่เป็นมายาคติที่หน้าที่กำหนดการรับรู้ของคนที่มีต่อสังคมและสรรพสิ่งในรอบตัว เช่น การที่เพศหญิงยอมรับ รับรู้ เข้าใจว่า เพศหญิงต้องมีหน้าที่ในการ เป็น แม่บ้าน ดูแลลูกและครอบครัว ในขณะที่เพศชายเป็นผู้นำ”ทำงาน” ที่จริงเลี้ยงดูครอบครัวนั้น เป็นภาพจินตนาการที่เกิดขึ้นจากการทำงานของอุดมการณ์หลักที่เพศชายเป็นใหญ่ หรือปิตาธิปไตย (Patriarchy) อันเป็นอุดมการณ์หลัก (Dominant Ideology) ที่ผู้หญิงรับรู้รวมเป็นส่วนหนึ่งไป ปฏิบัติการของภาพอุดมการณ์นั้น ก็เพราะเพศหญิงถูกหล่อหลอมขึ้นโดยชุดของรหัสการรับรู้และ ติความที่สังคมกำหนด (อัจฉรา ปัทมธนาวงศ์, 2551) ในขณะที่ จันทิมา เอี่ยมานนท์ (2549) ได้กล่าว ไว้ว่า ในกระบวนการสร้าง และถ่ายทอดอุดมการณ์จำเป็นต้องอาศัยสื่อต่าง ๆ ที่เป็น ช่องทางที่จะ ส่งผ่านความคิดและอุดมการณ์ที่แฝงเบี่ยงหลอกลวงกรรมนั้น รวมไปถึงบริบทสังคม วัฒนธรรมของการ สร้างสรรค์บทเพลงเช่นกัน

สรุปว่าอุดมการณ์คือระบบความคิดที่ชี้นำพฤติกรรมของคนในสังคม มีส่วนในการเชื่อมโยง ความ หลากหลายของบุคคลกับสังคมเข้าไว้ด้วยกัน ถือเป็นกรอบความคิดที่ชนชั้นนำสร้างขึ้นเพื่อเป็น กลไกในการ ควบคุมสังคมผ่านการหล่อหลอมขัดเกลาโดยสถาบันต่าง ๆ ทำให้สิ่งสร้างทางสังคมทั้ง มวลดูเป็นธรรมชาติใน ฐานะความจริง อุดมการณ์จึงมีประเด็นของอำนาจและการครอบงำเป็น องค์ประกอบสำคัญ

2.1.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกลวิธีทางภาษา

เพลงลูกทุ่งอีสานเป็นวรรณกรรมที่ได้รับความสนใจจากผู้ฟังอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้กรอบแนวคิดกลวิธีทางภาษามาใช้ในการวิเคราะห์กลวิธีการใช้ ภาษาหรือเทคนิคการนำเสนอภาษาต่าง ๆ ที่สื่อความหมายออกมา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้กรอบแนวคิด เกี่ยวกับกลวิธีทางภาษามาใช้ ดังนี้

ยุรฉัตร บุญสนิท (2546) กล่าวแสดงทัศนะเกี่ยวกับการใช้ภาษาของ นักเขียนที่ศิลปะแห่ง การใช้คำของวัฒน์ วรรลยางกูร ว่า “ภาษาไทยเป็นภาษาร่ำรวยถ้อยคำ เป็นภาษาที่มีความไพเราะ เพื่อเขียนเป็นร้อยกรอง ทำให้ภาษาไพเราะรื่นหู นักเขียนบางคนนำวิธีการสร้างสัมผัส จังหวะคล้องจองมาใช้ในภาษาร้อยแก้วทำให้เกิดความไพเราะมองเห็นความละเมียดละไมในการใช้ถ้อยคำบรรยาย เป็นศิลปะประเภทหนึ่งก่อให้เกิด บรรยากาศ สีสันและความงามได้มากกว่าการใช้ภาษาร้อยแก้ว

ธรรมดา” บุญยงค์ เกศเทศ (2536) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับกลวิธีการใช้ภาษาที่นับว่าดี กระชับเข้าใจง่าย ไม่น่าเบื่อ นั้นควรพิจารณาถึงการทำนองเขียนดังนี้

1. การลำดับความ หมายถึง การจัดลำดับความคิดให้เป็นระบบ เพื่อผู้อ่านจะได้เข้าใจง่าย ไม่จัดลำดับอย่างวุ่นวายสลับซับซ้อน

2. ความง่าย ถูก ชัดเจน

3. การเลือกถ้อยคำ คือ ใช้คำธรรมดา มีวิญญาน การเปรียบเทียบที่เสนห์ ศักดิ์ของคำอำนาจของคำการเน้นคำ ซ้ำคำ การใช้คำถามโดยไม่ต้องถามคำตอบ การบัญญัติคำใหม่

4. การใช้อุทาหรณ์

5. กระบวนการพรรณนามีลักษณะคือ ความบริสุทธิ์ ความสง่าตระการ ความคิดสร้างสรรค์ เป็นไปตามธรรมชาติ ตรงต่อความหมาย ความกลมกลืน ความมีน้ำหนัก

6. คำรูปธรรม คำนามธรรม คำแสดงอาการ คำแสดงภาพ มีความหมาย โดยตรงมีความหมายโดยนัย

สิริวรรณ นันทจินทุล (2553) ได้สรุปแนวคิดในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารพอสรุปได้ ดังนี้

1. ผู้เขียนควรศึกษาการเขียนสะกดคำให้ถูกต้อง ผู้เขียนควรศึกษาหลักการ เขียนสะกดคำ หลักการใช้ ณ น หลักการใช้ ศ ษ ส หลักการใช้ ออ อัม อ่าม หลักการใช้วรรณยุกต์ คำที่มักสะกดผิด และคำที่ถูกต้องควรเขียนอย่างไร

2. ผู้เขียนควรศึกษาการใช้คำ ดังนี้

2.1 ศึกษาประเภทของคำ ได้แก่

2.1.1 คำที่มีความหมายโดยตรง คือ คำที่มีความหมายตามคำศัพท์ เช่น ชักแห้ง หมายถึง ทำความสะอาดเสื้อผ้าหรือสิ่งของต่าง ๆ ด้วยวิธีพิเศษโดยแช่ลงในสารละลายเคมี กิน หมายถึง เคี้ยว, เคี้ยวกลืน, ดื่ม เป็นต้น

2.1.2 คำที่มีความหมายโดยนัยหรือความหมายแฝง หมายถึง คำที่มีความหมายซึ่งสามารถนำความคิดให้เกี่ยวข้องกับสิ่งอื่น เช่น ชักแห้ง หมายถึง ไม่อาบน้ำใช้เพียงน้ำลูบตัว กิน หมายถึง โกง ทารายได้ในทางไม่สุจริต

2.2 การใช้คำให้ถูกต้องตรงความหมาย ทั้งนี้เพราะคำในภาษาไทยมีหลายประเภท เช่น คำที่มีความหมายโดยตรง คำที่มีความหมายโดยแฝง คำที่มีความหมายตามบริบท คำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน คำที่มีเสียงใกล้เคียงกัน คำพ้องเสียง ฯลฯ

2.3 การใช้คำให้เหมาะสม ผู้เขียนต้องพิจารณาว่าในงานเขียนนั้นควรใช้ระดับภาษาอย่างไรจึงจะเหมาะสม เช่น ภาษาพูด ภาษาเขียน ภาษาทางการ ภาษาทางการ เป็นต้น

2.4 ควรหลีกเลี่ยงการใช้คำต่อไปนี้

2.4.1 การใช้คำกำกวม หรือข้อความกำกวมทำให้ตีความหมายได้หลายอย่างอาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนได้ เช่น ห้ามไม่ให้จอดรถขวางประตูหน้าบ้าน คำว่า “ห้าม” และ คำว่า “ไม่ให้” เป็นคำที่มีความหมายในเชิงปฏิเสธ ดังนั้น เมื่อนำมาใช้ด้วยกัน ทำให้ประโยคนี้มีความหมายในเชิงบวก ซึ่งผู้รับสารอาจเข้าใจผิดได้ว่าผู้เขียนให้จอดรถหน้าประตูบ้านได้

2.4.2 การใช้คำต่างระดับภาษาอยู่ในประโยคหรือข้อความเดียวกัน เช่น ละคร โททศน์ในบ้านเรานิยมเรื่อง ภรรยาหลวง เมียน้อย แม่สามี ลูกสะใภ้ คำว่า “ภรรยาหลวง แม่สามี, ลูกสะใภ้” เป็นคำในระดับภาษาทางการ ดังนั้นการนำคำว่า “เมียน้อย” ซึ่งเป็นคำในระดับภาษา ไม่เป็นทางการ จึงเป็นการใช้คำต่างระดับภาษาในประโยค

2.4.3 การใช้คำเกินจำเป็น จะทำให้ข้อความหรือประโยคยาว เยิ่นเย้อ ไม่กระชับ ความ เช่น ในความเห็นของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าคิดว่าคนไทยส่วนใหญ่มีนิสัยรักสนุกเป็นส่วนมากเดียวกัน ผู้เขียนใช้คำว่า “ส่วนใหญ่” และคำว่า “ส่วนมาก” ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายเหมือนกัน มาใช้ในประโยคทำให้ประโยคยาว และเยิ่นเย้อจนเกินไป ซึ่งผู้เขียนสามารถเลือกใช้คำใดคำหนึ่งได้ เช่น ในความเห็นของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าคิดว่าคนไทยมีนิสัยรักสนุกเป็นส่วนมาก หรือ ในความเห็นของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าคิดว่าคนไทยส่วนใหญ่มีนิสัยรักสนุก

2.4.4 การใช้คำหรือสำนวนภาษาต่างประเทศ เป็นการใช้คำและยืมคำจากภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาบาลี-สันสกฤต ภาษาเขมร ฯลฯ มาปะปนในภาษาท้องถิ่นอีสาน คำจากภาษาเหล่านั้นบางคำเข้ามาใช้อยู่ในภาษาไทยเป็นเวลานานจนดูเหมือนเป็นคำไทย

3. เกณฑ์การใช้คำ

3.1 การใช้คำหยาบ คำหยาบเป็นการเขียนด้วยภาษาไม่เรียบร้อย มีช้อยกเว้นอยู่ข้อหนึ่ง คือ การเขียนเรื่องสมมุติ ได้แก่ นวนิยาย และเรื่องสั้นนั้นจะใช้ภาษาพูดหยาบคาย คึกคะนองอย่างไรก็ได้ตามอัธยาศัยของตัวละคร

3.2 การใช้คำสแลง คำสแลง คือ คำที่จัดอยู่ในประเภทคำต่ำ คำต่ำมีหลาย ชนิดเช่น คำตลาด คำสองงาม คำต่ำ คำผวน เป็นต้น

3.3 การใช้คำทับศัพท์ การทับศัพท์เป็นวิธีการยืมคำจากภาษาหนึ่งเข้าไปใช้อีกภาษาหนึ่งโดยตรงไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปซึ่งในการวิเคราะห์ทวิจันลีลาด้านการใช้คำทับศัพท์แบ่งการวิเคราะห์ ได้แก่ การใช้คำรูปภาษาเดิม,คำทับศัพท์ที่เป็นชื่อเฉพาะ,คำทับศัพท์ทั่วไป

3.4 การใช้คำภาษาถิ่น ภาษาไทยถิ่น

3.5 การใช้คำซ้อน

3.6 การซ้ำคำ

3.7 การใช้คำอักษรย่อ

4. การใช้สำนวนภาษาให้เหมาะสมตามลักษณะการนำไปใช้สำนวนแบ่งออก ดังนี้

4.1 การใช้สำนวนเก่าแก่ที่ใช้กันมานานแล้ว โดยถือเป็นคำรวมที่ใช้เรียกคำประเภทยุคสมัย คำพังเพย คำคม ตลอดจนวลีสำเร็จรูปต่าง ๆ ที่ใช้กันแพร่หลายแล้ว เช่น รักดีหามจั่ว รักชั่วหามเสา, นายว่าข้าพลอย, เรือลมเมื่อจอด ตาบอดเมื่อแก่

4.2 การใช้สำนวนใหม่ที่ผู้พูดหรือผู้เขียนคิดเรียบเรียงขึ้นใหม่ ซึ่งบางสำนวน ก็ใช้ภาษาผิดไวยากรณ์ บางท่านเรียกสำนวนประเภทนี้ว่า ภาษาแหวกแนว และเป็นสิ่งที่น่าสังเกตว่าสำนวนภาษาเหล่านี้มักจะมีพลังดึงดูดความสนใจจากผู้อ่านให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายและรวดเร็ว

4.3 การใช้สำนวนภาษาสื่อให้เห็นภาพและรายละเอียดให้ชัดเจน เป็นการใช้สำนวนภาษาที่สื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพและรายละเอียดต่าง ๆ อย่างชัดเจน ทั้งนี้ยังเป็นการสื่อภาพและรายละเอียดของผู้ประพันธ์ที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ให้ผู้อ่านรับรู้และเข้าใจในสิ่งที่ผู้ประพันธ์ต้องการถ่ายทอด

5. การศึกษาการใช้ระดับภาษา

จากแนวคิดดังกล่าว ภาษานั้นเป็นเครื่องมือสื่อความคิดความเข้าใจซึ่งกันและกันของคนในสังคม รูปแบบการใช้ภาษาควรเลือกเพื่อตอบสนองความต้องการในการสื่อสารตามแต่สถานการณ์ เพื่อมุ่งเสนอความรู้ ความคิดอย่างใดอย่างหนึ่งแก่ผู้เสพ ส่วนภาษาผู้เขียนต้องมีกลวิธีในการเขียนดึงดูด ความสนใจของผู้เสพ จากแนวคิดที่ได้รวบรวมนี้ ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจกรอบแนวคิดที่จะนำมาวิเคราะห์ว่าทหกรรมความรักมากยิ่งขึ้น และจะนำมาประยุกต์ศึกษาตีความใช้ในการวิจัยเรื่องวาทกรรมและกลวิธีทาง ภาษา ในมิติของชนชั้นเพศ ศาสนา การใช้ถ้อยคำต่าง ๆ ใช้สัญลักษณ์ เรื่องวาทกรรมความรักในบทเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัย

การวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในข้อมูลวาทกรรมความรักในบทเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัย การวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา ตามกรอบการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ของฟานโดจัน ถือเป็นการวิเคราะห์ระดับจุลภาคคือการวิเคราะห์รูปภาษาในตัวเองเพื่อสืบหาอุดมการณ์ที่แฝงอยู่ อุดมการณ์คือความเชื่อพื้นฐานที่สมาชิกในสังคมรับรู้ร่วมกัน ภาพสะท้อนความเชื่อหรือมโนทัศน์ในสังคมถูกถ่ายทอดจากวาทกรรม ดังนั้นเมื่อกลุ่มหนึ่งในสังคมได้ถ่ายทอดวาทกรรมหนึ่งขึ้นมานั้นสันนิษฐานได้ว่ามีอุดมการณ์ใดอุดมการณ์หนึ่งแฝงอยู่ (เพ็ญภา คล้ายสิงห์โต, 2559)

ภาษาที่คนเราเลือกใช้สื่อสารในตัวเองนั้น นอกจากจะทำหน้าที่สื่อแทนความคิด (ideational representation) และสื่อแทนปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม (interpersonal representation) แล้วยังมีเจตนาและอำนาจในเชิงความคิดบางอย่างแฝงอยู่ด้วย (จันทิมา เอี่ยมานนท์, 2549) การตีความสารในตัวเองหนึ่งๆ จึงไม่อาจพิจารณาเฉพาะรูปประโยคตามโครงสร้างทางภาษาเพราะในตัวเองหนึ่งๆ ถ้อยคำที่ปรากฏอยู่ไม่ได้มีเพียงการประกอบขึ้นตามระบบของไวยากรณ์ในภาษาแต่ละภาษาเพื่อสื่อความให้เข้าใจได้เท่านั้น แต่ในตัวเองยังแสดงถึงความเกี่ยวพันขององค์ประกอบในการสื่อสาร อันหมายถึง บุคคล เหตุการณ์หรือสิ่งที่มีขึ้นหรือเกิดขึ้นแล้วในสังคมซึ่ง

ได้รับการสื่อความขึ้นใหม่ในรูปแบบของตัวบทอันประกอบด้วยคำและถ้อยคำที่ผ่านการเลือกและเรียบเรียงขึ้นอย่างมีระบบตามหลักการของกลุ่มภาษาศาสตร์ระบบหน้าที่ (Systemic Functional Linguistics) เพื่อสื่อความหมายตามหน้าที่หลักของภาษา 3 ประการ ได้แก่ 1) หน้าที่ด้านระหว่างบุคคล (interpersonal) ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าในกิจกรรมการสื่อสารผ่านตัวบทนั้นมีผู้ร่วมสื่อสาร (participants) คือใครบ้าง ด้วยช่องทางการสื่อสารอย่างไร 2) หน้าที่ด้านความคิด (ideational) อันเป็นการแสดงจุดมุ่งหมายบางอย่าง เช่น บอกเล่าประสบการณ์ได้ตอบเป็นต้น และ 3) หน้าที่ด้านตัวบท (textual) ซึ่งเป็นการจัดเรียงข้อความภายในตัวบทเพื่อสื่อสาร ดังนั้น ในตัวบทหนึ่งจึงเป็นแหล่งรวมของความสัมพันธ์ที่ประกอบไปด้วย ผู้ร่วมสื่อสารอันได้แก่ ผู้ส่งสารหรือผู้ผลิตกับผู้รับสารและมีเหตุการณ์หรือกิจกรรมทางสังคมบางอย่างเกิดขึ้นที่จะทำให้มีการนำเสนอความคิดและเรื่องราวต่าง ๆ ได้รวมถึงมีระบบไวยากรณ์ในภาษาของผู้ร่วมสื่อสารที่จะทำให้เกิดการจัดเรียงถ้อยคำเพื่อใช้สื่อสารในกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคม การเลือกใช้ภาษาเพื่อสื่อสารในกิจกรรมทางสังคมของเรา ผู้พูดจึงต้องพยายามสร้างตัวบท ภาษาและเลือกใช้รูปภาษาให้สะดวกและเอื้อต่อการสื่อสารเพื่อเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของตนเองมากที่สุด (จันทิมา เอี่ยมมานนท์, 2549)

การนำแนวคิดเรื่องกลวิธีทางภาษามาใช้ในการศึกษานี้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์วาทกรรมความรักในบทเพลงลูกทุ่งอีสานว่ามีกลวิธีทางภาษา รูปแบบการใช้ภาษาในการสื่ออุดมการณ์เกี่ยวกับวาทกรรมความรักในบทเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัยอย่างไรบ้าง โดยนำมาประยุกต์ศึกษาตีความใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จึงทำให้ผู้วิจัยเข้าใจกรอบแนวคิดที่จะนำมาวิเคราะห์วาทกรรมความรักมากยิ่งขึ้น

2.1.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรัก

ความรักที่มีคุณภาพต้องให้ความสำคัญกับความคิด และความรู้สึกของอีกฝ่ายหนึ่ง โดยเฉพาะเมื่อใดก็ตามที่จะต้องมีการตัดสินใจควรระมัดระวังอย่างมาก เพราะอาจเกิดผลกระทบต่อสัมพันธ์ภาพระหว่างกันได้และสิ่งที่ควรระวังก็คืออย่าตัดสินใจแบบเผด็จการ เนื่องจากจะทำให้อีกฝ่ายรู้สึกกดดันและเกิดความรู้สึกขุ่นเคืองคับข้องใจ

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525) ให้ความหมายของคำว่า “รัก” ไว้เพียงสั้น ๆ ว่า “ชอบอย่างผูกพัน พร้อมด้วยชื่นชมยินดี” ซึ่งมีความหมายพ้องกับคำต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ชอบ แปลว่า พอใจ เช่น ชอบอ่านหนังสือ ชอบเที่ยว ชอบผลไม้
2. ชอบใจ แปลว่า ถูกใจยินดี เช่น ยินดีรับเป็นที่ปรึกษา ยินดีอุปการะ
3. ชอบพอ แปลว่า รักใคร่กัน ถูกอัธยาศัยกัน เช่น บุตรหลานในครอบครัวนี้รักกัน
4. ชอบธรรม แปลว่า ถูกตามหลักธรรม ถูกตามดินนัย เช่น สามภรรยาในครอบครัวนี้

ดำเนินชีวิตถูกต้องตามหลักธรรมในการครองเรือน

สารานุกรม ฉบับ บริเทนนิกา (दनัย ไซโยธา, 2546) ได้ให้ความหมายบัพนิยามของความ
รักไว้ 4 ความหมาย ดังต่อไปนี้

1. มิตรภาพ (friendship) หมายถึง การมอบความรู้สึกชอบหรือความผูกพันแก่เพื่อน
มนุษย์
2. ภราดรภาพ (fraternity) หมายถึง ความรู้สึกว่ารักกันอย่างพี่น้อง
3. คู่รัก (lover) หมายถึง บุคคลที่อยู่ในความรัก อันได้แก่ความหลงใหลของชายกับหญิงที่
มีต่อกันเป็นบทเริ่มต้นของความปรารถนาทางเพศ
4. เทววิทยา (theology) หมายถึง ศาสนาประเภทเทวนิยมที่นับถือพระเจ้าหรือเทพเจ้า

จากนิยามข้างต้น สรุปได้ว่า ความรัก เป็นอารมณ์ชนิดหนึ่งของมนุษย์เกิดขึ้น พัฒนา
เปลี่ยนแปลงได้จากความรักแบบหนึ่งไปเป็นความรักอีกแบบหนึ่ง และหายไปได้ในที่สุด ภายใต้
องค์ประกอบ คือ ความผูกพัน ความใกล้ชิด มิตรภาพ การยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน และความ
ยึดหยุ่น

ความรักนั้น สามารถอ้างถึงความสัมพันธ์ทางสังคมและสภาวะทางอารมณ์ตัวอย่างเช่นเมื่อ
เราพูดถึงคนที่เรารักเราย่อมรู้สึกได้ถึงความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นระหว่างคนสองคนที่มีมากกว่า
ความรู้สึกอื่น ๆ อย่างเช่น ความชอบ ความรักสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาและไม่มีรูปแบบ
ตายตัวโดยมีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความรักไว้ดังนี้

กัญพร คุตระกุล (2561) ได้เสนอแนวคิดทฤษฎีสามเหลี่ยมแห่งความรัก (Triangular
theory of love) คือ ทฤษฎีที่ว่าด้วยการศึกษาความรักในเชิงจิตวิทยาของนักจิตวิทยา โดยเขาได้
กล่าวว่าความรักจะประกอบไปด้วย 3 ส่วน ในบริบทที่เกี่ยวข้องกันของความสัมพันธ์ในรักระหว่าง
บุคคล ซึ่งทั้ง 3 ส่วนจะประกอบไปด้วย

1. ความสนิทสนม (intimacy) เป็นองค์ประกอบทางอารมณ์ คือ มีความคุ้นเคยใกล้ชิดกัน
ในความรู้สึก ความเข้าใจกันอย่างลึกซึ้ง ความเอื้ออาทรต่อกัน สื่อสารกันได้อย่างดีและมีความไว้วางใจ
ต่อกัน ความใกล้ชิดสนิทสนมจะค่อยๆ เพิ่มขึ้นเมื่อมีความสัมพันธ์กันเป็นเวลานาน เป็นไปได้ที่เวลานั้น
อาจทำให้คู่สัมพันธ์มองข้ามความสนิทสนมและการต้องพึ่งพาต่อกัน

2. ความเสน่หา (passion) เป็นองค์ประกอบทางแรงจูงใจ เกิดจากแรงขับภายในระบบของ
ร่างกาย หรือความรู้สึกที่ถูกกระตุ้นทางสรีระ (physiological arousal) เป็นความดึงดูดระหว่างเพศ
เช่น ความพอใจใน รูป กลิ่น เสียง หรือจริตกริยาของอีกฝ่ายหนึ่ง หรือเสน่ห์ (appeal) อื่น ๆ และยัง
รวมถึงเหตุการณ์ อื่นๆ ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกโรแมนติก ด้วยนักเขียนมักสร้างฉากให้เกิดขึ้นในนิยาย
รักของตน เช่น ความเสน่หาจะเกิดเมื่อร่วมกันฝ่าอันตราย สถานการณ์เลวร้าย หรือความเห็นอกเห็น
ใจในความทุกข์ยาก นิยายเหล่านี้ถือว่าความเสน่หาทำให้ความรักมีความเข้มข้นจึงไม่น่าแปลกใจว่า
ทำไมหนุ่มสาวจึงมีความรู้สึกรุนแรงในความรัก แตกต่างจากความรักระหว่างพี่น้อง

3. พันธะผูกพัน (commitment) เป็นองค์ประกอบด้านความคิด คือการตัดสินใจที่จะรักหรือมีพันธะทางใจหรือทางสังคมต่อกัน การใช้เวลาร่วมกันในกิจกรรมต่าง ๆ หรือการใช้ชีวิตร่วมกันต่อเนื่องไปเป็นระยะเวลานาน รับผิดชอบในพันธที่ตกลงต่อกัน การรับพันธผูกพันจะค่อยเพิ่มขึ้นเมื่อมีความสนิทสนมกันมากขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปตามระดับของความสุขความพอใจที่เกิดขึ้นในแต่ละระยะเวลา เมื่อมีปัญหายุ่งยากในความสัมพันธ์ระหว่างกัน การรับพันธผูกพันอาจลดระดับลงไปด้วย

การจัดแบ่งรูปแบบของความรักดังที่กล่าวมาไม่ใช่เป็นข้อสรุปสุดท้ายในเรื่องนี้ อาจมีความรักในรูปแบบอื่นอีก ตามแนวคิดของ Sternberg ให้ความสำคัญกับความเสน่หาต่อความรักค่อนข้างมาก แต่ในความสัมพันธ์กันส่วนใหญ่แล้ว ความสนิทสนมและพันธะผูกพันเป็นส่วนประกอบที่สำคัญกว่าความเสน่หา

ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบด้านครอบครัว

1. ความหมาย

คณะอนุกรรมการครอบครัวในคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (กสส.) ได้จัดประชุมสมัชชาแห่งชาติขึ้น และให้คำนิยามของ ครอบครัว หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันกันทางอารมณ์และจิตใจ ในการดำเนินชีวิตร่วมกัน รวมทั้งการพึ่งพิงทางสังคมเศรษฐกิจ และมีความสัมพันธ์กันทางกฎหมายหรือทางสายโลหิต โดยบางครอบครัวอาจมีลักษณะเป็นช้อยกเว้นบางประการ จากดังกล่าวก็ย่อมได้ ซึ่งอาจหมายรวมถึง ครอบครัวที่มีสมาชิกข้ามช่วงอายุอาศัยอยู่ด้วยกัน เช่น ปู่ย่าตายายอาศัยอยู่กับหลาน (ศิริกุล อิศรานุรักษ์, 2542)

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2525) ได้ให้ความหมายของคำว่า ครอบครัว หมายถึง ผู้ร่วมครัวเรือน คือ สามี ภรรยา และบุตร เป็นต้น

ภัสสร ลิมานนท์ และคณะ (2538) ได้ให้คำนิยามของคำว่า ครอบครัว หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่พักอาศัยรวมกัน (อาจจะอาศัยอยู่ประจำหรืออยู่ชั่วคราว) ภายในบ้านที่ตกเป็นตัวอย่าง และกลุ่มบุคคลดังกล่าวมีความสัมพันธ์กันโดยสายโลหิต หรือโดยการสมรส

วราภรณ์ ตระกูลสุขดี (2545) ให้ความหมายของครอบครัว หมายถึง การอยู่ร่วมกันของบุคคลที่เป็นสมาชิก ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน ผูกพันกัน เช่น ความสัมพันธ์ทางสายเลือด หรือการรับเป็นบุตรบุญธรรม สมาชิกที่มีความสัมพันธ์กันจะมีบทบาทและหน้าที่แตกต่างกัน เช่น เป็นบิดา มารดา สามี ภรรยา หรือบุตร ฯลฯ

สมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย (2542) ได้ให้ความหมายของครอบครัวในเชิงสหวิทยาการ ดังนี้

1. ด้านชีววิทยา ครอบครัว หมายถึง กลุ่มคนที่มีความผูกพันทางสายโลหิต
2. ด้านเศรษฐศาสตร์ ครอบครัว หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ใช้จ่ายเงินจากงบประมาณเดียวกัน แม้จะอาศัยอยู่ต่างสถานที่กัน

3. ด้านสังคมศาสตร์ ครอบครัว หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่ร่วมเคหสถานหรือบ้านเดียวกัน มีปฏิสัมพันธ์ สนใจต่อทุกข์ซึ่งกันและกัน มีความผูกพันกัน มีความรักความปรารถนาดีต่อกัน โดยมีจำเป็นต้องสืบสายโลหิตเดียวกัน

4. ด้านนิติศาสตร์/กฎหมาย ครอบครัว หมายถึง ครอบครัวที่ชายหญิงจดทะเบียนสมรสอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งครอบคลุมถึงบุตรและบุตรบุญธรรม กฎหมายยังได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของบิดามารดา สามีภรรยา และบุตรที่มีต่อกัน และกำหนดสิทธิในการรับมรดกทางกฎหมาย

สรุปได้ว่า ครอบครัว หมายถึง กลุ่มบุคคลที่อาศัยอยู่ร่วมกัน มีความสัมพันธ์ผูกพันกันทางสายโลหิตหรือกฎหมาย โดยสมาชิกแต่ละคนจะมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่แตกต่างกัน เช่น บิดามารดา สามีภรรยา บุตร และปู่ย่าตายาย เป็นต้น

2. รูปแบบและลักษณะของครอบครัว

รูปแบบครอบครัว หมายถึง ลักษณะโครงสร้างที่มีความหลากหลายของการรวมตัวของสมาชิกที่มีจุดหมายในการสร้างครอบครัวร่วมกัน (นิตยา คชภักดี : 2545)

วราภรณ์ ตระกูลสฤณี (2545) ได้สรุปว่า ครอบครัวจะมีลักษณะประกอบด้วยคนมากกว่า 1 คนขึ้นไปที่มีความผูกพันกันสัมพันธ์กันทางสายโลหิตหรือกฎหมาย โดยความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากกลุ่มอื่น ๆ ในสังคม และสมาชิกในครอบครัวจะมีบทบาทตามที่สังคมให้ความหมาย เช่น บิดา มารดา บุตร

ข้อมูลสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2542-2545 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2547) ชี้ให้เห็นว่า ครอบครัวไทยในปัจจุบันมิได้ประกอบด้วยพ่อแม่ลูก และเครือญาติเท่านั้น แต่มีหลายรูปแบบ ได้แก่

1. ครอบครัวขยาย ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก ปู่ย่าตายาย และหรือพี่น้อง
2. ครอบครัวเดี่ยว ประกอบด้วยพ่อแม่และลูก โดยส่วนใหญ่ครอบครัวจะมีลูก 1-3 คนเป็นอย่างมาก จากข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ยังชี้ให้เห็นว่าลักษณะครอบครัวเดี่ยวยังมีความแตกต่างกัน คือ ครอบครัวที่มีสามีภรรยาและบุตร และครอบครัวที่มีแต่สามีและภรรยา
3. ครอบครัวที่อยู่คนเดียว มีคนที่อยู่อาศัยอยู่ตามลำพังมากขึ้น โดยปี 2542 มีคนที่อาศัยอยู่คนเดียวร้อยละ 11.0 เพิ่มขึ้นร้อยละ 11.5 (ปี 2544) และร้อยละ 11.8 (ปี 2545) ตามลำดับ
4. ครอบครัวพ่อหรือแม่เลี้ยงลูกตามลำพัง หมายถึง ครอบครัวที่มีเพียงพ่อหรือแม่และลูก เนื่องจากสาเหตุของการหย่าร้าง การเป็นหม้าย แยกทาง การทอดทิ้ง
5. ครอบครัวที่รับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม คือ ครอบครัวที่สามีและภรรยาไม่สามารถมีบุตรร่วมกันได้ และมีความประสงค์ที่จะขอรับเด็กมาอุปการะเป็นบุตร
6. ครอบครัวอื่น ๆ เช่น ครอบครัวที่เกิดจากการแต่งงานของเพศเดียวกัน

ศิริกุล อิศรานุรักษ์ (2542) ได้อธิบายว่า จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจในประเทศไทย ทำให้รูปแบบครอบครัวไทยมีความหลากหลายเพิ่มขึ้น ได้แก่

1. ครอบครัวเดี่ยว ประกอบด้วย สามีภรรยาและลูกที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน
2. ครอบครัวคู่สมรสที่ยังไม่มีบุตร
3. ครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เพียงคนเดียว ที่ต้องเลี้ยงลูกตามลำพัง ทั้งนี้ เนื่องจากคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งเสียชีวิต หย่า หรือแยกทาง หรือเพราะไม่ได้แต่งงาน
4. ครอบครัวบุญธรรม ประกอบด้วย สามี ภรรยา และบุตรบุญธรรม
5. ครอบครัวที่แต่งงานใหม่
6. ครอบครัวขยาย ประกอบด้วยเครือญาติตั้งแต่ 3 ชั่วคนขึ้นไปที่มีความสัมพันธ์โดยการเกิดหรือการแต่งงาน

สนธิ สมัการ (2539) ได้อธิบายว่า นักมานุษยวิทยาวัฒนธรรมและสังคมได้สำรวจแบบของครอบครัวมนุษย์ในสังคมต่าง ๆ จนเกือบทุกมุมโลก และได้แบ่งรูปแบบครอบครัวออกเป็น 4 แบบด้วยกัน คือ

1. ครอบครัวเดี่ยวหรือพื้นฐาน (Nuclear or Elementary Family) ตามปกติ คือ ครอบครัวที่ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก หรืออาจกำหนดให้ญาติบางคนอาศัยอยู่กันได้ เช่น พี่ หรือน้องของสามีหรือภรรยาที่ยังเป็นโสดก็อาจอาศัยอยู่กับครอบครัวได้
2. ครอบครัวขยายหรือครอบครัวร่วม (Extended or Joint Family) ได้แก่ ครอบครัวเดี่ยวตั้งแต่สองครอบครัวขึ้นไปมารวมกัน
3. ครอบครัวซ้อน (Composite or Compound Family) ได้แก่ ครอบครัวที่อนุญาตให้ชายหรือหญิง มีภรรยาหรือสามีมากกว่าหนึ่งคนในขณะเดียวกันได้
4. ครอบครัวสาระ (Essential Family) ได้แก่ ครอบครัวที่ขาดภาพของพ่อในฐานะหัวหน้าครอบครัวที่มีอำนาจเป็นตัวหลักในการเลี้ยงดูครอบครัว จึงมีแม่เป็นแกนกลางหลักของครอบครัว

3. บทบาทหน้าที่และภารกิจสำคัญของครอบครัว

บทบาทหน้าที่ของครอบครัว หมายถึง การทำหน้าที่ของครอบครัวที่จะดูแลความต้องการและพัฒนาคุณภาพของสมาชิกอย่างเป็นองค์รวม ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านความเป็นอยู่ทั้งร่างกายและจิตใจ ด้านการพัฒนาปลูกฝังความเป็นมนุษย์ที่ดี เป็นแหล่งที่เอื้อต่อการเรียนรู้และถ่ายทอดวัฒนธรรม ซึ่งได้จัดทำตัวชี้วัดและเกณฑ์ประเมิน “ครอบครัวอยู่ดีมีสุข” จำนวน 22 ตัวชี้วัด โดยองค์ประกอบที่ 2 บทบาทหน้าที่ของครอบครัว ประกอบด้วย 6 ตัวชี้วัด ดังนี้ (นิตยา คชภักดี : 2545)

1. ครอบครัวมีจำนวนสมาชิกที่ทำหน้าที่หารายได้ ผลผลิตมาเลี้ยงดูที่เหมาะสมกับขนาดครอบครัว

2. มีผู้ที่ทำมาหาเลี้ยงครัวเรือนที่อยู่ในวัยแรงงาน
 3. ครอบครัวที่สมาชิกมีการเอาใจใส่ ดูแล ช่วยเหลือและสนับสนุนซึ่งกันและกัน
 4. ครอบครัวที่อบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี
 5. ครอบครัวที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาทักษะในการดำรงชีวิต
 6. ครอบครัวที่ปลูกฝังและถ่ายทอดคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมและประเพณีที่สร้างสรรค์
- นอกจากนี้แล้ว วราภรณ์ ตระกูลสฤษดิ์ (2545) ได้กล่าวว่า ครอบครัวควรมีความรู้เกี่ยวกับ

หน้าที่ของครอบครัว ดังนี้

1. หาและให้ปัจจัยสี่ คือ ที่อยู่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม การดูแลสุขภาพและการรักษาพยาบาลแก่สมาชิกในครอบครัวทุกคน
2. การแบ่งปันปันส่วนการใช้สอยเครื่องอุปโภคบริโภค และทรัพยากรที่มีในครอบครัว เพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกในครอบครัว รวมทั้งความแตกต่างต่าง ๆ เช่น การใช้โทรศัพท์ รถ วิทยุ โทรทัศน์ ควรแบ่งปันให้เหมาะสมและเสมอภาคกัน
3. มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ และตกลงให้ทราบว่าใครมีหน้าที่ความรับผิดชอบทำอะไร เช่น การหาเงินเลี้ยงครอบครัว การตัดสินใจในบ้าน การบริหารงานภายในบ้าน
4. การสอนให้สมาชิกในครอบครัวรู้จักการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ช่วยให้สมาชิกมีความสามารถในการปรับตัวดี และสร้างนิสัยที่ถูกต้องเกี่ยวกับการรู้จักปฏิบัติหรือควบคุมตนเองในเรื่องต่าง ๆ
5. การสืบพันธุ์หรือสืบสกุล เป็นการสร้างหาและรับสมาชิกใหม่ เช่น การมีบุตร การสมรสของบุตร
6. การรักษาระเบียบและความสงบสุขภายในครอบครัว ควรหาทางว่าจะทำอย่างไร ครอบครัวจะมีความสุข และมีความรู้สึกพึงพอใจกันอยู่ร่วมกันได้อย่างดี

ศิริกุล อิศรานุรักษ์ (2542) ได้อธิบายถึงภารกิจที่สำคัญของครอบครัว แบ่งออกเป็น 3 มิติหลัก ดังนี้

1. ด้านสังคมและวัฒนธรรม ครอบครัวทำหน้าที่หล่อหลอมความเป็นมนุษย์ด้วยการเลี้ยงดูอบรมบุตร ให้การศึกษา ให้มีการพัฒนาการรอบด้านทั้งกาย ใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา และจิตวิญญาณ มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมตามวัย ให้เติบโตเป็นคนมีคุณธรรมสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีสันติสุข
2. ด้านเศรษฐกิจ ทั้งในฐานะผู้ผลิตและผู้บริโภค โดยในฐานะผู้ผลิตครอบครัวมีบทบาทในการขัดเกลา อบรมบ่มนิสัยให้เป็นผู้ผลิตเชิงเศรษฐกิจที่มีคุณภาพ ในฐานะผู้บริโภคก็เป็นผู้บริโภคที่เลือกสรรบริโภคอย่างมีประโยชน์ ประหยัด ปลอดภัย รู้จักพอ รู้จักประมาณ

3. ด้านการเมืองและการปกครอง ครอบครัวมีบทบาทในการบ่มเพาะทักษะทางการเมืองให้เกิดขึ้นในครอบครัว มีความรับผิดชอบ มีเหตุผล ยอมรับ และปฏิบัติตามกติกาของสังคม เคารพสิทธิของกันและกัน

4. การทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว

ปัญหาครอบครัวที่เกิดขึ้น สาเหตุมาจากสมาชิกในครอบครัวไม่มีเวลาให้กัน ทำให้เกิดความเหินห่าง ขาดปฏิสัมพันธ์และการเรียนรู้ร่วมกัน เพราะเมื่อระบบโครงสร้างทางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป พ่อแม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน หรือลูกต้องไปศึกษาต่อโอกาสที่จะอยู่ร่วมกันระหว่างพ่อแม่ลูก หรือสมาชิกในครอบครัว เพื่อสร้างความสัมพันธ์และความอบอุ่นจากครอบครัวจะมีโอกาสน้อยลง

สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2549) ได้วิเคราะห์สถานการณ์ครอบครัวไทย ด้านการใช้เวลาร่วมกัน พบว่า ผู้ใหญ่อายุ 18 ปี ขึ้นไป และเด็ก/เยาวชน อายุ 10-18 ปี มีข้อเสนอแนะต่อการใช้เวลาในครอบครัว คือ การให้เวลากับคนในครอบครัวมากขึ้น ผู้ใหญ่ร้อยละ 33.04 เด็กร้อยละ 49.14 รองลงมา คือ พยายามหากิจกรรมที่ทำในครอบครัว ผู้ใหญ่ร้อยละ 27.68 และเด็กร้อยละ 25.71 ส่วนกิจกรรมในบ้านที่ทำกับครอบครัวมากที่สุด คือ การดูโทรทัศน์ และบุคคลที่เด็กคิดว่า มีกิจกรรมการดูโทรทัศน์กับเด็กมากที่สุด คือ มารดา ทั้งในวันธรรมดา ร้อยละ 30.41 และในวันหยุด ร้อยละ 25.41 กิจกรรมนอกบ้านที่ทำร่วมกับครอบครัวมากที่สุด คือ การไปช้อปปิ้ง และบุคคลที่เด็กคิดว่าร่วมทำกิจกรรมนอกบ้านมากที่สุดในวันธรรมดา คือ เพื่อน ๆ ร้อยละ 29.68 ในวันหยุด คือ มารดา ร้อยละ 26.96 และได้เสนอแนะวิธีการใช้เวลาว่างอย่างมีคุณภาพกับครอบครัว ได้แก่

1. กินอาหารร่วมกันและรับฟังซึ่งกันและกัน
2. อ่านหนังสือกับลูกเป็นประจำ
3. ทำงานบ้านด้วยกัน
4. สอนการบ้านลูก
5. หากิจกรรมที่เป็นงานอดิเรก
6. เล่นเกม
7. วางแผนทำกิจกรรมนอกบ้าน
8. สนับสนุนกิจกรรมกีฬาและสันทนาการ
9. กำหนดปฏิทินการทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว
10. ผลัดกันเล่าเรื่อง
11. สวดมนต์ก่อนนอนและไปร่วมกิจกรรมทางศาสนา
12. เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน

อมรากุล อินโอชานนท์ (2532) ได้สรุปวิธีสร้างสุขและสีสันให้เกิดขึ้นกับชีวิตคู่ ที่ได้จากนานาพรรณนะที่หลากหลาย คือ

ประการแรก ความสุขเกิดได้เมื่อคนในครอบครัวมีโอกาสใช้เวลาด้วยกัน เป็นช่วงที่ต่างคนต่างกำลังสบายใจ อารมณ์ปลอดโปร่ง ให้ความสนใจ และมองเห็นความสำคัญของกันและกัน สนใจในเรื่องที่พูด ใส่ใจในอารมณ์ ความรู้สึกที่แสดงออกมา ไม่ใช่ต่างคนต่างนั่งจมอยู่กับความคิดของตัวเอง แม้จะอยู่ใกล้กัน แต่ก็ไม่มีประโยชน์แต่อย่างใด ความสุขจึงขึ้นอยู่กับเวลาที่ตรงกัน อารมณ์ที่ดีและมีการสื่อสารกัน

ประการที่สอง ความสุขเกิดขึ้นได้เมื่อได้ทำกิจกรรมของครอบครัวร่วมกัน อาจเป็นกิจกรรมที่เป็นกิจวัตรประจำวัน เช่น ทานข้าว ดูโทรทัศน์ อาจเป็นกิจกรรมที่มีความสนใจร่วมกัน เช่น ปลูกต้นไม้ เล่นกีฬา ฟังเพลง หรืออาจจะเป็นงานบ้านก็ได้ อย่างทำกับข้าว ล้างรถ ที่ทั้งสองฝ่ายต่างทำด้วยความเต็มใจ ไม่เร่งร้อน และมีความรู้สึกสนุกเมื่อได้ช่วยกันทำ ไม่รู้สึกว่าเป็นภาระหน้าที่

ประการที่สาม ความสุขเกิดขึ้นได้เมื่อมีเสียงหัวเราะร่วมกัน ดังนั้น จึงต้องหมั่นสร้างอารมณ์ขันบ้าง หยิบยกเรื่องราวที่จะเรียกรอยยิ้ม และเสียงหัวเราะของคนใกล้เคียง

ประการสุดท้าย ความสุขที่เกิดขึ้นได้เมื่อมีการแต่งแต้มสีสันให้กับชีวิต ทำอะไรที่พิเศษไปจากชีวิตประจำวันบ้าง เช่น เดินเล่นในสวนสาธารณะ ทำอะไรใหม่ ๆ ที่ไม่จำเจ เช่น เปลี่ยนมุมทานข้าว แทนที่จะทานกันในห้องอาหารก็ย้ายไปสวน หรือทำอะไรให้อีกฝ่ายแปลกใจเล่น เช่น ซื้อมะม่วงมาฝาก นัดเพื่อนรักของอีกฝ่าย ที่ไม่ได้เจอกันมานานมาที่บ้าน เป็นต้น

สถิติพร ประสิทธิ์พร (2552) ได้อธิบายความหมายของกิจกรรมครอบครัว 4 ก คือ กิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว ให้บุคคลในครอบครัวไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ ลูก ซึ่งเป็นนักเรียนหรือบุคคลอื่นที่เป็นผู้ปกครองนักเรียน ไม่ว่าจะเป็นปู่ ย่า ตา ยาย พี่ ป้า น้า อา เป็นต้น ได้รู้จักการปฏิบัติต่อกันที่จะทำให้ครอบครัวอบอุ่นและมีความสุข ซึ่งถ้าครอบครัวอบอุ่นและมีความสุขแล้วเชื่อว่าจะเป็นเสมือนเกราะป้องกันภัยให้กับลูกเป็นอย่างดี และสามารถเป็นเครือข่ายในการช่วยกันดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนได้ กิจกรรมที่ครอบครัวควรปฏิบัติต่อกันตามความหมายของกิจกรรมครอบครัว 4 ก คือ กิน กอด กล่อมเกล้า และห้องสมุดบ้าน

1. กิน หมายถึง พ่อแม่ลูก ควรกินข้าวร่วมกันอย่างน้อยวันละ 2 มื้อ พ่อแม่อาจใช้เวลาในวงข้าวได้พูดคุยแนะนำสิ่งดี ๆ ต่อกัน ต่างคนต่างเห็นหน้ากัน ได้สอบถามสารทุกข์สุกดิบซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน

2. กอด หมายถึง พ่อแม่ ควรโอบกอดลูกหรือสัมผัสตัวลูกบ้าง เพื่อแสดงออกซึ่งความรัก จะทำให้ลูกมีความรู้สึกอบอุ่นและมีความรู้สึกว่าพ่อแม่รักเขา

3. กล่อม หมายถึง พ่อแม่ ใช้คำพูดที่ดีต่อกันเพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในครอบครัว เป็นคำพูดฝ่ายบวก หรือพูดจาประสาตอกไม้ ใช้คำพูดแนะนำสิ่งดี ๆ แก่ลูก และให้คำปรึกษาลูกในทุก ๆ เรื่อง

4. เกลา หมายถึง พ่อแม่ ช่วยขัดเกลานิสสัยใจคอ หรือพฤติกรรมที่ไม่ดีของลูก เช่น เป็นคนไม่มีน้ำใจ ขี้โมโห หรือหงุดหงิดง่าย เป็นต้น

5. คุณลักษณะของครอบครัวไทยที่พึงประสงค์

คณะอนุกรรมการพัฒนาครอบครัวและแก้ไขความรุนแรงต่อเด็กและสตรี (2542) ได้กำหนดลักษณะครอบครัวไทยที่พึงประสงค์ 8 ประการ เมื่อ พ.ศ. 2537 เพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครอบครัว ใช้เป็นแนวทางกำหนดกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. สมาชิกทุกคนในครอบครัวมีความรักใคร่ กลมเกลียว สมานฉันท์ ช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้ออาทร มีการพูดจาให้เกิดความเข้าใจกัน มีการแก้ปัญหาร่วมกันอย่างสร้างสรรค์
2. สมาชิกในครอบครัว มีการทำกิจกรรมร่วมกัน และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
3. พ่อแม่ และสมาชิกในครอบครัวประกอบอาชีพสุจริต รู้จักประหยัดและออมร่วมกับเสริมสร้างฐานะของครอบครัวให้มั่นคง
4. พ่อแม่ หัวหน้าครอบครัว ต้องทำตนเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ทำร้ายกันและกัน อบรมเลี้ยงดูสมาชิกครอบครัวให้เป็นคนดี และมีประโยชน์ต่อสังคม ปฏิบัติตามหลักคุณธรรมของศาสนา
5. พ่อแม่ หัวหน้าครอบครัว หรือผู้ใหญ่ในครอบครัว ถวายทอดการเลี้ยงดูและภูมิปัญญา แก่สมาชิก และส่งเสริมให้ได้รับการศึกษา มีความสนใจใฝ่รู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และรู้จักใช้เหตุผล
6. สมาชิกในครอบครัวมีสุขภาพดี รู้จักดูแลสุขภาพอนามัยตนเอง สถานที่อยู่อาศัยให้สะอาดถูกสุขลักษณะ และเป็นระเบียบเรียบร้อย
7. สมาชิกในครอบครัวบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม มีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม ศิลปะ และเป็นระเบียบเรียบร้อย
8. สมาชิกปฏิบัติตามครรลองประชาธิปไตยในครอบครัว เคารพกฎหมาย รู้จักใช้สิทธิ และปฏิบัติตามหน้าที่พลเมืองดี มีความเชื่อมั่น และปฏิบัติตนส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

บทวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ เกี่ยวกับครอบครัว เช่น เรื่องราวของคู่รักที่แม้จะต่างฐานะ แต่ก็เคารพ เข้าใจ และยอมรับในความเป็นมนุษย์ของกันและกัน เพลงเช่น “ยาใจคนจน” หรือ “แพร์บนนมรัก” สะท้อนการมองเห็นคุณค่าของอีกฝ่ายด้วยใจที่เท่าเทียม มิใช่ด้วยวัตถุภายนอก

ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบความรัก

จากศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างมิติของความรักและบุคลิกภาพ พบว่า อายุมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรักในมิติด้านความใกล้ชิด (Intimacy) และพันธะสัญญา (Commitment) แต่มีความสัมพันธ์ทางลบกับมิติด้านเสนหา (Passion) (พนิดาพร จงราเชนทร์, 2559)

นอกจากนี้ เพศ มีอิทธิพลต่อรูปแบบความรักของบุคคล ผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะชื่นชอบผู้ชายที่ฉลาดหล่อ และรู้จักการเข้าสังคมมากกว่าผู้ชายประเภทอื่น ในขณะที่ผู้ชายมีแนวโน้มที่จะชื่นชอบผู้หญิงที่มีรูปร่างหน้าตาดี และผู้หญิงจะประเมินรูปแบบความรักของตนในเชิงความรู้สึกมากกว่า เช่น โรแมนติก (Romantic) หรือแบบเพื่อน (Compassionate) ส่วนผู้ชายจะประเมินรูปแบบความรักของตนในเชิงการอารมณ์มากกว่า เช่น ตัณหา (Lustful) หรือวิปริต (Kinky) วัยรุ่นชายที่มีรูปแบบความรักแบบเสียสละ จะมีความพึงพอใจในความสัมพันธ์ด้านความรักทางบวก และวัยรุ่นหญิงที่มีรูปแบบความรักแบบเสียสละกับแบบแสนหา จะมีความพึงพอใจในความสัมพันธ์ด้านความรักทางบวก และผลการศึกษาของ Levesque ยังพบความคล้ายคลึงกันของการสร้างความผูกพันมิตรภาพ และความแสนหาในความสัมพันธ์ด้านความรักระหว่างวัยรุ่นและผู้ใหญ่อีกด้วย (พนิตาพร จงราเชนทร์, 2559)

เพราะเหตุนี้จึงทำให้เราตระหนักได้ว่า แม้ความสัมพันธ์จะเป็นรากฐานของความรัก แต่ไม่ใช่ทุกความสัมพันธ์ที่จะสามารถนำทางเราไปสู่ความรักที่ดีได้ เพราะระหว่างทาง เราพบความจริงที่ว่าตัวตนของเราถูกสร้างให้มีความสัมพันธ์ในรูปแบบที่เราเป็น ดังนั้น การรู้จักตัวเองและคนพิเศษที่เราสนใจก็น่าจะเป็นหนทางที่ดีสำหรับการเริ่มต้นเรียนรู้และดูแลหัวใจของกันและกัน

บทวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ เกี่ยวกับความรัก เช่น เพลง “ยังฮักคือเก่า” และ “เกี่ยวข้าวรอแฟน” ถ่ายทอดความสัจซื่อของความรักที่รอคอยด้วยหัวใจมั่นคง แสดงให้เห็นถึงคุณธรรมแห่งสัจจะที่แม้จะถูกทดสอบด้วยกาลเวลาและความห่างไกล แต่ยังคงยึดมั่นในสัญญาแห่งรัก

ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบด้านขวัญกำลังใจ

1. ความหมายของขวัญกำลังใจในการทำงาน

ปรียา จินาโต (2543) กล่าวว่า ความหมายของขวัญจะมีขอบข่ายกว้างกว่าความพึงพอใจ ไม่ว่าจะเป็นนำไปปรับใช้ระดับบุคคลหรือกลุ่มคนก็ตาม และโดยทั่วไปความพึงพอใจจะเป็นองค์ประกอบหนึ่งของขวัญเท่านั้น ขวัญจะเน้นเกี่ยวกับความสนใจของผู้ปฏิบัติที่จะช่วยองค์กร หรือปฏิบัติงานตามความประสงค์ขององค์กร

สมาน ลิพรหมมา (2546) ได้นิยามของคำว่า ขวัญกำลังใจ ไว้ว่าหมายถึง ความรู้สึกที่ดี มีความสุขและความหวังภายในจิตใจแห่งตนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งสามารถแสดงออกได้ทางอารมณ์ที่ดี มีความพอใจและยอมรับต่อสิ่งนั้น ๆ

จันทร์จิรา แก่นจันทร์ (2554) ได้นิยามของคำว่า ขวัญกำลังใจ หมายถึง สภาพจิตใจ ความรู้สึกทางอารมณ์ พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกถึงความรู้สึกที่ดีต่อการปฏิบัติงานในองค์กร ด้วยความกระตือรือร้น หรือความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดผลงานตามเป้าหมายขององค์กร อย่างมีคุณภาพ

วัชรินทร์ โกมลมาลย์ (2547) ได้ให้ความหมายขวัญกำลังใจ ไว้ว่าสภาพทางจิตใจ ความรู้สึกนึกคิด ทศนคติหรือลักษณะท่าทีของบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีต่อสถานการณ์ทำงาน โดยมุ่งมั่นทำงานในหน้าที่รับผิดชอบของตนเองอย่างไม่ลดละเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มที่วางไว้

สุรสิทธิ์ เพรศพรัง (2555) ได้สรุปว่า ขวัญกำลังใจในการทำงาน เป็นสภาพทางจิตใจของบุคคลในกลุ่มหรือองค์กร ที่ก่อให้เกิดกำลังใจ ทศนคติ และความพอใจในการทำงานซึ่งจะส่งผลให้มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานในความรับผิดชอบของตนเองอย่างไม่ลดละ เพื่อบรรลุเป้าหมายของกลุ่มที่วางไว้

วรวรรณ เพิ่มทรัพย์ (2558) ได้สรุปว่า ขวัญกำลังใจในการทำงาน หมายถึง สภาพทางจิตใจ เป็นเรื่องของความรู้สึกนึกคิด ทศนคติ อารมณ์ของผู้ปฏิบัติงานในที่ทำงาน และสภาพที่อยู่ภายในจิตใจของคนที่มีต่อสภาพแวดล้อมของงาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสภาพในการทำงานของคน เช่น ความร่วมมือ ความกระตือรือร้น ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความตั้งใจในการทำงาน หรือการมีส่วนร่วม และแสดงออกมาให้ในรูปพฤติกรรมต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน

Guba, E. (1958) กล่าวว่า ขวัญกำลังใจ หมายถึง สภาวะของกลุ่มที่มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ชัดเจน ซึ่งเป้าหมายนั้นถูกรับรู้โดยสมาชิกว่าสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของเป้าหมายส่วนบุคคลของสมาชิกในกลุ่ม ขวัญกำลังใจเป็นความพยายามของบุคคลที่จะยืนหยัดเพื่อเป้าหมายของกลุ่ม

Zeitz, G. (1983) กล่าวว่า ขวัญกำลังใจ เป็นความรู้สึกของกลุ่มบุคคลที่ปรากฏออกมา และตอบสนองต่อองค์กร ซึ่งจะเห็นในลักษณะความกระตือรือร้นในการทำงานของกลุ่ม และขวัญกำลังใจยังเป็นสิ่งที่เกิดควบคู่ไปกับความพึงพอใจส่วนบุคคล

Evans, L. (1998) กล่าวว่า ขวัญกำลังใจ คือ ความรู้สึกหรือทศนคติที่มุ่งหวังในการทำงาน ซึ่งได้เกิดเมื่อความต้องการของบุคคลได้รับการตอบสนอง

จากการศึกษาความหมายจากนักวิชาการหลายท่าน สรุปได้ว่า ขวัญกำลังใจในการทำงาน (Morale) หมายถึง สภาพทางจิตใจ ทั้งความรู้สึกนึกคิด ทศนคติ อารมณ์ของบุคคลที่ทำงานที่รับรู้ว่ามีเป้าหมายที่สอดคล้องกับเป้าหมายส่วนบุคคล และรู้สึกว่า ตนมีความสำคัญต้องการมีส่วนร่วมในกลุ่ม

2. ลักษณะของขวัญกำลังใจในการทำงาน

จากการประชุม The Society for the Psychological Study of Social Issues (SPSSI) ระหว่าง Likert R., Bateson G., Lazarsfeld P. F., Lewin K., and Watson G. ในช่วงปี 1930 ได้ข้อสรุปว่า ขวัญกำลังใจ ประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบ (Motowidlo, S. J., Dowell, B.E., Hopp, M. A., Borman, W. C., Johnson, P. D. และ Dunnette, M. D. ,1976) นั่นคือ

1. เป้าหมายในเชิงบวกที่ชัดเจน นั่นคือ บุคคลต้องการความหวังหรือบางสิ่งไว้เป็นจุดหมายเพื่อดำเนินชีวิตไปในอนาคต ซึ่งสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ช่วยรักษาขวัญกำลังใจให้สูง

2. ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งและการสนับสนุนจากกลุ่ม นั่นคือ บุคคลต้องการมีความรู้สึก
ร่วมไปกับบุคคลอื่น ๆ ในกลุ่ม

3. ความรู้สึกอันตรายหรือความเสี่ยง ที่สามารถกระตุ้นให้บุคคลหรือกลุ่มมีการรวมกลุ่มกัน

4. เป้าหมายที่ไม่สูงเกินไป เป็นสิ่งที่สำเร็จได้ด้วยความพยายาม นั่นคือ ภายในกลุ่มจะ
เกิดความเชื่อมั่นในความสามารถที่จะเอาชนะอุปสรรค หรือบรรลุเป้าหมายได้ โดยแต่ละคนในกลุ่มจะ
ช่วยเหลือกัน และแบ่งหน้าที่งานทำงานต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

5. วิธีการไปสู่เป้าหมายชัดเจน ซึ่งทำให้บุคคลรู้ว่า สถานะปัจจุบันอยู่ใกล้ไกลเพียงใดกว่า
จะสำเร็จ

Guba, E. (1958) กล่าวว่า ขวัญกำลังใจ ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ คือ เป้าหมายและ
ความต้องการมีส่วนร่วม ดังต่อไปนี้

1. เป็นสิ่งที่ผูกติดโดยตรงกับกลุ่ม นั่นคือ ถ้ากลุ่มมีขวัญกำลังใจสูง บุคคลก็จะมีขวัญ
กำลังใจสูงไปด้วย

2. เป็นสิ่งที่สัมพันธ์กับเป้าหมายของกลุ่ม นั่นคือ การที่บุคคลจะมีขวัญกำลังใจสูงได้
จะต้องมีเป้าหมายของกลุ่มที่ชัดเจนและบุคคลจะต้องเข้าใจเป้าหมายนั้นอย่างถ่องแท้

3. เป็นสิ่งที่สัมพันธ์กับแรงจูงใจ นั่นคือ การที่บุคคลจะมีขวัญกำลังใจที่สูงได้บุคคล
จะต้องมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม และมีความคาดหวังในผลลัพธ์ตาม
ทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory)

4. เป็นสิ่งที่สัมพันธ์กับความรู้สึกของบุคคล เมื่อได้ทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม
นั่นคือ งานของบุคคลจะต้องมีคุณค่า ทำให้บุคคลรู้สึกถึงความสำคัญ ความสามารถ และความ
รับผิดชอบของตนเอง ซึ่งขวัญกำลังใจจะเกิดขึ้นได้จากความพึงพอใจในงานของบุคคล

Motowidlo, S.J., Dowell, B.E., Hopp, M.A., Borman, W.C., Johnson, P.D. and
Dunnette, M.D. (1976) สรุปว่า องค์ประกอบที่เห็นได้อย่างเด่นชัดของขวัญกำลังใจประกอบด้วย 3
องค์ประกอบ คือ

1. ความพึงพอใจ ซึ่งเป็นความรู้สึกที่มีความสุขของบุคคล เมื่อความต้องการได้รับการ
ตอบสนอง สอดคล้องกับการศึกษาของ Roach, Darrel E. (1958) ที่ว่า ความพึงพอใจเป็น
องค์ประกอบของขวัญกำลังใจ โดย Roach ได้วิเคราะห์องค์ประกอบของขวัญกำลังใจ ว่า มี 12
ประการ ซึ่งองค์ประกอบ 9 ด้านเป็นความพึงพอใจทั้งสิ้น นั่นคือ 1) ทักษะที่มีต่อองค์กร 2) ทักษะ
ที่มีต่อผู้บังคับบัญชา 3) ความภาคภูมิใจในองค์กร 4) ความพึงพอใจในลักษณะงาน 5) ความพึงพอใจ
ในมาตรฐานของงาน 6) ความพึงพอใจต่อความใส่ใจของผู้บังคับบัญชา 7) ความพึงพอใจในปริมาณ
งานและความเครียดของงาน 8) ความพึงพอใจต่อการปฏิบัติต่อบุคคล 9) ความพึงพอใจต่อเงินเดือน

10) ความพึงพอใจต่อการสื่อสารภายในองค์กร 11) ความพึงพอใจต่อโอกาสในการก้าวหน้าและพัฒนาตน 12) ความพึงพอใจต่อเพื่อนร่วมงาน

2. แรงจูงใจ ซึ่งเป็นการทุ่มเทร่างกายและแรงใจของบุคคลเพื่อการปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม

3. กลุ่ม ซึ่งเป้าหมายของกลุ่มต้องได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นเนื่องจากเป้าหมายของกลุ่มสามารถตอบสนองแรงขับส่วนบุคคลได้ ทำให้บุคคลเกิดความร่วมมือกับกลุ่ม และมีพฤติกรรมไปในทิศทางเดียวกันกับกลุ่ม

Hardy, B. (2013) กล่าวว่า ขวัญกำลังใจในการทำงานจะเกิดขึ้นได้ต้องประกอบไปด้วย 3 มิติ คือ

1. มิติด้านความรู้สึกเป็นที่รัก (Affective) นั่นคือ ความรู้สึกของบุคคลที่รับรู้ว่าได้รับการให้คุณค่าจากองค์กร และตนมีคุณค่าต่อองค์กร โดยบุคคลที่มีความขวัญกำลังใจสูงจะมีความรู้สึกเป็นที่รักมาก ในขณะที่บุคคลที่มีขวัญกำลังใจต่ำจะมีความรู้สึกเป็นที่รักต่ำ

2. มิติด้านเป้าหมายในอนาคต (Future/ goal) นั่นคือ การรับรู้ทิศทางขององค์กร และกระบวนที่จะมุ่งไปสู่เป้าหมาย โดยอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า “วันพรุ่งนี้จะแตกต่างจากวันนี้”

3. มิติด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal relation) นั่นคือ ความสัมพันธ์ของบุคคลระหว่างเพื่อนร่วมงาน และบรรยากาศการทำงานภายในองค์กร

3. ความสำคัญของขวัญกำลังใจในการทำงาน

ขวัญกำลังใจในการทำงานมีความสำคัญต่อการจูงใจพนักงาน ให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน (สุรสิทธิ์ เจริญศรี, 2555) โดยลักษณะที่แสดงว่าพนักงานมีขวัญกำลังใจในการทำงานที่ดีและไม่ดี สามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 ลักษณะที่แสดงว่าพนักงานมีขวัญกำลังใจที่ดี

- 1) พนักงานมีการทำงานเป็นทีมได้ดี มีความสามัคคีและร่วมมือกันปฏิบัติงาน
- 2) พนักงานยอมรับในนโยบาย วัตถุประสงค์ขององค์กร ตลอดจนรู้สึกมีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร
- 3) พนักงานจะเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน
- 4) พนักงานมีความกระตือรือร้น และทุ่มเทความสามารถ
- 5) พนักงานเสนอแนะสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อเพื่อนร่วมงาน
- 6) พนักงานมีความสุขในการทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
- 7) ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของพนักงานเพิ่มขึ้น

จากลักษณะพนักงานที่มีขวัญกำลังใจในการทำงานที่ดีในช่วงต้น ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ Kaplan, S. (2002) ที่กล่าวว่า เรื่องขวัญกำลังใจในการทำงานเป็นเรื่องสำคัญมากกว่าแค่ในระดับบุคคล แต่เป็นเรื่องสำคัญในระดับองค์กรเพราะขวัญกำลังใจในการทำงานของพนักงานจะกระทบถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กรหากพนักงานมีขวัญกำลังใจในการทำงานที่ดีแล้ว องค์กรจะมีลักษณะ ดังนี้

- 1) องค์กรจะมีสภาพบรรยากาศการทำงานที่ดี
- 2) เกิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพภายในองค์กร ทั้งระหว่างเพื่อนร่วมงาน พนักงาน และผู้บริหาร

3) ปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ในองค์กรจะได้รับการแก้ไข

4) มีอัตราการลาออกลดลง

5) มีพนักงานมาทำงานครบ และเข้างานตรงเวลา

3.2 ลักษณะที่แสดงว่าพนักงานมีขวัญกำลังใจในการทำงานที่ไม่ดี

- 1) พนักงานเกิดความท้อแท้ และเบื่อหน่ายในการทำงาน
- 2) พนักงานขาดแรงจูงใจในการทำงาน
- 3) พนักงานไม่ยอมรับนโยบาย ไม่ให้ความร่วมมือในการบริหาร และมีทัศนคติแง่ลบกับองค์กร

4) พนักงานเกิดความไม่พึงพอใจต่อหัวหน้างานและองค์กร มีความขัดแย้งหรือขัดคำสั่งหัวหน้างานอยู่เสมอ

5) พนักงานไม่สนใจหรือเอาใจใส่เพื่อนร่วมงาน การติดต่อพูดคุยระหว่างกันมีความเป็นทางการมากขึ้น

หากพนักงานมีขวัญกำลังใจในการทำงานที่ไม่ดีตามลักษณะข้างต้นแล้วองค์กรจะมีลักษณะ ดังนี้

- 1) เกิดความขัดแย้งกันภายในองค์กร มีการทะเลาะวิวาท หรือโต้เถียงกันมากขึ้น
- 2) มีอัตราการขาดงาน และอัตราการลาออกของพนักงานสูง
- 3) มีบรรยากาศการทำงานที่ไม่ดี

Kaplan, S. (2002) ยังกล่าวว่า หากพนักงานมีขวัญกำลังใจในการทำงานที่ไม่ดี ถือว่าเป็นปัญหาสำคัญ ที่จำเป็นต้องอาศัยภาวะผู้นำที่ดีของผู้บริหาร และที่สำคัญที่สุดที่ช่วยในการรับทราบและแก้ไขปัญหาวขวัญกำลังใจของพนักงาน คือ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Higginbottom, K. (2004) ที่กล่าวว่า ระดับของความจงรักภักดีและความผูกพันกับองค์กรขึ้นอยู่กับระดับขวัญกำลังใจซึ่งสัมพันธ์โดยตรงกับการบริหารจัดการและภาวะผู้นำ

4. ทฤษฎีเกี่ยวกับขวัญกำลังใจในการทำงาน

จากการศึกษาวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับขวัญกำลังใจในการทำงาน พบว่า มีทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง คือ ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของ Maslow (Need Hierarchy Theory) เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง ซึ่ง Maslow มีความเชื่อว่า บุคคลจะต้องได้รับการเติมเต็มในลำดับขั้นหนึ่ง ๆ จนสมบูรณ์ก่อน โดยเริ่มที่ลำดับขั้นพื้นฐาน บุคคลจึงจะเลื่อนระดับความต้องการของตนให้ไปลำดับขั้นที่สูงกว่า ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้เกิดการสร้างพฤติกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการในขั้นนั้น ๆ โดย Maslow ได้แบ่งความต้องการของบุคคลออกเป็น 5 ลำดับขั้นซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

1. ลำดับขั้นที่ 1 ความต้องการด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการลำดับขั้นพื้นฐานที่สุดของบุคคล ที่มีเพื่อความอยู่รอดในการดำรงชีวิต เช่น ความต้องการอาหาร น้ำดื่ม อากาศ ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัย เป็นต้น ดังนั้น เพื่อให้ตอบสนองความต้องการด้านนี้แก่พนักงาน บริษัทจึงจำเป็นต้องให้เงินเดือน และสวัสดิการต่าง ๆ ที่เพียงพอกับความต้องการของพนักงาน เพื่อให้พนักงานสามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุข รวมไปถึงการจัดสภาพแวดล้อมการทำงานให้เหมาะสมแก่การทำงาน ทั้งในด้านความสะอาด แสงสว่าง และอากาศที่ปลอดโปร่ง เป็นต้น

2. ลำดับขั้นที่ 2 ความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) เป็นความต้องการที่เกิดหลังจากความต้องการด้านร่างกายได้รับการตอบสนองแล้ว โดยความต้องการด้านแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ คือ 1) ความปลอดภัยทางด้านร่างกาย เช่น การมีสุขภาพแข็งแรงความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ หรือโจรผู้ร้ายคุกคาม และ 2) ความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ นั่นคือ ความมั่นคงในหน้าที่การงาน ดังนั้นบริษัทจึงต้องจัดหาสวัสดิการ หลักประกันต่าง ๆ นอกเหนือจากเงินเดือนหรือผลตอบแทนทางด้านการเงิน อันได้แก่ ประกันชีวิต ประกันสุขภาพ นโยบายกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ และนโยบายการจ่ายผลตอบแทนในรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น

3. ลำดับขั้นที่ 3 ความต้องการด้านสังคม (Social Needs) เป็นความต้องการที่เกิดหลังจากความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัยได้รับการตอบสนองแล้ว มนุษย์จะเริ่มต้องการมิตรภาพ ความใกล้ชิดผูกพัน การได้รับการยอมรับ และการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม ดังนั้นบริษัทอาจจะจัดให้มีการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การจัดงานเลี้ยงสังสรรค์ตามเทศกาล การแข่งขันกีฬา การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในบริษัท เพื่อเป็นการสานความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างพนักงานในองค์กร ให้พนักงานรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร เกิดความรู้สึกรักและผูกพันต่อองค์กร

4. ลำดับขั้นที่ 4 ความต้องการด้านชื่อเสียงและเกียรติยศ (Esteem Needs) เป็นความต้องการเป็นบุคคลที่มีคุณค่า ได้รับการตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง ได้รับความไว้วางใจ ได้รับการเคารพและยกย่องนับถือจากบุคคลอื่นๆ ในสังคม ดังนั้นบริษัทอาจจะตอบสนองความต้องการด้านนี้ด้วยการแสดงความชื่นชม ยกย่อง หรือให้รางวัลแก่พนักงานที่ปฏิบัติงานดีเยี่ยม โดยความประกาศให้พนักงานอื่นๆ ได้รับทราบโดยทั่วกัน เพื่อสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น

5. ลำดับขั้นที่ 5 ความต้องการด้านความสำเร็จในชีวิต (Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการด้านลำดับขั้นที่สูงที่สุดของบุคคล ซึ่งเป็นความต้องการที่ประสบความสำเร็จทุกสิ่งตามที่ตนปรารถนา มีอิสระในความคิดและการตัดสินใจ ดังนั้นบริษัทอาจจะตอบสนองได้โดยการมอบหมายงานหรือภาระหน้าที่ที่มีความสำคัญกับองค์กร มีความท้าทาย และให้โอกาสพนักงานในการพิสูจน์ความสามารถ

จากทฤษฎีของ Maslow ที่บุคคลจะต้องได้รับการเติมเต็มความต้องการเป็นลำดับขั้นในข้างต้น จะเห็นได้ชัดว่า การจ่ายเงินเดือนหรือการให้รางวัลตอบแทนเพียงอย่างเดียวนั้น ตอบสนองความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย (ลำดับขั้นที่ 2) แต่เพียงเท่านั้น ยังไม่เพียงพอที่จะเติมเต็มความต้องการของบุคคลในความต้องการขั้นที่สูงขึ้นไปได้ ดังนั้น หากเป็นตามทฤษฎีของ Maslow นี้ ในการจัดการปัญหาเกี่ยวกับขวัญกำลังใจในการทำงานนั้น การจ่ายเงินตอบแทนหรือให้รางวัลแต่เพียงอย่างเดียวนี้ยังไม่เพียงพอที่จะกระตุ้นให้เกิดขวัญกำลังใจในการทำงานได้

บทวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ เช่น บทเพลง "กำลังใจสำคัญที่สุด" หรือ "นักสู้ ม.3" ถ่ายทอดพลังแห่งศรัทธาที่มีต่อความสามารถของตนเองและความหวังในอนาคต บทเพลงไม่ได้เสนอภาพของผู้ยอมจำนนต่อชะตากรรม แต่เสนอภาพของผู้ที่มีความเชื่อในศักยภาพตน และกล้าที่จะก้าวข้ามข้อจำกัด

2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวรรณกรรมทั่วไป

2.2.1 ความหมายเกี่ยวกับวรรณกรรม

คำว่า “วรรณกรรม” มีหลักฐานครั้งแรกใน พระราชบัญญัติคุ้มครองศิลปะและวรรณกรรม พ.ศ. 2475 โดยถอดมาจากศัพท์อังกฤษว่า Literary Work หมายถึง งานเขียนทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นลักษณะใด แม้ว่าจะเป็นฉลากยา ใบปลิว ตำราเรียน จัดเป็นวรรณกรรม (ประจักษ์ ประภาพิทยาการ, 2522)

ขุนวิจิตรมาตรา (2521) วรรณกรรมและวรรณคดีส่วนใหญ่มีเค้ามาจากนิทาน อาจจะเป็นนิทานปรัมปรา นิทานชาดก นิทานพื้นบ้าน หลายชาติมีนิทานเป็นของตัวเองและนิทานหลายชนิดอาจมีเนื้อ เรื่องที่คล้ายคลึงกันได้

พรทิพย์ ซึ่งธาดา (2545) วรรณกรรมท้องถิ่น หมายถึง วรรณกรรมที่เป็นมุขปาฐะ (ใช้ถ้อยคำเล่าสืบต่อ ๆ กันมา) และลายลักษณ์ (บันทึกในวัสดุต่าง ๆ เช่น ในใบลานและบันทึกในกระดาษที่เรียกว่า สมุดไทย สมุดข่อย เป็นต้น) วรรณกรรมเหล่านี้ปรากฏอยู่ในท้องถิ่นภาคต่าง ๆ ของไทยโดยคนท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นผู้สร้างสรรค์ขึ้นมา รูปแบบฉันทลักษณ์เป็นไปตามความนิยมของท้องถิ่น ภาษาที่ใช้เป็นภาษาของ ท้องถิ่นนั้น วรรณกรรมท้องถิ่นมีทุกท้องถิ่นของประเทศไทย

วรรณคดีไทยหลายเรื่องที่ได้รับอิทธิพลมาจากนิทานชาดกและวรรณกรรมพื้นบ้าน เล่าสืบต่อกันมาจากดึกดำบรรพ์จนกระทั่งต่อมา ได้บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรและ วิวัฒนาการมาเป็นวรรณคดีและวรรณศิลป์

1. วรรณคดีเป็นงานสร้างสรรค์ของมนุษย์โดยใช้ภาษาเป็นสื่อ การศึกษาวรรณคดีจึงประกอบไปด้วยการเรียนรู้สองด้านคือ ด้านเนื้อเรื่องเพื่อให้เข้าใจสาระที่ผู้เสนอและด้านความงามอันเป็นศิลปะ เพื่อให้เห็นความสามารถในการสร้างสรรค์ของผู้แต่ง กุหลาบ มลลิกมาส (2528) กล่าวว่า วรรณคดีเป็นผลงานสร้างสรรค์ศิลปะชนิดหนึ่งของมนุษย์ เช่นเดียวกับสถาปัตยกรรม จิตรกรรม และดุริยางคศิลป์ รวมเรียกว่าประณีตศิลป์ (fineart) หมายถึงศิลปะที่มีลักษณะ บริสุทธิ์ สมบูรณ์ เป็นที่เร้าใจคนดูคน ฟัง เพราะด้วยความงดงามความไพเราะเป็นศิลปะอันสร้างขึ้นด้วยฝีมืออันดับสูงละเอียดลออเป็นอย่างยิ่ง ประเด็นสำคัญดังนี้

- 1) ทำให้ผู้อ่านรู้สึกเหมือนเห็นภาพตามคำบรรยายหรือเรียกว่าสร้างอารมณ์ร่วม ทำให้ผู้อ่าน เหมือนอยู่ในเหตุการณ์
- 2) ทำให้เห็นภาพเคลื่อนไหวหรือเหตุการณ์ในการนั้น ๆ แม้ว่าวรรณคดีจะเป็นเพียงแค่ตัวอักษรที่เราใช้ในการอ่านธรรมดาแต่ภาพที่ผู้แต่งได้แต่งแสดงออกมานั้น ทำให้มองเห็นลักษณะการเคลื่อนไหวของสิ่งที่พรรณนานั้น ๆ
- 3) เผยให้เห็นบุคลิกภาพและนิสัยใจคอของตัวละครในเรื่อง ทำให้เข้าใจว่าตัวละครมีลักษณะอย่างไร
- 4) ช่วยให้เกิดความเห็น (Insight) คือเกิดความรู้สึกเข้าใจว่าทำไมจึงทำเช่นนั้นพูดเช่นนั้น ในเวลาเช่นนั้น เช่นนี้ ความเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร จะช่วยให้ผู้อ่านนั้นเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ดีขึ้น
- 5) แสดงให้เห็นบุคลิกภาพของผู้แต่ง

2. วรรณศิลป์ คือศิลปะในการแต่งหนังสือหัวใจของศิลปะทั้งหลายคือ สุนทรียภาพหรือความ ประณีตบรรจงงดงาม ได้แก่ ความงามของภาษา ความงามของเนื้อเรื่อง กลมกลืนกับรูปแบบ วรรณกรรมเป็นผลงานศิลปะที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบันทึกเรื่องราวและความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ต่อเรื่องราวนั้น ๆ (สิทธา พินิจกุล และคณะ, 2515) ดังนี้

- 1) การวางโครงเรื่อง ในวรรณกรรมนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวางโครงเรื่อง เพราะ การวางโครงเรื่องเป็นจุดสำคัญเป็นอย่างมาก ซึ่งจะเกี่ยวโยงกันไปทั้งเนื้อเรื่อง ตัวละครหรือแม้กระทั่ง ฉากต่าง ๆ ในเรื่อง ในวรรณกรรมอีสานเรื่องจำปาสีตันนี้โครงเรื่องมีความเหมาะสมน่าพอใจอย่างยิ่ง โดยกวีใช้โครงเรื่องหลักปฏิบัติในหลักธรรม เช่น การทำบุญ ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนาซึ่งจะทำให้ เกิดปัญญา เป็นเรื่องที่คนในสังคมจะปรับปรุงและนำไปปฏิบัติสืบต่อกันไป

2) การลำดับเรื่อง มีความโดดเด่นหลายประการคือ กวีเน้นการใช้กับเรื่องตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ไปหาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทีหลังตามลำดับ ชวนให้อ่านและผู้ฟังสามารถเข้าใจในเรื่องได้ง่าย ไม่สับสน ในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นพร้อมกันหลายเหตุการณ์แต่ต่างสถานที่ กวีลำดับเหตุการณ์สลับกลับไปมาได้อย่างเหมาะสม

3) การสร้างความขัดแย้งในเรื่องให้เกิดปัญหา ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งกันระหว่างมนุษย์ กับมนุษย์ ความขัดแย้งภายในตนเอง ฯลฯ ช่วยให้เรื่องน่าสนใจน่าติดตามตลอดเวลาโดยผู้อ่าน หรือ ผู้ฟังจะมุ่งความสนใจอยู่ที่ ความขัดแย้งเหล่านั้นจะคลี่คลายในลักษณะใด นับว่ากวีสามารถทำได้ อย่างเหมาะสมในการคลี่คลายปัญหา

4) การกำหนดสารัตถะของเรื่อง กวีก็สามารถกำหนดสารัตถะที่มีแก่นสารมีเหตุผลเป็นที่ยอมรับของคนทุกยุคสมัย โดยเน้นให้สารัตถะของเรื่องเป็นการแสดงให้เห็นความทุกข์ของมนุษย์ที่ต้องเกิดขึ้น เมื่อต้องพลัดพรากจากสิ่งที่รักต้องพบกับสิ่งที่ไม่น่าปรารถนา นับว่าเป็นสังคิตธรรมที่ยังคงเป็นสากลอยู่ตราบนานแสนนาน

5) การสร้างฉาก เป็นความสามารถของกวีในการสร้างฉากได้สมจริงชัดเจนทำให้ผู้ติดตาม เพลิดเพลินอยู่ในฉากนั้น ๆ ด้วย ขณะเดียวกันก็จะได้รับความรู้เรื่องภูมิประเทศ พืชสัตว์ ศิลปกรรมต่าง ๆ ของสังคมอีสานเพิ่มขึ้นด้วย

6) การสร้างตัวละคร กวีเน้นให้ตัวละครมีพฤติกรรมที่ขัดกับแนวทางการปฏิบัติขัดกับเบญจศีลเบญจธรรม มีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติตัววิญญูธรรม ศีลธรรม ตัวละครที่มีอุปนิสัยเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุการณ์ที่มากระทบ มีผลทำให้ตัวละครมีชีวิตจิตใจเป็นการสร้างความ สมจริงมีชีวิตชีวาให้เรื่องเป็นอย่างมาก

7) การวางแบบลักษณะทางฉันทในการแต่ง กวีจะสามารถยึดหลักฉันทลักษณ์ได้ตามแบบวรรณกรรมอีสานและเรื่องการมีสัมผัสต่าง ๆ เหมาะสมยิ่งนัก

8) การสรรคำใช้ นับว่าเป็นสิ่งที่กวีแสดงความสามารถได้อย่างดี การประพันธ์ของกวีมีความเด่นชัดแสดงให้เห็นถึงการแต่งวรรณคดีที่มีคุณค่า ความฉลาดในการเลือกใช้คำตามความเหมาะสม เลือกจัดสรรคำที่มีความหมายลึกซึ้งแทนคำธรรมดา ๆ เป็นการเพิ่มเสียงเพิ่มรสชาติในการอ่านอย่างเหมาะสม

9) การใช้ภาพพจน์ เป็นความสามารถที่เด่นชัดของกวีในการใช้ภาพพจน์แบบอุปมาอุปไมย เปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ อย่างลึกซึ้งกินใจ มีการสมมติสิ่งที่ไม่เป็นตัวตนให้มีตัวตนเป็นการเปลี่ยนสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม ช่วยให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายขึ้นและเพลิดเพลินไปด้วยกับตัวละครหรือว่า บทในฉากนั้น ๆ

10) การเน้นวรรณคดี เป็นการเน้นให้กลมกลืนกับธรรมชาติช่วยทำให้เกิดความเข้าใจ ความเห็นอกเห็นใจในโคกนาฏกรรมที่ตัวละครได้รับเป็นรสชาติการฟังการอ่านได้เป็นอย่างดี

กล่าวโดยสรุป วรรณคดีนี้มีคุณภาพและคุณค่าทางวรรณศิลป์สูงมาก เพราะทำให้เกิดการเห็น หรือนาฏการต่าง ๆ อย่างชัดเจนจนเป็นที่น่าสนใจติดตาม สมควรที่ผู้สนใจจะได้ศึกษาอย่างลึกซึ้งต่อไป เพื่อให้เกิดผลดีต่อการศึกษาวรรณกรรมให้ก้าวหน้าพัฒนายิ่งขึ้น ซึ่งไม่ต่างไปจากรสในวรรณคดีเหมือนกันที่使人อ่านคล้อยตามและตระหนักถึงความสำคัญในแต่ละฉากของวรรณกรรม

3. รสในวรรณคดี รสในวรรณคดีจะช่วยให้อรรถาธิบายวรรณกรรมนั้น ๆ มีคุณค่าและความสำคัญขึ้นมาก เพราะจะทำให้ผู้อ่านผู้ฟังนั้นเกิดอารมณ์มีความรู้สึกนึกคิดคล้อยตาม หรือว่ามีอารมณ์เปลี่ยนแปลง ไปตามที่ได้แต่ง ๆ ให้สร้างสรรค์ขึ้นมา ในวรรณกรรมอีสานเรื่องจำปาสีตันนี้ที่ผู้แต่งเรื่องได้บรรจุรส ของวรรณกรรมไว้ทั้ง 9 รส (ลิตธา พินิจภูวนาล และคณะ, 2515) คือ

- 1) ศฤงคารรส รสแห่งความซาบซึ้งในความรัก
- 2) วีรรส รสแห่งความชื่นชมยินดีในวีรกรรม
- 3) กรุณารส รสแห่งความสงสารเห็นใจ
- 4) ทาสยรส รสแห่งความสนุกสนาน
- 5) อันภุตรรส รสแห่งความอัศจรรย์ใจ
- 6) ฅยานกรรสรส รสแห่งความเกรงกลัว
- 7) รุทธรส รสแห่งความแค้นขุ่นเคืองใจ
- 8) พิกิตสรส รสแห่งความรำคาญ น่าเบื่อระอา น่าขยะแขยง
- 9) ศานตรส รสแห่งความสงบสุข

รสวรรณคดีในวรรณกรรมอีสานทั้ง 9 รส ส่วนมากก็จะนำมาใช้ในปริมาณที่เห็นได้ในทุก ๆ รส กวีจะใช้รสในวรรณคดีอย่างสอดคล้องกลมกลืนกับเนื้อเรื่อง จะทำให้ผู้ติดตามผู้อ่าน ผู้ฟังได้รับรสอย่างไพเราะเกิดความซาบซึ้งตามรสนั้น ๆ ทั้ง 9 รส เป็นไปตามที่กวีได้เลือกสรรมาใช้เป็นอย่างดี

ความหมายของศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรม วรรณคดี วรรณศิลป์ รสในวรรณคดี วรรณคดี หมายถึง งานการเขียนทั้งหมดจัดเป็นวรรณคดี วรรณศิลป์หมายถึงศิลปะในการแต่งหนังสือ จุดสำคัญ ของศิลปะคือสุนทรียภาพ รสในวรรณคดีหมายถึงเนื้อหาหรือข้อความที่ช่วยให้วรรณคดีนั้นมีคุณค่า และมีความสำคัญมากขึ้น สามารถล่อใจให้เกิดอารมณ์ได้

2.2.2 ประเภทของวรรณกรรม

วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานมีหลายประเภทและเป็นวรรณกรรมที่ถูกแต่งขึ้นหรือเรียบเรียงจากภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวบ้านให้คนในสังคมได้อ่านได้ศึกษา ทำให้สังคมดำเนินไปด้วยความสงบสุข ร่มเย็น ตลอดจนยังให้ความบันเทิงสนุกสนานต่อสังคม การจัดประเภทวรรณกรรมของท้องถิ่นอีสาน สามารถแบ่งออกเป็น 5 ประเภท (ธวัช ปุณโณทก, 2522) คือ

- 1) วรรณกรรมพุทธศาสนา คือ วรรณกรรมที่ได้มีเนื้อหาเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา โดยแบ่งเป็นวรรณกรรมตำนานพระพุทธศาสนา เช่น มูลสถาปนา พระเจ้าเลียบโลก

เป็นต้น และวรรณกรรมชาดก เช่น ลำมหาชาติ พระเจ้าสิบชาติ ท้าวสีทน ท้าวคชนามหรือท้าวคันธนาม เป็นต้น

2) วรรณกรรมประวัติศาสตร์ คือ วรรณกรรมที่เขียนโดยเอาโครงเรื่องมาจากเกร็ดพงศาวดาร ตำนานต่าง ๆ เช่น พื้นเมืองเวียงจันทร์ พื้นเวียง ท้าวกุ่งหรือขุนเจือง พื้นขุนบรม ตำนานเมือง ตำนานเมือง ฟ้าแดดสูงยาง เป็นต้น

3) วรรณกรรมนิทาน คือ วรรณกรรมที่ผูกเรื่องขึ้นมาจากนิทานพื้นบ้านที่เล่าสืบต่อกันมา หรือเป็นนิยายที่ผูกขึ้นตามความเชื่อของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น ขุนทิง สีนไซ ชูลูนางอ้าว ผาแดงนางไอ่ ลำพูบาหรือปลาแดกปลาสมอ เป็นต้น

4) วรรณกรรมคำสอน คือ วรรณกรรมที่มีเนื้อหามุ่งเพื่อสั่งสอนแนวการประพฤติปฏิบัติแก่สังคมในท้องถิ่นนั้น ๆ โดยยึดคติธรรมทางพระพุทธศาสนา คติความเชื่อและจารีตของท้องถิ่น ธรรมดาสอนโลก ภาพยี่สิบสองหลาน อินทนิยานสอนลูก ฮีตสิบสองครองสิบสี่ ท้าวคำสอน พระยาคำกลองวอนไพร่ เป็นต้น

5) วรรณกรรมเบ็ดเตล็ด คือ วรรณกรรมที่ไม่สามารถจัดกลุ่มในประเภทใดประเภทหนึ่งได้ เพราะการสร้างสรรค์วรรณกรรมเหล่านี้ขึ้นมามีจุดมุ่งหมายเฉพาะกิจ ส่วนใหญ่จะใช้ในพิธีกรรม เช่น ใช้ในพิธีสูตรขวัญ (สู่ขวัญ) ใช้ในพิธีกรรมขอฝน เป็นต้น

นอกจากประเภทวรรณกรรมพุทธศาสนา วรรณกรรมประวัติศาสตร์ วรรณกรรมนิทาน วรรณกรรมคำสอน วรรณกรรมเบ็ดเตล็ด ดังกล่าวแล้วยังมีวรรณกรรมประเภทวรรณกรรมมุขปาฐะ และวรรณกรรมลายลักษณ์ ดังนี้

ประเภทของวรรณกรรมท้องถิ่นจากการศึกษาของนักวัฒนธรรมศึกษา ได้แบ่งวรรณกรรมท้องถิ่นโดยทั่วไปตามลักษณะการถ่ายทอด แบ่งเป็น 2 ลักษณะ (พรทิพย์ ชั่งธาดา, 2545) คือ

1) วรรณกรรมมุขปาฐะ ได้แก่ วรรณกรรมที่ถ่ายทอดโดยการเล่าสืบต่อกันมาวรรณกรรมประเภทนี้ได้แก่ นิทานการแห่ส่วขวัญ คำสู่ขวัญ ภาษิต ปริศนา เป็นต้น

2) วรรณกรรมลายลักษณ์ ได้แก่ วรรณกรรมที่ได้บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรมีทั้งลักษณะ คำประพันธ์ที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง ส่วนใหญ่จะจารไว้ใบลาน

ประเภทของวรรณกรรมแม้ว่าจะเป็นวรรณกรรมประเภทแนวคิด ศาสนา ประวัติศาสตร์ หรือวรรณกรรมพื้นบ้าน นิทานพื้นบ้านและนิทานพื้นบ้านอีสานส่วนมากจะแฝงไว้ซึ่งแห่งแนวทางของการดำเนินชีวิตปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์เจ้า อันเป็นหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ชาวอีสานได้ยึดถือปฏิบัติกันมาอย่างยาวนานและเป็นแบบอย่างที่ดีที่จะทำให้ปฏิบัติตาม

2.2.3 อิทธิพลของวรรณกรรมท้องถิ่นต่อสังคม

วรรณกรรมได้มีบทบาทและความสำคัญต่อสังคม ให้ความบันเทิงใจแก่ชุมชนให้เข้าใจในค่านิยม โลกทัศน์ของแต่ละท้องถิ่นโดยผ่านวรรณกรรม ธวัช ปุณโณทก ได้กล่าวถึงอิทธิพลของวรรณกรรม ท้องถิ่นต่อสังคมไว้ (ธวัช ปุณโณทก, 2543) ดังนี้

1) มีอิทธิพลต่อศิลปะการแสดงพื้นบ้านโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะและลายลักษณ์ แต่ก็ต้องอาศัยรูปแบบฉันทลักษณ์ของวรรณกรรมท้องถิ่นมาเป็นแม่แบบอยู่นั้น เช่น วรรณกรรมท้องถิ่นมีอิทธิพลต่อการขับลำ การเล่นพื้นบ้าน เช่นการลำ (หมอลำ) ในภาคอีสาน การชอ การเล่าข่าวในภาคเหนือ

2) มีอิทธิพลต่อการอธิบายความเป็นมาของชุมชนและเผ่าพันธุ์ คือมีเนื้อหาของวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทตำนาน ยังอธิบายความเป็นมาของบรรพบุรุษประจำเผ่าพันธุ์อีกด้วย เช่น นิทานเรื่องขุนบรม ปฐมมูลและปฐมกัลปนา เป็นต้นานอธิบายบรรพบุรุษของชาวอีสาน ตำนานสิบห้าราชวงศ์ ตำนานเจ้าเจ็ดตน ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ เป็นต้นานที่อธิบายความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของชาวภาคเหนือ

3) เป็นสื่อกลางระหว่างบ้านกับวัด เพราะชาวไทยเชื่อว่าการฟังธรรมบรรยายหรือนิทานคติธรรมเป็นกุศลผลบุญอย่างหนึ่งที่มีอานิสงส์สูงมาก อีกอย่างหนึ่งชาวพุทธมีความเชื่อว่าการสร้างหนังสือธรรมนิยายหรือชาดกถวายวัดนั้น เป็นการสืบอายุพระพุทธศาสนาและได้อานิสงส์ผลบุญแรงกล้าอีกด้วย

4) มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน เพราะวรรณกรรมท้องถิ่นส่วนใหญ่จะมีแก่นของเรื่องอิงอยู่กับหลักธรรมของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะวรรณกรรมที่ของทางภาคเหนือภาคอีสาน นอกจากจะมีเนื้อหาข้อพื้นบ้านแล้ว ยังมีอิทธิพลต่อการดำเนินธรรมดาสอนโลก พระลอ สอนโลก ฯลฯ ของชีวิตของสังคมเป็นอย่างมาก เช่นวิหิรสอนหลาน ธรรมดาสอนโลก พระลอ สอนโลก ฯลฯ ของ ภาคเหนือ ปู่สอนหลาน อินทนิญาณสอนลูก ย่าสอนหลาน ฯลฯ ของภาคอีสาน

5) มีอิทธิพลต่อศิลปกรรมและหัตถกรรมพื้นบ้าน โดยเฉพาะวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาและชาดก เช่นในภาคเหนือศิลปินพื้นบ้านได้นำนิทานอันปรากฏอยู่ในปัญญาสชาดกเรื่องพระเจ้าสิบชาติที่วิหารคดของวัดบวรศรีหลวง จังหวัดเชียงใหม่เป็นต้น ส่วนภาคอีสานก็นิยมวรรณกรรมเรื่องพระเวสสันดรชาดก มาเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังหน้าพระลานธาตุ จังหวัดนครราชสีมา เป็นต้น

การที่วรรณกรรมท้องถิ่นมีอิทธิพลต่อสังคม เพราะวรรณกรรมมีบทบาทความสำคัญต่อสังคมและชุมชนเป็นอย่างมากและมีเนื้อหาอิงอยู่กับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งมีอยู่ในเนื้อเรื่องเสมอและยังมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมให้อยู่ร่วมกันด้วยการประพฤติที่อยู่ในกรอบของพุทธปรัชญาเถรวาทอันดีงามอย่างสันติสุข

2.2.4 การใช้สำนวนโวหาร

โวหาร เป็นศิลปะการใช้คำเพื่อให้เกิดความไพเราะในบทกวีซึ่งมีหลายประเภทได้แก่ การใช้อุปมาอุปไมย การใช้สัญลักษณ์ การกล่าวเกินจริงและการพรรณนาหรืออธิบายให้เกิดภาพพจน์ (กุหลาบ มลลิกะมาส, 2528) ดังนี้

1) การใช้คำอุปมาอุปไมย การใช้คำอุปมาอุปไมย หมายถึงการใช้สำนวนโวหารที่เปรียบเทียบ โดยการนำเอาสิ่งหนึ่งไปเปรียบเทียบกับอีกสิ่งหนึ่งและมักจะมีความว่า ปานดั่ง คือดั่ง เหมือนดั่ง เป็นคำเชื่อมที่สามารถทำให้ผู้อ่านผู้ฟังเกิดความรู้สึกคล้อยตามและยังคิดไปได้ว่าเป็นสิ่งนั้น สิ่งนี้

2) การใช้สัญลักษณ์ การใช้สัญลักษณ์หมายถึง การกล่าวถึงสิ่ง ๆ หนึ่งแต่ก็กลับได้ความหมายเป็นอีกสิ่งหนึ่ง ในวรรณกรรมอีสานเรื่องจำปาสีตันได้ใช้คำโวหารประเภทนี้ไว้หลาย ๆ ตอน

3) การกล่าวเกินจริง การกล่าวเกินจริงหรือโวหารอดิพจน์ หมายถึงการกล่าวที่จะเปรียบเทียบกับบางสิ่งบางอย่างเกินกว่าจะเป็นจริงได้ แต่ด้วยความรู้สึกของอารมณ์แล้วอาจจะเป็นอย่างนั้นก็ได้ เพราะเป็นการสร้างความรู้สึกของผู้อ่านผู้ฟังให้เห็นจริงและคล้อยตามได้ในวรรณกรรม

4) การพรรณนาหรืออธิบายให้เกิดภาพพจน์ การพรรณนาหรืออธิบายให้เกิดภาพพจน์ไว้ใน วรรณกรรมอีสานเรื่องจำปาสีตัน ได้ปรากฏโวหารประเภทพรรณนาอธิบายให้เกิดภาพพจน์ไว้หลายตอน ซึ่งการพรรณนาประเภทนี้จะทำให้อ่านหรือผู้ฟังมีความรู้สึกนึกคิดคล้อยตามไปได้

จากการที่กวีใช้โวหารต่าง ๆ นั้นเป็นเหตุให้วรรณกรรมอีสาน มีความไพเราะ ชาบซึ้ง มองเห็นภาพพจน์หรือว่าสร้างความนึกคิดจินตนาการเป็นจริงขึ้นมาได้ สามารถโน้มน้าวจิตใจ ให้ผู้อ่านผู้ฟังเกิดความรู้สึกที่คล้อยตามไปด้วยกับเหตุการณ์ในเรื่อง ด้วยเหตุที่กล่าวมานั้นใน วรรณกรรมอีสานเรื่องจำปาสีตัน จึงได้รับความนิยมกันมากในหมู่ชนของคนอีสาน การใช้สำนวน โวหารเพื่อความชัดเจนและชวนติดตามของเรื่อง

2.3 ความสำคัญของผลงานบทเพลงของสลา คุณวุฒิ

บทเพลงเป็นผลงานทางด้านศิลปะ มีภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร มีเนื้อหาเหมือนวรรณกรรมทั่ว ๆ ไป แต่มีดนตรีเป็นส่วนประกอบ สามารถเข้าถึงผู้ฟังทุกเพศ ทุกวัยและเกิดความประทับใจในเวลาอันรวดเร็ว บทเพลงนั้นนับได้ว่าถือกำเนิดขึ้นพร้อมๆ กับสังคมมนุษย์ เป็นวรรณกรรมที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นมา ซึ่งมีวิถีทางมาจากการด าเนินชีวิตของมนุษย์เป็นสื่อ บทเพลงมักกล่าวถึงเรื่องราวในชีวิตผสมผสานกับจินตนาการของผู้ประพันธ์โดยถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดอารมณ์ ตลอดจนสภาพสังคมในยุคนั้นๆ สามารถสร้างอารมณ์สะท้อนใจ อารมณ์เศร้า รัก ผิดหวัง สนุกสนาน ตลกขบขัน หรือปลุกสำนึก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชั้นเชิงการประพันธ์ ตลอดจนอารมณ์ร่วมรับรู้ของผู้ฟัง จึงนับได้ว่า เพลงมีคุณค่าต่อสังคมที่มีทั้งความเหมือนและความต่างจากวรรณกรรมชนิดอื่น ๆ นับวัน

วรรณกรรมเพลงก็ยิ่งจะมีบทบาทมากยิ่งขึ้น เนื่องจากผู้แต่งได้พยายามหยิบยกปัญหาชีวิตความเป็นอยู่ของคนทุกระดับในสังคม มาแต่งไว้ในเนื้อเพลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังคำกล่าวของ บุญยงค์ เกศเทศ (2525) กล่าวว่า วรรณกรรมเพลง เป็นวรรณกรรมที่มีสาระประเภทหนึ่งของวรรณกรรมไทย เพราะเพลงเข้าถึงประชาชนได้ดีกว่าวรรณกรรมประเภทอื่น โดยไม่ต้องอ่านเพียงฟังก็ให้ความสะเทือนอารมณ์ได้นับวันวรรณกรรมเพลงก็ยิ่งมีบทบาทมากขึ้น ทั้งนี้เพราะผู้แต่งพยายามหยิบยกปัญหาความเป็นอยู่ของคนทุกระดับ ทั้งที่เป็นเรื่องเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การประกอบอาชีพ ออกมาตีแผ่อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ฟังจดจำได้ง่าย อาจเป็นเพราะเสียงดนตรีประกอบให้เกิดความสนุกสนาน ไม่เคร่งเครียดกับชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน กล่าวได้ว่าวรรณกรรมเพลง ทั้งเพลงลูกทุ่ง ไทยสากล ไทยเดิม ไทยท้องถิ่น กำลังได้รับความนิยม และมีบทบาทมากขึ้นตามลำดับ ซึ่งปรานี วงษ์เทศ (2525) ได้ให้ข้อคิดไว้ว่า เพลงเปรียบเสมือนเครื่องมือบันทึกประวัติศาสตร์ สามารถสะท้อนภาพสังคมได้ เช่นเดียวกับวรรณกรรมประเภทอื่น การศึกษาเนื้อหาของเพลงจะทำให้เข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม รวมทั้งได้ทราบแนวความคิด และจินตนาการของผู้ประพันธ์อีกด้วย เนื่องจากในเนื้อเพลงมักมีเนื้อหาที่แสดงถึงค่านิยมที่คนแสดงออกในชีวิตประจำวันและเพลงลูกทุ่งถือว่าเป็นผู้ที่บันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมได้รวดเร็ว โดยมีผลงานบทเพลงของสลา คุณวุฒิ (วิกิพีเดีย, 2567) ดังตาราง 2.1 – 2.6

ตารางที่ 2.1 ผลงานการประพันธ์เพลงของสลา คุณวุฒิ

ชื่อนักร้อง	ชื่อเพลงที่สลา คุณวุฒิ ประพันธ์	
รุ่งเพชร แหลมสิงห์	1. สาวชาวหอ	2. คนเมืองอุบล
	3. รดสีแดงแย่งแฟน	
มนต์สิทธิ์ คำสร้อย	1. ราวาคคนจน	2. ชั่งแล้วคำสัญญา
	3. จดหมายผิดซอง	4. ลืมใจไว้เวียงจันทร์
	5. ขอเวลาสร้างตัว	6. ออกหักตอนพักยก
ไชยา มิตรชัย	1. กระทงหลงทาง	
แมน มณีวรรณ	1. พี่เมาวันเขาหมั้น	2. ให้ยายตายเสียก่อน
	3. ไกลบ้านวันน้องแต่ง	4. มักสาวนักเรียน ม.
	5. สัญญาคือยาพิษ	6. คอยคำว่ารัก
	7. สวยขึ้นทุกวัน	7. รักแล้วจึงรู้
สำราญ บุญลาภ	1. เขามีอะไรกันแล้ว	

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ชื่อนักร้อง	ชื่อเพลงที่สลา คุณวุฒิ ประพันธ์	
สายัณห์ นิรันดร์	1. รองเท้าหน้าห้อง	2. ออกหักจากค่าเฟ
	3. รักแท้แค่พี่ชาย	4. มนต์รักแม่ฮ่องสอน
ชาย วรรณัญ	1. ดิด ร หัวใจ	2. ให้เขาได้ไหม
	3. พบรักที่ ก.ศ.น.	3. สัญญารักที่หน้าขนส่ง
	4. ม.6 ออกหัก	6. หนุ่มใจน้อย
นคร มีโชคชัย	1. สาว IMF.	2. คิดฮอดสาวอุบล
วันชนะ เกิดดี	1. น้อยใจนาง	
เสถียร ทำมือ	1. โควิดชา สิมากอดเต๋อ	2. ขอโทษที่ทำให้มันพัง
สันติ ดวงสว่าง	1. คิดฮอดสาวหมอลำ	2. เสียงแคนเอ็นสาว
	3. หนุ่มน้อยค่าเฟ	4. โรคแพ้สาวเสรี
	5. ขอที่หักใจ	6. ทรงผมแปลกใจ
	7. อยากมีแฟนนักร้อง	
ใบตอง จันทรงาม	1. ให้เข้าใจความคิดฮอด	
เบียร์ พร้อมพงษ์	1. ฝ่ายผูกแขนเปื้อนเหงื่อ	2. วันคิดฮอดเด
	3. อยู่ใกล้อายสีกอด	4. ไร้อัยวิทยา
	5. ดาบอาญาสิทธิ์ (เพลงประกอบละคร ภูผาผีคุ้ม)	
ลำเพลิน วงศกร	1. ง่ายเนาะ	
เน็ค นฤพล	1. ตั้งใจมาเป็นตัวจริง	
รวมศิลปิน	1. ปันดาวให้แผ่นดิน	2. บอกรักด้วยความดี
ก๊อท จักรพันธ์	1. จากคนที่รักเธอ	2. ต้องมีสักวัน
	3. รอรวันของเรา	4. คำถามครึ่งทาง
	5. ใจสารภาพ	6. สามคำจากใจ
	7. แทนความคิดถึง	8. เธอคือดวงใจ
	9. คุณได้แต่ไทม์	10. ขอโทษที่คิดถึง
	11. กลัวเหงาไม่เท่ากัน	12. ธิดาผ้าไทย
	13. คุณ OK ไหม	14. ยิ่งโดนยิ่งเดิน
	15. หนาวอกข้างซ้าย	16. ขอใครให้คิดถึง

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ชื่อนักร้อง	ชื่อเพลงที่สลา คุณวุฒิ ประพันธ์	
ก๊อท จักรพันธ์ (ต่อ)	17. ด้วยคำว่าขอบคุณ	18. ส่งความคิดถึงมากอดเธอ
	19. ขอบคุณเธอที่หัวใจ (ร้องร่วมกับ ต่าย อรทัย)	
	20. ความเหงาบอกให้เราใกล้กัน (ร้องร่วมกับ ต่าย อรทัย)	
แดง จิตกร	1. เปลี่ยนใจที่ชายแดน	2. จดหมายถึงด้อย
	3. ผ่าเหล่าผัวรัก	4. รูปเราเขาสีม
	5. รอยยิ้มทั้งน้ำตา	6. คอยข่าวสาวอุดร
	7. คิดฮอดให้กอดหอมอน	8. หัวใจคิดฮอด
	9. จอดรถจอดใจ	10. ลูกสาวลูกพี่
	11. หนุ่มโรงน้ำแข็ง	12. แพ้คนผมยาว
	13. ขอเวลาบูชาแม่	14. หลงรักดารา
	15. น้ำตาผ่าเหล่า	16. ขอเบอร์แล้วเจอกัน
	17. ผู้รักฝากดวง	18. แอบมองสำรวจใจ
	19. เต็มใจรอ	20. น้ำตาหน้าด่าน
	21. ซ้ำรักจากร้านลาบ	22. รอรับรอยยิ้ม
	23. เหลือเพียงฝ้ายผูกแขน	24. เหมือนแจกันเปล่า
	25. บอกอ้ายได้บ่	26. ฮักน้องได้สองเมา
	27. กู้ดจีฟเนจร	28. คิดฮอดสาวเปียร์
	29. มนต์รัก ตจว.	30. หน้าต่างตรงกัน
	31. ผู้ชายมือสอง	32. ขอเป็นอะไหล่รัก
	33. ผู้ยืนยอม	34. บอกรักปากเปล่า
	35. อยากตายค่าไหเหล้า	36. คิดฮอดบ้านเฮาเนาะ
	37. ถูกกักให้เป็นกัก	38. น้องอ้อยซอย 8
	39. ค่าเหล้าเป็นค่าตอง	40. ถามข่าวสาวเสรีฟ
	41. สะออนสาว กทม	42. ศิลปินวงเหล้า
	43. พี่แดงคนเดิม	44. ฟ้าไกลดิน
	45. ขี้เหร่ขอร้อง	46. สาบานรักธาตุพนม
	47. น้องพรลื้มพี่	48. ฟ้าร้องให้น้องรอ

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ชื่อนักร้อง	ชื่อเพลงที่สลา คุณวุฒิ ประพันธ์	
แดง จิตกร (ต่อ)	49. ทหารเกณฑ์เข้าเวรรอ	50. แฟนเราเจ้าสาวเพื่อน
	51. ยามจนต้องทำใจ	52. รอวันลืม
	53. บอกว่าซีเมาโทรมา	54. สุขสันต์วันคิดฮอด
	55. ฝากเพลงถึงคนทางบ้าน	56. สักวาหน้าปขาว
	57. วิ.ไอ.พี.ร้านลาบ	58. จำอ้ายได้บ่
	59. หาเจอแต่เธอบ่ฮัก	60. ลืมบ่ได้ใจฮักเดียว
	61. ให้อ้ายมั่งसानะ	62. ตำจอกกับเทวดา
	63. ยาแก้คิดฮอด	64. ลืมน้องด้วยฟองเปียร์
	64. ฮักมาแต่โดนแล้ว	
ปอยฝ้าย มาลัยพร	1. รักไม่ยุ่งมั่งแต่งงาน	2. แก้วนี้แต่ที่รัก
	3. ดอกกระเจียวลืมหุ่น	4. ผู้ฮ้ายแต่ใจเดียว
	5. สอนรักแล้วจากลา	6. ปอยฝ้ายวอนแฟน
	7. ขอฝากไว้ก่อน	8. ขอข้าให้หน้าใจ
	9. อย่าหาว่าใจดำ	10. คิดฮอดฝ้ายเดียว
	11. เบ็คแฮมอีสาน	12. รักจางที่ทางตัน
	13. ชุดคำสพายแดง	14. แฟนเก่าขอนแก่น
	15. หวานใจปลายปากกา	16. ศาลาแดงแห่งความหลัง
	17. นื่องจอยในความทรงจำ	18. ผู้ใหญ่บ้านบอกข่าว
	19. น้ำตาขาร็อค	20. กองบวชคนยาก
	21. บุญคุณเฒ่าลอย	22. สนามรักนักเรียน ม.
	23. ตามหาหนูหิ้น	24. แปดสองหนคนสองใจ
	25. หัวใจไถ่บาป	26. สองคนบนเตียงนา
	27. คำเขาวานันฆ่าผี	28. แม่บักแป็ก
	29. ใจไว้ก่อน	30. บัโทรหาเจ้าสิเว้ากับไผ
	31. บายมือมือสุดท้าย	32. ยืมกับเขาเหงากับอ้าย
	33. ดอกคุณถามหา...ดอกมันปลาถามข่าว	
	34. นางแมวแฉ้วฟ้า (เพลงประกอบละคร นายฮ้อยทมิฬ)	

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ชื่อนักร้อง	ชื่อเพลงที่สลา คุณวุฒิ ประพันธ์	
เอกพล มนต์ตระการ	1. ช้ำรักอักษร ต.	2. หยาดเหงื่อเพื่อแม่
	3. อวยพรข้างรั้ว	4. สัญญาปลาช่อน
	5. กลับบ้านไปได้	6. เสียใจตาที่ อาร์.ซี.เอ.
	7. ฮักแท้นุ่มบ้านไกล	8. อ้ายมาทีหลัง
	9. คอยข่าวสาวอุดร	10. เก็บชอดคิดฮอดน้อง
	11. นั่งเฝ้าเขาจีบ	12. สะนุว่าวข่าวรัก
	13. ฝากรูปจูบแก้ม	14. ดอกไม้วันแม่
	15. หมั่นไ้ไ้ไ้	16. เพลงหยั่งกะไ้
	17. ออย่าหลอกอ้ายเต๋อ	18. นายร้อยหน้าลิปต์
	19. จม.ขอลา	20. ออกหักแม่นบ่
	21. ฮักสาวบ้านเฮา	
ไผ่ พงศธร	1. สบตาที่หน้าจอ	2. หัวใจไม้ล่าปอ
	3. ธิดาร้านลาบ	4. เต็มใจให้ตัว
	5. หวานใจหน้าจอ	6. ขอเป็นผู้ช่วยเจ็บ
	7. รอดเคอคนดี	8. อ้ายหมดหน้าที่หรือยัง
	9. ยอมเป็นคนนอกหัก	10. อ้ายเพ็งรู้ หรือเจ้าเพ็งทำ
	11. เขายังไ้ไ้ อ้ายยังเจ็บ	12. เพราะใจของอ้ายคือเธอ
	13. ฮักสาวสะหวัน	
	14. ต้นทางคือฮัก ปลายทางคือเฮา (เพลงประกอบละคร นายฮ้อยทมิฬ)	
	15. ไ้ไ้ไ้ (ร้องร่วมกับ ต่าย อรทัย) (เพลงประกอบละคร ดาวจรัสฟ้า)	
	16. ลำซิ่งลื้มข้า (เพลงประกอบละคร ดาวจรัสฟ้า)	
	17. ใจเคยถึกตัว (เพลงประกอบละคร มงกุฎดอกหญ้า)	
ศร สินชัย	1. ของหมั้นเป็นของขวัญ	2. กระต๋อมทำใจ
	3. ผู้บ่าวเหรียญาท	4. จากบ้านนามาเพื่อรัก
	5. ไ้ไ้ไ้	6. หัวหน้าผู้บ่าวแนว
	7. ฝากเพลงให้แฟนเพ็น	8. ไ้ไ้ไ้
พี สะเดิด	1. เอาใจช่วยด้วย Message	2. มักสาวซอนแลน

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ชื่อนักร้อง	ชื่อเพลงที่สลา คุณวุฒิ ประพันธ์	
แจ๊ค ธนพล	1. คนที่รอคอย	
ตรี ชัยณรงค์	1. มันฮักแต่เจ้าฮู้บ	2. ลำรือค เจ้าบ่มีใจ
	3. ไฟ	4. มันแปลว่าฮัก
	5. อ้ายบ่ทำร้ายเจ้าดอก	6. ฝันว่าได้เป็นพระเอก
	7. ปอนปอน ON สตาร์	8. เทศกาลของหัวใจ
	9. ยากสำหรับอ้าย ง่ายสำหรับเขา	
เอกราช สุวรรณภูมิ	1. กระเป๋าสานแพนทิง	2. สัญญา 5 บาท
	3. ขอแค่รู้ข่าว	4. ขอแค่แอบรัก
ไมค์ ภิรมย์พร	1. น้ำตาหล่นบนโต๊ะจีน	2. เรือเป็นรองน้องเป็นอื่น
	3. ปลาไร้คีนกีน	4. เลิกได้ลืมไปได้
	5. เตรียมใจภ้ยน้อง	6. สู้เพื่อรัก
	7. สงกรานต์ตำนานรัก	8. แสนห่าฆ่าผี
	9. ดาวนักรักดาวนักรถ	10. ฝากฟ้าไปลำน้อง
	11. ยาใจคนจน	12. ใต้แสงนีออน
	13. ขอแค่ยิ้ม	14. ถนนนักสู้
	15. ชีวิตช่างซ่อม	16. มาแต่ขวัญเอย
	17. ขายแรงแต่นาง	18. จอมอ. ปอ 6
	19. กระด่ำยลื่นจันทร์	20. วิมานฝันเสื้อ
	21. อีสานคงกะพัน	22. เสียงแคนเสียงคลื่น
	23. แล้งน้ำแล้งใจ	24. รอรักวันแรงงาน
	25. อยากเด็ดดอกฟ้า	26. ใต้ฟ้าเดียวกัน
	27. ผ้าป่าคืนสุดท้าย	28. ภาพถ่ายใต้หมอน
	29. รอยรักลอยกระทง	30. อ้อมกอดคนโซ
	31. ขับรถคอยรัก	32. นี้นางข้างซ้าย
	33. เหนื่อยไหมคนดี	34. น้ำตาผ้าเย็น
	35. ก้อนดินริมทาง	36. ขอคนรู้ใจ
	37. ไฉนนุ่มมือเปล่า	38. คนรอขอร้อง

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ชื่อนักร้อง	ชื่อเพลงที่สลา คุณวุฒิ ประพันธ์	
ไมค์ ภิรมย์พร (ต่อ)	39. ค่าน้ำมันกันทางรัก	40. นักสู้ ม.3
	41. แวตาที่ถูกเมิน	42. เรือนหอห้องเช่า
	43. ผากแม่ไว้กับแมว	44. คนจนขอสิทธิ์
	45. คุณป้าค่าเฟ้	46. เพื่อรักเพื่อเรา
	47. ขอรักข้างเดียว	48. ตัดใจเถิดเพื่อน
	49. จับกะปอม	50. ด้วยแรงแห่งรัก
	51. แค่ว่ารักขี้ขี้	52. งานหนักรักหาใจ
	53. กินข้าวกับเงาใจ	54. เจ้าหนี้หัวใจ
	55. แหวนทองตามไม้ทั้น	56. อยากให้เธอเข้าใจ
	57. แคนลาดอน	58. สวยทรหด
	59. ผ้าขาวบนป่าช้า	60. นายห้าง ป. 6
	61. รอยยิ้มเต็มแรง	62. เคาใจฟ้า
	63. ตามรอยคนสู้	64. เถียงนาเอื้ออาทร
	65. เข้มแข็งไว้นะ	66. กำลังใจในแวตา
	67. คนที่เท่ากันยังรอ	68. ลูกเขยทักษิณ
	69. นับหนึ่งครั้งที่ร้อย	70. คำถามที่ตอบไม่ได้
	71. มีเธอไม่มีที่	72. เกียวก้อยร้อยใจ
	73. ขอมองชั่วครว	74. สถาบันรักที่ปากแซง
	75. คางคอกหัก	76. รอยาล้างใจ
	77. ไหนว่าจะคอย	78. ผู้บังคับบัญชา
	79. ก็ปีแล้วน้อง	80. หัวใจที่ใช่แล้ว
	81. บรรจุเป็นคนรู้ใจ	82. แจ้งความที่หัวใจ
	83. ยังรักกันอยู่หรือเปล่า	84. เกิดมาทั้งที
	85. รอสายใจสั่งมา	86. สองผู้ต้องหา
	87. งานหลักก่อนหลับ	88. น้ำเย็นแก้วนั้น
	89. เพลงโง่จากโต๊ะเก่า	90. ลุ่มน้ำเดียวกัน
	91. สัญญารักคนรถ (ร้องร่วมกับ สาว ภูวรรณ)	

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ชื่อนักร้อง	ชื่อเพลงที่สลา คุณวุฒิ ประพันธ์	
มนต์แคน แก่นคูน	1. ยังคอยที่ซอยเดิม	2. คึดฮอดจนฝันเห็น
	3. รอปาฏิหาริย์	4. รอยเล็บที่ระลึก
	5. ลำซื่อyar้องไห้	6. เจ้าบ่าวอย่าฟ้าวกอด
	7. เรือไฟโหลรัก	8. ยามท้อขอโทรหา
	9. ดอกจานประหารใจ	10. สร้างฝันด้วยกัน
	11. อ้ายฮักเจ้าเด้อ	12. เจ็งคอยสาว
	13. โรงงานปิดคึดฮอดน้อง	14. ยังฮักคือเก่า
	15. แต่...คนที่อ้ายฮัก	16. แท้ก็ซื่อยากมีเธอ
	17. ชีวิตเพื่อชาติ หัวใจเพื่อเธอ	18. ฝากเสียงล้าถามเสียงใจ
	19. แพ้รบสนามรัก	20. ตรงนั้นคือหน้าที่ ตรงนี้คือหัวใจ
	21. บ่พร้อมแต่บ่แพ้	22. คอยน้องที่ช่องเม็ก
	23. คำว่าฮักกัน มันเหยี่ยมไส	24. ให้เขารักเธอ เหมือนเธอรักเขา
	25. คึดฮอดทุกคน	26. เขาขอไลน์ อ้ายขอลา
	27. เจ้าตัวว่าฮักอ้าย	28. อ้ายฮักเขา ตอนเจ้าบ่ฮัก
	29. กรณิการ	30. สี้ให้อ้ายขาดใจฟั่นบ้อ
	31. รถไฟรางคู่	32. กอดฮักให้มัน
	33. ยังจำ..ทุกสิ่งที่เธอลืม	34. เอ็นซื่อเขาให้ชิน
	35. สัญญาน้ำตาแม่	36. วอนหลวงพ่อรวย
	37. อ้ายมันหมอลำ	38. ไปรวยเอาดาบหน้า
	39. แรงก้อสุดท้าย	40. กอดทิพย์
	41. พร้อมสู้ไหวกับอ้ายบ่	
	42. สิ่งห่คนองลำ (ร้องร่วมกับ ไหมไทย ใจตะวัน)	
ศักดิ์ ภูเวียง	1. คินนำเมียเดิน	
ศรัณยู วงษ์กระจ่าง	1. ใจคนจร	2. อภัยอ้ายด้วย
แซม แซ่มรัมย์	1. ด.ช.ปึกแป้นปึก	
ชัย สานุวัฒน์	1. ชีวิตครูอิง	

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ชื่อนักร้อง	ชื่อเพลงที่สลา คุณวุฒิ ประพันธ์	
ไหมไทย ใจตะวัน	1. บ่าวพันธุ์พื้นเมือง	2. นื่องมากับคำว่าใช่
	3. ถูกทิ้งที่พืดยา	4. Stand By ที่อายฮัก
	5. กลัวน้องมีสองใจ	6. นักสู้หัวใจแข็ง
	7. กับคนนั้นถึงขั้นไหน	8. บ่ลืม...ก็บ่ลืมแล้ว
	9. คึดฮอดสาวบ้านเพ็น	10. เวลคัม ทุ ทำนา
	11. คือเจ้าเท่านั้น	12. เหนื่อยจังอยากฟังเสียง
	13. แล้วไฟสีกอ้าย	14. คนน่ารัก ออกหักบ่คือ
	15. ผมไม่ได้เจ้าชู้	16. คนอ่อนไหว กำลังใจสำคัญที่สุด
	17. เจ้าทำให้อ้าย...มีวาเลนไทน์ทุกวัน	
	18. แพ้รบสนามรัก (ร้องร่วมกับ ลูกแพร อุไรพร)	
	19. คึดฮอดสาวฟังก้า (ร้องร่วมกับ ลูกแพร อุไรพร)	
	20. แยกทางเพราะห่างเหิน (ร้องร่วมกับ ลูกแพร อุไรพร)	
	21. ฮักสาวฟังก้า (ร้องร่วมกับ ลูกแพร อุไรพร)	
	22. ลารักกลับแนวรบ (ร้องร่วมกับ ลูกแพร อุไรพร)	
	23. นักเลงออกหัก (ร้องร่วมกับ ลูกแพร อุไรพร)	
	24. ล้างแค้นด้วยน้ำตา (ร้องร่วมกับ ลูกแพร อุไรพร)	
	25. วิตามินกินใจ (ร้องร่วมกับ ลูกแพร อุไรพร)	
	26. ไหว้หนุ่มข่มสาวเมิน (ร้องร่วมกับ ลูกแพร อุไรพร)	
	27. คอยรักจากสาวห่าง (ร้องร่วมกับ ลูกแพร อุไรพร)	
	28. เห็นหน้าน้องอยากร้องไห้ (ร้องร่วมกับ ลูกแพร อุไรพร)	
	29. พี่ยังเหมือนเดิม (ร้องร่วมกับ ลูกแพร อุไรพร)	
	30. คนเลวที่เธอลืม (ร้องร่วมกับ ลูกแพร อุไรพร)	
	31. รอยรักล้นน้ำชี (ร้องร่วมกับ ลูกแพร อุไรพร)	
	32. ไถนาคอยน้อง (ร้องร่วมกับ ลูกแพร อุไรพร)	
	33. น้องดาวรองเท้าตึก (ร้องร่วมกับ ลูกแพร อุไรพร)	
	34. รักพังหลังงานบุญ (ร้องร่วมกับ ลูกแพร อุไรพร)	

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ชื่อนักร้อง	ชื่อเพลงที่สลา คุณวุฒิ ประพันธ์
ไหมไทย ใจตะวัน (ต่อ)	35. แพ้คนบ้านไกล (ร้องร่วมกับ ลูกแพร อุไรพร)
	36. ขอเลื่อนวันแต่ง (ร้องร่วมกับ ลูกแพร อุไรพร)
	37. มอเตอร์ไซด์ขึ้นเงิน (ร้องร่วมกับ ลูกแพร อุไรพร)
	38. จอดป้ายที่อ้ายฮัก (ร้องร่วมกับ ลูกแพร อุไรพร)
	39. อยู่กับหนี้ (ร้องร่วมกับ ลูกแพร อุไรพร)
	40. สิ่งหาคะนองลำ (ร้องร่วมกับ มนต์แคน แก่นคูน)
	41. ขอรักน้องสาวเพื่อน (ร้องร่วมกับ ลูกแพร อุไรพร)
	42. น้ำตาแมงหวี่ (ร้องร่วมกับ ลูกแพร อุไรพร)
	43. บวชลาสิญญาหลวง (ร้องร่วมกับ ลูกแพร อุไรพร)
	44. เหมือนโดนใบแดง (ร้องร่วมกับ ลูกแพร อุไรพร)
	45. เงินไม่พอรอแถวหลัง (ร้องร่วมกับ ลูกแพร อุไรพร)
	46. หนูนานาหน้าหนาว (ร้องร่วมกับ ลูกแพร อุไรพร)
	47. ควายไทยในสิ่งคิเปอร์ (ร้องร่วมกับ ลูกแพร อุไรพร)
ยิ่งยง ยอดบัวงาม	1. รอน้องที่หน้าเรค
	2. ออกหักสมัครรบ
	3. กองร้อยคอยรัก
	4. กินยาผิดซอง
	5. ได้ดีเพราะเมีย

ตารางที่ 2.2 อัลบั้มในนามวงเทียนก้อม (ประพันธ์เอง ร้องเอง)

ปี	อัลบั้ม	รายชื่อเพลงในอัลบั้ม
2528	เทียนก้อม ชุด 1 ผู้สันโดษ	ติดลมพบรัก
	ออกจำหน่าย : 2528	หักสิ้นเดือน
	จัดจำหน่าย : เสียงสยาม	เสียงจากหมู่บ้าน
	วางแผงในรูปแบบ : แผ่นเสียง, เทปคาสเซ็ท	ช้าน้อย
		เถียงนาน้อย
		ผู้สันโดษ
		สาวสองกรม

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ปี	อัลบั้ม	รายชื่อเพลงในอัลบั้ม
2528	เทียนก้อม ชุด 1 ผู้สันโดษ	คนห้องแอร์
(ต่อ)	ออกจำหน่าย : 2528	สี่คนสองห้อง
	จัดจำหน่าย : เสียงสยาม	เจ้านาย
	วางแผงในรูปแบบ : แผ่นเสียง, เทปคาสเซ็ท	ค้อนลิแอง
(ต่อ)		ตกเบิก
	เทียนก้อม ชุด 2 กระดานร้าง	
	ออกจำหน่าย : 2529	
	จัดจำหน่าย : เสียงสยาม	
	วางแผงในรูปแบบ : แผ่นเสียง, เทปคาสเซ็ท	
	เทียนก้อม ชุด 3	
	ออกจำหน่าย :	
	จัดจำหน่าย : เสียงสยาม	
	วางแผงในรูปแบบ : แผ่นเสียง, เทปคาสเซ็ท	
2532	มนต์รักแม่พิมพ์	จันลาบ้านดอน
	ออกจำหน่าย : เมษายน พ.ศ. 2532	นางฟ้าประชานาถ
	จัดจำหน่าย : รอน โพนทองโปรโมชัน	ลูกชายภารโรง
	วางแผงในรูปแบบ : แผ่นเสียง, เทปคาสเซ็ท	มนต์รักแม่พิมพ์
		รำพึงข้างกระดานดำ
		สาวตีข้าว
		วอนลมเกี้ยวใจ
		ครูค้นแท
		จดหมายเปื้อนชอล์ค
		ยามแลง
		ทนนาวอีกเทอม
		สัญญาเมื่อสายัณห์ (ติดลบพบ
		รักภาค 2)

ตารางที่ 2.3 อัลบั้มในนามวงจันทน์

ปี	อัลบั้ม	รายชื่อเพลงในอัลบั้ม
2533	จันทน์ ชุด 1 สาวดีข้าว ออกจำหน่าย : พ.ศ. 2533 วางแผงในรูปแบบ : แผ่นเสียง, เทปคาสเซ็ท	สาวดีข้าว วอนลมเกี่ยวใจ กลับบุญบ้านเฮา คนดีของพ่อ เวนคืนหัวใจ ผู้หญิงสีขาว ครู ป.1 ถนนจากโคราช กอดกับควาย หมาแลงโง่ง
2534	จันทน์ ชุด 2 สาวตะเกียง ออกจำหน่าย : พ.ศ. 2534 วางแผงในรูปแบบ : แผ่นเสียง, เทปคาสเซ็ท	คิดถึงแม่ โง่งหนาว สาวตะเกียง ข้าวใจ สาวนาตาลับ น้ำตาเดือนห้า
2534	จันทน์ ชุด 2 สาวตะเกียง ออกจำหน่าย : พ.ศ. 2534 วางแผงในรูปแบบ : แผ่นเสียง, เทปคาสเซ็ท	น้ำตาที่เปียกรวง เสียงจากวีรบุรุษ
2535	จันทน์ ชุด 3 ในนามของความรัก ออกจำหน่าย : พ.ศ. 2535 วางแผงในรูปแบบ : แผ่นเสียง, เทปคาสเซ็ท	นกหลงป่า ตกเขี้ยว คิดถึงเสมอ ขอฟ้า รักของคนแพ้ คอยเคี้ยว แจ่วฮ้อน เยื่อใย รินน้ำใจ

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

ปี	อัลบั้ม	รายชื่อเพลงในอัลบั้ม
2536	จิ้งห้น ชุด 4 เพลงรักเพลงคิดถึง ออกจำหน่าย : พ.ศ. 2536 วางแผงในรูปแบบ : แผ่นเสียง, เทปคาสเซ็ท	งานนี้ต้องฉลอง กินตองน้องนาง พุ่มหมาหอน สาวธนาคาร หนุ่มหน้าโหล เพลงรักเพลงคิดถึง บัวลา

ตารางที่ 2.4 อัลบั้มในนามทิว ทานตะวัน

ปี	อัลบั้ม	รายชื่อเพลงในอัลบั้ม
2535	ทิว ทานตะวัน ชุด กุหลาบรักสีดำ ออกจำหน่าย : พ.ศ. 2535 ค่าย : สหวงเฮง แผ่นเสียง - เทป วางแผงในรูปแบบ : เทปคาสเซ็ท	กุหลาบรักสีดำ เจ้าบ่าวสอบตก เรือไฟไหลรัก (มนต์แคน แก่นคูณ ได้นำไปร้องใหม่) จากก่อนจบ ลำซื่อย่าร้องให้ (มนต์แคน แก่นคูณ ได้นำไปร้องใหม่) เถียงนาน้อย หนุ่มเมืองลือ ฝากเดือนเตือนใจน้อย ดอกคูณแห่งความหลัง นานแค่ไหนก็จะรอ ลมจ่าอย่าลืม เจ้าบ่าวสอบตก (ดนตรี)

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

ปี	อัลบั้ม	รายชื่อเพลงในอัลบั้ม
2536	ทิว ทานตะวัน ชุด 2 เขามาอีกแล้ว ออกจำหน่าย : พ.ศ. 2536 ค่าย : สหวงเฮง แผ่นเสียง - เทป วางแผงในรูปแบบ : เทปคาสเซ็ท	รอยเล็บที่ระลึก (มนต์แคน แก่นคูน ได้นำไปร้องใหม่) รอปาฏิหารย์ (มนต์แคน แก่นคูน ได้นำไปร้องใหม่) เขามาอีกแล้ว บ่ฮัก... บ่ต้องสงสาร ซึ่งจันลิมช้า อดีตรักดอนพะยอม ขอนางเป็นยางลบ กลืนแบ่งแทงใจ

ตารางที่ 2.5 ชุดพิเศษ & อัลบั้มพิเศษ

ปี	อัลบั้ม	รายชื่อเพลงในอัลบั้ม
2541	จิ้งห้น ชุดพิเศษ ออกจำหน่าย : ตุลาคม พ.ศ. 2541 จัดจำหน่าย : สหวงเฮง แผ่นเสียง-เทป วางแผงในรูปแบบ : เทปคาสเซ็ท	คอยเคี้ยว สาวตีข้าว แจ้วฮ้อน เขยฝิ่งโขง สาวตะเกียง วอนลมเกี้ยวใจ คิดถึงเสมอ สุดสายปลายรุ้งน้ำตาที่เปียกรวง ข้าวใจ เยื่อใย รินน้ำใจ ตามหาฤดูจี่

ตารางที่ 2.5 (ต่อ)

ปี	อัลบั้ม	รายชื่อเพลงในอัลบั้ม
2541	จันทน์ ชุดพิเศษ ออกจำหน่าย : ตุลาคม พ.ศ. 2541 จัดจำหน่าย : สหวงเฮง แผ่นเสียง-เทป วางแผงในรูปแบบ : เทปคาสเซ็ท (ต่อ)	วอนลมเกี้ยวใจ ครู ป.1 คนดีของพ่อ งอยอิมเลย ช้างหลงเมือง สาวดีข้าว วอนลมเกี้ยวใจ (Acoustic) ยามสาว ผู้หญิงสีขาว
2544	ละคร ครูในดวงใจ ออกจำหน่าย : 9 ตุลาคม พ.ศ. 2544 ค่าย : แกรมมี่ โกลด์, จีเอ็มเอ็ม แกรมมี่ วางแผงในรูปแบบ : CD, VCD	ครูในดวงใจ ศิลปิน ไมค์ ภิรมย์พร ตามรอยไม้เรียว ศิลปิน ไมค์ ภิรมย์พร แบ่งปัน ศิลปิน ปณิดดา เรืองวุฒิ ด.ช.ปิ๊กแป้นปิ๊ก ศิลปิน แชม แชมรัมย์ นางฟ้าบ้านไพร ศิลปิน แพรวา พัชร เสียงก้องจากบ้านไกล ศิลปิน สลา คุณวุฒิ นักร้องไทย ศิลปิน ไมค์ ภิรมย์พร ขออยู่ตรงนี้ ศิลปิน วรานุช พุทธชาติ ชีวิตครูอิง ศิลปิน ชัย สานุวัฒน์ ภาพของหนู ศิลปิน ปณิดดา เรืองวุฒิ เรือจ้างกลางใจ ศิลปิน อุเทน พรหมมินทร์ ครูในดวงใจ ศิลปิน อรวิ สัจจานนท์
2546	2 ทศวรรษ สลา คุณวุฒิ ชุด 1 ด้วยรัก จากพี่น้อง ออกจำหน่าย : 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2546 ค่าย : แกรมมี่ โกลด์, จีเอ็มเอ็ม แกรมมี่ วางแผงในรูปแบบ : CD, VCD	ปริญญ์ใจ ศิลปิน นันทิดา แก้วบัวสาย (ต้นฉบับ ศิริพร อำไพพงษ์) กระเป๋าสานแพนทิง ศิลปิน ไท ธนาวุฒิ (เอกราช สุวรรณภูมิ) ยาใจคนจน ศิลปิน อี๊ด Fly (ต้นฉบับ ไมค์ ภิรมย์พร)

ตารางที่ 2.5 (ต่อ)

ปี	อัลบั้ม	รายชื่อเพลงในอัลบั้ม
2546	2 ทศวรรษ สลา คุณวุฒิ ชุด 1 ด้วยรักจากพี่น้อง ออกจำหน่าย : 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2546 ค่าย : แกรมมี่ โกลด์, จีเอ็มเอ็ม แกรมมี่ วางแผงในรูปแบบ : CD, VCD	เหนื่อยไหมคนดี ศิลปิน พลพล (ต้นฉบับ ไมค์ ภิรมย์พร) ต้องมีสักวัน ศิลปิน เสือ ธนพล (ต้นฉบับ ก๊อท จักรพันธ์) ดอกหญ้าในป่าปูน ศิลปิน โบ สุนิตา (ต้นฉบับ ต่าย อรทัย) อยากได้ดอกฟ้า ศิลปิน กบ Taxi (ต้นฉบับ ไมค์ ภิรมย์พร) สัญญาหัวใจ ศิลปิน หนู๋ นันทกานต์ (ต้นฉบับ จอมขวัญ กล้วยา) นักสู้ ม.3 ศิลปิน บางแก้ว (ต้นฉบับ ไมค์ ภิรมย์พร) จดหมายผิดซอง ศิลปิน อ่ำ อัมรินทร์ (ต้นฉบับ มนต์สิทธิ์ คำสร้อย) แรงใจรายวัน ศิลปิน แหวน ฐิติมา (ต้นฉบับ ศิริพร อำไพพงษ์) ยอมหลักทาง ศิลปิน สุเมธ องอาจรองเท้า หน้าห้อง ศิลปิน ก๊อท จักรพันธ์ (ต้นฉบับ สายัณห์ นิรันดร์) รักนอกหัวใจ ศิลปิน ศิริพร อำไพพงษ์ (ต้นฉบับ พิมพร ประไพพงษ์) ด.ช.ปึก แป้นปึก ศิลปิน ไมค์ ภิรมย์พร อยากลืมแฟนเขา ศิลปิน ต่าย อรทัย (ต้นฉบับ ศิริพร อำไพพงษ์) น้ำตาหล่นบนโต๊ะจีน ศิลปิน ศร สินชัย (ต้นฉบับ ไมค์ ภิรมย์พร)

ตารางที่ 2.5 (ต่อ)

ปี	อัลบั้ม	รายชื่อเพลงในอัลบั้ม
2546	2 ทศวรรษ สลา คุณวุฒิ ชุด 2 รวมใจเหล่า ผองศิษย์ ออกจำหน่าย : 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2546 ค่าย : แกรมมี่ โกลด์, จีเอ็มเอ็ม แกรมมี่ วางแผงในรูปแบบ : CD, VCD	สัญญารักคนรถ ศิลปิน พี สะเดิด และสาว สมภาร (ต้นฉบับ ไมค์ ภิรมย์พร และสาว ภูวรรณ) นั้วนางข้างซ้าย ศิลปิน แชม แชมรัมย์ (ต้นฉบับ ไมค์ ภิรมย์พร) จากคนที่รักเธอ ศิลปิน วรานุช พุทธชาติ (ต้นฉบับ ก๊อท จักรพันธ์) อายเข้มนาฬิกา ศิลปิน อรวิ สัจจามนต์ (ต้นฉบับ พิมพ์ พรศิริ) พี่เฒ่าวันเขาหมั่น ศิลปิน เอกพล มนต์ ตระการ (ต้นฉบับ แมน มณีวรรณ) รักขำรู้ด ศิลปิน จอมขวัญ กัลยา กระทงหลงทาง ศิลปิน อ้อด โอภาส (ต้นฉบับ ไชยา มิตรชัย) ใต้แสงนีออน (ต้นฉบับ ไมค์ ภิรมย์พร) ก๊อนดินริมทาง (ต้นฉบับ ไมค์ ภิรมย์พร) อวยพรน้องเพ็ญ (ต้นฉบับ เอกพล มนต์ ตระการ) กระท่อมทำใจ (ต้นฉบับ ศร สินชัย) ฝากแม่ไว้กับแมว (ต้นฉบับ ไมค์ ภิรมย์พร) เดือนหงายที่ กทม. (ต้นฉบับ สายัณห์ นรินทร์) จอมอ ปอ 6 (ต้นฉบับ ไมค์ ภิรมย์พร) สาวอรขอนแก่น (ต้นฉบับ ดาบ ส. สันติ บุญ ถม) กลืนแบ่งแห่งความหลัง (ต้นฉบับ พรชัย วรรณศรี)
	2 ทศวรรษ สลา คุณวุฒิ ชุด 3 เรียงร้อย ทำนองชีวิต ออกจำหน่าย : 19 สิงหาคม พ.ศ. 2546 ค่าย : แกรมมี่ โกลด์, จีเอ็มเอ็ม แกรมมี่ วางแผงในรูปแบบ : CD, VCD	

ตารางที่ 2.5 (ต่อ)

ปี	อัลบั้ม	รายชื่อเพลงในอัลบั้ม
2546	2 ทศวรรษ สลา คุณวุฒิ ชุด 3 เรียงร้อย ทำนองชีวิต ออกจำหน่าย : 19 สิงหาคม พ.ศ. 2546 ค่าย : แกรมมี่ โกลด์, จีเอ็มเอ็ม แกรมมี่ วางแผงในรูปแบบ : CD, VCD	รอวันของเรา (ต้นฉบับ ก๊อท จักรพันธ์) ซอมเบ้ง (ต้นฉบับ เมธา นาสารีย์) ดอกกระเจียว บัวตองต่างเมือง หนุ่มนาคอย ตะวันยอแสง ปั่นข้าวเหนียว (ต้นฉบับ เมธา นาสารีย์) คำแพงเด็กน้อยอีสาน ภูจอง-นายอย รักจางที่ฝั่งมูล น้ำตาควาย (ต้นฉบับ กิตาวเพ็ด หนูห่วง)

ตารางที่ 2.6 ชิงเกิ้ลเดี่ยว

ปี	อัลบั้ม	รายชื่อเพลงในอัลบั้ม
2554	บ้านพี่ก็ถูกน้ำท่วมเหมือนกัน	บทเพลงเพื่อให้กำลังใจผู้ประสบภัยน้ำท่วม ในเหตุการณ์อุทกภัย ปี 2554
2556	นักเพลงคนไข้ ขวัญใจคนเดิม ถวายใจแก่บ้าน	บทเพลงเพื่อไว้อาลัยแด่ สายัณห์ สัญญา
2558	ดอกอ้อริมโขง ท่องเที่ยวได้ ทำได้ (ศิลปิน 5)	ต้นฉบับ สนิธ สมมาตร บทเพลงถวายแด่ พระราชวชิรญาณลังการ (แยม กิตติคุณโร) หรือ หลวงพ่อแยม วัดไร่ขิง ในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5
	แต่...พ่อพงษ์ศักดิ์ พระเทพศาสนาภิบาล เจ้าคุณแยม	บทเพลงเพื่อไว้อาลัยแด่ พงษ์ศักดิ์ จันทรุกขา บทเพลงถวายแด่ พระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติคุณโร) หรือ หลวงพ่อแยม วัดไร่ขิง

ตารางที่ 2.6 (ต่อ)

ปี	อัลบั้ม	รายชื่อเพลงในอัลบั้ม
2559	เล่าสู่หลานฟัง	บทเพลงเพื่อรำลึกถึงพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร หลังการสวรรคตเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2559
2560	เราคุยกันได้	บทเพลงร่วมรณรงค์เพื่อแก้ปัญหา "โรคซึมเศร้า" เนื่องในวันอนามัยโลก 2560
2561	สัญญาที่ภูผาม่าน คอยน้องที่งานธาตุ ดอกรักหน้าแล้ง ขอโทษที่ทำให้มันพัง มนต์รักแม่น้ำมูล	ต้นฉบับ แหวนเพชร วงทอง ต้นฉบับ เสถียร ทำมือ ต้นฉบับ ไพรวลัย ลูกเพชร
2562	นครแห่งสายลม วอนหลวงพ่อรวย มนต์รักไร่ชิง น้ำใจใส่น้ำแก่ง ส่งใจไปอุบล สุดทางที่บางสมัคร อวยพรน้องเพ็ญ	ต้นฉบับ มนต์แคน แก่นคูณ บทเพลงเพื่อให้กำลังใจผู้ประสบภัยน้ำท่วม ณ จังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. 2562 ต้นฉบับ ต้อม สกุลพันธ์ นำมาขับร้องใหม่ในโอกาสครบรอบ 25 ปี อวยพรน้องเพ็ญ
2563	ข้างบันไดโลพีสด หนาวลมที่เมืองเลย คำสัญญาที่วายุ โควิดซา สิมากอดเต๋อ แบบยอมยอม ผู้หญิงสีขาว ร่มใจไร่ชิง	ต้นฉบับ ด็ก ปานา ต้นฉบับ ศราวุธ ทุ่งขี้เหล็ก ต้นฉบับ เกชา สายัณห์ บทเพลงเนื่องจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในประเทศไทย (ระลอกแรก) ต้นฉบับ ศราวุธ ทุ่งขี้เหล็ก นำมาขับร้องใหม่

ตารางที่ 2.6 (ต่อ)

ปี	อัลบั้ม	รายชื่อเพลงในอัลบั้ม
2563	โรงงานปิดคิดฮอดน้อง หัวใจหล่นที่จำปาสัก เหรียญที่ต้องมี ดอกแค แม่คอย มีศีลสุขล้ำ มีธรรมสุขใจ	ต้นฉบับ มนต์แคน แก่นคูน ต้นฉบับ ขวาลิต ผ่องแผ้ว ต้นฉบับ มนต์แคน แก่นคูน บทเพลงส่งเสริมคุณธรรมในโครงการหมู่บ้าน รักษาศีล 5
	กรณิการ์ หลวงปู่โต คนจนเป็นใจ ขอแค่ฮู้ข่าว ใจเฮีย..ที่เดชะอุดม (ใจหล่น..ที่ เดชะอุดม)	ต้นฉบับ มนต์แคน แก่นคูน ต้นฉบับ ระพีณ ภูไท นำมาขับร้องใหม่
2564	พระพุทธสุวรรณมงคลมุนี (โควิท ออยบัต) พรหลวงพ่อก้าน สารคามวังน้ำเย็น ขอพรพระใหญ่ จดหมายถึงอ้อย ขอพรพรานบุญ ขอค้ำที่บางกระสัน คืนลาลาลัย สร้างฝันด้วยกัน สาวสองเมือง ป๊ากบ่ต้องหลูโตน	บทเพลงในโครงการถวายบทเพลงเ็นคนเข้าวัด โดย สลา คุณวุฒิ ต้นฉบับ พรศักดิ์ ส่องแสง บทเพลงในโครงการถวายบทเพลงเ็นคนเข้าวัด โดย สลา คุณวุฒิ ต้นฉบับ สนธิ สมมาตร ต้นฉบับ มนต์แคน แก่นคูน ต้นฉบับ สายันท์ สัญญา ต้นฉบับ ต่าย อรทัย

ตารางที่ 2.6 (ต่อ)

ปี	อัลบั้ม	รายชื่อเพลงในอัลบั้ม
2567	อำฮอนพรศักดิ์ ก่องข้าวน้อย อ้อมกอดหนองบัวลำภู ไร่ชิงจารึก วังแหมแห่งความหลัง มหาเจดีย์พลอย	บทเพลงเพื่อไว้อาลัยแด่ พรศักดิ์ ส่องแสง feat. สรร สิริภัทร x ปรีชา ปัดภัย ต้นฉบับ ศราวุธ ทุ่งขี้เหล็ก บทเพลงในโครงการถวายบทเพลงเ็นคนเข้าวัด โดย สลา คุณวุฒิ ต้นฉบับ เกชา สายพันธ์ บทเพลงในโครงการถวายบทเพลงเ็นคนเข้าวัด โดย สลา คุณวุฒิ
2565	แต่..พอไวพจน์ กราบสมเด็จพระช่วงด้วยใจ พระอุบลี 100 ปีชาตะกาล เกราะคุ้มใจ อ้ายสี่เชื่อเป็นเทือกสุดท้าย ขอพรพ่อเสือ วัดกระทุ่มเสือ ปลา กราบหลวงปู่แร่ ฟ้าไกลดิน นางเฒ่าของอ้าย วัดใหม่สุปดิษฐาราม (วัดใหม่ ริมจวน) หลวงพ่อรุ่งผาดวง สาวบ้านหมากนาว คำสัญญาที่.. ชานูมาน พรหลวงปู่หมุน	บทเพลงเพื่อไว้อาลัยแด่ ไวพจน์ เพชรสุพรรณ บทเพลงในโครงการถวายบทเพลงเ็นคนเข้าวัด โดย สลา คุณวุฒิ ต้นฉบับ เอกพล มนต์ตระการ บทเพลงในโครงการถวายบทเพลงเ็นคนเข้าวัด โดย สลา คุณวุฒิ ต้นฉบับ แดง จิตกร ต้นฉบับ มนต์แคน แก่นคูณ บทเพลงในโครงการถวายบทเพลงเ็นคนเข้าวัด โดย สลา คุณวุฒิ ต้นฉบับ กิดาวเพชร หนูห้วน ต้นฉบับ แอ้ม ชลธิชา บทเพลงในโครงการถวายบทเพลงเ็นคนเข้าวัด โดย สลา คุณวุฒิ

ตารางที่ 2.6 (ต่อ)

ปี	อัลบั้ม	รายชื่อเพลงในอัลบั้ม
2565	ขอพรท้าวเวสสุวรรณวัดไร่ขิง พระธาตุชัยภูมิอุ้มอ๊ก	ต้นฉบับ จ่อย รวมมิตร บทเพลงในโครงการถวายบทเพลงเ็นคนเข้าวัด โดย สลา คุณวุฒิ ต้นฉบับ มนต์แคน แก่นคูน บทเพลงในโครงการถวายบทเพลงเ็นคนเข้าวัด โดย สลา คุณวุฒิ
2566	ขอน้ำมนต์ล้างน้ำตา ศิษย์หลวงพ่อบุณ วัฒนธรร รัตนาราม ท้าวทองล้าน ขอพรปู่.. ภูมิโนรมย์ พอเพียงที่เวียงแหง มาลบลแผลใจ..ที่วัดใหญ่บ้านบ่อ หัวใจท่านทองล้าน ศิษย์หลวงพ่อบุณ ไอดินกลิ่นสาว	ต้นฉบับ เวียง นฤมล บทเพลงในโครงการถวายบทเพลงเ็นคนเข้าวัด โดย สลา คุณวุฒิ บทเพลงในโครงการถวายบทเพลงเ็นคนเข้าวัด โดย สลา คุณวุฒิ ต้นฉบับ ฟาลึก ช่อฟ้า บทเพลงในโครงการถวายบทเพลงเ็นคนเข้าวัด โดย สลา คุณวุฒิ บทเพลงในโครงการถวายบทเพลงเ็นคนเข้าวัด โดย สลา คุณวุฒิ ต้นฉบับ รุ่งเพชร แหลมสิงห์

2.3.3 เกียรติคุณ (วิกิพีเดีย, 2567)

ปริญญากิตติมศักดิ์

พ.ศ. 2558 ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ คณะสังคมศาสตร์ สาขาการสอนภาษาไทย จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. 2559 ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาภาษาไทย จากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

2.3.4 รางวัล (วิกิพีเดีย, 2567)

พ.ศ. 2529 รางวัลครูดีเด่น จากสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี

พ.ศ. 2534 รางวัลชนะเลิศการแต่งหนังสือสำหรับเด็ก จากสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี

พ.ศ. 2537 รางวัลครูผู้มีจรรยาบรรณยอดเยี่ยม จากคุรุสภา จังหวัดอุบลราชธานี

พ.ศ. 2539 รางวัลครูผู้มีจรรยาบรรณยอดเยี่ยม จากคุรุสภา จังหวัดอุบลราชธานี

พ.ศ. 2542 รางวัลยอดเยี่ยมแห่งอีสาน จากสมาคมสื่อมวลชน จังหวัดยโสธร

พ.ศ. 2543 รางวัลศิลปินดีเด่น สาขาวรรณศิลป์ (ประพันธ์เพลง) จากสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ

พ.ศ. 2544 รางวัลเพชรสยาม สาขาภาษาและวรรณกรรมทางการประพันธ์เพลงไทยลูกทุ่ง จากมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

พ.ศ. 2546 รางวัลดีเด่นในการผลิตงานสื่อมวลชนดีเด่นเพื่อเยาวชน จากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

พ.ศ. 2546 รางวัลครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 3 ด้านศิลปกรรม (การประพันธ์เพลง) จากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

พ.ศ. 2549 รางวัลเพชรในเพลง เนื่องในวันภาษาไทย จากสำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม

พ.ศ. 2550 รางวัลโน้่นเอ็นเตอร์เทน อวอร์ดส์ ครั้งที่ 1 สาขาคนเบื้องหลังชายแห่งปี

พ.ศ. 2551 รางวัลเพชรในเพลง สาขาการประพันธ์คำร้องจากเพลง ไม่ใช่แฟนทำแทนไม่ได้

พ.ศ. 2553 รางวัลเพชรในเพลง สาขาการประพันธ์คำร้องเพลงไทยลูกทุ่ง จากเพลง วันว่างที่ตั้งใจ

พ.ศ. 2554 รางวัลศิลปินมรดกอีสาน สาขาวรรณศิลป์ (ประพันธ์เพลงลูกทุ่งร่วมสมัย) จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น

พ.ศ. 2555 รางวัลเพชรในเพลง สาขาการประพันธ์คำร้องเพลงไทยลูกทุ่ง จากเพลง แรงใจคนไกลบ้าน

พ.ศ. 2557 รางวัล Top Download จากจีเอ็มเอ็ม แกรมมี่

พ.ศ. 2558 รางวัลศิษย์เก่าดีเด่น ในวาระครบรอบ 100 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

พ.ศ. 2559 รางวัลพิเศษบทเพลงเพื่อพ่อ เพลงเล่าสู่หลานฟัง จากงานมหานครอวอร์ดส ครั้งที่ 13

พ.ศ. 2561 รางวัลพระพิฆเนศทองคำ ครั้งที่ 8 จากสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยสมาคมดนตรีแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

พ.ศ. 2564 รางวัลเพชรในเพลง เนื่องในวันภาษาไทย ประเภทผู้ประพันธ์คำร้องเพลงไทยลูกทุ่ง จากสำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม

พ.ศ. 2564 รางวัลศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทยสากล - ประพันธ์เพลงไทยลูกทุ่ง) จากคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม

พ.ศ. 2564 รางวัลเพชรในเพลง รางวัลชนะเลิศ การประพันธ์คำร้องเพลงไทยลูกทุ่ง จากเพลง แรงก้อนสุดท้าย

พ.ศ. 2566 รางวัลเพชรในเพลง รางวัลรองชนะเลิศ การประพันธ์เพลงลูกทุ่ง จากเพลง "เสาหลักของบ้าน แรงงานของนาย" เนื่องในวันภาษาไทยแห่งชาติ

2.3.5 เครื่องราชอิสริยาภรณ์ (วิกิพีเดีย, 2567)

พ.ศ. 2566 เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่สรรเสริญยิ่งดิเรกคุณาภรณ์ ชั้นที่ 4 จตุตถดิเรกคุณาภรณ์ (จ.ภ.)

2.3.6 การประพันธ์บทเพลงของสลา คุณวุฒิ

หลักการ 5 ข้อ สลา คุณวุฒิ ในการแต่งเพลง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) สลา คุณวุฒิ อดีตครูที่ผันตัวเองมาเป็นนักประพันธ์หรือนักแต่งเพลงแนวลูกทุ่งอีสาน โปรดิเซอร์เพลง และนักร้องเพลงลูกทุ่ง ผู้อยู่ทั้งเบื้องหน้าและเบื้องหลังนักร้องลูกทุ่งดังหลายคน

สลา คุณวุฒิ เกิดใครอบครัวชาวนาในชนบทอีสาน เข้ารับการศึกษาระดับประถมศึกษาที่บ้านเกิดโรงเรียนบ้านนาหมอม้า อำเภออำนาจเจริญ ระดับมัธยมศึกษาที่อำเภอบัวดัว จังหวัดยโสธร ก่อนเข้ามาศึกษาต่อจนจบประกาศนียบัตรการศึกษาชั้นสูง วิชาเอกวิทยาศาสตร์ ที่วิทยาลัยครูอุบลราชธานี และใช้ชีวิตครูอยู่ใกล้กับบ้านเกิดที่อำเภอสืออำนาจ จังหวัดอำนาจเจริญ ขณะเดียวกันได้ศึกษาด้วยตนเองจนจบระดับปริญญาตรี จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาบริหารการศึกษา (เกียรตินิยมอันดับ 1) จากนั้นใช้ชีวิตครูควบคู่ไปกับการเป็นนักร้องนักแต่งเพลง สร้างสรรค์ผลงานการแต่งเพลงอย่างต่อเนื่อง เป็นครูใหญ่ในโรงเรียนเล็ก ๆ ของจังหวัดอำนาจเจริญและอุบลราชธานี กระทั่งในปี พ.ศ. 2543 จึงลาออกจากราชการครุมาประกอบอาชีพอิสระเป็นนักประพันธ์เพลงเต็มตัว

การเรียนรู้ การฝึกทักษะการประพันธ์เพลง การแต่งเพลงของสลา คุณวุฒิสลาเริ่มต้นการเรียนรู้เรื่องการแต่งเพลงจากความสนใจของตนเอง โดยมีทุนศิลปินทางสายเลือดจากลุงและแม่ที่เป็นศิลปินพื้นบ้าน เริ่มเรียนรู้ในลักษณะครูพักลักจำกับผู้รู้หลายท่าน เช่น ศิลปินตาบอดประจำหมู่บ้าน

ฉายา “บุญมา นามอม้า” และฝึกฝนการแต่งกลอนซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการประพันธ์เพลงจากพี่ชาย จนความสามารถในการประพันธ์เพลงได้ในระดับหนึ่ง จากนั้นจึงเริ่มศึกษาเรียนรู้จากครูเพลงรุ่นเก่า คือ ครูไพบูลย์ บุตรขัน และครูเพลงที่มีความชื่นชอบและมีผลงานเป็นที่ประทับใจในอดีตหลายท่าน เช่น ครูพงษ์ศักดิ์ จันทรุกขา ครูสุรินทร์ ภาคศิริ ครูลพ บุรีรัตน์ ครูชลธิ ธารทอง หรือแม้แต่ครูด้านการแต่งกลอนลำ เช่น ครูเฉลิมพล มาลาคำ และครูสุพรรณ ชื่นชม

ผลงานการประพันธ์เพลง เพลงแรกในชีวิต คือเพลง อติตรักทุ่งนาแห่ง และเพลงที่ได้รับการบันทึกเสียงเพลงแรก คือ เพลง สาวชาวหอ ขับร้องโดย รุ่งเพชร แหลมสิงห์ เมื่อปี พ.ศ. 2525 ผลงานเพลงที่สลา คุณวุฒิ แต่งเกือบทุกเพลงประสบความสำเร็จในระดับประเทศถือเป็นเพลงลูกทุ่งที่ได้รับความนิยมมากที่สุดและได้รับรางวัลสูงสุดในระดับชาติมาแล้วหลายเพลง อาทิ ก่อนปี 2540 คือ เพลงกระซิบกลางทาง ขับร้องโดย ไชยา มิตรชัย และเพลงจดหมายผิดซอง ขับร้องโดย มนต์สิทธิ์ คำสร้อย ปี 2541-2542 คือเพลงยาใจคนจน ชายแรงแต่นาง พี่เฒ่าวันเขาหมั่น น้ำตาผ้าเหล้า ดิด ร. หัวใจ ปี 2543 เพลงรองเท้าหน้าห้อง เหนื่อยไหมคนดี ขอคนรู้ใจ ปริญาใจ หัวใจคิดฮอด กระเป๋าสานแพนทิง ปี 2544 เพลงแรงใจรายวัน ต้องมีสักวัน สัญญากับใจ เพื่อรักเพื่อเรา ฯลฯ

องค์ความรู้ของสลา คือ การประพันธ์เพลง โดยเป็นผู้ค้นคว้า ค้นพบ เทคนิค การแต่งเพลงลูกทุ่งที่สำคัญ 5 ประการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ได้แก่

1. ขึ้นต้นต้องโดนใจ หมายถึง โดนใจผู้ฟังด้วยคำร้องหรือประโยคเด็ด ๆ แต่ถ้าหาประโยคเด็ด ๆ ไม่ได้ ก็ต้องใช้ทำนองขึ้นมามีเนื้อร้องให้ไปด้วยกัน ทำให้คนฟังสนใจตั้งแต่เริ่มแรก
2. เนื้อในต้องคมชัด หมายถึง การเดินเรื่องให้คนฟังเห็นภาพ หรือเรียกว่าให้มีกลิ่นของเพลง เพื่อให้คนฟังจินตนาการได้ว่าเพลงกำลังพูดถึงเรื่องอะไรอยู่ เช่นถ้าเป็นชนบทก็ต้องมีฉากบันไดเลื่อนหรือสิ่งที่มีอยู่ในห้างสรรพสินค้าถ้อยคำเหล่านั้นต้องมีเนื้อเพลงเพื่อให้คนฟังนึกภาพออก
3. ประยัดคำไม่วกวน หมายถึง การตัดคำฟุ่มเฟือยออก ถ้อยคำที่ใช้แทนตัวผู้หญิงอย่างเนื้อเย็น เนื้อทอง ทรมานวัยที่หยิบใช้อย่างเกินความพอดี ทำให้เปลืองเนื้อที่โดยเปล่าประโยชน์
4. ทำให้คนฟังนึกว่าเป็นเพลงของเขา หมายถึง ทำให้ผู้ฟังรู้สึกว่าเป็นเพลงแทนตัวเขาได้
5. จบเรื่องราวประทับใจ การจบ คือ การสรุป ทั้งนี้อาจสรุปเป็นคำตอบที่ชัดเจนหรือหาคำตอบไม่ได้ ต้องทิ้งเป็นคำถามเอาไว้

หลักการ 5 ข้อ สลาได้นำมาเรียงร้อยให้คล้องจองกันให้จำง่าย โดยใช้หลักการที่สำคัญทำให้เพลงไพเราะน่าฟัง คือ การใช้ภาษาให้คมคำ “คำทุกคำต้องทำงาน” โดยเฉพาะคำใน “ภาษาไทยอีสาน” ทำให้บทเพลงมีประเด็นและเห็นภาพชัดเจน ตามปกติสูตรในการแต่งเพลงทั่ว ๆ ไป ที่นักแต่งเพลงทั้งเก่าและใหม่รู้จักกันดี คือการจัดวางลำดับท่อนเพลงไว้ 4 ท่อน โดยให้ท่อนที่ 3 เป็นท่อนแยก และท่อนที่ 4 เป็นท่อนจบ ซึ่งโครงสร้างเพลงของสลา คุณวุฒิ ก็ใช้โครงสร้างนี้มาขยายความ แล้วใส่

เทคนิคเฉพาะตัวลงไปโดยเรียบเรียงเป็นสูตร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ดังนี้

ท่อนแรก ต้องยึดหลักว่าคนรู้เรื่องก่อน ถ้าเปรียบเป็นหนังสือพิมพ์ก็คือ การโปรยหัวข้อความหรือถ้าเป็นความเรียงก็คือตัว บทนำ

ท่อนที่ 2 คือ การขยายความจากท่อนแรก

ท่อนที่ 3 คือ ท่อนแยก ซึ่งเปรียบเหมือนท่อนส่งอารมณ์ ต้องพยายามใส่คำเด็ด ๆ ลงไปรวมถึงเทคนิคการวางคำด้วย ท่อนแยกนี้สำคัญมากเพราะทำให้คนฟังติดหูง่ายกว่าท่อนอื่น ซึ่งหากเปรียบเพลงทั่วไป ก็คือ ท่อนฮุค นั่นเอง

ท่อนที่ 4 มีความสำคัญในแง่ของการรับลูกส่งจากท่อนแยก เพื่อให้งานสมบูรณ์งานเพลงของสลาจะเป็นเพลงที่ต้องมี “โครงเรื่อง” หรือมีประเด็นของเรื่องก่อน สลาไม่ถนัดในการเขียนเพลงที่เน้นอารมณ์แบบนามธรรมแล้วลื่นไหลไปตามอารมณ์ ซึ่งคล้ายการเขียนเรื่องสั้นนั่นเอง นอกจากนี้ ถ้อยคำในบทเพลงของสลานั้นได้ชื่อว่าเป็นคำที่ไพเราะกินใจ ไม่มีคำหยาบหรือคำที่มีความหมายกำกวม แม้แต่คำเดียวในบทเพลง ดังนั้นงานเพลงของสลาจึงได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ติดอันดับเพลงยอดนิยมในวงการเพลงลูกทุ่งเมืองไทย

วิธีการถ่ายทอดความรู้ด้านการประพันธ์เพลงของสลา คุณวุฒิ สลามีรูปแบบการถ่ายทอดความรู้ให้กับศิษย์ด้วยวิธีการที่น่าสนใจ คือ ใช้วิธีการสอนแบบตัวต่อตัว ทั้งด้านการแต่งเพลง และการร้องเพลง เน้นคุณภาพหรือมาตรฐานที่สลา พัฒนาอย่างต่อเนื่องกว่า 20 ปี เป็นตัวรับประกันคุณภาพ คือผู้ที่ผ่านการถ่ายทอดและการควบคุมจากสลาแล้วถือว่าสามารถออกสู่วงการเพลงได้ การประพันธ์เพลง ร้องเพลงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ไม่มีสูตรสำเร็จตายตัว จึงต้องมีการแนะนำอย่างจริงจัง “แบบตัวต่อตัว” กับลูกศิษย์ทุกคน จนกระทั่งผลงานออกมามีคุณภาพจึงจะให้ผ่านได้ จึงจำเป็นต้องใช้เวลาในการถ่ายทอดมากกว่าการเรียนรู้เรื่องอื่น ๆ นอกจากนั้นสลามีรูปแบบการถ่ายทอดและการสอนลูกศิษย์และผู้สนใจทั้งทางตรงและทางอ้อม คือ การถ่ายทอดทางตรง ด้วยการสอนลูกศิษย์ที่รับผิดชอบเรื่องการแต่งเพลง ร้องเพลง ด้วยการอธิบาย การสาธิต การฝึกปฏิบัติจริง ร้องจริงจนเสร็จเป็นผลงานออกมา นอกจากนั้นยังมีการบรรยายพร้อมสาธิต ประกอบในการเป็นวิทยากรตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ การถ่ายทอดทางอ้อม คือ การสอนทางสื่อ ด้วยการให้คำแนะนำทางจดหมายแบบตอบรับและพิจารณาผลงานเพลง การให้คำแนะนำทางโทรศัพท์ การเป็นกรรมการตัดสินและให้คำแนะนำในการประกวดร้องเพลง แต่งเพลงตามสถาบันการศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ การจัดเวทีการประกวดร้องเพลง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

2.4 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล

2.4.1 ความหมายและลักษณะของการดำเนินชีวิต

มนุษย์มักจะมีการดำรงชีวิตที่แตกต่างกันออกไป ลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ เป็นลักษณะภายนอกที่ถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่มาเป็นตัวกำหนดการดำเนินชีวิตของมนุษย์ซึ่งอาจได้รับการยอมรับในจำนวนหนึ่งต่อการแบ่งกลุ่มผู้บริโภคแต่ในทางตรงข้ามผู้ที่มีลักษณะทางประชากรเหมือนกันก็ยังมีชีวิตที่แตกต่างกันได้การวิเคราะห์เฉพาะลักษณะทางประชากรจึงไม่สามารถเข้าถึงความต้องการของมนุษย์ได้อย่างลึกซึ้งเพราะมนุษย์มีความหลากหลายและมีกฎเกณฑ์ที่ทุกคนพึงปฏิบัติรวมไปถึงลักษณะภายในทางด้านจิตวิทยาที่ไม่สามารถเข้าถึงได้โดยง่ายแต่มนุษย์จะสะท้อนความเป็นตัวตนออกมาทางพฤติกรรมซึ่งความแตกต่างทางพฤติกรรมที่ไม่สามารถรับรู้ได้จากลักษณะทางประชากรมนุษย์จึงได้แสดงออกมาโดยผ่านการดำเนินชีวิต (Lifestyle) นั้นเอง (นิพนธ์ ชาญอัมพร, 2557)

อัสนุไร เตชะสวัสดิ์ (2547) กล่าวว่า การดำเนินชีวิต คือ วิธีที่คนมีชีวิตอยู่ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ชีวิต ใช้เวลา หรือใช้จ่ายเงิน โดยแต่ละบุคคลก็จะมีชีวิตที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับการเรียนรู้และประสบการณ์ที่สั่งสมมาในอดีต การดำเนินชีวิตมีความสัมพันธ์กับความคิดเกี่ยวกับตนเอง (Self-concept) กล่าวคือ มนุษย์มักจะใช้การดำเนินชีวิตเป็นช่องทางในการแสดงพฤติกรรมออกมาให้ผู้อื่นได้รับรู้ถึงความคิดเกี่ยวกับตนเองซึ่งความคิดเกี่ยวกับตนเอง หมายถึง ความคิด ทศนคติ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อตนเอง โดยแบ่งออกเป็น 4 มิติ คือ 1) ความคิดเกี่ยวกับตนเองตามที่เป็นจริง (Actual Self-concept) เป็นการแสดงความคิดว่าความจริงฉันเป็นใคร 2) ความคิดเกี่ยวกับตนเองตามอุดมคติ (Ideal Self-concept) เป็นการแสดงความคิดว่าฉันอยากจะเป็นเหมือนใคร 3) ความคิดเกี่ยวกับตนเองในมุมมองส่วนตัว (Private Self-concept) เป็นการแสดงความคิดว่าฉันอยากให้ตัวเองเป็นอย่างไร และ 4) ความคิดเกี่ยวกับตัวเองในมุมมองของสังคม (Social Self-concept) เป็นการแสดงความคิดว่าฉันอยากให้คนอื่นมองฉันเป็นอย่างไร

ความคิดเกี่ยวกับตนเอง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ความคิดเกี่ยวกับตนเองโดยอิสระ (Independent Self-concept) ผู้ที่มีความคิดเกี่ยวกับตนเองประเภทนี้จะมุ่งให้ความสำคัญในทุก ๆ เรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเองโดยเฉพาะเรื่องที่เป็นจุดมุ่งหมายของชีวิตจึงมีลักษณะนิสัยที่มักจะคำนึงถึงตนเองเป็นหลัก มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง และรักอิสระ 2) ความคิดเกี่ยวกับตนเองโดยเชื่อมโยงกับความคิดของผู้อื่น (Interdependent Self-concept) ผู้ที่มีความคิดเกี่ยวกับตนเองประเภทนี้จะมีลักษณะนิสัยที่ตรงกันข้ามกับผู้ที่มีความคิดเกี่ยวกับตนเองโดยอิสระ กล่าวคือ เป็นผู้ที่ไม่ให้ความสำคัญกับผู้อื่นก่อนตนเองเสมอโดยเฉพาะคนในครอบครัวจึงมีลักษณะนิสัยที่เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่หรือ

ญาติพี่น้อง นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ทางสังคมรวมไปถึงวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ อีกด้วย

Sathish and Rajamohan (2012) อธิบายถึงความหมายของการดำเนินชีวิตไว้ว่า เป็นรูปแบบของพฤติกรรมที่สะท้อนถึงความแตกต่างโดยจำแนกเป็นกลุ่มตามลักษณะภายนอกต่าง ๆ อย่างกิจกรรม ความสนใจ และความคิดเห็นของแต่ละตัวบุคคล รวมไปถึงลักษณะภายในทางด้านจิตวิทยาที่ไม่สามารถมองเห็นได้ การดำเนินชีวิตจึงเป็นการผสมผสานกันระหว่างกิจกรรมความสนใจ ความคิดเห็น และทัศนคติ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

1. การดำเนินชีวิตที่ได้รับอิทธิพลมาจากกลุ่มต่าง ๆ เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อน เป็นต้น แม้ว่าจะจบการศึกษาจากสถาบันเดียวกัน ทำงานที่เดียวกัน เงินเดือนเท่ากัน แต่คนหนึ่งอาจจะชอบอยู่บ้านส่วนอีกคนชอบงานเลี้ยงสังสรรค์ เนื่องจากทั้งคู่ไม่ได้รับการเลี้ยงดูมาจากครอบครัวเดียวกันจึงส่งผลให้มีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน

2. การดำเนินชีวิตที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของแต่ละบุคคล เราสามารถคาดคะเนพฤติกรรมของบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ก็ต่อเมื่อเรารู้ถึงการดำเนินชีวิตของบุคคล ๆ นั้น เนื่องจากมนุษย์มักจะแสดงพฤติกรรมโดยมีความสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของตนเอง

3. การดำเนินชีวิตสามารถบ่งบอกถึงจุดศูนย์กลางความสนใจของชีวิต เราสามารถคาดคะเนพฤติกรรมของบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้อีกเช่นกันก็ต่อเมื่อเราทราบว่าบุคคลนั้นให้ความสนใจกับสิ่งใดเป็นพิเศษ เช่น ถ้าให้ความสนใจกับเพื่อนเป็นพิเศษเราก็คงคาดคะเนได้ว่าบุคคลนี้ชอบเข้าสังคม ชอบงานสังสรรค์ เป็นต้น

4. การดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม เช่น ค่านิยมของการเป็นผู้นำครอบครัวของเพศชายหรือสามีที่มีการเปลี่ยนแปลงไปไม่เหมือนกับสังคมสมัยก่อน กล่าวคือ ไม่ใช่แค่เพศชายแล้วที่มีหน้าที่หารายได้เพื่อมาเลี้ยงดูครอบครัวและเพศหญิงก็ไม่ได้มีหน้าที่เป็นแม่บ้านคอยดูแลบ้านเพียงอย่างเดียว ด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปปัจจุบันเพศหญิงก็ช่วยเพศชายหารายได้ด้วยเช่นกัน

Solomon (2018) อธิบายถึงลักษณะของการดำเนินชีวิตในเชิงพฤติกรรมของผู้บริโภคไว้ว่าผู้บริโภคจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่มก็ต่อเมื่อผู้บริโภคมีสิ่งที่ชื่นชอบเหมือน ๆ กัน ใช้เวลาทำกิจกรรมคล้าย ๆ กัน รวมไปถึงการเลือกซื้อสินค้าแบบเดียวกัน ซึ่งพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าต่าง ๆ จะสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมและการดำเนินชีวิตของผู้บริโภค ซึ่งในยุคปัจจุบันมนุษย์มีรูปแบบการดำเนินชีวิต ดังนี้

1. บทบาททางสังคม (Social Roles) หน้าที่ของสตรีหรือภรรยาไม่ได้ถูกจำกัดแคในบ้านอย่างสมัยก่อน จากเดิมที่เคยทำงานแต่ในบ้านเปลี่ยนแปลงไปเป็นออกไปทำงานนอกบ้านเช่นเดียวกับสามี เนื่องจากปัจจุบันสตรีได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น ดังนั้นบทบาทภายในครอบครัวจากที่สามีเคยเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในการซื้อสิ่งของต่าง ๆ เพียงผู้เดียว ปัจจุบันเมื่อมีการซื้อสิ่งของต่าง ๆ

ให้กับครอบครัวก็จะตัดสินใจร่วมกันจึงกล่าวได้ว่าสมาชิกทุกคนในครอบครัวมีอำนาจและมีอิทธิพลต่อการซื้อสิ่งของต่าง ๆ ให้กับครอบครัวอย่างเท่าเทียมกัน

2. เวลาสำหรับการพักผ่อน (Leisure Time) ปัจจุบันมนุษย์ต้องการใช้เวลาในการพักผ่อนในวันหยุดสุดสัปดาห์หรือช่วงวันหยุดยาวจะพูดว่ามนุษย์โหยหาวันพักผ่อนเลยก็ว่าได้ โดยเฉพาะมนุษย์เงินเดือนไม่ว่าจะเป็นการพักผ่อนอยู่บ้านการออกไปรับประทานอาหารนอกบ้าน การเที่ยวต่างจังหวัด ต่างประเทศกับครอบครัวหรือเพื่อนฝูงการทำกิจกรรมหรือเล่นกีฬาที่ตัวเองชื่นชอบ ดังนั้นการใช้เวลาในการพักผ่อนจึงมีบทบาทและเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกคน

3. ช่วงเวลาของชีวิต (Pace of living) เมื่อมนุษย์มีความต้องการในการซื้อสินค้าหรือบริการต่าง ๆ โดยไม่ต้องการที่จะรอเวลาเมื่อตนเองพร้อมในเรื่องของการเงิน ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีปัจจุบันจึงมีเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นเครื่องจักรอัตโนมัติที่สามารถผลิตสินค้า บรรจุสินค้า ประทับตราสินค้าออกมาวางจำหน่ายได้อย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว ระบบสินเชื่อของทุกสถาบันการเงินที่มีไว้เพื่อให้ทันกับความต้องการของผู้บริโภคและเกิดความพึงพอใจมากที่สุด รวมไปถึงการให้ความสำคัญในการโฆษณาสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่จะสามารถดึงดูดผู้บริโภคได้ โดยจะเน้นที่การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างรวดเร็วเป็นหลัก เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ไม่ชอบการรอจากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่ช่วยอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์โดยตรง

4. การเคลื่อนที่ทางสังคม (Social Mobility) การยกระดับสนิยมจะช่วยให้การเคลื่อนที่ทางสังคม ปัจจุบันมนุษย์จึงมีความต้องการที่จะมีการศึกษาที่สูงขึ้นมากกว่าสมัยก่อนเพราะมนุษย์คิดว่าการศึกษาที่สูงขึ้นจะช่วยยกระดับสนิยมได้ อีกทั้งยังมีผลต่อตำแหน่งงานและรายได้ที่สูงขึ้นในอนาคต มนุษย์ให้ความสำคัญกับการเคลื่อนที่ทางสังคมเป็นอย่างมาก ดังนั้นการเคลื่อนที่ทางสังคมจึงเป็นลักษณะหนึ่งของการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน

นอกจากนี้ Berkman, Lindquist and Sirgy (1997) ยังได้อธิบายถึงลักษณะของรูปแบบการดำเนินชีวิตไว้มากมาย ดังนี้

1. การดำเนินชีวิตที่มีลักษณะเป็นกลุ่ม การดำเนินชีวิตลักษณะนี้มีความสัมพันธ์ของบุคคลอื่น ๆ เช่น พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง ฯลฯ เข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตเนื่องจากการมีส่วนร่วมในกลุ่มสังคมใดสังคมหนึ่ง

2. การดำเนินชีวิตที่ส่งผลต่อพฤติกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน นักการตลาดมักจะใช้การคาดคะเนลักษณะของการดำเนินชีวิตลักษณะนี้เพราะถ้าหากสามารถทราบถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มเป้าหมายส่วนหนึ่งหรือด้านใดด้านหนึ่งก็จะทำให้เข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคกลุ่มนั้นได้ง่ายมากยิ่งขึ้น

3. การดำเนินชีวิตที่สังเกตจากความสนใจ การที่บุคคลให้ความสนใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นพิเศษรวมไปถึงกิจกรรมที่ชอบทำเป็นประจำสม่ำเสมอจะสะท้อนถึงการดำเนินชีวิตของบุคคล ๆ นั้นได้

4. การดำเนินชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยทางด้านเพศ อายุ ศาสนา ค่านิยม ฯลฯ มนุษย์จะต้องมีการเรียนรู้และรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมอยู่เสมอ

Assael (2004) ได้ศึกษาถึงลักษณะของการดำเนินชีวิตของผู้บริโภคชาวอเมริกันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยด้านลักษณะทางประชากรและค่านิยม ซึ่งมีความสอดคล้องกับลักษณะของการดำเนินชีวิตว่า ปัจจัยทางด้าน เพศ อายุ ศาสนา ค่านิยม ฯลฯ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะของรูปแบบการดำเนินชีวิต ผู้บริโภคชาวอเมริกันมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะของการดำเนินชีวิต ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงบทบาทการซื้อสินค้าและการบริการต่าง ๆ โดยเฉพาะเพศชายกล่าวคือ เพศชายมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม รู้จักวางแผน ตรวจสอบราคาหรือโปรโมชั่นก่อนตัดสินใจซื้อ เช่นเดียวกันกับเพศหญิง โดยปกติแล้วเพศชายจะไม่ค่อยมีความละเอียดถี่ถ้วนมากเท่าไหร่นักส่วนเพศหญิงมีอิสระและอำนาจในการตัดสินใจในการซื้อสินค้าและการบริการต่าง ๆ มากขึ้น

2. การเปลี่ยนแปลงบทบาทการเลือกบริโภคอาหารต่าง ๆ ผู้บริโภคชาวอเมริกันรู้จักเลือกรับประทานอาหารอย่างระมัดระวังมากขึ้น เนื่องจากกลัวว่าจะได้รับผลกระทบจากการรับประทานอาหารตามใจปาก ไม่ว่าจะเป็นโรคอ้วน โรคคอเลสเตอรอลสูง โรคเบาหวาน ฯลฯ หรือพูดง่าย ๆ ว่า ผู้บริโภคชาวอเมริกันใส่ใจสุขภาพมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้การดำเนินชีวิตในเรื่องของการเลือกซื้อสินค้ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัด

3. การเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตของผู้บริโภคชาวอเมริกันมีความเรียบง่ายมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มเบบี้บูมเมอร์และเจนเนอเรชันเอกซ์ที่ใช้ชีวิตอยู่ในบ้านเพิ่มมากขึ้นเพราะทำให้รู้สึกประหยัดและปลอดภัย ทำให้ผู้บริโภคอยากทำงานที่บ้านมากกว่าออกไปทำงานที่บริษัท

4. การเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตที่เวลาเข้ามามีบทบาทในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันมากขึ้น ไม่แปลกใจเลยว่าทำไมธุรกิจออนไลน์ทุกประเภทจึงได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน ทั้งการสั่งอาหาร การช้อปปิ้ง การทำธุรกรรมทางการเงิน เพราะสิ่งเหล่านี้ช่วยประหยัดเวลาและสร้างความสะดวกสบายให้แก่ผู้บริโภค

5. การเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตที่ตัวผู้บริโภคเองรู้ว่าตนเองนั้นมีปัญหาและต้องการอะไร สามารถตระหนักรู้ได้เองว่าจะต้องทำอะไรเพื่อที่จะขจัดปัญหาเหล่านั้นได้ โดยใช้อินเทอร์เน็ตเป็นตัวช่วยในการค้นหาข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำมาแก้ปัญหาหรือตอบสนองความต้องการของตนเองได้เป็นอย่างดี

6. การเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตที่คำนึงถึงความสะดวกเป็นหลัก กล่าวคือผู้บริโภคชาวอเมริกันมีการค้นหาข้อมูลสินค้าที่กำลังต้องการซื้อเพื่อนำมาเปรียบเทียบราคาและคุณภาพก่อนการ

ตัดสินใจซื้อ หากสินค้านั้นมีคุณภาพหรือสามารถตอบสนองความต้องการได้ไม่แตกต่างกันก็จะตัดสินใจซื้อสินค้าที่มีราคาถูกกว่า

7. การเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตที่อินเทอร์เน็ตเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินชีวิตเพราะนอกจากอินเทอร์เน็ตจะสร้างความสะดวกสบายแล้วอินเทอร์เน็ตยังสามารถสร้างความสนุกสนานความบันเทิงให้แก่ผู้บริโภค

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต

การดำเนินชีวิตของมนุษย์ไม่ได้มาจากตัวบุคคลเพียงอย่างเดียวส่วนหนึ่งมักจะได้รับอิทธิพลมาจากครอบครัวรวมถึงอิทธิพลจากปัจจัยต่าง ๆ ที่มาเป็นตัวกำหนดการดำเนินชีวิตของเรา เช่น ลักษณะทางประชากร สภาพครอบครัว สภาพสังคม วัฒนธรรม ประสพการณ์ สิ่งจูงใจบุคลิกภาพ อารมณ์ และค่านิยม เป็นต้น

Michman (1991) กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตในมุมมองของปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้แก่ วัฒนธรรม วัฒนธรรมย่อย ชนชั้นทางสังคม กลุ่มอ้างอิง ครอบครัว ค่านิยม และบุคลิกภาพ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Lantos (2011) ที่กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตโดยมีปัจจัยทางด้านสังคม วัฒนธรรม และจิตวิทยา ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคเช่นเดียวกัน

สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตในมุมมองของปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้แก่ วัฒนธรรม วัฒนธรรมย่อย ชนชั้นทางสังคม กลุ่มอ้างอิง ครอบครัว ค่านิยม และบุคลิกภาพ มีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

วัฒนธรรม เมื่อมนุษย์ไม่สามารถอยู่คนเดียวได้มนุษย์จึงจำเป็นต้องรู้จักการเข้าสังคม โดยในแต่ละสังคมก็จะมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป วัฒนธรรมเปรียบเสมือนสิ่งที่เป็นที่ตั้งที่เรียงร้อยทั้งความรู้ ความเชื่อ กฎหมาย จริยธรรม ศีลธรรม ประเพณี ศิลปะ ไว้ให้เป็นแบบแผน ซึ่งในแต่ละวัฒนธรรมก็จะมีค่านิยมที่ยอมรับแตกต่างกันออกไป หากได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางแล้วสิ่งเหล่านั้นก็จะกลายเป็นบรรทัดฐาน (Norms) หรือตัวกำหนดว่าอะไรควรกระทำและอะไรไม่ควรกระทำ บุคคลที่ไม่กระทำตามสิ่งที่ได้กำหนดไว้เป็นบรรทัดฐานก็จะถูกลงโทษด้วยรูปแบบต่าง ๆ จากสังคม อย่างไรก็ตามนอกจากมนุษย์จะต้องรู้จักการเข้าสังคมแล้ว การรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสังคมนั้น ๆ ก็เป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนหลีกเลี่ยงไม่ได้ การเรียนรู้จากการเข้าสังคมส่งผลให้มนุษย์ในแต่ละสังคมมีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน วัฒนธรรมจึงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภค

วัฒนธรรมย่อย ความแตกต่างทางอายุ ภูมิภาค ศาสนา เชื้อชาติ สถานะทางสังคม รวมไปถึงการที่มนุษย์มีลักษณะทางความคิด ความชอบที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดเป็นรูปแบบเฉพาะกลุ่มของตนเองจนกลายเป็นกลุ่มสังคมขนาดย่อยในกลุ่มสังคมขนาดใหญ่ขึ้นมาหรือที่เราเรียกว่า กลุ่มวัฒนธรรมย่อยโดยส่วนใหญ่กลุ่มวัฒนธรรมย่อยจะถูกแบ่งประเภทตามลักษณะทางประชากร

ชนชั้นทางสังคม โดยส่วนใหญ่มนุษย์ที่มีลักษณะหรือชนชั้นทางสังคมที่อยู่ในระดับเดียวกันมักจะมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่คล้ายคลึงกันแต่ด้วยปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ เพศ อายุ สมรรถภาพ ความสามารถทางร่างกายที่ไม่เท่าเทียมกันและแก้ไขได้ยาก รวมไปถึง อาชีพ ฐานะ ยศถาบรรดาศักดิ์ ซึ่งมีอิทธิพลต่อระดับชนชั้นทางสังคมของมนุษย์ ทั้งหมด นอกจากจะสร้างชนชั้นของมนุษย์แล้วยังมีการแบ่งลักษณะชนชั้นทางสังคมจากสูงไปต่ำอีกด้วย โดยมนุษย์จะพิจารณาด้วยตนเองว่าเราอยู่ในกลุ่มชนชั้นทางสังคมในระดับไหนสูงกว่าหรือต่ำกว่าใครและอย่างไรบ้าง

กลุ่มอ้างอิง ในการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ทุกคนมีการติดต่อสื่อสารกับบุคคลมากกว่าหนึ่งบุคคลซึ่งบุคคลที่เราพูดคุยด้วยนั้นก็คือกลุ่มอ้างอิงเพราะในการพูดคุยถือเป็นการแลกเปลี่ยนมุมมองความคิด และทัศนคติระหว่างบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง ยิ่งถ้าเป็นบุคคลที่เราใกล้ชิดหรือมีการพูดคุยกันบ่อยครั้งจะส่งผลให้เรามีพฤติกรรมที่คล้าย ๆ กัน ดังนั้นกลุ่มอ้างอิงหมายถึง กลุ่มที่มีบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปที่มีความคิด ความเชื่อและค่านิยมร่วมกัน ซึ่งถูกบุคคลอื่นนำไปใช้เป็นแนวทางในการแสดงพฤติกรรม โดยกลุ่มอ้างอิงสามารถแบ่งออกเป็น (1) กลุ่มอ้างอิงพื้นฐาน หมายถึง บุคคลทั่วไปที่เราได้พูดคุยด้วย (2) กลุ่มอ้างอิงเปรียบเทียบ หมายถึง สมาชิกในครอบครัวหรือบุคคลที่เราคิดว่าควรเอาเป็นแบบอย่าง และ (3) กลุ่มอ้างอิงทางอ้อม หมายถึง บุคคลที่เราอาจจะไม่ได้พูดคุยด้วยโดยตรงแต่เรามีความชื่นชอบส่วนตัว เช่น ดารา นักร้อง นักแสดง เป็นต้น

ครอบครัว เป็นโครงสร้างทางสังคมที่สำคัญเกิดจากความผูกพันทางสายเลือดโดยครอบครัวมีหน้าที่ต่าง ๆ มากมาย เช่น ด้านการสืบพันธุ์ระหว่างสามีภรรยาคอยผลิตสมาชิกใหม่ให้กับสังคม ด้านการอบรมสั่งสอนเลี้ยงดูบุตร ด้านการให้การศึกษาแก่บุตร เป็นต้น การอาศัยอยู่ร่วมกันในครอบครัวนับเป็นการเข้าสู่สังคมในรูปแบบหนึ่งที่มีรูปแบบเฉพาะของนั่นเอง สมาชิกในครอบครัวไม่ว่าจะเป็นบิดา มารดา หรือบุตร ต่างมีความเข้าใจกัน รับรู้ถึงความต้องการและพฤติกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกในครอบครัวได้เป็นอย่างดีด้วยเหตุนี้ครอบครัวจึงมีอิทธิพลต่อบุคคลที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดียวกันเพราะไม่ว่าจะเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้บริโภคร่วมกันหรือผลิตภัณฑ์ที่ใช้ส่วนตัวครอบครัวก็สามารถเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อได้ทั้งสิ้น

ค่านิยม เป็นสิ่งที่เกิดจากการที่มนุษย์นับถือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น ศาสนา ความเชื่อ ปรัชญา วัฒนธรรมประเพณี เป็นต้น เมื่อมนุษย์เกิดการยอมรับสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพราะคิดว่าสิ่งเหล่านั้นคือสิ่งที่ดีงามแล้วก็จะนำรูปแบบมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติในการดำเนินชีวิต การที่มนุษย์อาศัยอยู่ในสังคมเดียวกันไม่ได้หมายความว่าค่าความจะมีค่านิยมเหมือนกันเพราะมนุษย์ต่างมีประสบการณ์และมีความรู้สึกนึกคิดที่แตกต่างกันออกไปจึงส่งผลให้มีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ไม่เหมือนกัน

บุคลิกภาพ มนุษย์ทุกคนมีลักษณะบุคลิกภาพที่แตกต่างกันออกไปเพราะมนุษย์ทุกคนก็อยากมีบุคลิกภาพที่เป็นของตัวเองและไม่เหมือนใครโดยบุคลิกภาพจะถูกถ่ายทอดออกมาและสะท้อน

ถึงด้านจิตวิทยาที่อยู่ภายในของมนุษย์ จึงกล่าวได้ว่าจิตวิทยามีอิทธิพลต่อการแสดงออกทางบุคลิกภาพของมนุษย์

นอกจากนี้ Michman (1991) ยังได้สรุปถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลและผลของรูปแบบการดำเนินชีวิตที่มีต่อพฤติกรรมการซื้อขายสินค้าและบริการของผู้บริโภค และกล่าวถึงบทบาทของการดำเนินชีวิตสำหรับผู้บริโภคไว้ว่า ผู้บริโภคมีการดำเนินชีวิตทั้งหมด 2 รูปแบบด้วยกัน กล่าวคือ (1) การดำเนินชีวิตถือเป็นแรงจูงใจที่นำมาซึ่งการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ เนื่องจากผู้บริโภคจะเลือกใช้สินค้าต่าง ๆ เพื่อรักษาการดำเนินชีวิตของตัวเองเอาไว้ (2) ผลของการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการสามารถเปลี่ยนความคิด ทศนคติ ของผู้บริโภคได้และเป็นแรงจูงใจที่นำมาซึ่งการตัดสินใจซื้อในครั้งต่อ ๆ ไป

ความสำคัญของการดำเนินชีวิต

ปณิศา มีจินดา (2553) กล่าวว่า ความสำคัญของปัจจัยด้านการดำเนินชีวิตประกอบด้วย

1. การดำเนินชีวิตของผู้บริโภคทุกเพศทุกวัย มีแนวโน้มที่จะมีการเปลี่ยนแปลงอุปนิสัยรสนิยม รวมไปถึงพฤติกรรมการซื้อสินค้าต่าง ๆ ได้ตลอดเวลา
2. ผู้ประกอบการสามารถนำการดำเนินชีวิตของผู้บริโภคในแต่ละรูปแบบไปเป็นเกณฑ์ในการผลิตสินค้าและการบริการ รวมไปถึงการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ โดยทำให้ผู้บริโภคเห็นถึงความสำคัญของสินค้าและบริการนั้น ๆ

นอกจากนี้ Solomon (2012) ยังกล่าวอีกว่าผลจากการศึกษาการดำเนินชีวิตสามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนงานทางการตลาดได้ต่าง ๆ มากมาย ดังนี้

1. ใช้กำหนดกลุ่มผู้บริโภคที่เป็นเป้าหมายได้ชัดเจนและเข้าถึงได้มากยิ่งขึ้น
2. ใช้เป็นช่องทางในการเปิดมุมมองทางการตลาดใหม่ ๆ
3. ใช้วางตำแหน่งผลิตภัณฑ์ได้อย่างเหมาะสม เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค
4. ใช้เพิ่มประสิทธิภาพในการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาด
5. ใช้เป็นเครื่องมือสร้างการตลาดเชิงสังคม เช่น การรณรงค์ต่าง ๆ เป็นต้น

อดุลย์ จาตุรงค์กุล และ ดลยา จาตุรงค์กุล (2550) กล่าวว่า นักวิชาการทางด้านพฤติกรรมผู้บริโภคส่วนใหญ่มักใช้คำว่า “Lifestyle” กับคำว่า “Psychographics” แทนกัน แต่ทั้งสองคำมีความหมายที่แตกต่างกัน กล่าวคือ คำว่า “Lifestyle” หมายความว่า แบบของการใช้ชีวิต ใช้เพื่ออธิบายวิถีทางในการดำเนินชีวิตของผู้บริโภคจากพฤติกรรมที่แสดงออกมา ส่วนคำว่า “Psychographics” เป็นเทคนิคทางจิตวิทยาที่นักวิจัยใช้วิเคราะห์เพื่ออธิบายความคิด ทศนคติในการดำเนินชีวิตของผู้บริโภคและจำแนกประเภทของผู้บริโภคออกเป็นกลุ่มได้ อย่างไรก็ตามทั้งสองคำหมายถึง วิถีทางที่ผู้บริโภคแสดงออกนั่นเอง

2.5 พื้นที่การวิจัย

2.5.1 ประวัติความเป็นมา

ตำนานเมืองอุบล ได้กล่าวกันถึงการสืบเชื้อสายจากเจ้านครเชียงรุ่ง แสนทวีฟ้า ของเจ้าปางคำ พระบิดา ของเจ้าพระตา เจ้าพระวอ โดยกล่าวถึง ปี พ.ศ. 2228 เกิดวิกฤตทางการเมือง ในนครเชียงรุ่ง เนื่องจาก จีนฮ่อหัวขาว หรือฮ่อธงขาว ยกกำลัง เข้าปล้นเมืองเชียงรุ่ง เจ้านครเชียงรุ่ง ได้แก่ เจ้าอินทกุมาร เจ้านางจันทกุมารี เจ้าปางคำ อพยพไพร่พล จากเมืองเชียงรุ่ง มาขอพึ่งพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช แห่งเวียงจันทน์ ซึ่งเป็น พระประยูรญาติ ทางฝ่ายมารดา พระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช ให้การต้อนรับเป็นอย่างดี โปรดให้นำไพร่พลไปตั้งที่ เมืองหนองบัวลุ่มภู เมือง หนองบัวลุ่มภู จึงอยู่ในฐานะ พิเศษ คือไม่ต้อง ส่งส่วย บรรณาการ มีสิทธิสะสม ไพร่พล อย่างเสรีเป็นอิสระ ไม่ขึ้นกับเวียงจันทน์ มีชื่อว่า “นครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน” สันนิษฐานว่า น่าจะมีฐานะ เป็นเมืองลูกหลวง ต่อมา พระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช ให้ เจ้าอินทกุมาร เสกสมรส กับ พระราชธิดาพระองค์หนึ่ง ได้โอรส คือ เจ้าคำ หรือเจ้าองค์นก ให้เจ้า นางจันทกุมารี เสกสมรสกับ พระอุปัชฌายราช ได้โอรส คือ เจ้ากิงกีศราช และ เจ้าอินทโสม ซึ่งต่อมา คือบรรพบุรุษของ เจ้านายหลวงพระบาง ส่วนเจ้าปางคำ ให้เสกสมรสกับ พระราชนัดดา ได้โอรส คือ เจ้าพระตา เจ้าพระวอ สันนิษฐานว่า ทั้งสองท่านเป็นเสนapati กรุงศรีสัตนาคนหุต ตั้งแต่สมัย พระไชยเชษฐาธิราชที่ 2 (ชัยวงศ์เว้) พระอัยกาของ พระเจ้า สิริบุญสาร การดำรงฐานะเป็น เจ้านายเชื้อสายพระราชวงศ์ ของพระเจ้าวอ พระเจ้าตา เห็นได้จากหลักฐานหลายประการ อาทิ การที่หนองบัว ลุ่มภู เป็นเมือง ใหญ่ มีไพร่พลมาก ดังปรากฏเมืองหน้าด่านทั้งสี่ คือ เมืองภูเขียว ภูเวียง เมืองผ้าขาว เมืองพันนา และ การที่ เมืองอุบล ดำรง ฐานะเป็น เจ้าประเทศราชเมื่อเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ของพระมหากษัตริย์ ไทย ต่างจากเมืองเขมร ปาดงอื่นๆ และเมื่อกำเนิด พ.ร.บ. นามสกุล โปรด พระราชทานนามสกุล “ณ อุบล” อันหมายถึง เชื้อสายเจ้านายอุบลราชธานี แต่โบราณ เมื่อเจ้านายอุบล ถึงแก่อสัญกรรม ก็มี ประเพณี การทำศพแบบนกหัสดีลิงค์ อันสืบมาจากนครเชียงรุ่ง ในเชียงใหม่ ก็ปรากฏการ ทำศพแบบนกหัสดีลิงค์เช่นเดียวกัน (จังหวัดอุบลราชธานี, 2563)

การตั้งเมืองอุบลราชธานี ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช บ้านเมือง ค่อนข้างสงบก็ทรงมี นโยบายที่จะ จัดตั้งเมือง ให้มากขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการรวบรวมไพร่พลให้เป็นปึกแผ่น เพื่อความสงบสุข สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริว่า เรื่องนี้ว่า “...รัชกาลที่ 1 ถึงรัชการที่ 3 ให้เจ้าเมืองร้าง เทียวเกลี้ยกล่อมหา ผู้คนมาเป็นพลเมือง โดย ไม่ต้องใช้อำนาจ อาจทำได้ด้วยยินดีด้วยกัน ทุกฝ่ายก็สำเร็จ ประโยชน์ ถึงความมุ่งหมาย เจ้าเมืองไหนเกลี้ยกล่อมคนมาได้มาก ก็ได้ทรัพย์เศษส่วน และได้ผู้คนสำหรับอาศัยใช้สอยมากขึ้น ก็เต็มใจชวนขาย ตั้งบ้านเมือง ฝ่ายราษฎรที่ไปเที่ยวหลบหลีก เตือนร้อนลำบากมากอยู่ เมื่อรู้ว่า บ้านเมืองเรียบร้อยอย่างเดิม

ก็ยินดีที่จะกลับมา โดยมาก...” คงจะเป็น เพื่อสนองตอบ พระบรมราโชบาย ในการตั้งเมืองดังกล่าวมาแล้ว และเพื่อความอุดมสมบูรณ์ในการประกอบอาชีพของ ไพร่บ้านพลเมือง “...ในปี พ.ศ. 2329 (จุลศักราช 1148 ปีมะเมีย นพศก) พระประทุมจึงย้ายครอบครัวไพร่พลมาตั้งอยู่ ณ ตำบลแจระแม ต่อดำบล ที่ตั้ง อยู่ทาง ทิศเหนือ เมืองอุบลปัจจุบัน...” (จังหวัดอุบลราชธานี, 2563)

สถาปนาเมืองอุบลราชธานี พ.ศ.2335 พระประทุมสุรราช (ท้าวคำผง) ได้พาพรรคพวกไพร่พลตั้งอยู่ที่ ตำบลห้วยแจระแม (บริเวณบ้าน ท่าบ่อ ในปัจจุบัน) ด้วยความปกติสุขเป็นเวลานานหลายปี จนกระทั่ง พ.ศ.2334 (จุลศักราช 1153 ตรีสก) อ้ายเชียงแก้ว ซึ่งตั้งบ้านอยู่ที่ตำบลเขาโอ่งแขวง เมืองโขง คิดการกบฏ พาพรรคพวก ไพร่พลเข้ายึดนครจำปาศักดิ์ พระเจ้าองค์หลวง (ไชยกุมาร) เจ้าเมืองซึ่งกำลังป่วยอยู่ก็มี อาการป่วยทรุดหนัก และถึงแก่พิราลัย อ้ายเชียงแก้วจึงยึดเมืองนครจำปาศักดิ์ไว้ได้ ความทราบ ถึงพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จึงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาบวรราชนายกราช (ทองอิน) เมื่อครั้งเป็น พระพรหม ยกกระบัตร ยกกองทัพเมืองนครราชสีมา มาปราบกบฏอ้ายเชียงแก้ว อย่างไรก็ตามที่กองทัพนครราชสีมาเข้ามาไม่ถึงนั้น พระประทุมสุรราช (ท้าวคำผง) และท้าวฝ่ายหน้า ผู้น้อง ที่ตั้งอยู่บ้านสิงห์ท่า (เมืองยโสธร) ได้ยกกำลังไปรบอ้ายเชียงแก้ว ก่อน ทั้งสองฝ่าย ได้สู้รบกันที่บริเวณ แก่งตะนะ (อยู่ในท้องที่ อำเภอโขงเจียม) กองกำลัง อ้ายเชียงแก้วแตกพ่ายไป อ้ายเชียงแก้วถูกจับได้ และถูกประหารชีวิต เมื่อกองทัพ เมืองนครราชสีมาเข้ามาถึงเมืองจำปาศักดิ์ เหตุการณ์ก็สงบเรียบร้อยแล้ว จึงพากันยกกองทัพ ไปตีพวกข่า “ชาติกระเสงสวาง จะรายระแดร์” ซึ่งตั้งอยู่ฝั่งตะวันออกแม่น้ำโขง จับพวกข่าเป็นเชลย ได้เป็นจำนวนมาก จากความดีความชอบในการปราบปรามกบฏอ้ายเชียงแก้วนี้เอง พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า จุฬาโลกมหาราช จึงได้โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ ท้าวฝ่ายหน้าเป็น พระวิไชยราชขัตติยวงศา ครองนครจำปาศักดิ์ และโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ พระประทุม สุรราช เป็นพระประทุม วรราชสุริยวงศ์ ครองเมืองอุบลราชธานี พร้อมกับยกฐานะบ้านห้วยแจระแมขึ้นเป็นเมืองอุบลราชธานี เมื่อวันจันทร์ แรม 13 ค่ำ เดือน 8 จุลศักราช 1154 (พ.ศ. 2335) ดังปรากฏ ในพระสุพรรณบัฏตั้งเจ้าประเทศราชในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ว่า “...ด้วยพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้า ผู้ผ่านพิภพกรุงเทพ महานครศรีอยุธยา มีพระราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ตั้งให้ พระประทุม เป็นพระประทุมวรราช สุริยวงศ์ ครองเมือง อุบลราชธานี ศรีวนาลัยประเทศราช เสด็จให้ ณ วัน 2 แรม 13 ค่ำ เดือน 8 จุลศักราช 1154 ปีจัตวาศก...” (จังหวัดอุบลราชธานี, 2563)

เจ้าเมืองอุบลราชธานีในอดีต ที่พระมหากษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งมีจำนวนทั้งสิ้น 4 ท่าน ดังนี้

1. พระประทุมวรราชสุริยวงศ์ (พ.ศ.2335-2338) นามเดิม ท้าวคำผง บุตรเจ้าพระตา เป็นบุคคลสำคัญ ในการสร้างบ้าน แปรเมืองอุบล โปรดให้สร้างคู ประตูเมือง หอโสมเจ้านายต่าง ๆ สร้าง

วัดหลวง และเสนาสนะ อาทิ สิม อาฮาม หอระฆัง พระพุทธรูป สิ่งก่อสร้าง ล้วนเลียนแบบ ศิลปแบบ หลวงพระบาง

2. พระพรหมวรราชสุริยวงศ์ (พ.ศ.2338-2388) นามเดิม พรหม น้องชายพระประทุม (คำผง) เป็นบุตรชาย คนเล็กของ เจ้าพระตา เป็นผู้ก่อสร้างวัด ป่าหลวง (วัดป่าหลวงมณีโชติ) นำไพร่พลผู้ศรัทธาสถาสร้างพระพุทธรูป องค์ใหญ่ก่ออิฐถือปูน เป็นที่เคารพสักการะของชาวอุบลฯ มีชื่อว่า พระเจ้าใหญ่ อินทร์แปลง ปัจจุบัน เป็นพระประธาน ในวิหารวัดมหานาราม

3. พระพรหมราชวงศา (พ.ศ.2388-2409) นามเดิม กุทอง สุวรรณภูมิ บุตรพระพรหม (ทิดพรหม) ในสมัยของท่าน ธรรมยุติกนิกาย แพร่หลายในเมือง อุบลฯ เพื่อสนองพระราชประสงค์ของ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดให้สร้างวัดสุปฏิณาราม และบรรดา อุปฮาด ราชวงศ์ ราชบุตร ร่วมกัน สร้างวัดศรีทอง (ศรีอุบลรัตนาราม) วัดสุทัศน์ ซึ่งเหตุการณ์สำคัญในสมัยนี้คือการเข้าร่วมสงคราม ขั้วไฉ่ญวน

4. เจ้าพรหมเทวานุเคราะห์วงศ์ (พ.ศ.2409-2425) เจ้าพรหมเทวา (เจ้าหน่อคำ) เป็นพี่ชายเจ้าจอมมารดา ต้วคำใน รัชกาลที่ 4 เจ้าราชวงศ์ จำปาศักดิ์ บุตรเจ้าเสือหลานเจ้าอนุวงศ์ ในสมัยของท่านได้สร้างวัดไชยมงคล ซึ่งเป็นวัดธรรมยุตที่สี่ ในจังหวัดอุบลราชธานี สิ่งที่พึงสังเกต คือ ความขัดแย้งระหว่าง เจ้าเมืองอุปฮาด ราชวงศ์ รุนแรง เนื่องจากฝ่ายเจ้านายอุบลฯ ไม่พอใจที่โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ เจ้าหน่อคำเป็นเจ้าเมือง ในสมัยนั้นจึง เกิดการทะเลาะวิวาทขัดแย้งกัน กลั่นแกล้งกันอยู่เสมอ ท้ายที่สุด ราวปี พ.ศ.2412 เกิดกรณี เมืองไชยแ่ง ได้เกิดความบาดหมาง ทวีความรุนแรง ต่างฝ่ายต่างกล่าวโทษ ซึ่งกัน และกัน เจ้าพรหม กล่าวหาว่า อุปฮาด ราชวงศ์ ราชบุตร ขัดขวางไม่ให้เก็บเงินส่วย จากไพร่ ข้างฝ่ายอุปฮาด ราชวงศ์ ราชบุตร ก็กล่าวหาว่า เจ้าพรหม ฉ้อราษฎร์บังหลวง ทั้งสองฝ่ายจึงลงมา สู้ความกันที่กรุงเทพฯ จนพากันถึงแก่กรรม ต่างฝ่ายต่างสูญเสียทรัพย์สินส่วนตัวเป็นจำนวนมาก พ.ศ. 2418 เกิดศึกฮ่อ เจ้าพรหมเทวาถูกเกณฑ์ไปราชการทัพฮ่อ หลังศึกฮ่อได้ชัยชนะ พระพุทธรูป 2 องค์ คือ พระทองทิพย์ และพระทอง ประดิษฐาน ที่วัดศรีทอง และวัดไชยมงคล (จังหวัดอุบลราชธานี, 2563)

พ.ศ. 2422 กราบบังคมทูลขอตั้งบ้านทำยักขุ เป็นเมืองชานุมานมณฑล บ้านพระเหลา เป็นเมืองพนานิคม ให้เมืองทั้งสอง ขึ้นกับเมือง อุบลราชธานี พบหลักฐาน เอกสารการแต่งตั้งเจ้าเมือง องค์ที่ 3 คือ พระพรหมราชวงศา (กุทอง) กล่าวถึงเครื่องยศ ที่ทางกรุงเทพฯ พระราชทานแก่ เจ้าเมืองอุบลฯ ประกอบด้วย (จังหวัดอุบลราชธานี, 2563)

การแต่งตั้งเจ้าเมืองสมัยโบราณ พบหลักฐาน เอกสารการแต่งตั้งเจ้าเมือง องค์ที่ 3 คือ พระพรหมราชวงศา (กุทอง) กล่าวถึงเครื่องยศ ที่ทางกรุงเทพฯ พระราชทานแก่ เจ้าเมืองอุบลฯ ประกอบด้วย พานถมเครื่องในทองคำ 1 สำหรับ เครื่องยศเจ้าเมืองอุบลฯ สมัยโบราณ คนโททองคำ 1

ใบ กระโถนถม 1 ใบ ลูกประคำทองคำ 1 สาย กระปี่บังลม 1 อัน เสื้อหมวกตุ้มปี 1 ชุด สัปทนปัสตุ 1 ชุด ปืนคาบศิลาคอลาย 1 กระบอก เสื้อเข็มขาบรื้อเลื้อย 1 ตัว สำนไทยปักทอง 1 ชุด และผ้าปู 1 ผืน

มีพระบรมราชโองการ ให้เจ้าเมืองปกครองราษฎร ด้วยความร่มเย็นเป็นสุข ดังความว่า “...ให้โอบอ้อมอารีต่ออาณาประชาราษฎร์ อย่าเบียดเบียน ช่มเหงไพร่บ้านพลเมือง ปฏิสังขรณ์วัดวาอาราม ทำนุบำรุงพระสงฆ์ สามเณรให้ปฏิบัติเล่าเรียนคัมภีร์ วิปัสสนาธุระ กำชับ กำซาไพร่บ้านพลเมือง อย่าให้สุบผืน ซ้อผืน กินผืน ให้กระทำพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยาปีละ 2 ครั้ง...”

2.5.2 เกี่ยวกับจังหวัด

ที่ตั้ง อุบลราชธานี เป็นจังหวัดขนาดใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างซึ่งตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงสุดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและของประเทศไทย ทั้งยังเป็นตำบลที่ตั้งของเส้นเวลาหลักของประเทศ ที่เส้นแวง 105 องศาตะวันออก โดยเป็นจังหวัดแรกที่ได้เห็นดวงอาทิตย์ก่อนพื้นที่อื่น ๆ ทั่วประเทศ

อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดอำนาจเจริญและประเทศลาว

ทิศตะวันออก ติดต่อกับแขวงจำปาศักดิ์ (ประเทศลาว) โดยพรมแดนบางช่วงใช้แม่น้ำโขงเป็นตัวกำหนด

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดพระวิหาร (ประเทศกัมพูชา)

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดยโสธร

แนวพรมแดนติดต่อกับประเทศลาวและกัมพูชา รวมความยาวประมาณ 428 กิโลเมตร

ติดต่อกับประเทศลาว 361 กิโลเมตร (จากอำเภอเขมราฐถึงอำเภอน้ำยืน ติดต่อกับแขวงสุวรรณเขต แขวงสาละวัน และแขวงจำปาศักดิ์)

ติดต่อกับประเทศกัมพูชา 67 กิโลเมตร (อำเภอน้ำยืน ติดต่อกับจังหวัดพระวิหาร ประเทศกัมพูชา)

ภูมิประเทศ จังหวัดอุบลราชธานีตั้งอยู่ในบริเวณที่เรียกว่า แอ่งโคราช โดยสูงจากระดับน้ำทะเลเฉลี่ยประมาณ 120-140 เมตร (395-460 ฟุต) ลักษณะโดยทั่วไปเป็นที่สูงต่ำ เป็นที่ราบสูงลาดเอียงไปทางตะวันออกมีแม่น้ำโขง เป็นแนวเขตกั้นจังหวัดอุบลราชธานีกับประเทศลาว มีแม่น้ำชีไหลมาบรรจบกับแม่น้ำมูลซึ่งไหลผ่านกลางจังหวัดจากทิศตะวันตกมายังทิศตะวันออกแล้วไหลลงสู่แม่น้ำโขงที่อำเภอโขงเจียม และมีลำน้ำใหญ่ๆ อีกหลายสาย ได้แก่ ลำเซบาย ลำเซบก ลำโดมใหญ่ ลำโดมน้อย ห้วยตุงหลุง และมีภูเขาสลับซับซ้อนหลายแห่งทางบริเวณชายแดนตอนใต้ ที่สำคัญคือ ทิวเขาบรรทัดและทิวเขาพนมดงรัก ซึ่งกั้นอาณาเขตระหว่างจังหวัดอุบลราชธานีกับประเทศลาวและประเทศกัมพูชา

ลักษณะภูมิฐานของจังหวัดอุบลราชธานี แบ่งออกโดยสังเขป ดังนี้

บริเวณที่เป็นสันดินริมน้ำ เกิดจากตะกอนลำน้ำที่พัดพามาทับถม สภาพพื้นที่เป็นเนินสันดินริมฝั่งแม่น้ำโขง และบางบริเวณสันดินริมฝั่งลำเซบาย

บริเวณที่เป็นแบบตะพักลำน้ำ ที่เกิดจากการกระทำของขบวนการของน้ำนานมาแล้ว ประกอบด้วยบริเวณที่เป็นลานตะพักลำน้ำระดับต่ำ ระดับกลาง และระดับสูง ลักษณะพื้นที่ที่มั่งคั่งที่เป็นที่ราบแบบลูกคลื่นลอนลาดจนถึงลูกคลื่นลอนชัน จะอยู่ถัดจากบริเวณที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึงขึ้นมา พื้นที่เหล่านี้จะพบในบริเวณทั่วไปของจังหวัด กล่าวคือทางตอนเหนือ ทางตะวันออก และทางใต้ บางแห่งใช้สำหรับทำนาและบางแห่งใช้สำหรับปลูกพืชไร่

บริเวณที่เป็นแอ่งหรือที่ลุ่มต่ำหลังลำน้ำเกิดจากการกระทำของน้ำ พบบางแห่งในบริเวณริมแม่น้ำโขง แม่น้ำชี ลำเซบาย และลำโดมใหญ่ จะมีน้ำแช่ขังนานในฤดูฝนกำลังของน้ำจะมีมากจนสามารถพัดพาเอาตะกอนเหล่านี้ออกมานอกหุบเขาได้ เมื่อมาถึงนอกหุบเขาหรือเชิงเขา สภาพพื้นที่ก็จะเป็นที่ราบทางน้ำไหลกระจายออกไป ทำให้กำลังของน้ำลดลง ก็จะตกตะกอนในบริเวณน้ำ จะพบอยู่ทางตอนใต้และทางตะวันตกของจังหวัด

บริเวณที่เป็นเนินที่เกิดจากการไหลของธารลาวา เป็นเนินเขาที่เกิดจากการไหลของธารลาวา ดินบริเวณนี้จะมีศักยภาพทางการเกษตรสูง ซึ่งเป็นผลจากการสลายตัวผุพังของหินบะซอลต์ บริเวณนี้จะพบอยู่ในอำเภอน้ำยืน

บริเวณที่ลาดเชิงเขา เป็นที่ลาดเชิงเขาที่ตะกอนบริเวณที่เกิดจากการกระทำของน้ำนานมาแล้วทับถมกัน บริเวณนี้จะพบอยู่ในอำเภอโขงเจียม อำเภอพิบูลมังสาหาร อำเภอศรีเมืองใหม่ และอำเภอตระการพืชผล

บริเวณที่ลาดเชิงซ้อน ลักษณะเป็นภูเขาหรือทิวเขามีความลาดชันมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์ จะพบบริเวณทิวเขาพนมดงรักในอำเภอน้ำยืน อำเภอนาจะหลวย และอำเภอบุณทริก อีกแห่งหนึ่งคือทิวเขาภูเขาสีซึ่งจะพบมากในอำเภอโขงเจียมและอำเภอศรีเมืองใหม่

ภูมิอากาศ

ฤดูฝน จะเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมเรื่อยไปจนถึงปลายเดือนตุลาคม และมักปรากฏเสมอว่าฝนทั้งช่วงในเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม แต่ระยะเวลาการทิ้งช่วงมักจะไม่เหมือนกันในแต่ละปี

ฤดูหนาว เนื่องจากเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกสุดของประเทศ ทำให้ได้รับอิทธิพลลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือก่อนภูมิภาคอื่น อุณหภูมิจะเริ่มลดต่ำลงตั้งแต่เดือนตุลาคมและจะสิ้นสุดปลายเดือนมกราคม

ฤดูร้อน ถึงแม้ว่าเคยปรากฏบ่อยครั้งว่าอากาศยังคงหนาวเย็นยึดเยื้อมาจนถึงปลายเดือนกุมภาพันธ์ โดยส่วนใหญ่แล้วอากาศจะ เริ่มอบอ้าว ในเดือนกุมภาพันธ์ไปจนถึงประมาณต้นเดือนพฤษภาคมซึ่งอาจจะมีฝน เริ่มตกอยู่บ้างในปลายเดือนเมษายน

ทรัพยากร

ทรัพยากร ดิน จ.อุบลราชธานี เป็นจังหวัดที่มีเนื้อที่กว้างใหญ่และมีประชากรมาก ดินเป็นทรัพยากรคิด เป็นร้อยละ 86.6 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด หรือประมาณ 10,299,063 ไร่ ด้านป่าไม้มีทั้งป่าเต็งรัง หรือป่าแดงมีอยู่ทั่วไป มีเขตป่าดงดิบในเขตอำเภอน้ำยืน และป่าผสม ส่วนป่าเบญจพรรณมีอยู่ในอำเภอเขมราฐ อำเภอบุณฑริก และอำเภอพิบูลมังสาหาร ไม้ส่วนใหญ่เป็นไม้กระยาเลย ได้แก่ ไม้ยาง ไม้ตะแบก ไม้แดง ไม้ประดู่ ไม้เคี่ยม ไม้ซุมแพรง ไม้ก้นกระรา สภาพพื้นที่ป่าไม้จากการสำรวจเมื่อปี 2538 มีเนื้อป่าประมาณ 2,495 ตร.กม. หรือประมาณ 1.56 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 15.49 ของเนื้อที่ทั้งหมดของจังหวัดอุบลราชธานี สำหรับพื้นที่ป่าไม้ของจังหวัดอุบลราชธานี แบ่งได้ดังนี้ ป่าถาวรตามมติ ครม.จำนวน 1 ป่า เนื้อที่ 77,312.50 ไร่ ป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 46 ป่า เนื้อที่ 3,396,009.163 ไร่ พื้นที่ป่า สปก. จำนวน 40 ป่า เนื้อที่ 1,665,543.30 ไร่ ป่าอนุรักษ์ ตาม มติ ครม. จำนวน 10 ป่า เนื้อที่ 1,439,998.402 ไร่ ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย จำนวน 5 ป่า เนื้อที่ 880,220.00 ไร่ สวนป่า จำนวน 15 ป่า เนื้อที่ 20,985.73 ไร่ พื้นที่ป่าธรรมชาติ (รวม จ.อำนาจเจริญ) เนื้อที่ 24,292,656 ไร่

แร่ธาตุ จากการสำรวจของกรมทรัพยากรธรณี พบว่า จังหวัดอุบลราชธานีมีแร่โลหะเพียงชนิดเดียว คือ เหล็กหิน ซึ่งเจาะพบแล้ว 2 แห่งคือ อำเภอเมืองอุบลราชธานีและอำเภอตระการพืชผล นอกจากนี้ มีทรัพยากรแร่ที่อยู่ในรูปของหินชนิดต่าง ๆ อีกมากมาย สำหรับแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญคือ แม่น้ำโขง แม่น้ำมูล แม่น้ำชี ลำเซบก ลำเซบาย ลำโดมใหญ่ ลำโดมน้อย และห้วยตุงลุง

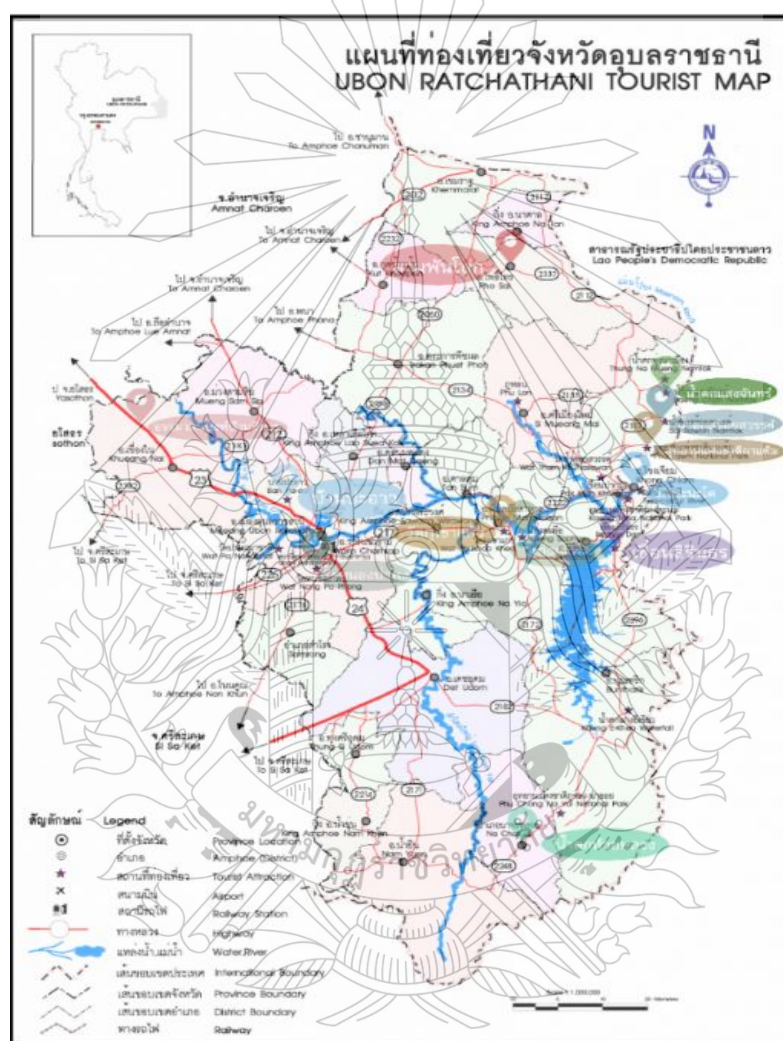
2.5.3 ตราสัญลักษณ์จังหวัด



ภาพที่ 2.1 ตราสัญลักษณ์จังหวัดอุบลราชธานี

รูปดอกบัวตูม และดอกบัวบาน ชูช่อก้านใบเหนือหนองน้ำ เป็นสัญลักษณ์ ระลึกถึงชาวเมืองหนองบัวลำภู ในเขตจังหวัด อุดรธานี..และเป็นจังหวัดหนองบัวลำภูในปัจจุบัน ภายใต้การนำของพระวอ และบุตรหลานพระตา ที่อพยพหนีภัยสงครามกับ เมือง เวียงจันทน์ ลงมาตั้งรกรากในเขตจังหวัดอุบลราชธานี เมื่อประมาณ พ.ศ.2312 ต่อมาชุมชนได้รับการยกฐานะขึ้นเป็น “เมืองอุบลราชธานีศรีวนาลัย”เมื่อวันจันทร์..เดือน 8 แรม 1 ค่ำ ปีชวด พ.ศ.2335 ในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชของคัมภีร์บรมราชจักรีวงศ์

2.5.4 แผนที่จังหวัดอุบลราชธานี



ภาพที่ 2.2 แผนที่จังหวัดอุบลราชธานี

2.6 สรุป

สรุปเนื้อหาสาระทั้งหมดในบทที่สองนี้ ผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นว่า เนื้อหาไม่ว่าจะเป็นในส่วน การดำเนินชีวิตและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประวัติและความเป็นมาของเพลงลูกทุ่ง รวมทั้งพลวัตของเพลง ลูกทุ่งอีสาน ตลอดจนประวัติชีวิตและผลงานของสลา คุณวุฒิ คงจะทำให้ผู้อ่านได้มองเห็นภาพของ ความเชื่อมโยงหรือบูรณาการในด้านต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เส้นทางพัฒนาการของ เพลงลูกทุ่งจากยุคเริ่มต้นจนถึงยุคปัจจุบัน อันมีปัจจัยหลาย ๆ ด้านที่มีผลกระทบต่อการนี้ ทั้งใน ด้านบวกและด้านลบ แต่อย่างไรก็ตามผลงานที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของศิลปินที่กล่าวทั้งหมดย่อม เป็นที่ประจักษ์ได้ว่า ท่านเหล่านั้นได้ช่วยจรรโลงให้สังคมไทยดีขึ้น ผู้คนมีความสุขมากขึ้นกับผลงานที่ ท่านสรรค์สร้างอย่างดียิ่ง

ถ้ากล่าวโดยเฉพาะในส่วนผลงานของสลา คุณวุฒิ นั้นเราก็จะพบว่า ผลงานมีความ หลากหลายมากจริง ๆ และในความหลากหลายนั้นก็ล้วนแล้วแต่เป็นผลงานที่มีความโด่งดังเป็นที่ชื่น ชอบของคนฟังทั่วประเทศ ซึ่งเมื่อมองย้อนกลับเราก็จะเห็นได้ว่าที่สลา คุณวุฒิ ประสบความสำเร็จได้ นั้น พื้นฐานเบื้องต้นก็คือการศึกษา สลา คุณวุฒิ เป็นคนเรียนเก่ง ขยันหมั่นเพียรในการอ่านหนังสือ เป็นอย่างยิ่ง ตลอดทั้งมีความอดทนต่ออุปสรรคซึ่งคุณสมบัติดังกล่าวนี้คือปัจจัยสำคัญที่ทำให้ท่านเดิน สู่เป้าหมายได้อย่างสง่างาม แต่อย่างไรก็ตามลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้คนเราประสบ ความสำเร็จในชีวิตก็คือ “อุปนิสัย” เพราะอุปนิสัยที่ดีจะนำพาสิ่งดี ๆ เข้าในชีวิต ซึ่งนอกจากที่กล่าว มาแล้วข้างต้น สิ่งที่สลา คุณวุฒิ มีและไม่เคยเปลี่ยนก็คือความรัก ความเอื้ออาทรที่มีต่อเพื่อน ๆ โดยเฉพาะเพื่อนที่เคยเรียนห้องเดียวกันสมัยที่เรียนวิทยาลัยครูอุบลราชธานี ดูแล้วไม่เคยเสื่อมคลาย คำพูดคำจา ภาษาท่าทางที่เคยมีอย่างไร ปัจจุบันเวลาเจอกันในงานเลี้ยง กิริยาจาตุรงค์ที่ใช้กับเพื่อน ก็มิได้เปลี่ยนแปลงไป เขายังเป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน ๆ อยู่เหมือนเดิม สมแล้วที่สลา คุณวุฒิคือนักเพลง ผู้ยิ่งใหญ่แห่งยุคจริง ๆ

วรรณกรรมในฐานะ “ภาพสะท้อนจิตวิญญาณของมนุษย์” มิได้จำกัดอยู่เพียงตัวอักษร หากรวมถึงบทเพลงซึ่งมีพลังสื่อสารตรงต่ออารมณ์และความคิดของผู้ฟัง วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งอีสาน จึงเป็นพื้นที่แห่ง “เสียงธรรมในวิถีชีวิต” เพราะสะท้อนความรัก ความทุกข์ ความเพียร และคุณค่า ครอบครัวในแบบพุทธชน แนวคิดการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลตามพุทธปรัชญา หมายถึงการดำรงชีวิต โดยไม่เอนเอียงไปสู่ต่งทั้งทางกามสุขัลลิกานุโยคและอัตตกิลมถานุโยค แต่ยืนอยู่บนทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ที่มีศีล สมาธิ ปัญญา เป็นฐานของการพัฒนา (ส.ส. 15/554/174) พระพรหมคุณา ภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) กล่าวว่า “ดุจภาพคือเครื่องคำนวณชีวิตและสังคม” การศึกษาวรรณกรรมจึงไม่ อาจแยกจากปรัชญาชีวิตได้ เพราะวรรณกรรมคือการตีความชีวิต ส่วนพุทธปรัชญาคือแนวทางแห่ง การรู้ชีวิตอย่างมีปัญญา จากการทบทวนเอกสารพบว่า มีงานวิจัยที่ศึกษาบทเพลงในมิติศิลปะ ภาษา

และค่านิยม แต่ยังคงขาดการวิเคราะห์เชิงพุทธปรัชญาที่ใช้หลักธรรมเป็นกรอบตีความทางคุณค่า งานวิจัยนี้จึงใช้แนวคิด “วรรณกรรมเพื่อชีวิตและจริยธรรม” มาบูรณาการกับหลักพุทธธรรม เพื่ออธิบายความสมดุลระหว่างอารมณ์และปัญญาในบทเพลงของสลา คุณวุฒิ

วรรณกรรมในบทเพลงของ สลา คุณวุฒิ ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชน จังหวัดอุบลราชธานีอย่างลึกซึ้ง เนื่องจากบทเพลงของท่านทำหน้าที่เป็น กระຈกสะท้อน และ คู่มือทางอารมณ์ ในการเผชิญความจริงของชีวิต เพราะเหตุใด บทเพลงจึงมีพลังเช่นนี้? คำตอบคือแก่นแท้ของเนื้อหาที่เน้น ชีวิตลูกทุ่งอีสาน โดยเฉพาะการต่อสู้ดิ้นรน ความยากจน การพลัดพรากจากบ้านเกิด เพื่อไปทำงานในเมืองใหญ่ (เช่น ในเพลง ยาใจคนจน, ถนนน้ํากู้, รองเท้าหน้าห้อง) การใช้ภาษาที่ไพเราะ กินใจ และ ภาษาอีสาน ปะปนกับภาษากลาง ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้าถึงง่าย เนื้อเพลงมักมี โครงเรื่อง คล้ายเรื่องสั้น ทำให้ผู้ฟังเห็นภาพและเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของตนเองได้ง่าย แนวทางส่งผลต่อการดำเนินชีวิต คือ บทเพลงเหล่านั้นช่วยให้ประชาชนสามารถ ปรับสมดุลทางอารมณ์ และ ทศนคติ ในการใช้ชีวิต โดยเป็น แหล่งพลังใจและความหวัง: เนื้อเพลงมักปลุกฝังคุณค่าเรื่องความ อดทน ความกตัญญู และ ความพากเพียร (เช่น แรงใจรายวัน, ต้องมีสักวัน) ช่วยให้ผู้ที่กำลังเผชิญกับความยากลำบากทางเศรษฐกิจมีความหวังที่จะสู้ต่อไป

เครื่องย้าเตือนคุณธรรม: สะท้อนปัญหาทางสังคมและชี้แนะให้รักษาสัจธรรมที่ดี ทั้งยังปลุกฝังค่านิยมให้รักถิ่นกำเนิด และประเพณี การยอมรับและเข้าใจตนเอง: การที่เพลงสะท้อนชีวิตจริงของพวกเขา ช่วยให้ผู้ฟังรู้สึกว่าคุณเองไม่ได้โดดเดี่ยวในการต่อสู้ ทำให้เกิดการ ยอมรับในชะตาชีวิต แต่ก็มีกำลังใจที่จะปรับปรุงให้ดีขึ้น ทำไมจึงเป็นที่จังหวัดอุบลราชธานี? สลา คุณวุฒิ มีพื้นเพเป็นชาวจังหวัดอุบลราชธานีโดยกำเนิด บทเพลงของท่านจึงยังรักลึกและมีความเข้าใจในบริบททางสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนอุบลฯ และภาคอีสานอย่างถ่องแท้ ทำให้เนื้อหามีความน่าเชื่อถือ และ เป็นตัวแทน ของคนในพื้นที่อย่างแท้จริง มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีเองก็มีการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศท้องถิ่นเกี่ยวกับท่าน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความผูกพันและคุณค่าที่ท่านได้สร้างไว้ให้กับชุมชนในฐานะบุคคลสำคัญทางวัฒนธรรม.

บทที่ 3

หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ

หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ จากการวิจัยเรื่อง
บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการ
ดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อดังต่อไปนี้

3.1. หลักพุทธปรัชญาเถรวาท

3.2 หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ

3.3 สรุป

3.1. หลักพุทธปรัชญาเถรวาท

3.1.1 ความหมายของหลักพุทธปรัชญาเถรวาท

พุทธปรัชญา หมายถึง หลักคำสอนเรื่องความรู้และความจริงของมนุษย์และโลกตามหลัก
พุทธธรรมซึ่งศึกษาวิเคราะห์ด้วยเหตุผลทางปรัชญา รวมทั้งหลักการปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนเพื่อเข้า
สู่เป้าหมายสูงสุด หลักคำสอนเรื่องความรู้และความจริงของมนุษย์และโลกตามหลักพุทธธรรม
ครอบคลุมเนื้อหาด้านญาณวิทยาและอภิปรัชญา ส่วนหลักคำสอนเรื่องการปฏิบัติเพื่อเข้าสู่เป้าหมาย
สูงสุด คือ พระนิพพานเป็นเนื้อหาในส่วนคุณวิทยา สาขาจริยศาสตร์ พุทธปรัชญา เหล่านี้ สามารถ
ศึกษาจากพระไตรปิฎกอันเป็นคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนาเถรวาท (คำนวล คำมณี, 2560)

ความหมายของปรัชญามีความหมายที่หลากหลาย กล่าวคือ ความเข้าใจในแง่ปรัชญาตาม
หลักวิชาการหรือตามสัญชาตญาณ โดยอาศัยความเข้าใจกันต่อ ๆ มา องค์ความรู้ของปรัชญาก็ยังคง
ต้องการหาคำตอบที่ถูกต้องตามหลักวิชาการต่อไป มิเว้นแม้กระทั่งข้อถกเถียงในความเป็นปรัชญาของ
พระพุทธศาสนาที่มักเรียกติดปากกันว่า พุทธปรัชญา ก็ยังเป็นข้อโต้แย้งกันระหว่างนักการศาสนากับ
นักปรัชญาที่มีคำตอบที่แตกต่างกัน หมายความว่ามื่อนักปรัชญาบางส่วนโดยเฉพาะนักปรัชญาตะวันตก
มองว่าพระพุทธศาสนาไม่ใช่ปรัชญา แต่มีบางส่วนโดยเฉพาะนักการศาสนาสมัยใหม่พร้อมยอมรับใน
ความเป็นปรัชญาของศาสนาเช่นศาสนาพุทธได้ พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม ได้กล่าวว่า
พระพุทธศาสนาไม่ใช่ปรัชญาแน่นอน แต่หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเป็นปรัชญาได้ ด้วยว่าหลักคำ
สอนในพระพุทธศาสนามีแง่คิดหรือสามารถตีความเพื่อหาคำตอบที่แท้จริงได้อย่างหลากหลาย (พระ
มหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม, 2560)

ความหมายของปรัชญาเชิงวิชาการ ปรัชญาที่ศึกษากันอยู่ทั่วไปแยกออกเป็น 2 แนวคิด คือ ปรัชญาตะวันตกที่เริ่มก่อตัวขึ้นในสังคมกรีกโบราณและมีพัฒนาการทางแนวคิดมาตลอดซึ่งมีอยู่หลายสำนักกับปรัชญาตะวันออกที่มี 2 สายสำคัญ คือ ปรัชญาอินเดียกับปรัชญาจีน โดยเฉพาะปรัชญาอินเดียที่บางคนเข้าใจว่าเป็นปรัชญาฮินดูเท่านั้น แต่ความจริงแล้วหมายถึงปรัชญาทุกสำนักที่เกิดขึ้นในอินเดีย หนึ่งในปรัชญาเหล่านั้นก็คือ พุทธปรัชญาที่จะกล่าวโดยละเอียดในตำราเล่มนี้ซึ่งเนื้อหาของปรัชญาตะวันตกและตะวันออกมีรายละเอียดมาก ไม่อาจกล่าวได้ทั้งหมดจะขอกกล่าวเฉพาะความหมายโดยรวมของปรัชญาเท่านั้นเพื่อนำไปเปรียบเทียบกับความหมายของพุทธปรัชญาว่ามีความสอดคล้องหรือแตกต่างกันอย่างไรต่อไป

จากการศึกษาความหมายของคำว่า "ปรัชญา" จากงานเขียนของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศพบว่ามีคำจำกัดความค่อนข้างหลากหลาย แต่เพื่อให้ง่ายต่อการศึกษา ผู้เขียนขอสรุปความหมายของปรัชญาที่กล่าวกันในแวดวงวิชาการด้านนี้ไว้เป็นแนวทางของการศึกษา 3 ประการ คือ

1) ความหมายตามรากศัพท์

ความหมายของปรัชญาในข้อนี้เป็นการนำความหมายตามรากศัพท์ของคำว่า "ปรัชญา" มาอธิบายให้เห็นที่มาที่ไปและลักษณะของปรัชญา เมื่อกล่าวสรุปแล้วจะมีอยู่ 2 แนวคิด (ทองหล่อ วงษ์ธรรมา, 2549) คือ

(1) ปรัชญาตามรากศัพท์ตะวันตก ความหมายของปรัชญาในข้อนี้มาจากศัพท์ในภาษาอังกฤษว่า "Philosophy" ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษากรีกโบราณว่า "Philos" หมายถึง ความรัก (Love) หรือความสนใจกับคำว่า "Sophia" หมายถึงความรู้สึกรู้หรือปัญญา (Wisdom) ดังนั้นความหมายของปรัชญาในประเด็นนี้จึงแปลว่าความรักหรือความสนใจในความรู้หรือความรักในปัญญา

ความหมายของปรัชญาในข้อนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงคุณสมบัติที่สำคัญประการหนึ่งของหลักปรัชญา ได้แก่ ความรักที่จะแสวงหาความรู้และความจริงใจในเรื่องที่ตนสงสัย เรื่องนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงนักปรัชญาผู้ยิ่งใหญ่ของโลกท่านหนึ่งคือเจ้าชายสิทธัตถะทรงสละราชสมบัติออกผนวชแสวงหาทางพ้นทุกข์ (โมกขธรรม) ด้วยพระทัยที่มุ่งมั่นและในที่สุดพระองค์ก็ได้พบหนทางดับทุกข์ได้จริงด้วยการตรัสรู้

(2) ปรัชญาตามรากศัพท์ตะวันออกมาจากภาษาสันสกฤตว่าปรัชญาแปลว่าความรอบรู้หรือความรู้อันประเสริฐ มีรากศัพท์มาจากคำว่า ปฺร แปลว่า รอบ ประเสริฐ กับคำว่า ญา แปลว่า ความรู้ คำว่าปรัชญา ในข้อนี้มีความหมายตรงกับภาษาบาลีว่า ปัญญา แปลว่าความรอบรู้เช่นกัน วงเล็บสุเมธ เมธาวิทยกุล ดังนั้น ปรัชญาในข้อนี้จึงหมายถึงความรู้ที่เกิดจากการสืบความสงสัย หรือความรู้ที่ปรากฏด้วยเหตุผลเชิงประจักษ์และความรู้ที่ได้มานั้นจะต้องตรงกับสิ่งที่ถูกรู้ ถ้าความรู้ใดไม่ตรงกับสิ่งที่ถูกรู้ความรู้นั้นไม่จัดเป็นปรัชญาหรือปัญญา เป็นแต่เพียงความคิดเห็นเท่านั้น เทียบได้กับความรู้ในระดับทฤษฎีที่อาจผิดหรือถูกก็ได้

ความหมายของปรัชญาในข้อนี้ ได้ชี้ให้เห็นถึงสาระสำคัญของปรัชญาประการหนึ่ง คือ การแสวงหาความรู้และความจริงที่สามารถตอบและยุติข้อสงสัยได้อย่างสิ้นเชิง จัดเป็นความรู้ที่ประเสริฐ เนื่องจากสามารถทำให้ผู้แสวงหาบรรลุ ความจริงสูงสุดนอกจากนี้ ปรัชญาตะวันออกส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับศาสนาที่ศึกษากันอย่างกว้างขวาง ได้แก่ ปรัชญาอินเดีย เช่น ปรัชญาฮินดู ปรัชญาอุปัชฌ์ ปรัชญาเวทานตะ พุทธปรัชญา ปรัชญาเซน เป็นต้น และปรัชญาตะวันออกอีกสายหนึ่งที่มีการศึกษาอย่างแพร่หลายคือปรัชญาจีนที่กล่าวถึงแนวคิดของนักปรัชญาจีนคนสำคัญ เช่น เหล่าจื่อ ขงจื่อ เป็นต้น ดังนั้นปรัชญาในความหมายนี้ จึงมุ่งไปที่องค์ความรู้ที่ได้รับการยกย่องจากผู้นับถือศาสนานั้นว่าเป็นสิ่งที่ดี วิเศษและประเสริฐสุด เป็นสำคัญ ซึ่งเรื่องนี้ได้นำไปสู่ข้อสรุปถึงความแตกต่างระหว่างศาสนากับปรัชญาที่สำคัญประการหนึ่งคือ ปรัชญานำการใช้เหตุผลเป็นเครื่องมือเข้าถึงความจริง แต่ศาสนาส่วนใหญ่จะใช้ศรัทธาเป็นเครื่องมือพื้นฐานนำผู้ศรัทธาเข้าถึงความจริง

2) ความหมายตามพจนานุกรม

ผู้ศึกษาสามารถศึกษาความหมายของปรัชญาโดย สรุป ได้จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ที่ว่า "ปรัชญา คือ วิชาว่าด้วยหลักแห่งความรู้และความจริง" (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) ซึ่งความหมายนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงลักษณะสำคัญของปรัชญาคือเรื่องที่จะเป็นปรัชญาได้นั้นจะต้องใ้ห้องค์ความรู้และความจริงอย่างใดอย่างหนึ่งแก่ผู้ศึกษา ไม่ใช่ความคิดเห็นที่ปราศจากข้อมูลหรือจินตนาการที่หาสาระมิได้

3) ความหมายตามแนวคิดของนักปราชญ์

เนื่องจากนักปราชญ์ทั้งที่เป็นนักปรัชญาโดยตรงและผู้สนใจศึกษาและเขียนงานวิชาการเกี่ยวกับปรัชญามีจำนวนมากซึ่งแต่ละท่านก็ให้ความหมายของปรัชญาไว้ ส่วนใหญ่จะเป็นแนวคิดทางปรัชญาตะวันตกไม่สามารถนำเสนอไว้ในหัวข้อนี้ได้ทั้งหมดจึงขอยกตัวอย่างแนวคิดของนักปราชญ์ทั้งชาวไทยและต่างประเทศที่กล่าวถึงปรัชญาไว้เป็นกรณีศึกษา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(1) ปรัชญาคือศาสตร์ที่มุ่งเรียนรู้สิ่งสูงสุดและธรรมชาติอันแท้จริงของสรรพสิ่ง (Plato) (ญาณ วชิระ, 2549)

(2) ปรัชญาคือศาสตร์ที่สืบค้นให้ถึงแก่นแท้ของสภาวะที่มีอยู่ในตัวมันเองรวมทั้งคุณลักษณะต่างๆของมัน (Aristotle)

(3) ปรัชญาเป็นศาสตร์และการวิเคราะห์ความรู้ (Immanuel Kant)

(4) ปรัชญาคือสารเกี่ยวกับความรู้ (Johann Gottlib) (บุญย์ นิลเกษ, 2525)

(5) ปรัชญาคือการค้นหาธรรมชาติของชีวิตและความมีอยู่ (ธนูแก้ว โอภาส, 2536)

(6) ปรัชญาคือหลักเหตุผลหรือปัญญาไม่เชื่อโดยที่ยังไม่ได้พิสูจน์ด้วยเหตุผล (อดิศักดิ์ ทองบุญ, 2532)

จากความหมายของปรัชญาที่กล่าวมาทั้งหมดอาจกล่าวได้ว่าปรัชญาคือระบบความคิดของมนุษย์ อันเป็นกิจกรรมของปัญญาที่วางไว้บนหลักการของเหตุผลเพื่อแสวงหาความรู้และความจริงเกี่ยวกับโลก ชีวิตและสรรพสิ่งซึ่งความหมายของปรัชญานี้มีการเปลี่ยนแปลงมาโดยลำดับจนถึงปัจจุบันที่มักจะออกมาในเชิงวิทยาศาสตร์ เมื่อพิจารณาจากความหมายข้างต้นก็จะเห็นว่าปรัชญาเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวมนุษย์ หรือเป็นเรื่องของชีวิตที่ไม่สามารถปฏิเสธได้การที่คนบางคนมองว่า ปรัชญาเป็นเรื่องไกลตัว ไม่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ หรือไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพได้นั้น จึงเป็นเรื่องของความเข้าใจผิด การเรียนรู้ปรัชญาจะทำให้มนุษย์มีระบบการคิดที่ดี หมายถึง การคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลที่เป็นจริงนอกจากนี้ ยังทำให้การดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นระบบ สามารถเลือกสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างสมเหตุสมผลและปฏิบัติต่อเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างสอดคล้องกับความเป็นจริง

3.1.2 ประเภทหรือสาขาของหลักพุทธปรัชญา

ศาสตร์ต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่มีปรัชญาเป็นหลักทั้งนั้น จึงมีนักปราชญ์จำนวนมากที่พยายามจะแบ่งแยกปรัชญาออกเป็นสาขาต่าง ๆ เพื่อนำไปศึกษาได้ง่ายขึ้น จะอย่างไรก็ตาม แม้นักปราชญ์จะพยายามแบ่งแยกอย่างไรก็คงอยู่ในขอบเขต 3 เรื่องใหญ่ ๆ ซึ่งได้แบ่งแยกไว้ตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ คือ อภิปรัชญา ญาณวิทยาและคุณวิทยา ดังนั้น สาขาของปรัชญาที่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป จึงมี 3 สาขาใหญ่ ๆ (วิทย์ วิศทเวทย์, 2540) คือ

1. อภิปรัชญา (Metaphysics) หรือภววิทยา (Ontology) อภิปรัชญา (Metaphysics) เป็นวิชาที่ว่าด้วยความแท้จริงของสรรพสิ่ง เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ภววิทยา (Ontology) ซึ่งเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยความมีอยู่ ความเป็นอยู่ของสรรพสิ่ง โดยทั่วไปแล้วถือว่า สิ่งที่มีอยู่ย่อมเป็นสิ่งแท้จริง และสิ่งแท้จริงย่อมมีอยู่ ความมีอยู่กับความแท้จริงจึงเป็นอันเดียวกัน ดังนั้น ทั้ง 2 คำจึงเป็นอันเดียวกัน ต่างแต่ว่า Ontology ใช้มาก่อน Metaphysics ใช้ทีหลังอภิปรัชญาหรือภววิทยา มีขอบข่ายในการศึกษา 3 เรื่อง คือ

1) อภิปรัชญาหรือภววิทยาว่าด้วยธรรมชาติศึกษาเรื่องเอกภพหรือธรรมชาติ ซึ่งรวมไปถึงเรื่องของอวกาศ กาล สสาร ความเป็นเหตุและผล ชีวิต วิวัฒนาการ ความเป็นไปแบบเครื่องจักรกลของเอกภพ และความเป็นไปแบบมีวัตถุประสงค์

2) อภิปรัชญาหรือภววิทยาว่าด้วยจิต หรือวิญญาณ ศึกษาเรื่องธรรมชาติของวิญญาณ กำเนิดของวิญญาณ จุดหมายปลายทางของวิญญาณ และความสัมพันธ์ระหว่างวิญญาณกับร่างกาย

3) อภิปรัชญาหรือภววิทยาว่าด้วยพระเจ้า หรือสิ่งสมบูรณ์ ศึกษาเรื่องธรรมชาติของพระเจ้า คุณลักษณะของพระเจ้า ความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้ากับเอกภพ และกับวิญญาณ

2. ญาณวิทยา (Epistemology) คือทฤษฎีความรู้ (Theory of Knowledge) เป็นวิชาที่ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ธรรมชาติและเหตุแห่งความรู้ที่แท้จริง ซึ่งเป็นการศึกษาถึงรายละเอียดของความรู้ทั้งหมด เพื่อให้เห็นความเป็นไป และตัดสินใจได้ว่าอะไรเป็นความจริงแท้ ซึ่งเกิดจากความรู้ที่

แท้จริง เป็นการศึกษาสภาพทั่ว ๆ ไปของความรู้อย่างกว้าง ๆ หากพูดถึงญาณวิทยาแล้ว ต่างก็พยายามที่จะอธิบายหรือตอบปัญหาเกี่ยวกับ

- 1) ความรู้คืออะไร มีลักษณะเป็นอย่างไร
- 2) ความรู้เกิดขึ้นได้อย่างไร
- 3) จะสร้างความรู้ได้อย่างไร
- 4) อะไร คือสิ่งที่เราสามารถรู้ได้ และรู้ได้มากน้อยเพียงไร
- 5) อะไร คือเงื่อนไข เหตุปัจจัย หรือแหล่งให้เกิดความรู้ได้
- 6) ความรู้ที่ได้มานั้นเป็นจริงหรือไม่ หากความรู้นั้นเป็นจริง ถูกต้อง เราสามารถทดสอบ

ความรู้นั้นได้อย่างไร หรือมีมาตรการในการทดสอบได้อย่างไร

3. คุณวิทยา (Axiology) เป็นวิชาที่ว่าด้วยคุณค่าต่าง ๆ คุณค่าที่ว่านั้นแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

- 1) จริยศาสตร์(Ethics) เป็นวิชาที่ว่าด้วยหลักแห่งความประพฤติ กล่าวถึงความดี ความชั่ว การตัดสินความดีความชั่ว เป็นการแสวงหาความดีอันสูงสุด
- 2) สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) เป็นวิชาที่ว่าด้วยความดี หลักการตัดสินความงาม องค์ประกอบของความงาม เป็นเรื่องเกี่ยวกับศิลปะ เป็นการแสวงหาความงามอันสูงสุด
- 3) ตรรกศาสตร์(Logic) เป็นวิชาที่ว่าด้วยการให้เหตุผล การนิยามความหมายอันแท้จริง เป็นการแสวงหาความจริงอันสูงสุด อันประกอบด้วยอุปนัย และนิรนัย
- 4) เทววิทยา (Theology) เป็นเรื่องของความบริสุทธิ์ทางจิตใจ กล่าว คือหลักคำสอนทางด้านศาสนา

3.1.3 หลักการ วิธีการ และเป้าหมายของพุทธปรัชญา

พุทธปรัชญา เป็นหลักคำสอนที่พระพุทธเจ้าทรงนำเสนอไว้ในพระไตรปิฎก โดย ชีโรชติ เกิดแก้ว ได้ให้หลักการ วิธีการ และเป้าหมาย (ชีโรชติ เกิดแก้ว, 2553) ดังนี้

- 1) หลักการ หลักการสำคัญในการเข้าถึงความจริงในระดับต่างๆ ของพุทธปรัชญา คือ ปัญญาแม้ว่าพุทธปรัชญาจะมีหลักศรัทธา แต่มิได้หมายความว่าพุทธปรัชญาจะมุ่งสอนให้คนเชื่ออย่างเดียว ตรงกันข้ามพุทธปรัชญา กลับสอนให้คนใช้วิจารณ์ญาณตรวจสอบเรื่องต่าง ๆ ที่รับรู้มาอย่างละเอียดถี่ถ้วนจากหลักคำสอนในกาลามสูตรที่พระพุทธเจ้าได้ทรงวางหลักการตรวจสอบความรู้ที่รับมาจากแหล่งข้อมูลภายนอก (ปรโตโฆชะ) ด้วยการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์อย่างละเอียดเรียกว่าการคิดแบบนี้ว่า “โยนิโสมนสิการ” หมายถึง การคิดเรื่องต่าง ๆ อย่างละเอียดจนเข้าถึงความจริงของเรื่องนั้นอย่างถูกต้อง โดยมีกระบวนการคิด 10 วิธี

2) วิธีการ การเข้าถึงความรู้และความจริงที่เป็นเป้าหมายสูงสุด (ปรมาตมสัจจะ) นั้น จะใช้หลักของสมณะเป็นบรรทัดฐานเบื้องต้นของการทำจิตให้สงบ (สมาธิ) และหลักวิปัสสนา เพื่อพัฒนาจิตที่เป็นสมาธิให้เกิดปัญญาหยั่งรู้เรื่องต่าง ๆ ตามเป็นจริง

3) เป้าหมาย เป้าหมายของความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่แล้วมุ่งเพื่อสร้างคุณภาพให้แก่ชีวิตมนุษย์ทั้งร่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ที่ช่วยให้วิทยาการในโลกที่เกี่ยวกับวัตถุ เจริญอย่างรวดเร็วจนส่งผลกระทบต่อมนุษย์มีความกินดี อยู่ดี สะดวกสบายมากขึ้น สรุปก็คือเป้าหมายหลักของพุทธปรัชญาอยู่ที่การหลุดพ้นจากทุกข์ทางจิตที่เกิดจากกิเลสเป็นจิตที่มีอิสรภาพสมบูรณ์ ผ่องใส บริสุทธิ์ แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า พุทธปรัชญาจะละเลยความทุกข์ทางกาย เห็นได้จากพระพุทธรูปเจ้าทรงสอนให้มนุษย์รู้เท่าทันความทุกข์ทางกายตามความเป็นจริงและหาวิธีการขจัดป้องกันหลีกเลี่ยงอย่างถูกต้อง เช่น การสอนให้บริหารร่างกายด้วยอริยาบถสี่ให้สมดุลกัน (กายบริหาร) การรับประทานอาหารให้พอเหมาะ ไม่มากหรือน้อยจนเกินไป (โภชนาการ) เป็นต้น หรือถ้ามุ่งเป้าหมายของพุทธปรัชญาไปที่การศึกษา ก็จะได้ข้อสรุปว่า เป้าหมายของการศึกษาเชิงพุทธปรัชญาอยู่ที่การศึกษาจนรู้ว่าอะไรเป็นอะไร

3.2 หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ

บทเพลงของสลา คุณวุฒิ มิใช่เพียงศิลปะเพื่อความบันเทิง หากแต่เป็นเครื่องสะท้อนวิถีชีวิตและคุณค่าทางศีลธรรมในสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของชีวิตครอบครัว ความรัก และการดำเนินชีวิตในท่ามกลางความท้าทายแห่งยุคสมัย บทเพลงเหล่านี้สะท้อนหลักพุทธปรัชญาเถรวาทซึ่งสามารถนำมาเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตได้อย่างลุ่มลึก ซึ่งในที่นี้จะขอนำเสนอการวิเคราะห์ตามกรอบ 3 หลักธรรม ได้แก่ สังคหวัตถุ 4, ขรรยาวาสธรรม 4 และพละ 5 ดังนี้

3.2.1 หลักสังคหวัตถุ 4 กับการดำเนินชีวิตด้านครอบครัว

การดำเนินงานตามพันธกิจในด้านการส่งเสริมการสงเคราะห์ อนุเคราะห์นั้น จะต้องยึดหลักธรรมในทางพุทธปรัชญาเถรวาท เพื่อให้การดำเนินงานด้านการเผยแผ่มีความสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ หลักสังคหวัตถุ 4 ประการ เป็นหลักธรรมสงเคราะห์ คุณเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้คนไว้ได้ซึ่งกันและกัน ช่วยประสานคนหมู่มากให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และเพื่อการขับเคลื่อนด้านการเผยแผ่ไปสู่ความสำเร็จ โดยผู้วิจัยได้แยกประเด็นของศึกษา ดังนี้

ความหมายของสังคหวัตถุ 4

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2551) ได้กล่าวว่า สังคหวัตถุ หมายถึง เรื่องที่จะสงเคราะห์ คุณเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้คนไว้ได้ หลักการสงเคราะห์ คือช่วยเหลือกันยึดเหนี่ยวใจกันไว้ และเป็นเครื่องเกาะกุมประสานโลก คือ สังคมแห่งหมู่สัตว์ไว้ดุจสลักยึดรถที่กำลังแล่นไปให้คง

เป็นรถและวิ่งเล่นได้ มี 4 อย่าง คือ 1. ทาน การแบ่งปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน 2. ปิยวาจา พูดจาน่ารัก นานิยมนับถือ 3. อตถจริยา บำเพ็ญประโยชน์ 4. สมานัตตตา ความมีตนเสมอ คือ ทำตัวให้เข้ากันได้ เช่น ไม่ถือตัว ร่วมสุขร่วมทุกข์กัน เป็นต้น

พระครูอาทรปริยัตยานุกิจ สุจิตโต (เพียรสองชั้น) (2555) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สังคหวัตถุ 4 หมายถึง เครื่องมือ หรือหลักธรรมที่ช่วย ประสานคนหมู่มากให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็น เครื่องช่วยขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทำให้คนอยู่ร่วมกันด้วยความรัก สามารถนำไปใช้ได้ตั้งแต่ระดับ ครอบครัวจนถึงระดับสังคม เป็นธรรมอันจะก่อให้เกิดความผาสุกในบ้านเมืองและประเทศชาตินั่นเอง

ชฎานิสฺสรุ รักแจ้ง (2554) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สังคหวัตถุ 4 หมายถึง หลักธรรม 4 ประการ ที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้ประกันตนการผูกมิตรไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล และสงเคราะห์ ซึ่งกันและกัน ได้แก่ ทาน คือ การให้บริการโดยมีการเสียสละ หรือช่วยเหลือให้ความรู้และคำแนะนำ เพื่อประโยชน์แก่ผู้ประกันตน ปิยวาจา คือ การให้บริการโดยมีการพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ อ่อนหวาน พูด ด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบคาย ก้าวร้าว พูดในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ เหมาะสมกับ ผู้ประกันตน อตถจริยา คือ การให้บริการโดยทำตนให้เป็นประโยชน์บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ มารับบริการคือผู้ประกันตน สมานัตตตา คือการให้บริการโดยเป็นผู้มีความเสมอต้นเสมอปลาย ให้ ความเสมอภาค ปฏิบัติกับผู้อื่นอย่างเท่าเทียม การวางตนวางบุคคลได้อย่างเหมาะสมต่อผู้ประกันตน ที่มารับบริการ

บุญสิริ ขวลิตรารัง (2529) ได้กล่าวถึง ความหมายของ สังคหวัตถุ 4 ว่า ธรรม อันเป็นที่ตั้ง แห่งความยึดเหนี่ยวจิตใจของกันและกัน อันเป็นไปเพื่อการสงเคราะห์กัน ซึ่งมีอยู่ 4 ข้อ คือ

1. ทาน หมายถึง การให้ การเฉลี่ยเผื่อแผ่กันและกัน ซึ่งเป็นข้อสำคัญเพราะว่าทุกๆ คนนั้น ย่อมต้องการความช่วยเหลือจากกันและกันอยู่ในด้านต่างๆ ในด้านวัตถุ เช่น ทรัพย์สินเงินทอง เครื่อง อุปโภคบริโภคต่าง ๆ ในด้านกำลังกาย ช่วยกระทำการกิจการของกันและกันทางกาย ในด้านวาจา พูดจา ช่วยเหลือกันเรื่องที่ต้องพูดจา ในด้านสติปัญญา ช่วยให้ความรู้ ให้คำแนะนำ ในข้อที่ควรจะ แนะนำ ต่างๆ การให้การเฉลี่ยเผื่อแผ่เจือจุนทุกคนทั้งผู้ใหญ่ ทั้งผู้น้อย ต่างก็ควรมีทาน คือ การให้ ช่วยเหลือ กัน ผู้ใหญ่ให้การช่วยเหลือผู้น้อย ผู้น้อยให้การช่วยเหลือผู้ใหญ่ ด้วยมีจิตใจมุ่งที่จะช่วยให้ บรรลุถึง ประโยชน์ที่ต้องการ หรือเพื่อที่จะให้พ้นจากอุปสรรคขัดข้องทั้งหลาย

2. ปิยวาจา หมายถึง การเจรจาถ้อยคำซึ่งเป็นที่รักที่จับใจแก่กันและกัน อันเป็น ถ้อยคำ สุภาพ เพราะ วาจาที่พูดออกไปนั้น ถ้าเป็นวาจาที่ไม่สุภาพไม่เป็นที่รักที่พอใจ ก็เป็นวาจาที่อาจเสียด แทนน้ำใจของผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นเสียใจ เจ็บใจ ไม่สบายใจ เพราะฉะนั้นจึงสมควรที่ทุกคนจะต้องมี สติ ควบคุมใจ ควบคุมวาจา ที่จะพูดออกไปให้เป็นวาจาที่สุภาพที่เหมาะสม แม้ว่าในบางคราวต้องทำงาน เหน็ดเหนื่อยก็ตาม สิ่งที่จะเป็นเครื่องในการควบคุมการพูดของเราให้ไพเราะก็คือ สติ นั่นเอง ดังนั้น การพูดหรือการแสดงออกทุกครั้งต้องมีสติอยู่เสมอ

3. อัตถจริยา หมายถึง การประพฤติประโยชน์ต่อกันและกัน คือ การทำสิ่งที่เป็น ประโยชน์ ต่อสถาบัน เช่น โรงพยาบาล มหาวิทยาลัย สังคมที่ตนอาศัยอยู่ ตลอดถึงประเทศชาติสิ่งใด ที่เป็นโทษ ก็ควรละเว้นไม่กระทำ การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์สามารถปฏิบัติได้ทั้ง กาย วาจา และใจ ในทุก เวลาทุกโอกาส

4. สมานัตตตา หมายถึง ความเป็นผู้วางตนสม่ำเสมอ หรือเสมอดันเสมอปลายซึ่ง หมายถึง การรักษาระเบียบวินัยอันใดที่ทุกคนพึงปฏิบัติทั้งผู้ใหญ่ทั้งผู้น้อยตามหน้าที่ ที่บัญญัติเอาไว้ เป็นระเบียบของสถานที่ ของหน่วยงาน เช่น กฎระเบียบของสถาบันการศึกษา กฎระเบียบของ สถานที่ราชการต่าง ๆ เป็นต้น ตลอดถึงกฎหมายบ้านเมือง ในพุทธปรัชญาเถรวาทก็คือ พระวินัย บัญญัติ สำหรับพระภิกษุทั้งหลายนั่นเอง

ปิ่น มุทุกันต์ (2535) ได้กล่าวถึงความหมาย สังคหวัตถุ 4 ไว้ว่า “สังคหวัตถุ คือ วิธี สงเคราะห์ วิธีปฏิบัติเพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจคนอื่น ที่ยังไม่เคยรักใคร่นับถือให้เกิดความรักใคร่นับถือ และ ที่มี ความรักใคร่นับถืออยู่แล้ว ก็ทำให้เกิดความแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น”

จะเห็นได้ว่า สังคหวัตถุ 4 หมายถึง เครื่องมือ หรือหลักธรรมที่ช่วยประสานคนหมู่มากให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นเครื่องช่วยขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทำให้คน อยู่ร่วมกันด้วยความรัก สามารถนำไปใช้ได้ตั้งแต่ ระดับครอบครัวจนถึงระดับสังคม เป็นธรรมอันจะก่อให้เกิดความผาสุกในบ้านเมืองและประเทศชาตินั่นเอง

ความสำคัญของหลักสังคหวัตถุ 4

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2550) ได้กล่าวไว้ว่า สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ซึ่งการอยู่ร่วมกันในสังคมหรือในหมู่คณะจำเป็นต้องมีสิ่งที่จะมายึดเหนี่ยวจิตใจ และประสานหมู่คณะไว้ให้เกิดความสามัคคี และเพื่อให้อยู่ด้วยกันอย่างสงบสุขได้แก่ หลักสังคหวัตถุ 4 ดังต่อไปนี้

1. ทาน คือ การให้ปันสิ่งของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ คือการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละแบ่งปันเฉลี่ยให้ ไม่ใช่ให้จนร่ำรวยหรือให้จนหมดเนื้อหมดตัว แต่เป็นการแบ่งปันให้เพื่อแสดงอัธยาศัยไมตรี ผู้ให้ไม่จำเป็นต้องร่ำรวยหรือมีฐานะดีกว่าผู้รับเสมอไป และยังรวมถึงการช่วยเหลือ สงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ทุนหรือทรัพย์สินสิ่งของตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจ

2. ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือ กล่าวคำสุภาพไพเราะน่าฟังชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์มีเหตุผลเป็นหลักฐานชักจูงในทางที่ดีงามหรือคำแสดงความเห็นอกเห็นใจให้กำลังใจรู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดีสมานสามัคคีเกิดไมตรีทำให้รักใคร่นับถือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งแต่ละกลุ่มที่ได้จัดตั้งขึ้นมาจะมีการแบ่งหน้าที่กัน และสิ่งที่ขาดเสียไม่ได้คือฝ่ายประชาสัมพันธ์หากฝ่ายประชาสัมพันธ์พูดจาไม่ดี ถึงโครงการหรือกิจกรรมจะดีแค่ไหนก็ไม่สามารถที่จะโน้มน้าวจิตใจของสมาชิกกลุ่มได้

3. อัตถจริยา การทำประโยชน์คือช่วยเหลือด้วยแรงกายและชวนช่วยช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ทั้งช่วยแก้ไข้ปัญหา และช่วยปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นในด้านคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี

4. สมานัตตตา วางตนเสมอต้นเสมอปลายให้ความเสมอภาคปฏิบัติสม่ำเสมอแก่ทุกคนผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่ม และบุคคลทั่วไปไม่เอาเปรียบบุคคลที่ด้อยกว่าและเสมอในสุขทุกข์คือ ร่วมสุขร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ร่วมแก้ไข้ปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

สุชีพ ปุญญานุภาพ (2537) ได้กล่าวถึงความสำคัญของ สังคหัตถ์ 4 เป็นธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคน หรือธรรมเพื่อให้ตนเป็นที่รัก เป็นที่ชอบใจของคนทั่วไปเป็นเครื่องสงเคราะห์โลก สงเคราะห์ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ยึดเหนี่ยวใจกันไว้เป็นเครื่องเกาะกุมประสานโลก คือ สังคมแห่งหมู่สัตว์ไว้ ประดุจสลักเพลาคุณมรที่แล่นไปอยู่ไว้ได้ สังคหัตถ์ มี 4 ประการ คือ

1. ทาน ให้ปัน คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละแบ่งปัน ช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ทุนหรือทรัพย์สินสิ่งของตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจและศิลปวิทยา

2. ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะน่าฟัง ชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์มีเหตุผลเป็นหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงามหรือคำแสดงความเห็นอกเห็นใจให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคี เกิดไมตรี ทำให้รักใคร่นับถือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

3. อัตถจริยา ทำประโยชน์แก่เขา คือ ช่วยเหลือด้านแรงกายและชวนช่วยช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์รวมทั้งช่วยแก้ไข้ปัญหาและช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม

4. สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมาน คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตนเสมอต้นเสมอปลายให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอแก่ทุกคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบและเสมอในสุขทุกข์ คือ ร่วมสุขร่วมทุกข์ร่วมรับรู้ร่วมแก้ไข้ปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกันกล่าวโดยสรุป การช่วยด้วยทุน ด้วยของหรือความรู้ การช่วยด้วยถ้อยคำ การช่วยด้วยกำลังคน การช่วยด้วยการร่วมเผชิญและแก้ปัญหา พฤติกรรมบำเพ็ญสงเคราะห์เป็นพฤติกรรมที่ยึดเหนี่ยวใจคน ประสานหมู่ชนให้ สามัคคี คือพฤติกรรมนำประยุกต์ของสังคหัตถ์ธรรม

พระภิกษุวิสุทฐิคุณ (เสริมชัย ชยมงคโล) (2542) ได้กล่าวถึง สังคหัตถ์ 4 ว่าเป็นหลักธรรมปฏิบัติที่จะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวผู้อื่นไว้ได้ คือ สังคหัตถ์ 4 อย่าง ได้แก่

1. ทาน การให้ปันสิ่งของของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ปันนั้น ย่อมเป็นเรื่องยึดเหนี่ยวใจแก่ ผู้รับให้ระลึกนึกถึงความเป็นผู้มีน้ำใจโอบอ้อมอารีของผู้ให้ ผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารีมีน้ำใจ มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่นอยู่เสมอ ย่อมเป็นที่รักแก่ชนทั้งหลาย คนหมู่มากย่อมคบค้าสมาคมด้วยสมดังที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสว่า ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก คนหมู่มากย่อมคบเขา

2. ปิยวาจา การเจรจาที่อ่อนหวาน คือ วาจาที่ไพเราะสุภาพอ่อนโยนตามฐานะย่อม เป็นที่ชื่นใจเป็นที่ประทับใจแก่ผู้ฟังหรือคู่สนทนา ไม่มีใครชอบวาจาที่หยาบคายแข็งกระด้างหรือวาจาที่ก้าวร้าว ที่ไร้มารยาท ไม่รู้กาลเทศะและวาจาที่ไม่ไพเราะ ไม่สมฐานะระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังและคู่สนทนาด้วย คนเราจะได้ดีหรือถึงความเสื่อมก็ด้วยวาจานั้นแหละ เป็นข้อสำคัญประการหนึ่ง โบราณท่านจึงกล่าวไว้ว่า ปากเป็นเอก เลขเป็นโท หมายความว่า วาจาที่ดี ที่สุภาพ ที่ไพเราะอ่อนหวานนั้นแหละเป็นข้อปฏิบัติที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของการครองใจคนและจะได้ดีก็เพราะวาจานั้นแหละ ส่วนคำว่า เลข ณ ที่นี้ หมายถึง วิชาความรู้ยังเป็นรอง คือ ถึงแม้จะเป็นคนมีความรู้สูง แต่ถ้าปากไม่ดีเสียแล้ว ย่อมหวังความเจริญในชีวิตได้ยาก เพราะคนปากเสียไม่อาจผูกใจใครไว้ได้ จะหาคนคบหาสมาคมเป็นมิตรสหายที่ดีที่จริงใจต่อกันได้ยาก ปิยวาจา คือ วาจาที่ไพเราะสุภาพอ่อนโยนต่อกันตามฐานะเท่านั้นแหละที่จะเป็นเครื่องผูกใจยึดเหนี่ยวจิตใจผู้อื่นได้ยืนนาน

3. อตถจริยา การประพฤติสิ่งที่ดีเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น หมายความว่า ความเป็นผู้มีน้ำใจไม่นิ่งดูตาย รู้จักสงเคราะห์และช่วยเหลือกิจการของผู้อื่นให้สำเร็จ รู้จักช่วยกระทำกิจอันเป็นประโยชน์บุคคลอื่นหรือแก่สังคมส่วนรวม ตามความเหมาะสมแก่ฐานะและโอกาส ไม่เป็นคนเลี้ยงน้ำใจช่วยใครไม่เป็น คือ ไม่เป็นคนเห็นแก่ตัวจัดยามที่ผู้อื่นหรือสังคมประสบความทุกข์ เดือดร้อน และต้องการความช่วยเหลือ เช่น ในยามประสบทุกข์ภัยต่างๆ ได้แก่ อุทกภัย ภัยจากน้ำท่วม วาดภัย ภัยจากลมพายุ อัคคีภัย ภัยจากไฟไหม้ เป็นต้น ที่มีน้ำใจอนุเคราะห์ช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ผู้อื่น หรือสังคมที่กำลังได้รับความทุกข์เดือดร้อนเช่นนั้นตามกำลังของตนด้วยใจเมตตาและกรุณาธรรม ความเป็นผู้มีน้ำใจ ย่อมประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นตามสมควรแก่ฐานะและโอกาส ด้วยเมตตา กรุณาธรรม เช่นนี้ ย่อมเป็นเครื่องผูกใจหรือเครื่องยึดเหนี่ยวใจผู้อื่น ให้ผูกสมัครรักใคร่ และมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันได้ยืนนานเป็นอย่างดี ดังมี สุภาษิตคำโบราณว่า ไปบ้านท่านอย่านิ่งดูตาย ปั่นวัวปั่นควายให้ลูกท่านเล่น แม้ว่าสมัยนี้การปั่นวัวปั่นควายให้ลูกท่านเล่นเป็นเรื่องล้าสมัยแล้ว แต่สุภาษิตนี้ก็ยังเป็นอุทาหรณ์ว่า การรู้จักสงเคราะห์ อนุเคราะห์ช่วยเหลือผู้อื่น หรือการประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น เป็นเครื่องผูกใจคน เป็นคุณธรรมเครื่องครองใจคนได้ดี ให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้อย่างยั่งยืน

4. สมานัตตตา ความเป็นผู้มีตนเสมอ ไม่ถือตัว คือ ความประพฤติปฏิบัติดีต่อผู้อื่น อย่างเสมอต้นเสมอปลาย เมื่อมีชีวิตที่เจริญก้าวหน้า หรือได้ดิบได้ดีขึ้นไป ก็ไม่ถือตัวหรือทำตัวเย่อหยิ่ง กับญาติพี่น้องหรือมิตรสหายเดิมที่เคยคบค้าหรือปฏิบัติดีต่อกัน เคยเคารพนับถือกันอย่างไร ก็คงประพฤติปฏิบัติดีต่อกัน เคารพนับถือกันอยู่อย่างนั้น ความเป็นผู้มีตนเสมอนี้เป็นคุณเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจผู้อื่นไว้เป็นมิตรไมตรีที่ดีต่อกันได้เป็นอย่างดี

พุทธทาสภิกขุ (2525) ได้กล่าวถึงความสำคัญของ สังคหวัตถุ 4 คือ หลักการสงเคราะห์ หรือเรื่องการสงเคราะห์กันช่วยเหลือซึ่งกันและกันซึ่งประกอบด้วย ทาน คือ การแบ่งปัน

เอื้อเพื่อเอื้อแก่กัน พระพุทธเจ้ามุ่งที่ธรรมทานมากกว่า อมิสทาน ธรรมทานให้การช่วยเหลือแนะนำในสิ่งที่ดีประโยชน์ ซึ่งช่องทางให้บุคคลสามารถแก้ปัญหาให้ลุ่ลงไปด้วยตนเอง ปิยวาจา คือ การพูดจาน่ารักนิยมนับถือ พระพุทธเจ้าทรงเน้นว่าต้องเป็นถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน ที่ประกอบด้วยสัจจะ คือ ความจริงใจและต้องเกิดประโยชน์แก่ผู้เจรจาด้วย อัตถจริยา คือ การบำเพ็ญประโยชน์ ซึ่งหมายถึงการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์แก่บุคคลอื่น พระพุทธเจ้าเน้นที่โลกัตถจริยา คือ การทำคุณประโยชน์ให้แก่บุคคลในวงกว้างไม่จำกัดเฉพาะตนเองและญาติผู้ใกล้ชิด สมานัตตตา คือ ความมีตนเสมอ การรู้จักปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นร่วมสุขร่วมทุกข์กันได้เสมอต้นเสมอปลาย

พระราชสุทธินิยามมงคล (จรัญ ฐิตธมฺโม) (2542) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสังคหวัตถุ 4 ไว้ว่า สังคหวัตถุ 4 เป็นทางเกิดของสามัคคีมี 4 ข้อ คือ

1. ทาน คือ การให้ปัน การให้ทานซึ่งกันและกันไม่หวังกัน โดยการให้ทานแบ่งเป็นประเภทได้แก่ ให้เพื่อการบูชาคุณ ให้เพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจผู้อื่นไว้และให้เพื่อเห็นแก่มนุษยธรรม
2. ปิยวาจา คือ พูดให้เขารัก ไม่พูดให้เขาเกลียด ไม่ใส่ร้ายป้ายสี ต้องพูดให้เขารักเรียกว่า ปิยวาจา ปิโย เทวมนุสสานัง
3. อัตถจริยา บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม อย่างนี้ดูดยาย อย่าเห็นแก่ตัว
4. สมานัตตตา เป็นการวางตนให้เหมาะสม เรียกว่า ไม่ถือตัวตนว่าเราดีกว่าเขา ได้แก่ วางตนให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ เหมาะกับฐานะ เหมาะกับกาลเทศะ ที่ว่าเหมาะสมตำแหน่งหน้าที่นั้นหมายความว่า เรามีหน้าที่อย่างไรก็ไปปฏิบัติไปตามหน้าที่ ที่ว่าเหมาะสมกับฐานะนั้น คือ ใช้จ่ายทรัพย์ให้เหมาะสมกับฐานะก็คือ ใช้จ่ายใช้จ่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ สรุ่ยสรวายเกินไปแต่ก็ไม่ตระหนี่เกินไปจนเข้าขั้นทรนาคตนเอง ที่ว่าเหมาะสมกับกาลเทศะนั้นหมายความว่าปฏิบัติกิจให้เหมาะสมกับเวลาและสถานที่

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน) (2528) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของสังคหวัตถุ 4 ไว้ว่า เป็นหลักสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน การให้เพื่อสงเคราะห์นี้ หมายถึงการให้เพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจ ร้อยรัดใจให้รวมกันเป็นหมู่และเห็นอกเห็นใจกัน รักใคร่นับถือ สนิทสนมกันมั่นคง จะเห็นได้จากมีกองทุนช่วยเพื่อนครู ยอมเสียสละเงินของทุกคนที่สมัครใจเข้า เป็นสมาชิกกองทุนถือเป็นการช่วยเหลือกันในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด แสดงให้เห็นว่าทุกคนมีความคิดที่จะช่วยเหลือกันเอง ก่อนที่จะไปขอรับความช่วยเหลือจากต้นสังกัดให้กลุ่มได้นำชุมชนงานด้วยการเอื้อ เพื่อเอื้อแก่แบ่งปันสิ่งของๆ ตนช่วยเหลือกันด้วยตลอดถึงให้ความรู้และแนะนำทั้งเสียสละแรงกายและเวลาเพื่อส่วนรวมและสิ่งที่มีงั้นด้วย การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน วาจาเป็นที่รัก วาจาพูดดีมีน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ้งใจ จะก่อให้เกิดความสามัคคี เกิดมิตรไมตรีและความรักใคร่นับถือ ตลอดถึงสิ่งที่ทุกคนยอมรับใน กฎกติกาที่ได้ตั้งขึ้นมาร่วมกัน ทำให้แสดงถึง

การประพฤติปฏิบัติร่วมกันและผลประโยชน์ที่จะได้ รวมร่วมกันก็คือไมตรีที่ดีต่อกันที่ทุกคนจะได้รับร่วมกัน จึงเป็นแรงจูงใจในการแก้ไขปัญหในการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน

สุจิตรา รมณีน (2538) ได้กล่าวถึงความสำคัญของ สังคหวัตถุ 4 ไว้ว่า เป็นหลักแห่งการให้ เพื่ออนุเคราะห์หมายถึง การให้เกื้อหนุน โอบอ้อมอารีด้วยเมตตา และการให้อุดหนุนเอื้อเพื่อช่วยเหลือกันด้วยความกรุณา คนที่มีทรัพย์คิด ช่วยเหลือคนอื่นให้ตั้งตัวได้ ย่อมเป็นกำลังสำคัญของครู ในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและเพื่อเป็นกำลังที่สำคัญของประเทศชาติ ดังนั้น การให้เกื้อหนุน โอบอ้อมอารีกันด้วยเมตตา และการให้อุดหนุนเอื้อเพื่อช่วยเหลือกันด้วย ความกรุณาจึงถือว่าให้เพื่ออนุเคราะห์

สรุปได้ว่า สังคหวัตถุ 4 มีความสำคัญดังนี้ เป็นหลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างในสังคม อย่างมีความสุขสันติ ซึ่งการอยู่ร่วมกันในสังคมหรือในหมู่คณะจำเป็นต้องมีสิ่งที่จะมายึดเหนี่ยวจิตใจและประสานหมู่คณะ เกิดความสามัคคี การผูกมิตรไมตรีกับคนรอบข้างและการเอื้อเพื่อเกื้อกูลซึ่งกันและกันทำให้เกิดความสามัคคีและเพื่อให้อยู่ด้วยกันอย่างสงบสุขในสังคม

องค์ประกอบของหลักสังคหวัตถุ 4

วสิน อินทสระ (2544) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของสังคหวัตถุ 4 ได้แก่

1. ทาน ตามตัวอักษร แปลว่า การให้ จำแนกเป็นการให้สิ่งของเครื่องอุปโภคบริโภค เรียก อามิสทาน การให้ธรรม คำแนะนำ สั่งสอน ชักจูงในทางที่ดีเรียกว่าธรรมทาน การให้อภัยไม่ถือโทษ ล่วงเกินของผู้อื่นโดยเฉพาะเมื่อเขารู้สำนึกผิดแล้วมาขอโทษ เรียกอภัยทาน การงดเว้นไม่เบียดเบียน ชีวิตและทรัพย์สินของผู้อื่นก็เป็นอภัยทานเหมือนกัน

2. ปิยวาจา แปลว่า วาจาที่ น่ารัก ก่อให้เกิดความดูดีมีใจในทางธรรม หมายถึง วาจาสุภาพมีประโยชน์ มีเหตุผล ที่ทำตามแล้วให้เกิดประโยชน์ได้จริง ไม่ใช่วาจาที่พูดหลอกลวง ประจบประแจงให้คนรักคนหลงและเจือด้วยโทษ

3. อัตถจริยา แปลว่า ประพฤติประโยชน์ ได้แก่ การบำเพ็ญประโยชน์ ธรรมะข้อนี้มุ่งถึงการปรับปรุงตัวเอง 2 ประเด็น 1. คือ ก. การทำตนให้เป็นคนมีประโยชน์ ข. การทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ ในประเด็นแรกที่ว่า ทำตนให้เป็นคนมีประโยชน์ หมายความว่า ทำให้ตัวเรามีค่า มีราคา มีความดี ที่พอจะเป็นประโยชน์แก่คนอื่นได้ด้วยวิธีทำตัวให้เป็นคนมีประโยชน์อาจทำได้หลายวิธี เช่น การศึกษาอบรมและการฝึกฝนตน ให้เป็นคนมีสมรรถภาพพอที่จะช่วยคนอื่นได้ เมื่อรวมความแล้วคนมีประโยชน์ก็คือคนมีกำลังในตัวคือ มีกำลังกาย มีกำลังความคิด มีกำลังปัญญา มีกำลังทรัพย์ ฯลฯ ในประเด็นที่ 2 คือ การทำสิ่งที่เป็นประโยชน์เรื่องนี้เป็นเรื่องจ่ายกำลังออกไปช่วยคนอื่น คนใจกว้างจึงทำได้คนใจแคบเห็นแก่ตัวทำไม่ได้การทำให้เป็นประโยชน์แก่คนอื่นนั้นโปรดอย่าเข้าใจว่าต้องถึงกับยอมตัวลงเป็นคนใช้ของคนอื่น ไม่ใช่อย่างนั้น ความมุ่งหมายเพียงเพื่อบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่คนอื่น แสดงอหิยาตย์ อันน่ารักน่านับถือเท่านั้นการบำเพ็ญประโยชน์ดังกล่าวนี้ เช่น ช่วยเหลือเพื่อน

บ้านในคราวมีกิจ ช่วยบอกกล่าวสั่งสอนวิชาความรู้ ช่วยหางาน ช่วยแนะทางอาชีพให้ คนที่บำเพ็ญประโยชน์จะต้องปฏิบัติตนอีกอย่างหนึ่งคือ เว้นจากการกระทำที่จะเป็นภัยแก่ผู้อื่นเสียทั้งสิ้น แม้แต่ของเล็กน้อย เช่น ทิ้งเศษแก้วตามถนนหนทางหรือทำลายสิ่งที่เป็นสาธารณะประโยชน์ให้เสียหาย

4. สมานัตตา แปลได้หลายนัยและความหมายดี ๆ ทั้งนั้น เช่น ความไม่ถือตัว คือ ไม่หยิ่งทะนงตน การวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ความเป็นผู้เสมอกันในสุขและทุกข์ คือร่วมสุขร่วมทุกข์ การประพฤติตนให้เหมาะสมแก่ภาวะบุคคลและเหตุการณ์ การประพฤติได้ ดังนี้ เป็นข้อหนึ่งในการยึดเหนี่ยวหัวใจกัน ความเป็นผู้วางตัวอย่างเสมอดั้นเสมอปลายไม่ถือตัว คือ การวางตัวให้เหมาะสมกับฐานะ ไม่ขึ้นๆ ลงๆ ไปตามอำนาจของโลกธรรม คือ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข เสื่อม ลาภ เป็นต้น

อาภา จันทรสกุล (2535) กล่าวถึงองค์ประกอบของสังคหวัตถุ 4 สรุป ได้ดังนี้

1. ทาน คือ ความเอื้อเฟื้อ เพื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือ สงเคราะห์ด้วยปัจจัย 4 ตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจ และศิลปวิทยา

2. ปิยวาจา คือ การกล่าวคำสุภาพ ไพเราะ น่าฟัง ชี้แจง แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผลเป็นหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงาม หรือคำแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจรู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี

3. อตถจริยา คือ การช่วยเหลือด้วยแรงกายและแรงปัญญาช่วยแก้ไขปัญหาและช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม

4. สมานัตตา คือ การทำตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ มีความเสมอดั้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาคร่วมทุกข์ ร่วมสุข ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน

พระมหานภดล สีทอง (2554) กล่าวถึงองค์ประกอบของสังคหวัตถุ 4 ดังนี้

1. ทาน คือ การให้ การสงเคราะห์หรือช่วยเหลือผู้อื่นด้วยการให้สิ่งของที่ตนมีให้แก่ผู้ที่ต้องการผู้ขาดแคลนหรือผู้เดือดร้อน สิ่งของที่นำมาให้นั้นต้องเป็นสิ่งของที่ได้มาโดยสุจริตเป็นประโยชน์ คือ ผู้ให้ก็มีความสุขอิ่มเอิบใจ ผู้รับก็สามารถบรรเทาทุกข์ความเดือดร้อน รวมทั้งการให้ความรู้ การแนะนำที่ถูกต้องชัดเจนและเป็นจริงด้วย

2. ปิยวาจา คือ การใช้วาจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพ และถ้อยคำที่มีประโยชน์ พูดด้วยถ้อยคำที่เป็นจริง และถ้อยคำที่ไม่กระทบกระทั่งผู้อื่น พูดแต่ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ รู้จักกล่าวขอโทษ รู้จักกล่าวขอบคุณ ซึ่งผู้ปฏิบัติได้ย่อมทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในตัวผู้พูดจนให้ละเว้น ความชั่ว ทำให้การทำงานสำเร็จ เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตและการงานอย่างยิ่ง

3. อตถจริยา คือ การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์แก่ทั้งตนเอง และผู้อื่นรู้จักการเสียสละไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ความสุขสบายส่วนตัว พุ่มเทแรงกายแรงใจในการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ และช่วยเหลือผู้อื่นพร้อมรู้จักแก้ไขปัญหาคด้วยปัญญา

4. สมานัตตตา คือ การวางตัวให้เหมาะสมสมอดันเสมอปลาย รู้จักวางตนให้เหมาะสมกับฐานะ มีจิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหวเปลี่ยนแปลงง่าย และดำรงตนไว้ไม่ให้ตกไปในความชั่วปฏิบัติกับเพื่อนร่วมหรือผู้อื่นๆ อย่างเท่าเทียมกันรวมทั้งอยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมแก้ไขปัญหากับเพื่อนร่วมงานในองค์กร

พระมหาบุญเพียร ปุณฺณวิริโย (2544) ได้กล่าวว่า องค์กรประกอบของสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วยข้อปฏิบัติ สำหรับการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน

1. ทาน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปัน มีน้ำใจต่อกันและกัน ได้แก่ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การแบ่งปันความสุขให้แก่กันและกัน ทั้งที่เป็นวัตถุสิ่งของและแบ่งปันน้ำใจ บุคคลในครอบครัวไม่ตระหนี่ถี่เหนียวใช้สอยหรือบริโภคสิ่งของแต่เพียงผู้เดียว

2. ปิยวาจา การพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพอ่อนโยน พูดด้วยจิตที่ปรารถนารู้จักกาลเวลาในการพูดอย่างเหมาะสม และรู้จักการใช้คำพูด ไม่ใช่จากหกล้างเชือดเฉือนจิตใจของผู้อื่น หรือวาจาที่เป็นคำหยาบคาย กระด้างกระเดื่อง ดุด่าเสียสติ อันจะก่อให้เกิดการขัดใจกันในครอบครัวได้

3. อัตถจริยา การช่วยเหลือ บำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น ได้แก่การสงเคราะห์เกื้อกูลกันของบุคคลในครอบครัว เช่น การช่วยเหลือการงานแบ่งเบาภาระของกันและกัน

4. สมานัตตตา การปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสถานภาพบทบาทหน้าที่ของตน โดยวางตนเสมอต้นเสมอปลายสามารถเข้ากับผู้อื่นได้

องค์กรประกอบของสังคหวัตถุ 4 เป็นแนวทางที่ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน มีการให้ทาน คือ การเอื้อเฟื้อต่อกัน ปิยวาจา พูดจาต่อกันด้วยความสุภาพอ่อนน้อม อัตถจริยา คือ การปฏิบัติตนที่มีประโยชน์ต่อผู้อื่น และสมานัตตตา คือ การวางตัวให้เหมาะสมกับตำแหน่งเมื่อมีองค์กรประกอบนี้แล้วการจะอยู่ในสังคมการดำเนินชีวิตแต่ละวันก็จะประสบกับความสุขความสำเร็จ

สรุปได้ว่า หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่สามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยการดำเนินงานตามพันธกิจด้านการสงเคราะห์ เป็นการเอื้อเฟื้อต่อกัน การเผยแผ่ต้องมีการพูดจาสุภาพ นุ่มนวล เรียบร้อย ทั้งยังมีการสงเคราะห์ประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน และยังการการเผยแผ่สงเคราะห์ด้วยการปฏิบัติในสถานที่อย่างเหมาะสม ส่งผลถึงความสำเร็จในด้านการสงเคราะห์ซึ่งกันและกันตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท

สาระัตถะของสังคหวัตถุ 4

1. ธรรมอันเป็นแห่งการสงเคราะห์กัน

สังคหวัตถุ เป็นหลักคุณธรรมในศาสนาพุทธ โดยเป็นภาษาบาลีแยกออกเป็น 2 ศัพท์ คือ สังคห 1 วัตถุ 1 สังคหแปลเป็นภาษาไทยว่า สงเคราะห์ มีความหมายว่า ช่วยเหลืออุดหนุน วัตถุ ในที่นี้หมายความว่าเรื่อง รวมทั้ง 2 ศัพท์ มีความหมายว่า เรื่องความช่วยเหลือ จะช่วยเหลือกันด้วยวิธีอย่างไรบ้าง ท่านได้วางไว้เป็น 4 อย่าง ช่วยเหลือกันด้วยวิธีนอกเหนือจาก 4 อย่างนี้ ไม่เรียกว่า สังคห

วัตถุ คือ เรื่องความช่วยเหลือที่ทำให้รักใคร่นับถือ กลมเกลียวกัน ต้องพฤติกรรมตามหัวข้อทั้ง 4 นี้เสมอไป คุณทั้ง 4 อย่างนี้ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้อื่นไว้ได้ (สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน), 2528) ได้แก่

- 1) ทาน ให้ปันสิ่งของ ๆ ตนแก่ผู้ที่ควรให้ปัน
 - 2) ปิยวาจา เจรจาวาจาที่อ่อนหวาน
 - 3) อัถถจริยา ประพฤติสิ่งที่ประโยชน์แก่ผู้อื่น
 - 4) สมานัตตตา ความเป็นคนมีตนเสมอ ไม่ถือตัว
2. ธรรมอันเป็นแห่งการอยู่ร่วมแห่งสันติ

สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ซึ่งการอยู่ร่วมกันในสังคมหรือในหมู่คณะจำเป็นต้องมีสิ่งที่จะมายึดเหนี่ยวจิตใจ และประสานหมู่คณะไว้ให้เกิดความสามัคคี และเพื่อให้อยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2550) ได้แก่

- 1) ทาน คือ การให้ปันสิ่งของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ คือการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละแบ่งปันเฉลี่ยให้ ไม่ใช่ให้จนร่ำรวยหรือให้จนหมดเนื้อหมดตัว แต่เป็นการแบ่งปันให้เพื่อแสดงอัธยาศัยไมตรี ผู้ที่ไม่จำเป็นต้องร่ำรวยหรือมีฐานะดีกว่าผู้รับเสมอไป และยังรวมถึงการช่วยเหลือ สงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ทุนหรือทรัพย์สินสิ่งของตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจ
- 2) ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือ กล่าวคำสุภาพไพเราะน่าฟังชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์มีเหตุผลเป็นหลักฐานชักจูงในทางที่ดีงามหรือคำแสดงความเห็นอกเห็นใจให้กำลังใจรู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดีสมานสามัคคีเกิดไมตรีทำให้รักใคร่นับถือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งแต่ละกลุ่มที่ได้จัดตั้งขึ้นมาจะมีการแบ่งหน้าที่กัน และสิ่งที่ขาดเสียไม่ได้คือฝ่ายประชาสัมพันธ์หากฝ่ายประชาสัมพันธ์พูดจาไม่ดี ถึงโครงการหรือกิจกรรมจะดีแค่ไหนก็ไม่สามารถที่จะโน้มน้าวจิตใจของสมาชิกกลุ่มได้
- 3) อัถถจริยา การทำประโยชน์คือช่วยเหลือด้วยแรงกายและชวนช่วยช่วยเหลือกิจการต่างๆบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ทั้งช่วยแก้ไข้ปัญหา และช่วยปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นในด้านคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี
- 4) สมานัตตตา วางตนเสมอต้นเสมอปลายให้ความเสมอภาคปฏิบัติสม่ำเสมอทั้งต่อคนผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่ม และบุคคลทั่วไปไม่เอาเปรียบบุคคลที่ด้อยกว่าและเสมอในสุขทุกข์คือ ร่วมสุขร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ร่วมแก้ไข้ปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

3. ธรรมอันเป็นแห่งยึดเหนี่ยวจิตใจของกันและกัน

สังคหวัตถุ ธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความยึดเหนี่ยวจิตใจของกันและกัน อันเป็นไปเพื่อการ สงเคราะห์กัน ซึ่งมีอยู่ 4 ข้อ (บุญศิริ ชวลิตธำรง, 2529) คือ

1) ทาน หมายถึงการให้ การเฉลี่ยเผื่อแผ่แก่กันและกัน ซึ่งเป็นข้อสำคัญเพราะว่า ทุกๆ คน นั้นย่อมต้องการความช่วยเหลือจากกันและกันอยู่ในด้านต่างๆ ในด้านวัตถุเช่น ทรัพย์สินเงินทอง เครื่องอุปโภคบริโภคต่างๆ ในด้านกำลังกาย ช่วยกระทำการกิจการของกันและกันทางกาย ในด้านวาจา พุดจาช่วยเหลือกันในเรื่องที่ควรพุดจา ในด้านสติปัญญา ช่วยให้ความรู้ ให้การแนะนำ ในข้อที่ควรจะ แนะนำต่างๆ การให้การเฉลี่ยเผื่อแผ่เจือจานทุกคนทั้งผู้ใหญ่ ทั้งผู้น้อย ต่างก็ควรจะมีทาน คือให้การ ช่วยเหลือกัน ผู้ใหญ่ให้การช่วยเหลือผู้น้อย ผู้น้อยให้การช่วยเหลือผู้ใหญ่ ด้วยมีจิตใจมุ่งที่จะช่วยให้ บรรลุถึงประโยชน์ที่ต้องการ หรือเพื่อที่จะให้พ้นจากอุปสรรคขัดข้องทั้งหลาย

2) ปิยวาจา หมายถึง การเจรจาถ้อยคำซึ่งเป็นที่รักเป็นที่จับใจแก่กันและกัน อันเป็น ถ้อยคำสุภาพ เพราะวาจาที่พุดออกไปนั้น ถ้าเป็นวาจาที่ไม่สุภาพไม่เป็นที่รักที่พอใจ ก็เป็นวาจาที่อาจ เสียตงแห่งน้ำใจของผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นเสียใจ เจ็บใจ ไม่สบายใจ เพราะฉะนั้นจึงสมควรที่ทุกคนจะต้องมี สติควบคุมใจ ควบคุมวาจา ที่จะพุดออกไปให้เป็นวาจาที่สุภาพ ที่เหมาะสม แม้ว่าในบางคราวต้อง ทำงานหนักเหนื่อยก็ตาม สิ่งที่จะเป็นเครื่องในการควบคุมการพุดของเราให้ไพเราะก็คือสตินั่นเอง ดังนั้นการพุดหรือการแสดงออกทุกครั้งต้องมีสติอยู่เสมอ

3) อัถถจริยา หมายถึง การประพฤติประโยชน์ต่อกันและกัน คือ การทำสิ่งที่เป็น ประโยชน์ต่อสถาบัน เช่น โรงพยาบาล มหาวิทยาลัย สังคมที่ตนอาศัยอยู่ ตลอดถึงประเทศชาติ สิ่งใด ที่เป็นโทษก็ควรละเว้นไม่กระทำ การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์สามารถปฏิบัติได้ทั้ง กาย วาจา ใจ ในทุกเวลาทุกโอกาส

4) สมานัตตตา หมายถึง ความเป็นผู้วางตนสม่าเสมอ หรือเสมอต้นเสมอปลาย ซึ่ง หมายถึงการรักษาระเบียบวินัยอันใดที่ทุกคนพึงปฏิบัติทั้งผู้ใหญ่ทั้งผู้น้อยตามหน้าที่ ที่บัญญัติเอาไว้ เป็นระเบียบของสถานที่ ของหน่วยงาน เช่น กฎระเบียบของสถาบันการศึกษา กฎระเบียบของ สถานที่ ราชการต่างๆ เป็นต้น ตลอดถึงกฎหมายบ้านเมือง ในทางพระพุทธศาสนาก็คือพระวินัย บัญญัติ สำหรับพระภิกษุทั้งหลายนั่นเอง

4. ธรรมอันเป็นแห่งความสามัคคี

สังคหวัตถุ 4 เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคนและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี (พระพรหม คุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2550) ประกอบด้วย

1) ทาน ให้ปัน คือ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปันช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ทุน หรือทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจ และศิลปวิทยา

2) ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ น่าฟัง ชี้แจง แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผลเป็นหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงาม หรือแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคี เกิดไมตรีทำให้รักใคร่นับถือ และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

3) อตถจริยา ทำประโยชน์แก่ คือ ช่วยเหลือด้วยแรงกาย และชวนชววยช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ บำเพ็ญประโยชน์รวมทั้งช่วยแก้ไข้ปัญหา และช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม

4) สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมาน คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตนเสมอต้นเสมอปลายให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอกับต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบและเสมอในสุขทุกข์ คือ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไข้ปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

หลักสังคหัตถุ 4 กับการจัดสวัสดิการสงเคราะห์

หลักสังคหัตถุ เป็นหลักธรรมมีความสอดคล้องในการจัดสวัสดิการสงเคราะห์เป็นการรักษาบุคคลเป็นอย่างมากในการที่จะยึดเหนี่ยวใจบุคคล นับว่าเป็นการ “ครองใจ” โดยแท้จริง เป็นการปฏิบัติต่อบุคคลเสมือนกับเป็นญาติในครอบครัวเดียวกัน ดังมีพุทธศาสนสุภาษิตว่า “วิสสาสปรมา ญาติ” ความคุ้นเคย เป็นญาติอย่างยิ่ง ซึ่งหมายถึง ความเป็นครอบครัวเดียวกัน แม้จะไม่ใช่ญาติก็เปรียบเสมือนเป็นญาติกัน โดยการนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดสวัสดิการสงเคราะห์รักษาบุคคลในชุมชน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2550) ดังนี้

1. ทาน หมายถึง การแบ่งปันด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน มีการให้และรับ (Give and Take) ในพระพุทธศาสนามีพุทธศาสนสุภาษิตว่า “ทตฺมานํ ปิโยโหติ แปลว่า ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก” โดยเฉพาะในการปฏิบัติงานบุคคลจำเป็นที่จะต้องใช้อุปกรณ์ที่สามารถใช้งานได้จริงและมีประสิทธิภาพ เพราะการที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของชุมชน วัสดุอุปกรณ์เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะผลักดันให้สำเร็จ

ดังนั้นผู้นำชุมชนต้องจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการทำงานให้กับบุคคลแต่ละแผนกอย่างครบถ้วน และบุคคลต้องรักษาวัสดุอุปกรณ์ของชุมชนเสมือนเป็นของตนเอง

ด้านผลตอบแทน ชุมชนต้องนำชุมชนจัดการค่าตอบแทนประจำที่มีความเป็นธรรม หมายถึง เป็นธรรมทั้งสองฝ่ายเพราะหากชุมชนที่ได้รับผลกำไรน้อย ต้องจ่ายค่าตอบแทนตามบุคคลเรียกร้องชุมชนอาจต้องประสบวิกฤติด้านการเงิน โดยการจ่ายผลตอบแทนที่เหมาะสมอาจจ่ายในรูปแบบโบนัส หรือรางวัลพิเศษตามสมควรแก่โอกาส เช่น เมื่อชุมชนมีผลกำไรเพิ่มขึ้น ก็จัดสรรกระจายไปให้ทั่วถึงตามความเหมาะสมที่บุคคลควรจะได้รับ

ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ โดยการเปิดโอกาสให้บุคคลได้เข้าอบรม เพื่อเป็นการพัฒนาทักษะ รวมทั้งเทคนิควิธีการทำงาน หรือส่งเสริมให้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของบุคคลในการที่จะได้รับการเลื่อนขั้นในอนาคตและจะต้องมีการพิจารณาอย่างบริสุทธิ์

ยุติธรรมตามความรู้ความสามารถ และผลงานที่ปรากฏ เว้นจากระบบอุปถัมภ์ เพื่อไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำ

ด้านนโยบาย การนำชุมชน การบังคับบัญชา โดยการอาศัยความเมตตา ประรณาดิต่อกัน ไม่มุ่งจับผิด แต่มุ่งที่จะส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีและความเจริญในหมู่คณะ เป็นการปลูกฝังสังคมแห่งการแบ่งปันให้เกิดขึ้นในองค์กร หากสามารถปฏิบัติได้ก็ย่อมเหนียวรั้งใจบุคคลให้อยู่กับชุมชนได้อย่างยาวนาน

2. ปิยวาจา คือ การพูดด้วยความเมตตาประรณาดิต่อกัน เพราะโดยปกติมนุษย์ชอบคำพูดที่ไพเราะอ่อนหวาน เว้นจากการการพูดคำเท็จ พูดคำหยาบ พูดคำส่อเสียด และคำพูดเพื่อเจ้อ คำพูดนั้นเป็นสิ่งที่มิประโยชน์เกื้อกูลเป็นอย่างมากในการสื่อสารและในทางกลับกันคำพูดก็เปรียบประดุจเสมือนอาวุธที่ร้ายแรงทรงพลังสามารถทำลายจิตใจเป็นอย่างมาก ดังคำกล่าวสุนทรพจน์ที่กล่าวว่ “อันอ้อยตาลหวานลิ้นแล้วสิ้นซาก แต่ลุมปากหวานหูไม่รู้หาย แม้นเจ้บ่อนหมื่นแสนพอแคลนคลาย เจ้บจนตายนั้นเพราะเหน็บให้เจ้บใจ”

ดังนั้นในการพูดของผู้นำชุมชนในการสั่งการ ชี้แจง หรือในที่ประชุมต้องพูดโดยจิตที่มีความเมตตาต่อกัน มีความสุภาพไพเราะ น่าฟัง แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผล เป็นหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงาม รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคี เกิดไมตรีทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ความรักใคร่นับถือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เมื่อบุคคลประสบผลสำเร็จในหน้าที่การงาน ต้องกล่าวยกย่องชมเชยแสดงความยินดีในที่ประชุม หรือมอบโล่ ใบประกาศเกียรติคุณ เพื่อเป็นการเพิ่มกำลังใจในการปฏิบัติงาน หรือหากบุคคลทำความผิดพลาดต้องพูดว่กล่าว แนะนำตักเตือนด้วยความประรณาดิ แสดงความเห็นอกเห็นใจ ไม่พูดจาทัถมให้เสียกำลังใจ หรือพูดเสียดสี เหยียดหยามให้เสียศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์การพูดด้วยวาจาสุภาพอ่อนหวานนี้เป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานให้มีความแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น

3. อัตถจริยา คือ ช่วยเหลือทำประโยชน์แก่กัน เช่น ผู้นำชุมชนให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่บุคคล มีการแบ่งปันความรู้ทักษะ เทคนิควิธีการ และถ่ายทอดประสบการณ์ที่เป็นความรู้ที่ฝังอยู่ในตัว (Tacit Knowledge) เป็นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

ทุกคนย่อมมีความรู้ความสามารถ มีทักษะไม่เท่ากัน รู้น้อยเป็นบางอย่างรู้มากเป็นบางเรื่อง เมื่อบุคคลบางท่านขาดความรู้ใน หรือเทคนิคการปฏิบัติงานในเรื่องใด หรือต้องการแลกเปลี่ยนความรู้ในเรื่องใด ทั้งผู้นำชุมชนและเพื่อนร่วมงานที่มีความรู้ควรแบ่งปันให้โดยไม่หวงความรู้เป็นการกระจายความรู้ให้เพื่อนร่วมงานได้รับทราบ หรือถ้าไม่ได้ขาดความรู้ แต่ขาดกำลังใจคนเพื่อนคนอื่น ๆ ก็ยินดีที่จะเข้าไปช่วยให้งานสำเร็จ เพื่อส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ หรืออาจเรียกได้ว่ ทำให้บุคคลในชุมชนเป็นกัลยาณมิตรซึ่งกันและกัน เป็นการส่งเสริมในด้าน ความสำเร็จ

ของงาน ความรับผิดชอบ การยอมรับนับถือกันในกลุ่มชน สภาพการทำงาน ตลอดจนการใช้ชีวิตส่วนตัวให้ดีขึ้น เป็นการยกระดับความสัมพันธ์ให้ดียิ่งขึ้น กล่าวคือยกระดับความสัมพันธ์จากเจ้านายและลูกจ้างขึ้นเป็นเสมือนญาติ สมดังพระบาลีว่า วิสสาสปรมา ญาตี แปลว่า ความคุ้นเคยเป็นญาติอย่างยิ่ง

4. สมานัตตา คือ การมีความประพฤติเสมอดันเสมอปลาย เช่น ผู้นำชุมชนวางตนเสมอดันเสมอปลายให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอกับต่อบุคคลทุกคน ปราศจากอคติทั้ง 4 ประการ กล่าวคือ ลำเอียงเพราะรัก ลำเอียงเพราะเกลียด ลำเอียงเพราะความหลง และลำเอียงเพราะความกลัว ไม่เอาเปรียบมีความบริสุทธิ์ยุติธรรมส่งเสริมความเสมอภาค กล่าวคือ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน เพราะจะช่วยให้เกิดความรู้สึกลดต้อย ไม่ระแวงกัน และเป็นการสร้างความไว้วางใจกัน เชื่อใจกัน (Trust) เพราะถ้าคนในชุมชนไม่มีความไว้วางใจกัน หรือไม่เชื่อใจกันบุคคลก็จะไม่อยากรับความรู้ประสบการณ์ เทคนิคในการทำงานต่าง ๆ มาแบ่งปัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ดังนั้น จึงถือได้ว่า “สมานัตตา” เป็นแรงกระตุ้นในระยะยาวที่จะผลักดันให้บุคคลในชุมชนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นการส่งเสริมความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อความมั่นคงในการทำงาน และทำให้การปกครองบังคับบัญชาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สังคหวัตถุ 4 ได้แก่ 1) ทาน 2) ปิยวาจา 3) อุตถจริยา 4) สมานัตตตา เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างบุคคล โดยเฉพาะในบริบทของครอบครัว ซึ่งสะท้อนชัดในบทเพลง เช่น “ล้างจานในงานแต่ง” และ “ยาใจคนจน” ซึ่งเน้นความเสียสละ อดทน และการพูดจากันอย่างสุภาพอ่อนโยน

- ทาน ปรากฏในรูปของการเสียสละเพื่อคนที่รัก เช่น การอดทนทำงานหนักเพื่อครอบครัว
- ปิยวาจา ปรากฏในเนื้อเพลงที่ถ่ายทอดถ้อยคำให้กำลังใจและปลอบประโลมใจ
- อุตถจริยา คือการช่วยเหลือกิจการของกันและกันในบ้าน
- สมานัตตตา สะท้อนในบทเพลงที่แสดงความเข้าใจระหว่างสามีภรรยา หรือพ่อแม่

กับลูก

บทเพลงเหล่านี้จึงมิใช่เพียงเสียงดนตรี แต่เป็น “ธรรมะในจังหวะชีวิต” ที่ส่งเสริมครอบครัวให้เข้มแข็งด้วยเมตตาธรรมและความเข้าใจกัน

3.2.2 ธรรมของผู้ครองเรือน 4 ประการ กับการดำเนินชีวิตด้านความรัก

หลักธรรมสำหรับการครองเรือนหรือ ฆราวาสธรรม 4 ในทางพระพุทธศาสนาเถรวาทนั้น เป็นธรรมของผู้ครองเรือนหลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์หลักการครองครอบครัวของคนทั่ว ๆ ไป ซึ่งเป็นการดำเนินชีวิตในด้านความรัก ประกอบด้วย

ความหมายของขรवासธรรม 4

ขรवासธรรม ประกอบด้วย คำ 2 คำ คือ “ขรवास” แปลว่า ผู้ดำเนินชีวิตในทางโลก, ผู้ครองเรือน และ “ธรรม” แปลว่า ความถูกต้อง, ความดีงาม, นิสัยที่ดีงาม, คุณสมบัติ, ข้อปฏิบัติ (วิกิพีเดีย, 2562) ดังนี้

พุทธทาสภิกขุ (2537) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ขรवास” หรือ “คฤหัสถ์” ไว้ในหนังสือ ขรवासว่า หมายถึง ผู้ครองเรือน คือมีครอบครัว ซึ่งต้องทำให้ถูกต้องเป็นหน้าที่ของมนุษยชาติ ตามปกติหรือสัตว์ตามปกติเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำให้ถูกต้องสูงขึ้น-สูงขึ้นไปเป็นลำดับ จนกระทั่ง จิตใจ ก็ต้องทำจิตใจให้ถูกต้อง คำว่า “หน้า” ในภาษาบาลีเรียกว่า “ธมฺม” ในภาษาสันสกฤตว่า “ธรรม” ในภาษาไทย “ธรรม” คือหน้าที่ด้วยวัฒนธรรมแห่งเมตตาและวัฒนธรรมแห่งปัญญา

ประยงค์ แสนบุราณ (2557) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ขรवासธรรม” ในหนังสือ พระพุทธศาสนาเถรวาท คณะมนุษยและสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่นว่า หมายถึง ธรรมของผู้ครองเรือน หลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์หลักการครองครอบครัวของคนทั่ว ๆ ไป หลักการอยู่ด้วยกัน ของครอบครัว กล่าวคือ สามภรรยาจะอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

วิทย์ วิศทเวทย์ (2554) ได้ให้ความหมายของ “ขรवास” ไว้ในหนังสือธรรมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ว่าหมายถึง บุคคลที่ไม่ใช่ภิกษุหรือพระสงฆ์ผู้นั้น ขรवास ก็คือชาวบ้านทั่วไปที่มีอาชีพ แตกต่างกันไป เช่น พ่อค้า ข้าราชการ ชาวนา ชาวไร่แพทย์หรือนักเรียน นักศึกษา

พระโรลีน รตนสีโล (หุ่น) (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “วิธีการประยุกต์ใช้หลักขรवासธรรม ในการแก้ปัญหาความแตกแยกในครอบครัว” พบว่า ขรवास คือ บุคคลผู้ครองเรือน เป็นผู้ที่มีเหย้ามีเรือน มีครอบครัว ซึ่งประกอบไปด้วย บิดา มารดา ภรรยา สามเณรและบริวารเครือญาติเรียกอีกอย่างว่า “คฤหัสถ์” ธรรมของผู้ครองเรือน 4 ประการนี้จะสอนให้คนเรารู้จักการดำเนินชีวิตทางโลกอย่างผู้ประสบความสำเร็จ ซึ่ง ขรवासธรรม ประกอบด้วย 2 คำ “ขรवास” แปลว่า ผู้ดำเนินชีวิตในทางโลก ผู้ครองเรือน และ “ธรรม” แปลว่า ความถูกต้อง ความดีงาม นิสัยที่ดีงาม ขรवासธรรม ประกอบด้วยธรรมะ 4 ประการ คือ สัจจะ ทมะ ขันติและจาคะ โดยหลักธรรม 4 ประการนี้มีความสำคัญต่อการสร้างตัวของขรवासมาก ธรรมของผู้ครองเรือน 4 ประการ ปฏิบัติตนได้ดีสมหวังในรักดังตั้งใจ

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงแสดงไว้อย่างครบถ้วน แม้แต่การครองเรือน การมีชีวิตคู่ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ทรงแสดงไว้ว่าผู้ที่ป็นสามีพึงปฏิบัติตนอย่างไร ผู้ที่เป็นภรรยาจะพึงปฏิบัติอย่างไร ซึ่งจะเป็นการประคับประคองให้ชีวิตดำเนินไปอย่างถูกต้อง ไม่เป็นเหตุนำมาซึ่งความเดือดร้อน (ตามที่ปรากฏในความคิดเห็นที่ 1) ถ้าทั้งฝ่ายชาย และ ฝ่ายหญิง ต่างก็เป็นคนดีทั้งคู่ย่อมประพัตในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ก็เป็นการอยู่ร่วมกันของคนดีทั้งคู่ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ว่าเป็นชายเทวดาอยู่ร่วมกับหญิงเทวดา ซึ่งเป็นผู้ที่ไม่ตายไปจากคุณความดีดังข้อความจากปฐมสังวาสสูตรการอยู่ร่วมกัน

เป็นสามภรรยา สิ่งที่เราควรพิจารณาเป็นอย่างยิ่งชีวิตแต่ละภพในแต่ละชาตินั้น สันแสนสั้น ไม่ได้ยั่งยืนนาน ในที่สุดแล้วทุกคนก็จะจากโลกนี้ไป ทอดทิ้งกันและกัน ด้วยความตายที่เกิดขึ้น ดังนั้น สิ่งที่จะเป็นที่พึ่งที่แท้จริงในชีวิต คือ กุศลธรรม ความดีทั้งหลายทั้งปวงโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ ปัญญา ความเข้าใจถูกเห็นถูก อันเกิดจากการฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมสะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปตามลำดับ และปัญญานี้เอง จะเป็นแสงสว่างของชีวิตนำทางให้แต่ละชีวิตดำเนินไปในทางที่ถูกต้องดีงาม เป็นกุศลธรรม (ไม่ว่าจะเป็นใคร อยู่ในฐานะใดก็ตาม) ถอยออกห่างจากอกุศลธรรม มากยิ่งขึ้น (มูลนิธิศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา, 2562)

พุทธทาสภิกขุ (2537) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “ขรวาสธรรม” ว่ามีข้อที่ต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่า “ธมม” หรือ “ธรรมะ” นี่สิ่งที่เรียกว่าธรรม มี 2 ประเภท ประเภทที่หนึ่งเป็นตัวหลักที่เราต้องปฏิบัติโดยตรงเป็นวัตถุประสงค์เป็นความมุ่งมั่นอย่างนั้น ๆ โดยเฉพาะ ประเภทที่สอง เป็นธรรมะที่เป็นลักษณะที่เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เราปฏิบัติตามที่เราต้องการนั้นได้สำเร็จ ธรรมะทำหน้าที่ต่างกันอย่างนี้โดยส่วนใหญ่การแบ่งธรรมะออกเป็น 2 ประเภทนี้ก็มีส่วนประกอบอย่างย่อย ๆ ลงไปอีกตามความจำเป็นของมัน เพราะฉะนั้น เราจะต้องรู้จักคือ ธรรมะที่เราจะต้องปฏิบัติเป็นเช่นไร ธรรมะที่เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เราปฏิบัติได้ตามนั้นเป็นอย่างไร ? ถ้าเป็นในเรื่องขั้นสูงก็มีธรรมะที่ช่วยให้จิตใจสงบ เช่น สมาธิเป็นต้น แล้วจึงเอาไปใช้ปฏิบัติเพื่อให้รู้ส่วนที่จะต้องรู้จนบรรลุ มรรค ผล นิพพาน

คำสอนเกี่ยวกับขรวาสธรรมเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทำมาหากิน เรื่องของสังคม ซึ่งในทางพุทธศาสนาก็อบรมรับเรื่องการทำมาหากินและเรื่องสังคมจะต้องทำให้ดีทำให้ถูก ในเรื่องการทำมาหากินมีความเพียรในการแสวงหาทรัพย์สามารถใช้จ่ายอย่างถูกต้องและในการครองชีวิตที่ดีแล้วก็มีมิตรสหายที่ดีความสำเร็จในการแสวงหาทรัพย์นั้นก็คือ การทำให้มีทรัพย์ทำให้มีเกียรติทำให้มีเพื่อน ถ้าใครทำได้ทั้งสามนี้รวมเรียกว่า มีทรัพย์สมบัติมีเกียรติยศชื่อเสียงและมีเพื่อนหรือสังคมที่ดีสำหรับธรรมะประเภทที่เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เราปฏิบัติได้ในสิ่งที่เราจะต้องปฏิบัติหรือเป็น คุณธรรมที่สามภรรยาจะพึงปฏิบัติร่วมกัน เรียกว่า ขรวาสธรรม หลักธรรมในฐานะที่เป็นเครื่องมือสำหรับผู้ครองเรือน มี 4 ข้อ (พระเมธีวราภรณ์ (สุทัศน์ ป.ธ.9), 2555) คือ

1. สัจจะ หมายถึง ความซื่อสัตย์ต่อกัน ความไว้นับถือเชื่อใจกัน ไม่นอกใจกัน สามภรรยารักใคร่กัน ต่างฝ่ายต่างจริงใจและซื่อสัตย์ต่อกันไม่มีความลับต่อกัน พุดง่าย ๆ คือรักเดียวใจเดียวต่อกันอย่าหลายใจ แต่อย่าหึงกันจนมากเกินไป เพราะจะนำไปสู่การเข้าใจผิด เกิดการโกรธเคืองกัน ทะเลาะวิวาทกันเองอาจทำให้ชีวิตครอบครัวพังได้อาจแบ่งได้ 3 ด้าน ความจริงขั้นที่หนึ่ง คือ ความจริงใจ ซึ่งเป็นรากฐานจากความจริงใจเป็นสำคัญที่สุด และเป็นรากฐานที่มั่นคงของความสัมพันธ์ที่ดีงาม ความจริงใจแสดงออกเป็นความซื่อสัตย์ต่อกัน จากนั้นก็จริงวาจา คือ พุดจริง ขั้นที่ 3 จริตการกระทำ คือ การทำความจริงตามที่ใจคิดไว้ตามที่วาจาพุดไว้ตลอดจนกระทั่งการดำเนินชีวิต ประกอบกิจกรรม

ต่าง ๆ ก็ตั้งใจทำดั่งที่ตั้งความมุ่งมาดปรารถนาไว้แต่ทั้งหมดนี้ก็เป็นรากฐาน ความจริงใจเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะทำให้ความสัมพันธ์มั่นคงยั่งยืน

2. ทมะ แปลว่า ความฝึกฝนปรับปรุงตน ทมะ นี้เป็นข้อสำคัญในการที่จะทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้า ทมะ หมายถึง การรู้จักข่มใจ หักห้ามใจในเวลาที่มีเรื่องราวที่ไม่สบายใจเกิดขึ้น เช่น เวลาโกรธ ก็พยายามข่มใจไม่ให้โกรธ หรือแสดงความโกรธนั้นต่ออีกฝ่ายหนึ่ง เพราะจะทำให้อีกฝ่ายหนึ่งไม่พอใจหรืออาจโกรธตอบอันจะนำไปสู่การทะเลาะกันได้ประการแรกสุดที่จะเห็นได้ง่ายในความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันก็คือ บุคคลที่มาอยู่ร่วมสัมพันธ์กันนั้น ย่อมมีพื้นเพต่าง ๆ กัน มีอุปนิสัยในคอและสิ่งสมประสงค์ปรารถนาไม่เหมือนกัน แต่เมื่อมาอยู่ร่วมกันแล้วจำเป็นต้องปรับตัวเข้าหากัน ในเมื่อมีพื้นเพต่างกันก็สะสมมาคนละอย่าง ก็อาจมีการแสดงออกที่ขัดแย้งกัน หรือไม่สอดคล้องกันได้บ้างการที่จะทำให้เกิดความราบรื่นเป็นไปด้วยดีก็ต้องปรับเปลี่ยนเข้าหากัน รู้จักที่จะข่มใจไว้ก่อนและใช้สติปัญญาพิจารณา ก็หาทางที่จะปรับตัวเข้าหากันด้วยดีด้วยวิธีที่เป็นความสงบ และเป็นทางที่จะรักษาน้ำใจกันไว้ได้มีความปรองดองสามัคคีอันนี้ก็เป็นการปรับตัวอย่างหนึ่ง

นอกจากนี้ประการที่สองในการอยู่ร่วมกันกับบุคคลภายนอกหรือในกิจการงานและสิ่งแวดล้อมทั้งหลาย เราก็ต้องรู้จักปรับปรุงฝึกฝนตัวให้ดียิ่งขึ้น ด้วยการขวนขวายหาความรู้ให้เท่าทันสิ่งแปลกใหม่อยู่เสมอ เป็นต้น ชีวิตจึงเจริญก้าวหน้าได้ทมะ นี้ต้องมีปัญญาเป็นแกนนำ สำคัญ เพราะต้องรู้จักคิดพิจารณา และมีความรู้ความเข้าใจ จึงจะปรับตัวและฝึกฝนปรับปรุงตนได้

3. ขันติ คือ ความอดทน ความอดทนเป็นเรื่องของพลังความเข้มแข็ง ความอดทนหมายความว่า ให้อีกฝ่ายหนึ่งต่อคำกล่าวติฉินนินทาของอีกฝ่ายหนึ่ง หรือของคนอื่น ๆ เขาจะว่าอะไรก็ให้พยายามอดทนไว้เก็บอารมณ์ไว้อย่าแสดงออกตอบ เพราะหากแสดงออกตอบก็จะนำไปสู่การทะเลาะวิวาทกัน โกรธเคืองกัน ผิดใจกัน เวลาที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโกรธ ก็ให้อีกฝ่ายหนึ่งพยายามอย่าโกรธตอบ หรือทางที่ดีที่สุดให้เดินหนีไปให้ไกล คนเราเมื่ออยู่ร่วมกันท่านว่าเหมือนลิ้นกับฟัน ย่อมจะมีโอกาสที่กระทบกระทั่งกัน จึงต้องมีความหนักแน่น ความเข้มแข็งในใจที่จะอดทนไว้ก่อน เรียกว่า อดทนต่อสิ่งกระทบ

นอกจากนี้อดทนอีกอย่างหนึ่ง คือ อดทนต่อการทำงานเพื่อตั้งเนื้อตั้งตัวอย่าซีเกียจสามิภรรยาที่ขยันพยายามหาทรัพย์ในทางที่ชอบก็จะมีชีวิตที่สุขสบาย ต่างจากคู่สามิภรรยาที่ไม่อดทนชีวิตคู่ก็จะล้มเหลว อดทนต่อความเจ็บปวดเมื่อยล้าทางกาย และอดทนต่อความลำบากตรากตรำในการทำงาน เป็นต้น ซึ่งจะทำให้สามารถฝ่าฟันอุปสรรคคล่องไปได้ถ้าหากว่าบุคคลสองคนหรือหลายคนมาอยู่ร่วมกันแล้ว เอาความเข้มแข็งที่มีอยู่ของแต่ละคนมารวมกันเข้า ก็จะเพิ่มกำลังความเข้มแข็งให้มากขึ้น จะสามารถร่วมฝ่าฟันอุปสรรคและความเพียรสร้างสรรค์ครุ่นคิดนำไปสู่ความสำเร็จ อันนี้เป็นเรื่องของขันติความอดทน ที่จะช่วยเสริมให้มีความก้าวหน้า เจริญมั่นคง และพร้อมพร้อมด้วยความสำเร็จ

4. จาคะ แปลว่า การเสียสละ การรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตนให้อีกฝ่าย หรือเสียสละความสุขของตนเพื่ออีกฝ่าย ทุกฝ่ายพยามยอมกันในเรื่องบางเรื่องหรือทุกเรื่อง การเสียสละเพื่อประโยชน์แก่กันจะเกิดความสุขเห็นอกเห็นใจกันที่สุดในที่สุด ความเสียสละ เริ่มตั้งแต่ความมีน้ำใจคือความพร้อมที่จะเสียสละความสุขส่วนตัวให้แก่ ผู้อื่นโดยเฉพาะผู้อยู่ร่วมกันก็ต้องมีความเสียสละต่อกัน เช่น เวลาฝ่ายหนึ่งไม่สบายเจ็บไข้ได้ป่วย อีกฝ่ายหนึ่งก็ต้องเสียสละความสุขส่วนตนเองเพื่อช่วยรักษาพยาบาล อย่างน้อยก็มีน้ำใจที่จะระลึกถึง เมื่อจะทำอะไรก็ตามก็คำนึงถึงความสุขของฝ่ายหนึ่ง เมื่อฝ่ายหนึ่งคำนึงถึงความสุขความเจริญของอีกฝ่ายหนึ่ง อย่างนี้เรียกว่ามีจาคะ จาคะนี้พึงแผ่ไปยิ่งญาติมิตร บิดา มารดา หรือผู้อยู่ใกล้ชิดตลอดจนกระทั่งถึงเพื่อนมนุษย์โดยทั่วไป ถ้าหากว่ามีกำลังมากพอ ก็ใช้สละทรัพย์สินที่ตนมีอยู่ในการอนุเคราะห์สงเคราะห์ผู้อื่น จาคะนี้เป็นเครื่องหมายยึดเหนี่ยวน้ำ ใจของกันและกัน และของคนทั้งหลายที่แวดล้อมอยู่ไว้ได้

กล่าวโดยสรุปคำว่า ขรवासธรรม หมายถึง ผู้ทำหน้าที่ในการครองเรือนอย่างถูกต้องดีงาม เพื่อยกระดับให้สูงขึ้นทั้งทางด้านการเลี้ยงชีพและยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น เพื่อให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขไม่มีความเดือดร้อนในปัจจุบันหลักธรรม 4 ประการนี้มีความสำคัญในการครองเรือนโดยสรุป คือ สัจจะ ความจริง เป็นรากฐานให้เกิดความมั่นคงยั่งยืน ประการที่ 2 ทมะ การฝึกฝนปรับปรุงตน เป็นเครื่องหมายนำ ไปสู่ความเจริญก้าวหน้าในชีวิตและการทำงาน ประการที่ 3 ขันติความอดทน เป็นเครื่องช่วยให้ความเจริญก้าวหน้านั้นเป็นไปได้สำเร็จ เพราะมีความเข้มแข็งมีพลังที่จะช่วยเสริม และ ประการที่ 4 จาคะ ความเสียสละ มีน้ำใจเป็นเครื่องบำรุงหล่อเลี้ยงมนุษยชนให้เกิดความชุ่มฉ่ำสดชื่น

ความสำคัญของขรवासธรรม 4

ความสำคัญของหลักธรรมขรवासธรรม 4 ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาหลักความสำคัญของขรवासธรรมจากแหล่งข้อมูลในด้าน ๆ ดังนี้

ในพระสูตรได้ปรากฏถึงการให้ความสำคัญของธรรมของผู้ครองเรือน 4 ประการ ประการนี้ซึ่งพระพุทธองค์ถึงกับทำให้ไปถามผู้รู้ท่านอื่นๆ ดังที่มีหลักฐานปรากฏ ดังนี้พระพุทธองค์ได้ตรัสแต่อาฬวกยักษ์ในอาฬวกสูตร ตอนหนึ่งว่า “ในโลกนี้เหตุให้ได้เกียรติที่ยิ่งไปกว่า สัจจะ ก็ดี เหตุให้มีปัญญาที่ยิ่งไปกว่า ทมะ ก็ดี เหตุให้ผู้กมิตรสหายไว้ได้ที่ยิ่งไปกว่า จาคะ ก็ดี เหตุให้หาทรัพย์ได้ที่ยิ่งไปกว่า ขันติที่ดีมีอยู่หรือไม่” (ขุ.อิติ. (ไทย) 25/191/545) เมื่อพระพุทธองค์ตรัสถามจบ อาฬวกยักษ์กราบทูลว่า “ไม่มีสิ่งใดที่จะยิ่งไปกว่าหลักธรรมทั้ง 4 อย่างนี้คือ ไม่มีเหตุอื่นที่จะให้ได้เกียรติยิ่งไปกว่า สัจจะ ความซื่อสัตย์ไม่มีเหตุอื่นที่จะให้เกิดปัญญายิ่งไปกว่า ทมะ การฝึกฝนอบรมตน ไม่มีเหตุอื่นที่จะผู้กมิตรไว้ได้ยิ่งไปกว่า จาคะ การเสียสละแบ่งปัน ไม่มีเหตุอื่นที่จะทำให้หาทรัพย์ได้ยิ่งไปกว่า ขันติความอดทน”

การที่พระพุทธองค์ทรงทำให้ไปถามผู้รู้ท่านอื่น ๆ อย่างนี้ก็หมายความว่า ไม่มีธรรมะใด ๆ ที่จะใช้สร้างตัวให้ประสบความสำเร็จได้ยิ่งกว่าการสร้างสัจจะ ทมะ ขันติจาคะ ให้เกิดขึ้นในตนอีกแล้วหรือ

อีกนัยหนึ่งก็คือ คนที่จะยืนหยัดผ่านอุปสรรคต่างๆ ในโลกนี้ไปจนกระทั่งพบความสำเร็จได้นั้นเขาต้องสร้าง "ฆราวาสธรรม" ให้เป็นคุณสมบัติขั้นพื้นฐานประจำตนก่อนนั่นเอง เพราะฉะนั้นความหมายที่แท้จริงของฆราวาสธรรม “คือ คุณสมบัติของผู้ที่สามารถสร้างเกียรติยศ สร้างปัญญาสร้างทรัพย์สมบัติ และสร้างหมู่ญาติมิตรให้เกิดขึ้นได้สำเร็จด้วยกำลังความเพียรของตน” ในอาพวกสูตร กล่าวว่า “บุคคลเชื้อธรรมของพระอรหันต์พึงอยู่ด้วยดีย่อมได้ปัญญา ผู้หมั่น ย่อมหาทรัพย์ได้คนย่อมได้ชื่อเสียง เพราะความสัตย์ผู้ให้ยอมผู้กมิตร์ไว้ได้ผู้อยู่ครองเรือน ประกอบด้วย ศรัทธา มีธรรม 4 ประการนี้คือ สัจจะ ทมะ ขันติจาคะ บุคคลนั้น ละโลกนี้ไปแล้ว ย่อมไม่เศร้าโศก” 1. สัจจะ คือ ความจริง ซื่อตรง ซื่อสัตย์จริงใจ พูดจริง ทำจริง 2. ทมะ คือ การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัยปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดตัดนิสัย แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา 3. ขันติ คือ ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าทีการทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็งทนทาน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย 4. จาคะ คือ ความเสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบายและผลประโยชน์ส่วนตนได้ใจกว้าง พร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ความคิดเห็น และความต้องการของผู้อื่น พร้อมที่จะร่วมมือ ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตนหรือเอาแต่ใจตัว (ส.ส. (ไทย) 15/643/296-299)

บุญมี แท่นแก้ว (2541) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักฆราวาสธรรมว่า หน้าที่ของฆราวาสหรือชาวบ้านจะต้องมีหลักในการครองชีวิต เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ซึ่งต้องยึดธรรมของผู้ครองเรือน 4 ประการ ประการ คือ

1. สัจจะ คือ ความจริง ความแท้ความเที่ยงตรง ความมีสัจจะ หรือความสัตย์ความแน่นอน ซึ่งไม่ใช่ความเทียม ความเท็จ ความจอมปลอม อันหมายถึง ความจริงในตัวบุคคลอันเป็นอาการแห่งศรัทธา และความประพฤติมี 5 อย่าง คือ 1) จริงต่องาน 2) จริงต่อหน้าที่ 3) จริงต่อวาจา 4) จริงต่อบุคคล และ 5) จริงต่อความดี

2. ทมะ คือ ความรู้จักข่มใจ ยับยั้งชั่งใจ ฝึกฝนตนได้ไม่ทำอะไรตามความต้องการ หรือตามอารมณ์ของตน ผู้ที่มีทมะจะทำอะไรต้องใคร่ครวญไตร่ตรองให้รอบคอบก่อน โดยคำนึงถึงเสมอว่า มีโทษหรือมีคุณ ให้สุขมากกว่า หรือให้ทุกข์มากกว่า จะทำอะไร พูดอะไร ต้องมีสติสัมปชัญญะคอยกำกับอยู่เสมอ

3. ขันติ คือ ความอดทน เช่น อดทนต่ออารมณ์ที่ไม่พึงปรารถนา ไม่พอใจ ที่จะมากระทบตา หูจมูก ลิ้น กาย และใจ หรือจะพูดอีกอย่างหนึ่งว่า “กำลังทนทานแห่งใจ” ขันตินั้นจำเป็นสำหรับคราวที่เราต้องเผชิญกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะทำให้เราหันเหไปจากทางที่ดี

4. จาคะ คือ การเสียสละวัตถุและอารมณ์หมายถึง การเสียสละทรัพย์สิ่งของของตนเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น และการสละอารมณ์หมายถึง เป็นผู้รู้จักปล่อยวางอารมณ์ที่เป็นข้าศึกต่อความสงบใจ

ชัยอนันต์ สมุทรวนิช (2562) กล่าวว่าฆราวาสธรรมเป็นหลักใหญ่เป็นเสาที่สำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคม และการเป็นสมาชิกของประชาสังคมนั้น ควรมีคุณธรรมอย่างน้อย 4 อย่างด้วยกัน ซึ่งตรงกับหลักฆราวาสธรรม ดังนี้

1. สัจจะ จริ่งใจในการยึดมั่นหลักการ กฎเกณฑ์ที่ถูกต้องดีงาม ซึ่งเป็นเป้าหมายของ “ประชาสังคม” ในกลุ่ม
2. ทมะ ควบคุมตนเองไม่ให้ผิดสัจจะ
3. ขันติอดทนต่อความเห็นที่แตกต่างของสมาชิกอื่น กลุ่มอื่น
4. จาคะ การเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยไม่คำนึงถึงความต้องการเพื่อตนเองหรือกลุ่มตนอย่างเดียว

พระพุทธเจ้าทรงเป็น “โลกวิธผู้รู้แจ้งโลก” ศัพท์สมัยใหม่เรียกว่า “โลกทัศน์” บ้าง “วิสัยทัศน์” บ้าง เพราะทรงเป็น โลกวิธผู้รู้แจ้งโลก จึงทรงเข้าใจและรู้แจ้ง “วิชาการดำเนินชีวิต” ของผู้คนทุกวงการ “ทั้งที่เป็นโลกียะและโลกุตตระ” พระองค์ทรงประสบความสำเร็จในชีวิต ฆราวาสผู้ครองเรือนมาก่อนที่จะทรงผนวช เหตุนี้พระองค์จึงทรงแสดง “ฆราวาสธรรม” ธรรมะสำหรับผู้ครองเรือนเป็นเครื่องยืนยันว่า “ฆราวาสต้องมีธรรม” ชีวิตจึงจะสุข ฆราวาสธรรม 4 ประการ คือ 1) ชื่อสัตย์จริงใจ = สัจจะ 2) ไม่หวั่นไหวข่มจิต = ทมะ 3) คิดอดทนอดกลั้น = ขันติ และ 4) แบ่งปัน เสียสละ = จาคะ

พระมหาดวงจันทร์ คุตตสีโล (2558) กล่าวว่า ฆราวาสธรรมต้องมีความชื่อสัตย์จริงใจ ด้วยตั้งใจจะไม่ประพฤติดุจริตผิดศีลธรรม หากมีกิเลสคือ โสภ โภธ หลง มายั่วต้องข่มจิตใจอย่าหวั่นไหวไปตามแรงกิเลส ให้ทำมาหากินด้วยความสุจริต การทำมาหากิน เส้นทางดำเนินชีวิตต้องอดทนต่อแดดฝน ร้อน หนาว มันจึงจะมีทรัพย์เมื่อมีทรัพย์สิ้นเงินทองต้องหัดเสียสละ ช่วยเหลือคนที่ขาดแคลนอย่าเห็นแก่ตัว ฆราวาสธรรมย่อมนำพาชีวิตให้ประสบสุขทั้งชาตินี้ชาติหน้า

พระบรมราชาบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้พระราชทานแก่ประชาชนชาวไทยมีพระบรมราชาบาท 4 ประการ ที่พระราชทานนั้น ได้แก่ ประการแรก คือการรักษาความสัจ ความจริงใจต่อตนเอง ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่ในที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม ประการที่สอง คือรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจความดีนั้น ประการที่สามคือความอดทน อดกลั้น และอดออมที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัจสุจริตไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด ประการที่สี่ คือการรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง คือ การรักษาความสัจ ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่ในสิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม คือการรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติในความสัจความดีนั้น คือการอดทน อดกลั้น อดออมที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัตย์สุจริตไม่ว่าด้วยเหตุประการ

ใด คือการรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

กล่าวโดยสรุปว่า ความสำคัญหลักขราวาสธรรม มีความจำเป็นและมีความสำคัญสำหรับการดำรงชีวิตของขราวาสหรือผู้ครองเรือน เป็นหลักคำสอนที่สร้างความสัมพันธ์อันดีเป็นเครื่องมือกำกับชีวิตมนุษย์เสมือนเป็นเข็มทิศในการอยู่ร่วมกันของผู้คนในทุกระดับ ถึงแม้จะมีการตีความในส่วนเนื้อหาของ แต่เนื้อหาหลัก หรือสาระสำคัญแล้ว ขราวาสธรรม ยังมีความหมายว่า เป็นเครื่องมือหรือเป็นหลักธรรมกำกับพัฒนาชีวิต ซึ่งประกอบด้วยความประพฤติ 4 ประการ คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความจริงใจ การข่มใจ บังคับควบคุมจิตใจตนเอง ความอดทน มุ่งมั่นในการทำงาน และการเสียสละมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และการปฏิบัติตามขราวาสธรรม 4 ประการนี้จะเป็อนานิสงส์ให้เกิดความสุข ความเอื้ออาทร ความสมานฉันท์ของบุคคลในสังคมได้ในที่สุด

แนวคิดธรรมของผู้ครองเรือน 4 ประการ

พระเทพเวที (อัม ภทรธมโม ป.ธ.9) (2546) ได้กล่าวไว้ว่า หากสามีภรรยาทั้งคู่เป็นคนทุศีล มีความตระหนี่ ด่าพระสงฆ์องค์เจ้า ตีฆ่าสุราเมรัย มีธรรมที่เป็นลามก สามีภรรยาคู่นั้นเรียกว่า สามีภรรยาผีสามีเป็นคนทุศีล มีความตระหนี่ ด่าพระสงฆ์องค์เจ้า ตีฆ่าสุราเมรัยมีธรรมลามก ส่วนภรรยาเป็นคนมีศีล ใจบุญ ไม่ตระหนี่ ภรรยานั้นเป็นเทวดาอยู่ร่วมกับสามีผีสามีเป็นคนมีศีล ใจบุญ ไม่มีความตระหนี่ ส่วนภรรยาเป็นคนทุศีล ตระหนี่ ชอบด่าพระสงฆ์องค์เจ้า ตีฆ่าสุราเมรัย มีธรรมลามก ภรรยานั้นเป็นผีอยู่ร่วมกับสามีเป็นเทวดา สามีภรรยาทั้งคู่เป็นผู้มีศรัทธา รู้ความประสงค์ของผู้ขอ สรรวมในศีล เลี้ยงชีพโดยชอบสามีภรรยาคู่นั้นพูดจาอ่อนหวานต่อกัน ย่อมประสบความสำเร็จความเจริญรุ่งเรือง อยู่กันอย่างมีความสุข พวกศัตรูของสามีภรรยาที่มีความประพฤติที่สมกัน ย่อมไม่สามารถเบียดเบียนได้เขาทั้งสองเมื่อประพฤติดีประพฤติชอบในโลกนี้แล้ว เมื่อละจากโลกนี้ไปย่อมไปสู่สุคติในสรวงสวรรค์

การครองเรือน หรือ ชีวิตสมรส คือการที่ชายและหญิงมีความพอใจในรสสัมผัสซึ่งกันและกัน ตกลงใจที่จะใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน จะเผชิญกับปัญหาาร่วมกัน และมีความพยายามที่จะดำเนินชีวิตร่วมกันเพื่อความสุขในการครองเรือน การที่บุคคล 2 คน ซึ่งต่างก็มีพื้นฐานจากครอบครัวเดิมต่างกันมีความคิด ค่านิยม รสนิยม ต่างกัน มาอยู่ร่วมกัน ย่อมก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวจะมีสุขได้เพราะด้วยเหตุจากการประพฤติดนของสามีและภรรยา บุคคลทั้งสองนี้เป็นผู้ที่มีความสามารถลดบันดาลให้ครอบครัวนั้น ๆ เป็นสวรรค์ที่น่าอยู่หรือเป็นนรกก็ได้ ความรักจะมั่นคงได้ขึ้นอยู่กับคน 2 คน โดยต้องเป็นความรักแบบเมตตา คือ ความรักใคร่ปรารถนาให้คู่ครองเป็นสุข และกรุณาคือความสงสารและเห็นอกเห็นใจห่วงใยเมื่อคู่ครองของตนได้รับทุกข์ช่วยเหลือเกื้อกูลไม่ละทิ้งกันในยามยาก ยามเจ็บ ยามจน ให้ยืนยงเคียงคู่กันฝ่าฟันอุปสรรคไปได้ดังภาษิตจีนที่ว่า “มีสุขร่วมเสพ มีทุกข์ร่วมต้าน”

พระเมธีวราภรณ์ (สุทัศน์ ป.ธ.9) (2555) ได้กล่าวว่า การเลือกไครมาเป็นคู่ครองของตนนั้น พระพุทธเจ้าทรงแสดงสมชวีริกา คือเหตุที่ทำให้คู่สมรสครองเรือนได้ยืนยาว คุณธรรมประเภทนี้ เรียกว่า สมชวีริธรรม มี 4 ประการดังนี้

1. สมศรัทธา มีศรัทธาเสมอกันเคารพในลัทธิศาสนาเดียวกัน มีค่านิยมและรสนิยมทำนองเดียวกัน หรือพอปรับตัวเข้าหากันได้บางครั้งลัทธิศาสนาอาจไม่มีพรมแดนกันความรักของคนได้แต่ต้องรู้จักปรับตัวเข้าหากันมีการตกลงร่วมกันจึงจะไม่เกิดปัญหาผู้ที่เป็นชาวพุทธต้องมีความเชื่อกรรม ความเชื่อผลของกรรม เชื่อมั่นในคุณพระรัตนตรัย ให้เลือกบุคคลที่มีความเชื่อเลื่อมใสในศาสนาหรือสิ่งเคารพบูชาต่าง ๆ เหมือนกัน มีความคิดเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเหมือนกัน มีจุดมุ่งหมายในชีวิตเหมือนกัน ตลอดจนมีรสนิยมตรงกัน

2. สมศีลา มีศีลเสมอกันมีความประพฤติดีตั้งอยู่ในศีลธรรมเหมือนกัน มีกิริยามารยาทและพื้นฐานการอบรมนิสัยเหมือนกัน พอเหมาะสมสอดคล้องกัน ไปกันได้หรืออยู่ในระดับเดียวกัน จะได้ไม่เป็นเหตุให้เกิดความรังเกียจซึ่งกันและกัน

3. สมจาคา มีจาคะเสมอกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารีมีใจกว้าง มีความเสียสละ มีความพร้อมที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น บุคคลที่เสมอกันด้วยจาคะนี้ไม่อาร์ดเอาเปรียบคู่ของตนต่างฝ่ายต่างช่วยเหลือเกื้อกูลญาติมิตรคนข้างเคียงของแต่ละฝ่าย มีจิตใจ เป็นบุญกุศลทั้งคู่จะทำให้ครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข เพราะเมื่อคนเราอยู่ด้วยกันก็ต้องเสียสละทั้งทรัพย์สินเสียสละความสุขของตน เพื่อเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

4. สมปัญญา ให้เลือกบุคคลที่มีปัญญาเสมอกัน คือ รู้จักเหตุรู้จักผล รู้จักดีรู้จักชั่ว รู้จักสิ่งที่ เป็นประโยชน์สิ่งที่ไม่ใช่ประโยชน์มีการใช้ความคิดเพื่อแก้ปัญหา คำว่า “ปัญญา” ในที่นี้มีได้หมายถึง ไบปริญญา ไม่ใช่คนที่จบปริญญากับคนที่ไม่มีปริญญาจะอยู่ร่วมกันไม่ได้แต่พูดถึงพฤติกรรมที่ต้งามมี ปัญญารู้ดีรู้ชั่ว รู้กฎรู้ผิดมีแนวคิดที่ต้งามจนสามารถเข้ากันได้เข้าอกเข้าใจกัน เข้าลักษณะที่ว่า “เพื่อน คู่คิด มิตรคู่กาย” หากขัดแย้งทะเลาะวิวาทกันเพราะวิถยฐานะหรือวุฒิปัญญา ต่างคนต่างอวดรู้ไม่ ยอมกัน มีทิฐิมานะเข้าหากัน แม้จบปริญญาสาขาใดอะไรมาก็อยู่ร่วมกันไม่ได้

นอกจากนี้ พระเทพเวที (อัม ภทธรโม ป.ธ.9) (2546) ได้กล่าวว่า คฤหัสถ์ผู้ครองเรือนเมื่อปรารถนาที่จะมีความสุขแก่ตนเองและครอบครัวยังต้องปลูกฝัง คุณธรรม 8 ประการข้างต้นนี้อีกให้เกิดขึ้นอย่างมีความต่อเนื่อง คุณธรรมทั้ง 8 ประการนี้ คือ 1) อุฏฐานสัมปทา 2) อารักขสัมปทา 3) กัลยาณมิตตตา 4) สมชวีตา 5) สัทธา สัมปทา 6) สีสสัมปทา 7) จาคสัมปทา และ 8) ปัญญา สัมปทา

1. อุฏฐานสัมปทา บุคคลในโลกนี้เลี้ยงชีพชอบด้วยความขยัน หมั่นประกอบภาระงาน คือ กสิกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม รับราชการ ฝ่ายทหาร ตำรวจ ราชการฝ่ายพลเรือนหรือกิจการ

อย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการทำงาน ประกอบด้วยปัญญาเป็นเครื่องสอดส่องอันเป็นอูบายในการทำงาน

2. อารักขสัมปทา บุคคลในโลกนี้มีทรัพย์สินที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร สั่งสมมาด้วยกำลังแขนขาของตนเองด้วยแรงแห่งเหงื่อของตนโดยสุจริตชอบธรรม รักษาทรัพย์สินที่หามาได้ให้พร้อมกับความขยันหมั่นเพียรนั้นอย่างต่อเนื่อง

3. กัลยาณมิตรตา บุคคลในโลกนี้อยู่อาศัยในบ้านหรือนิคมใดเลือกคบหาคนดีมีศีลธรรมไว้เป็นเพื่อนช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ เป็นเหตุให้กิจการของตนเจริญรุ่งเรืองยิ่ง ๆ ขึ้นไป

4. สมชีวิตา บุคคลในโลกนี้รู้ทางในการเจริญหามาในทรัพย์สินอย่างสุจริต และรู้ทางเสื่อมแห่งทรัพย์สินเลี้ยวซีกอย่างเหมาะสมไม่ฟุ่มเฟือย ไม่ให้ผิดเคื่อง ด้วยคิดว่ารายได้ของเราต้องเหนือรายจ่าย และรายจ่ายของเราต้องเหนือรายได้เหมือนคนซึ่งตาซึ่งขึ้นแล้วย่อมรู้ว่าต้องลดออกเท่านี้หรือต้องเพิ่มขึ้นเท่านั้น

5. สัทธาสัมปทา มีศรัทธา คือ เชื่อในพระปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เชื่อกฎแห่งกรรม คือกฎแห่งการทำความดีและกฎแห่งการทำความชั่ว เชื่อผลว่าทำดีต้องได้ดีและทำชั่วต้องได้ชั่ว

6. สีสสัมปทา บุคคลในโลกนี้เป็นผู้ดเว้นจากปาณาติบาต อทินนาทาน กาเมสุมิฉฉาจาร และการดื่มน้ำเมา คือสุราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

7. จาคสัมปทา บุคคลในโลกนี้มีจิตที่ปราศจากมลทิน คือ ความตระหนี่ ยินดีในการแจกทานเป็นการแบ่งปันความสุขของตนแก่ผู้อื่น เป็นเหตุประสานสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

8. ปัญญาสัมปทา บุคคลในโลกนี้มีปัญญารู้จักหลีกเลี่ยงจากทางเสื่อมรู้จักเข้าใจถึงความเจริญคุณธรรมทั้งแปดประการนี้พระพุทธเจ้าตรัสว่าเป็นเหตุให้ใช้ชีวิต คุฤทิสต์ผู้ครองเรือนประสบความร่มเย็นเป็นสุข ปราศจากความอยู่ร้อนนอนทุกข์ได้อย่างแท้จริง

นอกเหนือจากการเลือกคู่โดยใช้หลักสมชีวิตา 4 หลักคุณธรรม 8 ประการของผู้ครองเรือนแล้วพระพุทธเจ้าทรงสอนให้เลือกคนที่มีลักษณะ 4 อย่าง ดังต่อไปนี้มาเป็นคู่ครองเพื่อประโยชน์สุขในปัจจุบันชาติ (ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์) 1) เลือกบุคคลที่มีความขยันในการประกอบอาชีพ 2) เลือกบุคคลที่เป็นคนประหยัด รู้จักออมทรัพย์ 3) เลือกบุคคลที่รู้จักคบคนดีเป็นเพื่อน และ 4) เลือกบุคคลที่มีการเลี้ยงชีวิตตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หามาได้ไม่ให้ผิดเคื่องนัก ไม่ให้ฟุ้งเฟือนักหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติต่อกันของสามี-ภรรยา เมื่อผ่านขั้นตอนการเลือกคู่แล้ว การอยู่ร่วมกันเป็นสามีภรรยา ทั้งคู่จะต้องมีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติต่อกัน

กล่าวโดยสรุปว่า แนวคิดธรรมของผู้ครองเรือน 4 ประการ คือ ต้องปฏิบัติธรรมอีกเพื่อส่งเสริมความสงบสุขเพราะธรรมดาผู้ที่มีศีลย่อมเป็นบ่อเกิดของคุณธรรมต่าง ๆ เราควรศึกษาธรรมของผู้ครองเรือนเพื่อเป็นแนวทางชีวิต การที่ดีถือเป็นมงคล เป็นเหตุแห่งความสุขความเจริญในทางตรงกันข้ามความล้มเหลวในการครองเรือนเป็นเหตุแห่งความทุกข์ทรมาน ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ทราวาสสา

ราทุกา” เรือนที่ครองไม่ดีนำทุกข์มาให้เข้าทำนองคำภีศไทยที่ว่า “แต่งงานผิดคิดจนตัวตายปลูกเรือนผิดคิดจนเรือนทลาย” หากบุคคลต้องการที่จะประสบความสำเร็จทั้งในชีวิต การงานตำแหน่งฐานะ และความรัก เขาผู้นั้นต้องสร้าง สัจจะ ทมะ ชันติและจาคะให้เกิดขึ้นกับตน ตามธรรมของผู้ครองเรือน 4 ประการ ยิ่ง ถ้าสร้างและพัฒนาตัวเองจนเป็นคุณสมบัติขั้นพื้นฐานประจำตนได้นั้น ก็จะทำให้สามารถสร้างเกียรติยศ สร้างปัญญา สร้างทรัพย์สมบัติและสร้างหมู่ญาติมิตรให้เกิดขึ้นได้สำเร็จด้วยกำลังความเพียรของตน

องค์ประกอบของธรรมของผู้ครองเรือน 4 ประการ

ขรवासธรรม 4 เป็นหลักธรรมคำสอนของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า คุณธรรม 4 ประการนี้ถ้าแต่ละคนพยายามปลูกฝัง และบำรุงให้เจริญงอกงาม จะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุขความร่มเย็น และมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไปได้ดังคุณธรรม 4 ดังกล่าว คือ ข้อปฏิบัติธรรมโดยตรงของคฤหัสถ์ทั้งหลาย ของผู้ครองเรือนทั้งหลายที่เรียกว่า ขรवासธรรม 4 ประการ (สุนัย เศรษฐบุญสร้าง, 2562) คือ

1. สัจจะ ความซื่อสัตย์จริงใจต่อกันเป็นหลักสำคัญที่จะให้เกิดความไว้วางใจและไม่ตรีจิตสนิทต่อกัน ขาดสัจจะเมื่อใดย่อมเป็นเหตุให้เกิดความหวาดระแวงแคลงใจกัน เป็นจุดเริ่มต้นแห่งความริ้าวาน ซึ่งยากนักที่จะประสานให้คืนดีได้ดังเดิม

2. ทมะ การรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ข่มใจระงับความรู้สึกต่อเหตุบกพร่องของกันและกัน รู้จักฝึกฝนปรับปรุงตน แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับนิสัยและอัธยาศัยให้กลมกลืนประสานเข้าหากันได้ไม่เป็นคนดื้อด้น เอาแต่ใจ และอารมณ์ของตน คนที่ขาดธรรมข้อนี้ย่อมปล่อยให้ข้อแตกต่างปลีกย่อยทางอุปนิสัยและการอบรมกลายเป็นเหตุแตกแยกสามัคคีใหญ่โต และถ้าไม่สามารถปรับตนเข้าหากันได้ก็เป็นอันต้องทำลายชีวิตคู่ครองแยกทางขาดจากกัน

3. ชันติ ความอดทนอดกลั้นต่อความหนักและความร้ายแรงทั้งหลายชีวิตของผู้อยู่ร่วมกัน นอกจากมีข้อแตกต่างขัดแย้งทางอุปนิสัย การอบรมและความต้องการบางอย่าง ซึ่งจะต้องหาทางปรับปรุงเข้าหากันแล้ว บางรายอาจจะมีเหตุล่วงเกินรุนแรง แสดงออกจกฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นถ้อยคำหรือกิริยาอาการ จะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม เมื่อเกิดเหตุเช่นนี้อีกฝ่ายหนึ่งจะต้องรู้จักอดกลั้น ระวังใจไม่ก่อเหตุให้เรื่องลุกลามกว้างขยายต่อไป ความร้ายจึงจะระงับลงไป นอกจากนี้ยังจะต้องมีความอดทนต่อความลำบากตรากตรำและเรื่องหนักใจต่างๆ ในการประกอบกิจการงานอาชีพเป็นต้น โดยเฉพาะเมื่อเกิดภัยพิบัติความตกต่ำคับขันไม่ตีโพยตีพายแต่มีสติอดกลั้นคิดอุบายใช้ปัญญาหาทางแก้ไขเหตุการณ์ให้ลุล่วงไปด้วยดีชีวิตของคู่ครองที่ขาดความอดทนย่อมไม่อาจประคับประคองพากันให้รอดพ้นเหตุร้ายต่างๆ อันเป็นประดุจมรสุมแห่งชีวิตไปได้

4. จาคะ ความเสียสละความเผื่อแผ่แบ่งปันตลอดถึงความมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อต่อกันชีวิตบุคคลที่จะมีความสุขจะต้องรู้จักความเป็นผู้ให้ด้วย มิใช่คอยจ้องแต่จะเป็นผู้รับเอาฝ่ายเดียว การให้ในที่นี้

มิใช่หมายแต่เพียงการเผื่อแผ่แบ่งปันสิ่งของ อันเป็นเรื่องที่มองเห็นและเข้าใจได้ง่ายๆ เท่านั้น แต่ยังหมายถึง การให้น้ำใจแก่กันการแสดงน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน ตลอดจนการเสียสละความพอใจและความสุขส่วนตนได้เช่นในคราวที่คู่ครองประสบความทุกข์ความเจ็บไข้หรือมีธุรกิจใหญ่ เป็นต้น ก็เสียสละความสุขความพอใจของตนชวนช่วยเหลือน้ำใจใส่ดูแลเป็นที่พึ่งอาศัยเป็นกำลังส่งเสริมหรือช่วยให้กำลังใจได้โดยประการใดประการหนึ่งตามความเหมาะสม รวมความว่าเป็นผู้มีจิตใจกว้างขวางเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละไม่คับแคบเห็นแก่ตัว ชีวิตครอบครัวที่ขาดจากะก็คล้ายการลงทุนที่ปราศจากผลกำไรมาเพิ่มเติมส่วนที่มีมาแต่เดิมก็คงที่หรือค่อยร่อยหรอพรงไปหรือเหมือนต้นไม้ที่มีได้รับการบำรุงก็มีแต่อับเฉาร่วงโรย ไม่มีความสดชื่นงอกงาม ธรรม 4 ประการ คือ สัจจะ ทมะ ขันติและจาคะ

การนำธรรมของผู้ครองเรือน 4 ประการ ไปใช้เมื่ออยู่ครองเรือนก็จะเป็นฆราวาส คฤหัสถ์ที่มีความสุขความสำเร็จในชีวิต หากเป็นนักบวชก็จะได้รับผลแห่งการปฏิบัติบำเพ็ญสมณธรรมด้วยสิ่งที่ตั้งใจปฏิบัติตามหลักฆราวาสธรรม ทั้ง 4 ประการนี้กล่าวไว้ว่า หลักฆราวาสธรรมนี้เป็นธรรมสำหรับคฤหัสถ์ผู้ครองเรือนใช้ปฏิบัติมี 4 ประการ หรือ บางทีอาจเรียกว่า คุณธรรม 4 ประการ (พระสมทบ ธิรปญโญ (รุ่งมิตร์จรัสแสง), 2554) มีองค์ประกอบดังนี้

1. สัจจะ คือ ความซื่อสัตย์ความซื่อตรง ความแท้และความจริง มี 5 ลักษณะ คือ

1) ความจริงต่อหน้าที่ คือ การปฏิบัติหน้าที่การงานที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติและหน้าที่ที่เกิดขึ้นโดยการมอบหมายด้วยความรับผิดชอบ ด้วยความซื่อสัตย์ไม่แสวงผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้องด้วยการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบหรือผิดจากทำนองคลองธรรม ความจริงใจเหล่านี้แสดงออกด้วยการตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สำเร็จลุล่วงและเกิดผลดี

2) ความจริงต่อการทำงาน คือ การซื่อสัตย์ต่อการทำงานของตนเอง มีศีลธรรมประจำใจ มีความละเอียดใจเกรงกลัวต่อการทำความชั่ว แต่มีความมุ่งมั่นที่จะประพฤติดนเป็นคนดีบุคคลใด ถ้าขาดสัจจะต่อตนเองหรือต่อการทำงานของตนเองแล้ว ย่อมจะโกหก คดโกง หรือ หลอกลวงผู้อื่นได้โดยง่าย

3) ความจริงต่อวาจา คือ การรักษาความพูด คำมั่นสัญญา เมื่อรับปากว่าจะทำอะไรแล้ว ก็จะต้องพยายามกระทำตามที่รับปากไว้ให้ได้ปากตรงกับใจ ไม่พูดปด หรือกล่าวให้ร้ายผู้อื่น

4) ความจริงต่อบุคคล คือ การมีความซื่อตรง จริงใจประพฤติดุปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาต่อบุคคลที่เราเกี่ยวข้องกับ เช่น บิดามารดา ผู้มีพระคุณ ครูอาจารย์มิตรสหายผู้ร่วมงานทั้งระดับสูงกว่าและต่ำกว่า ความจริงใจเหล่านี้แสดงออกด้วยการไม่ทรยศ ไม่คดโกง ไม่เบียดบังผลประโยชน์ให้แก่ตนเอง เป็นต้น

5) ความจริงต่อความดี คือ การตัดสินใจไปในทางที่ดีเสมอ ไม่หลบเลี่ยง ไม่เบี่ยงบ่าย บิดเบือนไปจากความดีมีความมั่นคงในความดีเช่น มีเคารพยึดมั่นในกฎระเบียบข้อบังคับของสังคม

และประเทศชาติมีความจงรักภักดีต่อสถาบันสำคัญ คอยป้องกันภัยที่จะมีต่อประเทศและไม่กระทำการใดๆ อันจะเป็นการบ่อนทำลายหรือทำให้ประเทศชาติต้องเสื่อมเสียชื่อเสียง เป็นต้น (พระครูพุทธศาสนโศภณ (แคล้ว สุสวุโต), 2530)

วิทย วิชาทเวทย์และเสถียรพงษ์ วรรณปก ได้แบ่งสังจะไว้ 5 ประการ คือ 1. ความจริงใจต่อตนเอง คือ การซื่อสัตย์ต่อตนเอง มีศีลธรรมประจำใจ มีความละเอียดใจ เกรงกลัวต่อการทำความชั่ว แต่มีความมุ่งมั่นที่จะประพฤติดนเป็นคนดีบุคคลใดถ้าขาดสังจะต่อตนเองแล้ว ย่อมจะโกหกคดโกง หรือหลอกลวงผู้อื่นได้โดยง่าย 2. ความจริงใจต่อคนอื่น คือ การมีความซื่อตรง จริงใจประพฤติดนปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาต่อบุคคลที่เราเกี่ยวข้องกับ เช่น บิดามารดา ผู้มีพระคุณ ครูอาจารย์มิตรสหาย ผู้ร่วมงานทั้งระดับสูงกว่าและต่ำกว่า ความจริงใจเหล่านี้แสดงออกด้วยการไม่ทรยศคดโกงเบียดบังผลประโยชน์ให้แก่ตนเอง คือ เมื่ออยู่ต่อหน้าพูดจาปราศรัยดีพอกลับหลังกลับนินทาให้ร้าย 3. ความจริงใจต่อหน้าที่คือ การปฏิบัติหน้าที่การทำงานด้วยความรับผิดชอบ ทำงานด้วยความซื่อสัตย์ไม่แสวงผลประโยชน์ให้แก่ตนเอง และพวกพ้อง ด้วยการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ หรือผิดจากทำนองคลองธรรม ความจริงใจเหล่านี้แสดงออกด้วย การตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สำเร็จลุล่วงและเกิดผลดี 4. การพูดความจริง รักษาคำพูด คำมั่นสัญญา เมื่อรับปากว่าจะทำอะไรแล้วก็ต้อง พยายามกระทำตามที่รับปากไว้ให้ได้ปากตรงกับใจ ไม่พูดปด หรือกล่าวให้ร้ายผู้อื่น 5. ความจริงใจต่อประเทศ คือ การเคารพยึดมั่นในกฎระเบียบข้อบังคับของชาติมีความจงรักภักดีต่อสถาบันสำคัญ คอยป้องกันภัยที่จะมีต่อประเทศ และไม่กระทำการใด ๆ อันจะเป็นการบ่อนทำลายหรือทำให้ประเทศชาติต้องเสื่อมเสียชื่อเสียง (วิทย วิชาทเวทย์ และเสถียรพงษ์ วรรณปก, 2542)

กล่าวโดยสรุป สังจะ คือ การรักษาความสัตย์ความสุจริตความซื่อตรง จริงใจต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งด้านการคิด การพูด และการทำตามที่พระพุทธรเจ้าตรัสสรุปสังจะไว้คือ “การไม่พูดคำที่ไม่จริง ไม่มีประโยชน์แม้คนอื่นจะชอบ ไม่พูดคำจริง มีประโยชน์แต่คนอื่นฟังแล้วไม่ชอบ ไม่พูดคำจริง ไม่มีประโยชน์คนอื่นฟังแล้วชอบ และต้องรู้จักเวลาในการพูดคำจริงที่มีประโยชน์คนฟังแล้วชอบ”

2. ทมะ คือ การบำเพ็ญสมาธิจิตอันเป็นหลักควบคุมใจนั่นเอง บุคคลใดฝึกฝนจิตใจให้หนักแน่น เยือกเย็น ระวังใจ ระวังอารมณ์ตามหลักทมะ ด้วยการฝึกสมาธิได้จะเป็นผู้สามารถควบคุมอารมณ์ควบคุมตัวเองได้ดีจะเป็นผู้ไม่เผลวาม ผลิผลลาม ไม่เอาแต่ใจตนเอง เอาแต่อารมณ์มีสติสัมปชัญญะอยู่เสมอ ดังพุทธพจน์ว่า บุคคลผู้ฝึกจิตดีแล้ว จัดว่าเป็นผู้ประเสริฐในหมู่มนุษย์ (สังคม)

ทมะ คือ การฝึก การข่มใจตนเอง เพื่อปรับปรุง พัฒนาตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฝึกตนเองด้านคุณธรรม เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) การฝึกฝนตนเอง คือ เป็นความมุ่งหมายเพื่ออดกลั้น ฝึกฝน อบรมจิตใจของตนให้มีสภาพจิตใจดีขึ้น ให้เข้มแข็งมากขึ้น ฝึกหัดความรู้สึกเพื่อให้พร้อมกับสถานการณ์ต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น

ต้องข่มใจไม่ให้เห็นอาการหวาดหวั่น เช่น ไม่พลั้งเพลอสติคำว่าออกมาโดยไม่มีสติยับยั้ง หรือข่มความประมาทเมื่อต้องพูดหรือแสดงออก

อีกนัยหนึ่ง ทมะ ในความหมายที่ลึกซึ้ง หมายถึง การรู้จักฝึกอินทรีย์ (กายและใจ) ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ด้วยอำนาจของคุณธรรม ไม่ให้เป็นไปตามกำลังของกิเลสหรือความชั่วการฝึกใจให้มีทมะ คือ การรู้จักใช้สติให้มาก เพื่อข่มความรู้สึกที่ไม่ดีไว้และหาทางพัฒนาใจตนเองให้มั่นคงขึ้น ด้วยวิธีการฝึกจิตใจ เช่น ฝึกสมาธิฝึกนั่งกรรมฐาน เป็นต้น

2) การข่มใจตนเอง คือ การยับยั้งจิตใจของตนไม่ให้หลงมัวเมาอยู่กับอบายมุขฟุ้งซ่านทะยานอยากกับสิ่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและศีลธรรม รวมทั้งรู้จักควบคุมอารมณ์ไม่ให้โกรธง่ายเกลียดง่าย เช่น ถ้าเพื่อนมาชักชวนให้ไปร่วมลักขโมยทรัพย์สินของคนอื่นโดยสัญญาว่า จะแบ่งรายได้ให้ครึ่งหนึ่ง ถ้าแม่เรามีความจำเป็นจะต้องใช้เงิน แต่เมื่อเห็นว่าการกระทำเช่นนี้ไม่ถูกต้อง ผิดทั้งทางโลกและทางธรรมก็ต้องปฏิเสธ เป็นต้น (ข.ธ. (ไทย) 25/122/322)

กล่าวโดยสรุป ทมะ คือ การฝึกฝนอบรมตนเอง และการข่มใจตนเองด้วยปัญญา ให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความดีความถูกต้องหรืออยู่ในระเบียบที่ดีตามที่ตนต้องการ

3. ขันติ คือ ความอดทน อดกลั้น ทนได้เมื่อถูกกระทบด้วยสิ่งอันไม่พึงปรารถนา (ไม่ถูกใจ) เป็นลักษณะของกายและใจ ที่พร้อมจะเผชิญกับเหตุการณ์ที่พึงทำหรือที่จะเกิดขึ้นในทุกรูปแบบ ไม่มีความย่อท้อ เมื่อประสบสิ่งที่ลำบากหรือที่ไม่ต้องการ ในเชิงปฏิบัติท่านแบ่งขันติออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

- 1) อดทนต่อความลำบากตรากตรำ ไม่แสดงอาการย่อท้อ เมื่อทำงานอันหนัก
- 2) อดทนต่อความทุกข์เวทนา คือ ในคราวเจ็บไข้ไม่แสดงอาการทรมนทรมายจนเกิดเหตุรู้จักระงับสติอารมณ์ไม่ทำใจอ่อนแอจนเกินไป ถ้าอดทนไม่ได้ไม่อาจต่อสู้กับโรคได้
- 3) อดทนต่อความเจ็บใจ คือ เมื่อถูกต่อว่ากระแทกแตกตื่นหรือเมื่อเขาแสดงกิริยาอาการดูถูกดูหมิ่น ก็อดกลั้น ทนเก็บไว้ในใจ ไม่แสดงออกทั้งทางกายและทางวาจา
- 4) อดทนต่ออำนาจกิเลส (เครื่องเศร้าหมอง) คือ เมื่อถูกกิเลสต่างๆ ยั่วยุ เช่น ถูกความอยากได้อยากได้อีกอยากมีอยากเป็น มาครอบงำ ก็อดทนต่อความอยาก คือระดับความอยากนั้นได้หรือเมื่อได้ลาภได้ยศก็อดทนอดกลั้นไม่แสดงอาการดีใจจนเกินไป เป็นต้น (อง.ทุก. (ไทย) 20/166/126)

สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (พิมพ์ ธรรมธโร) (2539) กล่าวว่า สามารถจำแนกขันติออกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่

1) ตีติกาขันติ (ขันติอด) หมายถึงความอดทน หักห้ามจิตใจไม่ให้ไหลไปตามกระแสแห่งอำนาจฝ่ายต่ำ ซึ่งมีความทะยานอยากเพราะอำนาจของความโลภ เป็นสิ่งชั่วร้ายล่อลวงจิตใจให้ตกลงไปสู่หลุมพรางแห่งความชั่ว อดทนต่อความโกรธในขณะที่เกิดอารมณ์ร้อนรุ่มและอดทนต่อความหลง

2) ธิติขันติหรือตปขันติ (ขันติทนหรือมั่นคง) หมายถึงความอดทนต่อความตรากตรำ ในการทำงานทั่วไปเช่น ทนต่อความหิวกระหาย เหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า ความหนาว ความร้อน อดทนต่อ

ความลำบากอันเกิดจากเวทนา คืออาการเจ็บป่วย ความไม่สบายกาย เมื่อประสบกับสถานการณ์ที่ไม่เอื้อประโยชน์แก่ความสุขเหล่านี้สามารถดำรงมั่นอยู่ในภาวะปกติได้เรียกว่าเป็นความอดทนมั่นคงดุจดั่งแผ่นดิน

3) อธิวาสณขันติ (ขันติยบยั้ง) หมายถึง รู้จักยับยั้งชั่งใจ ไม่ทอดลอย อดทนต่อ พฤติกรรมล่วงเกินถากถางหรือคำกล่าวดูหมิ่นของบุคคลหลายระดับ เช่น ผู้ที่กล่าวสบหูดูแคลน ผู้ที่เสมอทน โดยแสดงกริยาวิจาจาสบประมาทซึ่งใช้คำพูดให้เกิดความเสียหายและผู้น้อยซึ่งแสดงอาการเหยียดหยามก็สามารถอดทน โดยไม่มีการโต้ตอบบุคคลเหล่านั้นเพื่อรักษามิตรภาพอันดีเอาไว้

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ตีติกาขันติคือ ความอดทนด้วยอำนาจการอดกลั้นเอาไว้สามารถระงับใจไม่ให้ลุแก่อำนาจของความโลภ ความโกรธ ความหลง ปิดกั้นไม่ให้กิเลสชนิดหยาบปรากฏผลออกมาทางกายและทางใจ โดยข่มเอาไว้ได้อดกลั้นเอาไว้อย่างเต็มที่ด้วยอำนาจแห่งศีล ธิติขันติหรือตปันติคือ ความอดทนที่เป็นเดช เฝ้าผลาญกิเลสอย่างหยาบ ป้องปรามกิเลสระดับกลางด้วยอำนาจแห่งสมาธิซึ่งเกิดจากการเจริญสมถกรรมฐานตั้งแต่ต้น จนกระทั่งได้ฌาน และอธิวาสณขันติคือ ความอดทนจนข่มกิเลสและสามารถหยุดยั้งขบวนการเคลื่อนไหวของกิเลสให้ขาดลงและ สูญสลายไปด้วยอำนาจแห่งวิปัสสนาปัญญา คือ สามารถถอนอนุสัยกิเลสออกจากชั้นรันทนได้อนุสัย คือ อนุสัย 7 อย่าง (พระภิกษุภิกษุณี (เผด็จ ทตตชีโว) ม.ป.ป.) ได้แก่

1. กามราคานุสัย (สภาพที่นอนเนื่องในสันดานคือความกำหนัดในกาม)
2. ปฏิฆานุสัย (สภาพที่นอนเนื่องในสันดานคือความกระทบกระทั่งแห่งจิต)
3. ทิฏฐานุสัย (สภาพที่นอนเนื่องในสันดานคือความเห็น)
4. วิกิจจานุสัย (สภาพที่นอนเนื่องในสันดานคือความสงสัย)
5. มานานุสัย (สภาพที่นอนเนื่องในสันดานคือความถือตัว)
6. ภวราคานุสัย (สภาพที่นอนเนื่องในสันดานคือความกำหนัดในภพ)
7. อวิชชานุสัย (สภาพที่นอนเนื่องในสันดานคือความไม่รู้)

กล่าวโดยสรุป ขันติคือ การอดทนต่อความทุกข์ยากทางกาย อดกลั้นต่ออารมณ์ความรู้สึก นึกคิดและอดออมประคับประคองตนเองให้ดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม ไม่ลุแก่อำนาจความอยากความต้องการในทางที่ผิด

4. จาคะ คือ การเสียสละ ได้แก่การตัดใจ ตัดกรรมสิทธิ์ของตน ตัดความยึดถือของตน มี 2 ลักษณะ คือ

1) สละวัตถุคือ การแบ่งปัน เสียสละวัตถุสิ่งของที่ตนเองมีอยู่ให้แก่คนที่ไม่มีเพื่อสละความตระหนี่ออกจากตน

2) สละอารมณ์คือ รู้จักระงับจิตใจ ไม่ผูกโกรธถือโทษ ไม่พยาบาทมดร้ายคนอื่นโดยสรุป จาคะ คือ การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักเสียสละทั้งด้านวัตถุสิ่งของและด้านจิตใจ (ธ.ธรรมรักษ์, 2562)

กล่าวโดยสรุปว่า องค์ประกอบของฆราวาสธรรม 4 เป็นหลักธรรมคำสอนของพระบรมศาสดา สัมมาสัมพุทธเจ้า คุณธรรมสี่ประการนี้มี 4 อย่าง คือ 1) สัจจะ ความจริง เช่น ซื่อสัตย์ต่อกัน 2) ทมะ ความฝึกฝน ปรับปรุงตน เช่น รู้จักข่มใจ ควบคุมอารมณ์บังคับตนเอง ปรับตัวเข้ากับการงาน และสิ่งแวดล้อมให้ได้ 3) ขันติความอดทน 4) จาคะความเสียสละเพื่อแบ่งปันมีน้ำใจ หากบุคคลได้รับการอบรมและฝึกฝนและปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอแล้ว จะช่วยให้องค์กร ตลอดจนประเทศชาติบังเกิดความสุข ความร่มเย็น ท้ายสุด บุคคลผู้ปฏิบัติเกิดความสุขความร่มเย็นในอันที่จะดำรงชีวิตอยู่อย่างมั่นคงก้าวหน้าต่อไปได้

ประโยชน์ของฆราวาสธรรม

ธรรมของผู้ครองเรือน 4 ประการ นี้จะสอนให้คนเรารู้จักการดำเนินชีวิตทางโลกอย่างผู้ประสบความสำเร็จ และมาสำคัญต่อการสร้างตัวของฆราวาสมาก

1. สัจจะ ทำให้เป็นคนมีความรับผิดชอบ เป็นคนหนักแน่นมั่นคง ชีวิตและหน้าที่การงานมีความเจริญก้าวหน้า มีคนเคารพยกย่อง มีคนเชื่อถือและเกรงใจ มีคนรักใคร่นิยม พบเจอกับรักแท้มีเกียรติยศชื่อเสียง เป็นต้น

2. ทมะ ทำให้เป็นคนรักการฝึกฝนตนเอง มีความสามารถในการทำงาน ไม่มีศัตรูไม่มีความแค้นกับใคร สามารถยับยั้งตนเองไม่ให้หลงไปทำผิด หรือหลงไปในทางที่ผิดได้สามารถตั้งตัวได้มีสมองดีมีปัญญาเป็นเลิศ มีใจที่สงบสุขเพราะควบคุมอารมณ์ได้เป็นต้น

3. ขันติทำให้ออดทนต่ออุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ ได้ทำงานได้ดีเป็นที่พึงและหลักในครอบครัวได้เป็นที่พึ่งให้คนอื่นที่เดือดร้อนได้ทำให้ไม่มีเรื่องทะเลาะวิวาทกับคนอื่น ไม่หลงผิดไปทำ ความชั่ว และทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหวังได้เป็นต้น

4. จาคะ อานิสงส์ของการมีจาคะ ได้แก่ ทำให้มีอารมณ์ผ่องใสดีดีตัว มีนิสัยเสียสละแก่ผู้อื่น รักผู้อื่นเหมือนรักตนเอง ทำให้ตนเองปลอดภัย คนอื่นนับหน้าถือตา ครอบครัวและสังคมเป็นสุข มีเพื่อนดีๆ รอบตัว จิตใจมีความสุข ช่วยชำระล้างจิตใจที่สกปรกเห็นแก่ตัว ทำให้คนรักรักเรามากขึ้น เป็นต้น (ธ.ธรรมรักษ์, 2562)

กล่าวโดยสรุปแล้วว่า หลักการมีฆราวาสธรรม 4 จะทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิตและครอบครัว หลักคุณธรรมนี้จะเหนี่ยวนำให้มีคนรัก มีเมตตา ทำให้สมหวังในความรักและคู่ครองได้โดยรวมคือเมื่อมีสัจจะย่อมมีเกียรติยศชื่อเสียง มีผู้คนเชื่อมั่น เมื่อมีทมะย่อมได้รับปัญญา ควบคุมอารมณ์ได้เมื่อมีขันติย่อมเกิดทรัพย์และความสำเร็จที่ตั้งใจไว้และเมื่อมีจาคะย่อมเกิดมิตรที่ดีเกิดคนรักใคร่ ทำให้มีสมัคพรพรคพวกที่ดีในสังคม เป็นต้น ฆราวาสธรรมถือว่าเป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญต่อ

การดำเนินชีวิตในสังคม ต่อมนุษย์ทุกคน และหากบุคคลใดหรือสังคมใดนำหลักธรรมนี้ไปประยุกต์ใช้ จะทำให้บุคคลนั้นครอบครัวนั้น สภาพแวดล้อมและสังคมประสบความสำเร็จ สุข ความสงบ สันติและไม่มี เบียดเบียนกันและกัน และจักมีความเจริญยิ่งๆ ขึ้นหลักฆราวาสธรรมนี้เมื่อปฏิบัติตามแล้วย่อมส่งผล หรือประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติดังนี้

1. เมื่อปฏิบัติตามหลักสัจจะ จะทำให้ผู้อื่นเคารพเชื่อถือ เพราะเป็นผู้ที่มีความจริงใจรักษาคำพูด ยึดมั่นในสัจจะ เชื่อสัตย์ย่อมสามารถจะปฏิบัติหน้าที่อย่างได้ผลทันเวลา และประสบความสำเร็จทั้งชีวิตครอบครัว การดำรงชีวิต กระทั่งผลของการทำงานก็จะประสบความสำเร็จ

2. เมื่อปฏิบัติตามหลักทมะ จะทำให้คนเราอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ไม่ทะเลาะกัน เพราะรู้จักใช้สติข่มใจไม่หลงไปในทางเสื่อมเสียและทางที่ทำลายความเป็นปกติของเรา

3. เมื่อปฏิบัติตามหลักขันติจะทำให้หลีกเลี่ยงความเสี่ยงจากเหตุต่าง ๆ เพราะมีจิตใจเข้มแข็ง อดทน อดกลั้น ไม่มัวเมาไปกับสิ่งเย้ายวน เป็นหลักประกันในการสร้างฐานะและชีวิต

4. เมื่อปฏิบัติตามหลักจาคะ จะทำให้ปราศจากการเอารัดเอาเปรียบ มีความสามัคคีกัน แบ่งปัน ไม่ชิงดีชิงเด่นกัน เพราะทุกคนที่ปฏิบัติมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สมานฉันท์ทำให้สังคมมีความสุข

ฆราวาสธรรม 4 ได้แก่ 1) สัจจะ 2) ทมะ 3) ขันติ 4) จาคะ เป็นหลักธรรมที่ช่วยหล่อเลี้ยงความสัมพันธ์ระหว่างคู่รักให้ยั่งยืน ซึ่งสะท้อนอย่างชัดเจนในบทเพลง “เกี่ยวข้าวรอแฟน”, “ยังฮักคือเก่า” และ “คำว่าฮักกัน มันเหี้ยมโหด”

- สัจจะ ปรากฏในเนื้อเพลงที่พูดถึงความสัตย์ซื่อมั่นคงในรัก

- ทมะ สื่อถึงการฝึกตนไม่ให้หลงใหลในราคะหรือความโกรธ

- ขันติ คือความอดทนต่อระยะทาง ความห่างไกล ความเข้าใจผิด

- จาคะ คือการให้อภัยแม่ในยามถูกทำร้ายจิตใจ

บทเพลงจึงมิใช่เพียงการพร่ำเพ้อถึงความรัก หากแต่ชี้ให้เห็นถึง “คุณธรรมแห่งความรัก” ที่รักแท้ควรมีจริยธรรมควบคู่ไปด้วย

3.2.3 หลักพละ 5 กับการดำเนินชีวิตด้านกำลังใจ

ความหมายของพละ 5

ในคัมภีร์พระไตรปิฎก อธิบายว่า พละจัดอยู่ในมรรคภาวนา พละ หมายถึง กำลัง ธรรมอันเป็นกำลัง (ม.ม. (ไทย) 13/247/293) คือความไม่หวั่นไหว อันเป็นกำลังที่ผลักดันอกุศลธรรมให้พินาศไปและรู้แจ้งเห็นตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้นด้วยปัญญาที่เรียกว่าวิปัสสนาปัญญาหรือวิปัสสนาญาณ จิตย่อมหลุดพ้นจากอาสวะทั้งหลายจิตเข้าสู่กระแสธรรมะแห่งมรรค ผล นิพพาน ในที่สุด

ในคัมภีร์พระอภิธรรมปิฎก วิภังค์อธิบายว่า พละ แปลว่า ธรรมอันเป็นกำลัง หมายถึง คุณธรรมที่ทำให้จิตเข้มแข็งไม่หวั่นไหวในอกุศลธรรมต่าง ๆ (อภิ.วิ. (ไทย) 35/44/513)

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (2524) อธิบายว่า พละ คือ ธรรม เป็นกำลังมี 5 อย่าง คือ ศรัทธา (ความเชื่อ) วิริยะ (ความเพียร) สติ (ความระลึกได้) สมาธิ (ความตั้งมั่น) ปัญญา (ความรู้) เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อินทรีย์ เพราะเป็นใหญ่ในกิจการของตน

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2551) อธิบายว่า พละ คือ กำลัง หรือธรรมอันเป็น กำลัง ซึ่งทำให้เกิดความเข้มแข็งมั่นคงดำรงอยู่ได้ในสัมปยุตตธรรมทั้งหลายอย่างไม่หวั่นไหว อันธรรม ที่เป็นปฏิปักษ์จะเข้าครอบงำไม่ได้ เป็นเครื่องเกื้อหนุนแก่อริยมรรค จัดอยู่ในโพธิปักขิยธรรม มี 5 อย่าง ได้แก่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา

รัตนปญฺญกิกขุ (2556) กล่าวว่า พละ 5 แปลว่า ธรรมอันมีกำลัง คือความไม่หวั่นไหวอัน เป็นกำลังที่ผลักดันอกุศลธรรมให้พินาศไปและยังความตรัสรู้มรรค ผล นิพพานให้เกิดขึ้น

ปรีชา นันทาภวัฒน์ ร.น. (2544) อธิบายว่า พละ หมายถึง เป็นพลังทำให้เกิดความมั่นคง ซึ่งความไว้ศรัทธา เป็นต้น แต่ละอย่างจะเข้าครอบงำไม่ได้ พละจึงเป็นหลักปฏิบัติทางจิตใจให้ถึงความ หลุดพ้นโดยตรง

อนิวัชร เพชรนรรัตน์ (2549) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ในการ ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” พบว่า พละ 5 หมายถึงกำลังและผลที่ได้รับในเรื่องศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา หลังจากการฝึกปฏิบัติวิปัสสนา กัมมัฏฐาน

สรุปว่า พละ หมายถึง กำลัง หรือพลัง หรือธรรมอันเป็นกำลัง คือความไม่หวั่นไหวอันเป็น กำลังที่ผลักดันอกุศลธรรมให้พินาศไปและยังความตรัสรู้มรรค ผล นิพพาน เป็นความเข้มแข็งมั่นคง ดำรงอยู่ได้ในสัมปยุตตธรรมทั้งหลายอย่างไม่หวั่นไหว อันธรรมเป็นที่เป็นปฏิปักษ์จะเข้าครอบงำไม่ได้ เป็นเครื่องเกื้อหนุนแก่อริยมรรค

ความสำคัญของพละ 5

ในทางพระพุทธศาสนาพระผู้มีพระภาคทรงสอนให้พุทธศาสนิกชนพัฒนาตนเองด้วยการ พัฒนาจิตใจ โดยการยกจิตของตนขึ้นสู่ระดับสูงเหนืออำนาจของกิเลสทั้งปวง หรือเป็นการฝึกฝน ตนเอง การอบรมตนเอง การทำตนเองให้เจริญขึ้น ให้ประเสริฐขึ้นด้วยการเจริญกรรมฐานโดยอาศัย พละ 5 ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญ เพื่อนำไปสู่จุดหมายหมายชั้นต่างๆ ของชีวิต เพื่อพัฒนาให้เกิดมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความจริงของธรรมชาติเป็นพื้นฐาน เป็นไปเพื่อบรรลุประโยชน์และอำนวยการให้เกิด สภาพชีวิตและสังคมที่เกื้อกูลแก่การบรรลุจุดหมายเช่นนั้น (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2552)

พระพุทธศาสนาเน้นความสำคัญของการพัฒนาตนเองเป็นอย่างมากพระผู้มีพระภาคยก ย่องผู้ที่พัฒนาตนว่าเป็นบุคคลสูงสุด พระผู้มีพระภาคทรงสรรเสริญผู้ปฏิบัติว่าถึงแม้จะประสบทุกข์ จากการภวณา แต่ก็ประเสริฐกว่าบุคคลที่เสวยสุขจากเกียรติยศชื่อเสียงและเงินทอง (อง.สตตก. (ไทย) 23/72/158-165) และทรงเปรียบเทียบบุคคล 2 จำพวกที่มีกิเลสเบาบางเหมือนกันแต่ต่างกัน

คือบุคคลใดที่รู้ว่าตนเองมีกิเลสเบาบาง แต่พระองค์ทรงสรรเสริญว่าเป็นผู้ประเสริฐ ส่วนบุคคลใดที่ไม่รู้ แม้ว่าตนเองจะมีกิเลสเบาบางแล้วก็ตาม ทรงตำหนิว่าผู้ต่ำทรามที่ขาดความเพียรในการละกิเลส เป็นผู้ มีราคะ โทสะ โมหะ มีจิตเศร้าหมองในขณะที่ใกล้จะตาย โดยนัยนี้ผู้ที่ประเสริฐได้นั้นจะต้องผ่านการ ฝึกปฏิบัติแล้วเท่านั้น ดังพุทธพจน์ว่า “ผู้ฝึกตนดีแล้ว เป็นผู้ประเสริฐในหมู่มนุษย์” (ขุ.ธ. (ไทย) 25/321/133)

การปฏิบัติธรรมที่ถูกทางนั้นจะต้องนำเอาธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตให้เกิดประโยชน์แก่ ชีวิตจริง ถ้าไม่นำเอาธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตจริงก็อาจจะผิดพลาด หรืออาจจะไขว่เขวหลงไปใน ทิศทางที่ทำให้เกิดความเสื่อมและความพินาศได้

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสถึงทรัพย์ว่า “พระองค์ทรงมีทรัพย์เหล่านี้คือ ทรัพย์คือศรัทธาทรัพย์ คือศีล ทรัพย์คือหิริทรัพย์คือโอตตปปะ ทรัพย์คือสุตะ ทรัพย์คือจาคะ ทรัพย์คือปัญญา ทรัพย์คือ สติ ปัญญา ทรัพย์คือสัมมปปธาน ทรัพย์คืออิทธิบาท ทรัพย์คืออินทรีย์ทรัพย์คือพละ ทรัพย์คือโพชฌงค์ ทรัพย์คือมรรค ทรัพย์คือผล ทรัพย์คือนิพพาน พระผู้มีพระภาคทรงมั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีทรัพย์ด้วย ทรัพย์ที่เป็นรัตนะหลายอย่างเหล่านี้” (ขุ.จ. (ไทย) 30/59/230)

สรุปว่า พละ 5 เป็นกำลัง เป็นพลัง เป็นทรัพย์ที่สำคัญที่จะผลักดันให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้โดย เริ่มตั้งแต่ความศรัทธา ความเชื่อถือและความเลื่อมใสในพระรัตนตรัย มีความเพียร อดทนฟันฝ่า อุปสรรคต่อการปฏิบัติธรรมเพื่อให้เกิดจิตที่มุ่งมั่นและมั่นคงในพระพุทธศาสนา พละ 5 เป็นกำลังให้ การพัฒนา หรือยกจิตให้สูงขึ้นด้วยการปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระผู้มีพระภาคเพื่อเป็น กระแสนำไปสู่การบรรลุมรรค ผล และนิพพาน

พละ 5 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

พละ 5 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึง พลังหรือกำลัง 5 อย่าง ได้แก่ ศรัทธาพละ วิริยพละ สติพละ สมาธิพละ ปัญญาพละ เพื่อปราบปรามความไม่มีศรัทธา ความเกียจคร้าน ความ หลงลืม ความฟุ้งซ่าน ความหลง พละ 5 เป็นหลักธรรมจัดอยู่ในโพธิปักขิยธรรมอันเป็นหลักธรรมที่ เป็นไปเพื่อการตรัสรู้มี 7 หมวด 37 ประการ ได้แก่ สติปัญญา 4 สัมมปปธาน 4 อิทธิบาท 4 อินทรีย์ 5 พละ 5 โพชฌงค์ 7 มรรค 8 พละ 5 จึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นองค์ธรรมหนึ่งที่ช่วยเกื้อกูลให้ตรัสรู้ เป็นหนทางนำไปสู่ความดับทุกข์

สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สมศักดิ์ อุปสมมหาเถระ) (2554) นิพนธ์ว่า ในทุกขณะที่ผู้ปฏิบัติ ธรรมเจริญสติปัญญา 4 เท่ากับเจริญโพธิปักขิยธรรมไปพร้อมกัน กล่าวคือผู้ที่เจริญพละ 5 ย่อมถึง ความบริบูรณ์ด้วยภาวนา เพราะหลักธรรมที่ปรากฏในโพธิปักขิยธรรมก็ดำเนินไปสู่การตรัสรู้ใน ลักษณะอย่างเดียวกันด้วย โดยลักษณะนำหมู่สัตว์ออกจากสังสารวัฏ ธรรมนั้นย่อมถึงความบริบูรณ์ ด้วยภาวนาเพราะมีลักษณะเดียวกัน

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2551) กล่าวว่า พละ แปลว่า กำลัง พละ 5 คือ ธรรมอันเป็นกำลังซึ่งทำให้เกิดความเข้มแข็งมั่นคงดำรงอยู่ได้ในสัปปยัตตธรรมทั้งหลายอย่างไม่หวั่นไหว ธรรมที่เป็นปฏิปักษ์จะเข้าครอบงำไม่ได้ เป็นเครื่องเกื้อหนุนแก่อริยมรรคจัดอยู่ในโพธิปักขิยธรรม พละมี 5 ประการ คือ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา

พละ 5 ได้แก่ 1) ศรัทธา 2) วิริยะ 3) สติ 4) สมาธิ 5) ปัญญา ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญในการหล่อหลอมพลังใจให้เข้มแข็ง ในบทเพลงเช่น “กำลังใจสำคัญที่สุด”, “นักสู้ ม.3”, “ผ้าขาวบนบ่าซ้าย” และ “ยามท้อขอโทรหา” มีการถ่ายทอดเรื่องราวของความพยายาม การต่อสู้ชีวิต และไม่ยอมแพ้ต่อชะตากรรม

- ศรัทธา คือความเชื่อมั่นในคุณค่าของชีวิตและคนที่รัก
 - วิริยะ ปรากฏในบทเพลงที่พูดถึงการทำงานหนักและความพยายามต่อสู้เพื่อความฝัน
 - สติ คือการมีสำนึกและไม่หลงลืมตนแม้ในยามลำบาก
 - สมาธิ คือความแน่วแน่มิ่วอกแวกกับความสับสนวุ่นวาย
 - ปัญญา คือการเรียนรู้จากบทเรียนชีวิตเพื่อเติบโตเป็นคนที่ดีขึ้น
- บทเพลงจึงทำหน้าที่ไม่เพียงแต่สร้างความบันเทิง แต่ปลุกพลังใจให้ผู้ฟังเดินต่อไปในวิถีแห่ง

ความดี

3.3 สรุป

หลักพุทธปรัชญาเถรวาทคือระบบความคิดของมนุษย์ อันเป็นกิจกรรมของปัญญาที่วางไว้บนหลักการของเหตุผลเพื่อแสวงหาความรู้และความจริงเกี่ยวกับโลก ชีวิตและสรรพสิ่งซึ่งความหมายของปรัชญานี้มีการเปลี่ยนแปลงมาโดยลำดับจนถึงปัจจุบันที่มักจะออกมาในเชิงวิทยาศาสตร์ เมื่อพิจารณาจากความหมายข้างต้นก็จะเห็นว่าปรัชญาเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวมนุษย์ หรือเป็นเรื่องของชีวิตที่ไม่สามารถปฏิเสธได้การที่คนบางคนมองว่า ปรัชญาเป็นเรื่องไกลตัว ไม่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ หรือไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพได้นั้น จึงเป็นเรื่องของความเข้าใจผิด การเรียนรู้ปรัชญาจะทำให้มนุษย์มีระบบการคิดที่ดี หมายถึง การคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลที่เป็นจริง นอกจากนี้ ยังทำให้การดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นระบบ สามารถเลือกสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างสมเหตุสมผล และปฏิบัติต่อเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างสอดคล้องกับความเป็นจริง มี 3 สาขา คือ 1) อภิปรัชญา 2) ญาณวิทยา และ 3) คุณวิทยา

หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ตามกรอบ 3 หลักธรรม ได้แก่ 1. หลักสังคหวัตถุ 4 กับการดำเนินชีวิตด้านครอบครัว ได้แก่ 1) ทาน 2) ปิยวาจา 3)

อัตถจริยา 4) สมานัตตา เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมสัมพันธภาพอันดีระหว่างบุคคล โดยเฉพาะในบริบทของครอบครัว ซึ่งสะท้อนชัดในบทเพลงเช่น “ล้างจานในงานแต่ง” และ “ยาใจคนจน” ซึ่งเน้นความเสียสละ อดทน และการพูดจากันอย่างสุภาพอ่อนโยน เช่น ทาน ปรากฏในรูปของการเสียสละเพื่อคนที่รัก เช่น การอดทนทำงานหนักเพื่อครอบครัว ปิยวาจา ปรากฏในเนื้อเพลงที่ถ่ายทอดถ้อยคำให้กำลังใจและปลอบประโลมใจ อัตถจริยา คือการช่วยเหลือกิจการของกันและกันในบ้าน และ สมานัตตา สะท้อนในบทเพลงที่แสดงความเข้าอกเข้าใจระหว่างสามีภรรยา หรือพ่อแม่กับลูก 2. ธรรมของผู้ครองเรือน 4 ประการ กับการดำเนินชีวิตด้านความรัก ได้แก่ 1) สัจจะ 2) ทมะ 3) ขันติ 4) จาคะ เป็นหลักธรรมที่ช่วยหล่อเลี้ยงความสัมพันธ์ระหว่างคู่รักให้ยั่งยืน ซึ่งสะท้อนอย่างชัดเจนในบทเพลง “เกี่ยวข้าวรอแฟน”, “ยังฮักคือเก่า” และ “คำว่าฮักกัน มันเหยยถิ่มใส” สัจจะ ปรากฏในเนื้อเพลงที่พูดถึงความสัตย์ซื่อมั่นคงในรัก ทมะ สื่อถึงการฝึกตนไม่ให้หลงใหลในราคะหรือความโกรธ ขันติ คือความอดทนต่อระยะทาง ความห่างไกล ความเข้าใจผิด และจาคะ คือการให้อภัยแม้ในยามถูกทำร้ายจิตใจ บทเพลงจึงมิใช่เพียงการพร่ำเพ้อถึงความรัก หากแต่ชี้ให้เห็นถึง “คุณธรรมแห่งความรัก” ที่รักแท้ควรมีจริยธรรมควบคู่ไปด้วย และ 3. หลักพละ 5 กับการดำเนินชีวิตด้านกำลังใจ ได้แก่ 1) ศรัทธา 2) วิริยะ 3) สติ 4) สมาธิ 5) ปัญญา ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญในการหล่อหลอมพลังใจให้เข้มแข็ง ในบทเพลงเช่น “กำลังใจสำคัญที่สุด”, “นักสู้ ม.3”, “ฟ้าขาวบนบ่าซ้าย” และ “ยามท้อขอโทรหา” มีการถ่ายทอดเรื่องราวของความพยายาม การต่อสู้ชีวิต และไม่ยอมแพ้ต่อชะตากรรม คือ ศรัทธา คือความเชื่อมั่นในคุณค่าของชีวิตและคนที่รัก วิริยะ ปรากฏในบทเพลงที่พูดถึงการทำงานหนักและความพยายามต่อสู้เพื่อความฝัน สติ คือการมีสำนึกและไม่หลงลืมตนแม้ในยามลำบาก สมาธิ คือความแน่วแน่มิ่วอกแวกกับความสิ้นหวัง และปัญญา คือการเรียนรู้จากบทเรียนชีวิตเพื่อเติบโตเป็นคนที่ดีขึ้น บทเพลงจึงทำหน้าที่ไม่เพียงแต่สร้างความบันเทิง แต่ปลุกพลังใจให้ผู้ฟังเดินต่อไปในวิถีแห่งความดี

บทเพลงของ สลา คุณวุฒิ เป็นเสมือนตำราธรรมะที่ใช้ภาษาและทำนองของคนอีสานในการถ่ายทอดหลักพุทธปรัชญาเถรวาทอันลึกซึ้ง โดยเฉพาะการสะท้อนสัจธรรมของชีวิต ผู้สู้ชีวิต และความพลัดพรากจากหลักธรรม 4 ประการหลัก ดังตารางที่ 3.1 – 3.3

ตารางที่ 3.1 สังคหวัตถุ 4 (ทาน ปิยวาจา อตถจริยา, สมานัตตตา) ซึ่งสะท้อนด้านครอบครัว

ชื่อเพลง	ศิลปินขับร้อง	หลักธรรม (สังคหวัตถุ 4)	การวิเคราะห์เนื้อหาที่สะท้อน ธรรมในครอบครัว
ดอกหญ้าในป่าปูน	ต่าย อรทัย	ทาน (การให้) และ อตถจริยา (การทำ ประโยชน์)	สะท้อนความกตัญญูของลูก สาวที่จากบ้านมาทำงานหนัก ในเมืองหลวง เพื่อส่งเงิน กลับไปดูแลพ่อแม่ (ทาน) และ การเสียสละตนเองเพื่อความ เป็นอยู่ที่ดีของครอบครัว (อตถ จริยา)
ยาใจคนจน	ไมค์ ภิรมย์พร	ปิยวาจา (วาจา ไพเราะ) และ อตถ จริยา	กล่าวถึงคู่ชีวิตที่คอยเป็น กำลังใจให้กัน ในยาม ยากลำบาก ใช้คำพูดเติมพลัง ใจให้กัน (ยาใจ) และร่วมทุกข์ ร่วมสุขช่วยเหลือเกื้อกูลกันไม่ ทอดทิ้ง
เหนื่อยไหมคนดี	ไมค์ ภิรมย์พร	ปิยวาจา (วาจา ไพเราะ)	การใช้ คำพูดไถ่ถาม สารทุกข์สุกดิบด้วยความ ห่วงใย ("เหนื่อยไหม") แสดงถึง ความเข้าใจใส่ใจและการ พูดจาที่ทำให้คนในครอบครัว (คู่ชีวิต) รู้สึกผ่อนคลายและมี กำลังใจ
กินข้าวหรือยัง	ต่าย อรทัย	ปิยวาจา (วาจา ไพเราะ)	คำถามสั้นๆ ง่ายๆ ที่แสดงถึง ความเอาใจใส่ในความเป็นอยู่ ของคนรักหรือคนในครอบครัว สะท้อนการใช้วาจาที่เป็นมิตร และแสดงความรักความห่วงใย ในกิจวัตรประจำวัน

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ชื่อเพลง	ศิลปินขับร้อง	หลักธรรม (สังคหวัตถุ 4)	การวิเคราะห์เนื้อหาที่สะท้อน ธรรมในครอบครัว
นักร้อง ม.3	ไมค์ ภิรมย์พร	อัตถจริยา (การทำตน ให้เป็นประโยชน์)	เนื้อหาเกี่ยวกับลูกที่มุ่งมั่น ศึกษาเล่าเรียนและทำงานไป ด้วย แม้จะลำบากแต่ก็สู้เพื่อ อนาคตของตนเอง และ ครอบครัว เป็นการประพาดิตน ให้เป็นประโยชน์ต่อวงศ์ตระกูล
โทรหาแม่เต๋อ	ต่าย อรทัย	สมานัตตตา (การวาง ตนสม่ำเสมอ)	สะท้อนความผูกพันที่ต้องการ การติดต่อสื่อสารอย่าง สม่ำเสมอ ไม่ว่าจะห่างไกลกัน แค่ไหน การโทรหากันคือการ รักษาความสัมพันธ์ให้คงเส้นคง วา (แม้ตัวไกลแต่ใจยังเชื่อมถึง กัน)
ดอกแค แม่คอย	สลา คุณวุฒิ / ศิริพร อำไพพงษ์	ทาน (การเสียสละ/ อภัย) และ สมานัตต ตา	สะท้อนภาพแม่ที่ไฝารอลูกด้วย ความรักที่มั่นคงเสมอต้นเสมอ ปลาย (สมานัตตตา) และลูกที่ รำลึกถึงพระคุณแม่ เตรียม สิ่งของเงินทองไปตอบแทน (ทาน)
ยามท้อขอโทรหา	มนต์แคน แก่นคูณ	ปิยวาจา (วาจา ไพเราะ)	การหันหน้าเข้าหาครอบครัว หรือคนรักเมื่อเจออุปสรรค เพื่อขอกำลังใจผ่านคำพูด การ รับฟังและให้คำปรึกษาแก่กัน คือฐานที่มั่นทางใจของ ครอบครัว

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ชื่อเพลง	ศิลปินขับร้อง	หลักธรรม (สังคหวัตถุ 4)	การวิเคราะห์เนื้อหาที่สะท้อน ธรรมในครอบครัว
ด้วยแรงแห่งรัก	ไมค์ ภิรมย์พร	อิตถจริยา (การทำตน ให้เป็นประโยชน์)	พลังความรักในครอบครัวเป็น แรงขับเคลื่อนให้คนคนหนึ่งลุก ขึ้นมาต่อสู้ทำงานหนัก เพื่อ สร้างประโยชน์และความสุข ให้กับคนที่ตนรัก
เล่าสู่หลานฟัง	สลา คุณวุฒิ	อิตถจริยา (การทำตน ให้เป็นประโยชน์)	บทบาทของปู่ย่าตายายในการ ถ่ายทอดความรู้ ประวัติศาสตร์ และคุณงามความดี (เรื่องราว ของในหลวง ร.9) ให้ลูกหลาน ฟัง เพื่อปลูกฝังสิ่งดีงามให้สืบ ต่อในวงศ์ตระกูล



ตารางที่ 3.2 ฆราวาสธรรม 4 (สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ) ซึ่งสะท้อนด้านความรัก

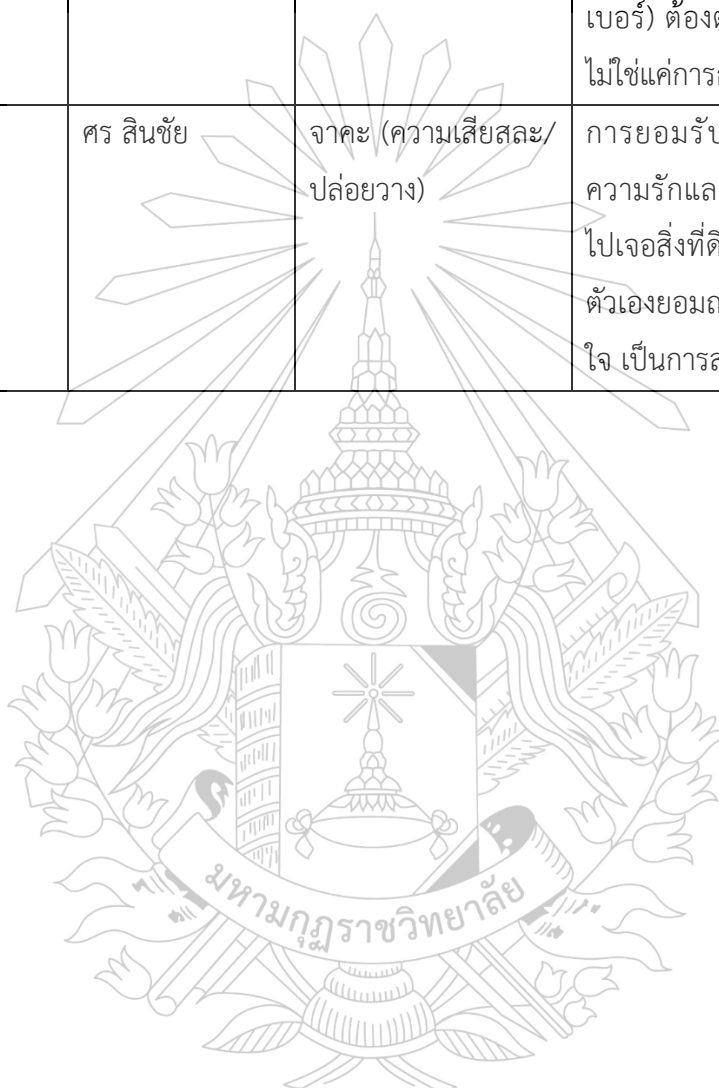
ชื่อเพลง	ศิลปินขับร้อง	หลักธรรม (สังคหวัตถุ 4)	การวิเคราะห์เนื้อหาที่สะท้อน ธรรมในครอบครัว
ยาใจคนจน	ไมค์ ภิรมย์พร	ขันติ (ความอดทน)	สะท้อนความรักที่ต้องอาศัย ความอดทนฝ่าฟันความลำบาก ไปด้วยกัน ฝ่ายชายยกย่องคน รักที่ยอมลำบากเคียงข้าง เป็น "ยาใจ" ที่ช่วยให้ทนต่อความ เหนื่อยยากได้
ไม่ใช่แฟนทำแทน ไม่ได้	ต๊ากแตน ชลดา	สัจจะ (ความจริง)	การรู้สถานะและความจริงของ ตนเอง (Sacca) รวมถึงการ เคารพขอบเขตของ ความสัมพันธ์ ไม่ก้าวล่วงหน้าที่ หากไม่ใช่คนรักตัวจริง แสดงถึง ความซื่อสัตย์ต่อความรู้สึกและ สถานะ
คำว่าฮักกัน มันเหี้ย ถ่มไธ	มนต์แคน แก่นคูณ	สัจจะ (ความจริง/ คำมั่นสัญญา)	เนื้อหาทวงถามถึง "สัจจะ" หรือ คำมั่นสัญญาที่เคยให้ไว้ต่อกัน เพลงสะท้อนความเจ็บปวดเมื่อ ฝ่ายหนึ่งละเลยความจริงที่เคย ให้ไว้
หนาวแสงนีออน	ต๊ากแตน ชลดา	ขันติ (ความอดทน) จาคะ (ความเสียสละ)	การอดทนทำงานหนักในเมือง หลวง (ขันติ) เพื่อส่งเงินกลับไป ดูแลครอบครัวและคนรัก ยอม เสียสละความสุขส่วนตัวและ ความอบอุ่น (จาคะ) เพื่อคนที่ รักข้างหลัง

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ชื่อเพลง	ศิลปินขับร้อง	หลักธรรม (สังคหวัตถุ 4)	การวิเคราะห์เนื้อหาที่สะท้อน ธรรมในครอบครัว
แค่แซ่กับเชิญ	ไมค์ ภิรมย์พร	จาคะ (ความเสียสละ)	ที่สุดแห่งการเสียสละทางใจ คือการยอมปล่อยคนรักไปมี ความสุข และลดสถานะตัวเอง เหลือเพียงแซ่กับเชิญ โดยไม่ สร้างความวุ่นวาย (สละกิเลส/ ความหวงแหน)
กรุณาฟังให้จบ	แซม แซ่มรัมย์	ทมะ (การข่มใจ/แก้ไข)	การขอให้อีกฝ่ายระงับอารมณ์ โกรธหรือความเข้าใจผิด (ทมะ) แล้วเปิดใจฟังเหตุผลก่อน ตัดสินใจ เป็นการใช้สติ ปรับปรุงความเข้าใจในความรัก
ดอกหญ้าในป่าปูน	ต่าย อรทัย	ขันติ (ความอดทน)	แม้จะเน้นเรื่องการสู้ชีวิต แต่ใน มุมความรักคือความอดทนรอ คอยและรักษาสัญญาใจ ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่ โหดร้าย เพื่อความสำเร็จในวัน ข้างหน้า
ตรงนั้นคือหน้าที่ ตรงนี้คือหัวใจ	มนต์แคน แก่นคูน	ทมะ (การรู้จัก ปรับตัว/ข่มใจ)	ความขัดแย้งระหว่างหน้าที่การ งานและความรัก ต้องใช้การ ข่มใจ (ทมะ) เพื่อ ประคับประคองทั้งสองอย่างให้ เดินหน้าไปได้โดยไม่ทิ้งสิ่งใดสิ่ง หนึ่ง

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ชื่อเพลง	ศิลปินขับร้อง	หลักธรรม (สังคหวัตถุ 4)	การวิเคราะห์เนื้อหาที่สะท้อน ธรรมในครอบครัว
โซว์เบอร์รี่ไม่โซว์ใจ	ดวงจันทร์ สุวรรณิ	สัจจะ (ความจริงใจ)	การเรียกร้องความจริงใจ (Sacca) ว่าการกระทำ (โซว์เบอร์รี่) ต้องตรงกับใจ (รักจริง) ไม่ใช่แค่การกระทำที่ฉาบฉวย
กระท่อมทำใจ	ศร สินชัย	จาคะ (ความเสียสละ/ ปล่อยวาง)	การยอมรับความพ่ายแพ้ในความรักและเสียสละให้คนรักไปเจอสิ่งที่ดีกว่า (เศรษฐี) โดยตัวเองยอมถอยออกมาเสียแผลใจ เป็นการสละความยึดติด



ตารางที่ 3.3 พละ 5 (ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา) ซึ่งสะท้อนด้านกำลังใจ

ชื่อเพลง	ศิลปินขับร้อง	หลักธรรม (สังคหวัตถุ 4)	การวิเคราะห์เนื้อหาที่สะท้อน ธรรมในครอบครัว
พลังงานจน	ลาบานูน feat. เปาวลี	ศรัทธา (ความเชื่อมั่น)	เชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง แม้จะยากจนแต่ "ใจไม่อับจน" มีศรัทธาว่าความดีนั้นจะพา ไปสู่ความสำเร็จได้หากไม่ย่อ ท้อ
ดอกหญ้าในป่าปูน	ต่าย อรทัย	วิริยะ (ความเพียร)	สะท้อนความเพียรพยายาม ของคนต่างจังหวัดที่เข้ามาสู่ใน เมืองหลวง เปรียบตัวเองเป็น ดอกหญ้าที่ต้องทนเหยียบย่ำ และเติบโตด้วยแรงฮึดสู้
ยาใจคนจน	ไมค์ ภิรมย์พร	วิริยะ (ความเพียร)	การมี "ยาใจ" หรือคู่วิถีที่ เข้าใจ เป็นเชื้อเพลิงให้เกิด ความเพียร (Viriya) ในการ ทำงานหนักและฝ่าฟันความ ลำบากในแต่ละวัน
สัญญาंनाตาแม่	มนต์แคน แก่นคูน	สติ (ความระลึกได้)	ใช้ "สติ" ระลึกถึงความ ผิดพลาดในอดีตผ่านน้ำตาของ แม่ เป็นเครื่องเตือนใจให้หยุด ทำชั่วและหันกลับมาตั้งใจทำ ความดี
ปัญญาใจ	ศิริพร อำไพพงษ์	ปัญญา (ความรู้ความ เข้าใจ)	เปรียบเทียบความรู้ทางโลก (ปัญญาบัตถ) กับความรู้ทาง ใจ การใช้ปัญญาจัดลำดับ ความสำคัญว่าความสำเร็จที่ แท้จริงต้องมีทั้งการทำงานและ ความรักควบคู่กัน

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

ชื่อเพลง	ศิลปินขับร้อง	หลักธรรม (สังคหวัตถุ 4)	การวิเคราะห์เนื้อหาที่สะท้อน ธรรมในครอบครัว
แรงใจรายวัน	ศิริพร อำไพพงษ์	สมาธิ (ความตั้งมั่น)	จิตใจที่จดจ่อแน่วแน่ (สมาธิ) อยู่กับคนรักเพื่อชอกำลังใจในทุกๆ วัน หากใจออกแวกหรือขาดแรงใจ ชีวิตก็ขาดความมั่นคงในการก้าวเดิน
เหนื่อยไหมคนดี	ไมค์ ภิรมย์พร	สติ (ความระลึกรู้)	การมีสติรับรู้ถึงความเหนื่อยยากของอีกฝ่าย ถามไถ่ด้วยความห่วงใย เป็นการตั้งสติให้ผู้ฟังกลับมารู้สึกตัวว่ายังมีคนเคียงข้างเสมอ
สร้างฝันด้วยกัน	มนต์แคน แก่นคูน	ศรัทธา (ความเชื่อมั่น)	การชวนให้เชื่อมั่น (Saddha) ในอนาคตร่วมกัน สร้างศรัทธาในความรักเพื่อเป็นฐานกำลังใจในการก่อร่างสร้างตัว
กำลังใจในแววตา	ไมค์ ภิรมย์พร	สมาธิ (ความจดจ่อ)	การเพ่งมองแววตาของคนที่เรารักเพื่อดึงพลังใจ เป็นการใช้จิตที่จดจ่อ (Focus) กับสิ่งดีๆ เพื่อลบความเหนื่อยล้าและเติมพลังให้ชีวิต
คนบ้านเดียวกัน	ไผ่ พงศธร	วิริยะ (ความเพียร)	การรวมพลังความเพียรของกลุ่มคนที่ มีพื้นเพเดียวกัน (Community Strength) ช่วยประคองใจกันและกันให้สู้ต่อ ไม่ยอมแพ้ต่อโชคชะตา

บทที่ 4

บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลง ของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล ของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี

ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 20 รูป/คน ซึ่งประกอบด้วยพระนักวิชาการ นักแต่งเพลง ศิลปินลูกทุ่ง และปราชญ์ชาวบ้าน สะท้อนมุมมองร่วมกันว่า “บทเพลงของสลา คุณวุฒิ” มิได้เป็นเพียงศิลปะแห่งถ้อยคำและทำนอง แต่ทำหน้าที่เสมือน “ธรรมเทศนาในรูปแบบศิลปะร่วมสมัย” ที่หลอมรวมความจริงทางสังคมเข้ากับความจริงทางธรรมอย่างกลมกลืน จนกลายเป็นพลังสร้างสรรค์ที่นำผู้ฟังไปสู่ความเข้าใจชีวิตและความสมดุลภายในตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท มีรายละเอียดของเนื้อหาแต่ละประเด็น ดังนี้

- 4.1 บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานีด้านครอบครัว (สังคหวัตถุ 4)
- 4.2 บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานีด้านความรัก (ฆราวาสธรรม 4)
- 4.3 บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานีด้านกำลังใจ (พละ 5)
- 4.4 สรุป

4.1 บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานีด้านครอบครัว (สังคหวัตถุ 4)

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นแก่นธรรมสำคัญที่สะท้อนผ่านวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ และมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตด้านครอบครัวของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานีอย่างชัดเจน ผู้เชี่ยวชาญที่ 1 และ 2 อธิบายว่าสังคหวัตถุ คือ “เรื่องแห่งการสงเคราะห์” หรือหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจมนุษย์ให้สัมพันธ์กันด้วยไมตรีจิต ประธานผู้คนดุจสลักที่ยึดตรึงให้แล่นไปโดยไม่แตกแยก ประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่ ทาน (การให้และแบ่งปัน) ปิยวาจา (การกล่าววาจาอันเป็นที่รัก) อตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) และ สมานัตตตา (การวางตนเสมอภาค)

ผู้เชี่ยวชาญที่ 10 และ 11 เห็นร่วมกันว่า สังคหวัตถุ 4 เป็น “เครื่องมือเชิงจริยธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ” สามารถประยุกต์ใช้ได้ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน ไปจนถึงสังคมระดับชาติ ช่วยคลี่คลายความขัดแย้ง และเป็นรากฐานของความผาสุกในบ้านเมือง ผู้เชี่ยวชาญที่ 3 และ 5 เน้นประเด็นที่ว่าหลักธรรมดังกล่าวทำหน้าที่ประสานน้ำใจคนให้เกิดการเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกันในชีวิตประจำวัน ทั้งการให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือ และการปฏิบัติต่อกันด้วยความเสมอภาค

ผู้เชี่ยวชาญที่ 12 และ 15 อธิบายเพิ่มเติมว่า สังคหวัตถุ 4 คือธรรมที่เป็น “ฐานแห่งความยึดเหนี่ยวจิตใจ” ภายในครอบครัวและชุมชน โดยชี้ให้เห็นความสำคัญของการให้ (ทาน) การพูดด้วยถ้อยคำอ่อนโยน (ปิยวาจา) การทำสิ่งที่ประนีประนอมต่อกัน (อัตถจริยา) และการวางตนอย่างสม่ำเสมอไม่ลำเอียง (สมานัตตตา) ขณะที่ผู้เชี่ยวชาญที่ 4, 6 และ 7 เห็นว่า สังคหวัตถุ 4 เป็น “วิธีผูกใจคน” ให้ความรักที่มีอยู่แล้วแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น และก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่มั่นคงในครอบครัว

การสะท้อนสังคหวัตถุ 4 ในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ

ผู้เชี่ยวชาญที่ 9, 13, 19 และ 20 เห็นตรงกันว่า วรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิสะท้อนสังคหวัตถุ 4 ได้ลึกซึ้ง โดยเฉพาะในมิติ “ครอบครัว” ซึ่งเป็นพื้นที่ต้นทางของการบ่มเพาะคุณธรรม ตัวอย่างที่เด่นชัดได้แก่เพลง สัญญาน้ำตาแม่ ซึ่งกล่าวถึงความรัก ความเจ็บปวด และความหวังของแม่ที่มีต่อลูก ผ่านภาพน้ำตาที่กลายเป็นแรงบันดาลใจให้ลูกหันกลับมาปรับปรุงตนเอง เพลงนี้สะท้อนการสำนึกในบุญคุณและการแปรความทุกข์เป็นพลังทางศีลธรรม

ผู้เชี่ยวชาญที่ 1, 6, 11 และ 16 วิเคราะห์ว่า เพลง สัญญาน้ำตาแม่ สามารถบูรณาการเข้ากับสังคหวัตถุ 4 ได้ดังนี้

1. ทาน – การให้ของแม่ที่ไม่สิ้นสุด ทั้งร่างกาย แรงใจ ความอดทน และการเสียสละเพื่ออนาคตของลูก ทำให้เกิดแบบอย่างแห่งการ “ให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน”
2. ปิยวาจา – น้ำเสียงและถ้อยคำของแม่ที่เปี่ยมด้วยความห่วงใยเป็นพลังเยียวยาจิตใจ สร้างสายสัมพันธ์ในครอบครัว ลดความขัดแย้ง และก่อให้เกิดความเข้าใจ
3. อัตถจริยา – แม่ทำหน้าที่เป็นประนีประนอมแก่ครอบครัวผ่านการทำงานหนักและการแก้ไขปัญหาร่วมกัน ทำให้ลูกเรียนรู้คุณค่าของความรับผิดชอบ
4. สมานัตตตา – แม่รักลูกอย่างเสมอภาค ดูแลไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ทำให้ครอบครัวเกิดบรรยากาศแห่งความเท่าเทียมและเป็นธรรม

ผลรวมของคุณธรรมเหล่านี้ก่อให้เกิด “สมดุลชีวิตครอบครัว” ที่อบอุ่นและมั่นคง

เพลง “เล่าสู่หลานฟัง”: สื่อสร้างสายใยระหว่างรุ่น

ผู้เชี่ยวชาญที่ 2, 7, 12 และ 17 ชี้ว่า เพลง เล่าสู่หลานฟัง ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมอดีตกับปัจจุบัน ถ่ายทอดประสบการณ์ชีวิตและคุณธรรมจากผู้ใหญ่สู่เด็ก หลักสังคหวัตถุ 4 ในเพลงนี้ปรากฏผ่าน ทาน – การให้คำสอน ประสบการณ์ และความรักทางใจ ปิยวาจา – การพรั่งพร้อมด้วยถ้อยคำอ่อนโยน อตถจริยา – การกระทำเพื่อครอบครัวและสังคม สมานัตตตา – การมองสมาชิกทุกวัยว่ามีคุณค่าเท่าเทียมกัน บทเพลงจึงเป็นทั้ง “ตำรา” และ “บทภาวนาในชีวิตประจำวัน”

เพลง “ยาใจคนจน”: การให้กำลังใจคือทานอันประณีต

ผู้เชี่ยวชาญที่ 5, 10, 15 และ 20 อธิบายว่า เพลง ยาใจคนจน แสดงภาพครอบครัวยากจนที่พึ่งพากันด้วยความรักและกำลังใจ แม้ไม่มีทรัพย์สิน แต่ก็เปี่ยมด้วยสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ การให้กำลังใจและความเข้าใจ (ทาน) การปลอบโยนด้วยถ้อยคำอ่อนหวาน (ปิยวาจา) การร่วมฝ่าฟันปัญหาชีวิต (อตถจริยา) การยืนเคียงข้างกันอย่างเท่าเทียม (สมานัตตตา) “ยาใจ” จึงไม่ได้หมายถึงทรัพย์สิน หากหมายถึงพลังทางจิตวิญญาณที่โอบกอดสมาชิกครอบครัว

สรุปมิติครอบครัว: ความอบอุ่นและความเกื้อกูลบนฐานสังคหวัตถุ 4

จากการวิเคราะห์เชิงลึกพบว่า เพลงของสลา คุณวุฒิทำหน้าที่คล้าย “ธรรมนูญในแบบฉบับศิลปะ” ปลุกเร้าความกตัญญู ความเอื้อเฟื้อ และความรับผิดชอบในครอบครัว นักวิชาการด้านพุทธจิตวิทยาชี้ว่า ครอบครัวที่ดำรงชีวิตบนฐาน ทาน-ปิยวาจา-อตถจริยา-สมานัตตตา ย่อมไม่แตกแยก และสามารถฟื้นคืนจากบาดแผลทางอารมณ์ได้อย่างงดงาม

กล่าวโดยสรุป วรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิได้ถ่ายทอดหลักสังคหวัตถุ 4 อย่างแนบคาย มิใช่ในเชิงทฤษฎีเท่านั้น แต่ในฐานะ “ประสบการณ์ชีวิตที่สัมผัสได้” จึงมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของครอบครัวในจังหวัดอุบลราชธานี ทั้งด้านอารมณ์ คุณธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวอย่างลึกซึ้งและยั่งยืน

4.2 บุรณการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานีด้านความรัก (ขรवासธรรม 4)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกของผู้เชี่ยวชาญและการศึกษาเชิงเอกสารพบว่า “ขรवासธรรม 4” เป็นหลักธรรมสำคัญสำหรับผู้ครองเรือน ซึ่งมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตด้านความรักและครอบครัว ผู้เชี่ยวชาญที่ 1, 10, 11 และ 20 อธิบายว่า คำว่า “ขรवासธรรม” ประกอบด้วย

ศัพท์ว่า “ขรวาส” หมายถึงผู้ดำเนินชีวิตในทางโลกหรือผู้ครองเรือน และ “ธรรม” หมายถึงความถูกต้อง ความดีงาม และข้อปฏิบัติทางจริยธรรม จึงรวมความหมายว่า หลักธรรมสำหรับการครองชีวิตทางโลก ให้ดำเนินไปอย่างถูกต้องและสงบสุข

ผู้เชี่ยวชาญที่ 2, 9, 12 และ 19 ขยายความว่า ขรวาสคือผู้ที่มีครอบครัวและต้องปฏิบัติหน้าที่ทางโลกอย่างเหมาะสม ทั้งต่อตนเองและสมาชิกในครอบครัว พร้อมทั้งพัฒนาจิตใจให้สูงขึ้นตามลำดับ ไม่เพียงแต่การหาเลี้ยงชีพ แต่หมายถึงการฝึกจิตให้อยู่ในกรอบคุณธรรมควบคู่ไปด้วย ขณะที่ผู้เชี่ยวชาญที่ 3, 8, 13 และ 18 ชี้ว่า ขรวาสธรรมคือ “หลักการครองเรือน” ที่ช่วยให้สามีภรรยาอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นแนวทางสร้างครอบครัวที่มั่นคงและสมดุ

เมื่อจำแนกองค์ประกอบของขรวาสธรรม 4 พบว่า ประกอบด้วย

1. สัจจะ ความจริงใจ ซื่อตรงต่อกัน
2. ทมะ การฝึกตน ควบคุมอารมณ์และความโกรธ
3. ขันติ ความอดทน อดกลั้นต่อปัญหาและความเจ็บปวด
4. จาคะ การเสียสละ แบ่งปัน และการยอมสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อผู้อื่น

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เห็นพ้องว่า หลักธรรมทั้ง 4 ประการนี้เป็นหัวใจของการดำเนินชีวิตด้านความรักในสังคมไทย โดยเฉพาะในบริบทของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งวรรณกรรมเพลงของ สลา คุณวุฒิ ได้สะท้อนหลักธรรมเหล่านี้ไว้อย่างเด่นชัด เพลง “อ้ายฮักเจ้าเด้อ”: ความรักบนฐานสัจจะและขันติ

ผู้เชี่ยวชาญที่ 13, 14, 15 และ 16 วิเคราะห์ว่า เพลง “อ้ายฮักเจ้าเด้อ” เป็นภาพแทนของความรักที่ตั้งอยู่บนความจริงใจ แม้ต้องเผชิญการพลัดพราก ชายในเพลงกล่าวคำรักโดยไม่ผูกมัด ไม่กีดกัน และยอมรับการตัดสินใจของคนรัก ซึ่งสะท้อน

- สัจจะ การยอมรับความจริง ไม่หลอกตัวเอง
- ทมะ การข่มใจ ไม่ครอบงำอีกฝ่าย
- ขันติ การอดทนต่อความเจ็บปวด
- จาคะ การเสียสละ ปล่อยให้คนรักไปสู่สิ่งที่ดีกว่า

จึงมิใช่ความรักแบบยึดครอง แต่เป็น “ความรักเชิงพุทธ” ที่ยอมรับความไม่เที่ยงและความเปลี่ยนแปลง

เพลง “อวยพรน้องเพ็ญ”: ความรักที่ยกระดับเป็นเมตตา

ผู้เชี่ยวชาญที่ 2, 7, 12 และ 17 วิเคราะห์ว่า เพลง “อวยพรน้องเพ็ญ” ถ่ายทอดหัวใจของชายที่ยอมสูญเสียความรัก แต่ยังอวยพรให้หญิงที่รักมีความสุขในชีวิตคู่กับผู้อื่น เนื้อเพลงสะท้อนการยกระดับความรักจากความครอบครองเป็นการปรารถนาดี

- สัจจะ การยอมรับสภาพความจริง
- ทมะ การข่มใจไม่รังρον
- ขันติ การทนทุกข์อย่างสงบ
- จาคะ การปล่อยวางและเสียสละ

บทเพลงจึงกลายเป็น “บทเรียนเรื่องการรักอย่างผู้ตื่นรู้” มิใช่การหนีทุกข์ แต่เป็นการมองทุกข์ด้วยสติ

เพลง “ไม่มีข้อแม้ตั้งแต่เริ่มต้น”: ความรักที่ปราศจากเงื่อนไข

ผู้เชี่ยวชาญที่ 4, 9, 14 และ 19 เห็นว่า เพลง “ไม่มีข้อแม้ตั้งแต่เริ่มต้น” เป็นภาพของความรักที่เต็มไปด้วยการยอมรับและไม่ตั้งเงื่อนไขต่อกัน เนื้อเพลงสะท้อนการให้เสรีภาพแก่คนรักอย่างแท้จริง

- สัจจะ เปิดเผย ซื่อตรง ไม่ปิดบัง
- ทมะ รู้จักควบคุมความอยากครอบครอง
- ขันติ ยินยัดแม้เผชิญความไม่แน่นอน
- จาคะ ให้รักโดยไม่เรียกร้องสิ่งตอบแทน

จึงเป็นรูปแบบของความรักที่ทำให้ชีวิตสมดุล ไม่ตึงเครียด ไม่ยึดมั่นถือมั่นในตัวตนเกินไป

สรุปมิติความรักตามธรรมของผู้ครองเรือน 4 ประการ

โดยสรุปจากการสังเคราะห์ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญทั้งหลาย เห็นตรงกันว่า วรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ทำหน้าที่เป็น “สื่อสอนธรรม” ในรูปแบบศิลปะ เพลงรักของเขาไม่เพียงปลุกอารมณ์ หากยังฝึกให้ผู้ฟัง

- รักด้วย สัจจะ
- ควบคุมตนด้วย ทมะ
- อดทนต่อความไม่สมบูรณ์ด้วย ขันติ
- ให้และให้อภัยด้วย จาคะ

ความรักจึงถูกเข้าใจไม่ใช่เพียงความหวานซึ้ง แต่เป็นเวทีของการพัฒนาจิตใจ การรู้เท่าทันความไม่เที่ยง และการเดินไปข้างหน้าด้วยหัวใจที่อ่อนโยนและมั่นคง

กล่าวได้ว่า การบูรณาการ ฆราวาสธรรม 4 ผ่านบทเพลงเหล่านี้ ส่งผลให้ประชาชนสามารถดำเนินชีวิตด้านความรักอย่าง สมดุล เป็นธรรม แล่งดงามทั้งเชิงโลกีย์และเชิงธรรม

4.3 บุรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานีด้านกำลังใจ (พละ 5)

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า ผู้เชี่ยวชาญที่ 5, 10, 15 และ 20 ได้กล่าวตรงกันว่า “พละ” หมายถึง ธรรมอันเป็นกำลังทางจิตใจ เป็นพลังที่ทำให้ไม่หวั่นไหวต่ออภิสลธรรม และเป็นแรงผลักดันให้บุคคลก้าวข้ามอุปสรรคทั้งหลาย จนบรรลุสภาวะแห่งมรรค ผล และนิพพาน พละจึงเป็นฐานสำคัญแห่งการปฏิบัติธรรม

ผู้เชี่ยวชาญที่ 1, 2, 3 และ 4 อธิบายว่า พละ 5 คือกำลังฝ่ายกุศลที่ทำให้จิตตั้งมั่นประกอบด้วย

1. ศรัทธาพละ ความเชื่อมั่นในคุณค่าและความดี
2. วิริยาพละ ความเพียรพยายามไม่ย่อท้อ
3. สติพละ ความระลึกได้ ไม่ประมาท
4. สมาธิพละ ความตั้งมั่นแน่วแน่ของจิต
5. ปัญญาพละ ความรอบรู้เข้าใจสภาวะธรรมตามความเป็นจริง

ผู้เชี่ยวชาญที่ 5, 6, 7 และ 8 เสริมว่า พละ 5 เป็นกำลังที่ทำให้จิตเข้มแข็ง ทนทานต่อวิกฤตชีวิต เป็นเครื่องเกื้อหนุนต่ออริยมรรค และเป็นองค์ธรรมในโพธิปักขิยธรรม ซึ่งนำไปสู่การตรัสรู้

ผู้เชี่ยวชาญที่ 9, 10, 11 และ 12 กล่าวเพิ่มเติมว่า พละ 5 ทำหน้าที่ปราบปรามความรู้ศรัทธา ความเกียจคร้าน ความฟุ้งซ่าน ความหลงลืม และความเขลา จึงเป็นธรรมที่มุ่งตรงต่อความพ้นทุกข์และการบรรลุธรรม

เพลง “นักสู้ ม.3” : ภาพสะท้อนศรัทธาและวิริยะ

ผู้เชี่ยวชาญที่ 1, 6, 11 และ 16 กล่าวว่า เพลง “นักสู้ ม.3” แสดงภาพชีวิตของผู้ที่มีการศึกษาเพียงระดับ ม.3 แต่ต้องออกทำงานเพื่อครอบครัวและอนาคต เพลงนี้เชื่อมโยงกับพละ 5 อย่างเด่นชัด คือ

- ศรัทธาพละ เชื่อมั่นในตนเองแม้ขาดโอกาส
- วิริยาพละ ความเพียรพยายามไม่ย่อท้อต่อโชคชะตา
- สติพละ รู้เท่าทันชีวิต ไม่ปล่อยใจให้ตกต่ำ
- สมาธิพละ ตั้งมั่นในเป้าหมายของตน
- ปัญญาพละ เรียนรู้จากประสบการณ์จริงแทนปริญญาระดาศ

เพลงนี้จึงเป็นสื่อที่สร้างแรงบันดาลใจและศักดิ์ศรีแก่ผู้ฟังจำนวนมาก

เพลง “ปริณญาใจ” : ปัญญาพลและคุณค่าภายใน

ผู้เชี่ยวชาญที่ 3, 8, 13 และ 18 ได้กล่าวว่า เพลง “ปริณญาใจ” ยกย่องผู้ที่ไม่ม่มีใบปริญญา แต่มี “ปริณญาแห่งชีวิต” ที่เกิดจากการต่อสู้และประสบการณ์จริง พลละ 5 ที่ปรากฏในเพลงนี้ ได้แก่ ความศรัทธาในคุณค่าของตน (ศรัทธาพล) ความเพียรไม่ยอมแพ้ต่อความยากจน (วิริยาพล) การรู้ประมาณและดำเนินชีวิตอย่างไม่ประมาท (สติพล) การตั้งมั่นในความดี (สมาธิพล) การเข้าใจว่าคุณค่าชีวิตมิได้จำกัดที่วุฒิการศึกษา (ปัญญาพล) เพลงนี้จึงทำให้ผู้ฟังเกิดความภาคภูมิใจในตัวเอง แม้ขาดโอกาสทางการศึกษา

เพลง “เสาหลักของบ้าน แรงงานของนาย” : สมาธิพลและสติพลในชีวิตแรงงาน

ผู้เชี่ยวชาญที่ 20, 19, 18 และ 17 ระบุว่า เพลง “เสาหลักของบ้าน แรงงานของนาย” ถ่ายทอดชีวิตแรงงานที่ยอมทนต่อคำตำหนิและความกดดัน เพื่อรักษาครอบครัวไว้ โดยสะท้อนพลละ 5 คือ

- ศรัทธาพล ศรัทธาในหน้าที่ของตน
- วิริยาพล เพียรทำงานหนักเพื่อตอบแทนครอบครัว
- สติพล ระวังคำพูดและการกระทำแม้ถูกกดดัน
- สมาธิพล ตั้งมั่นในความรับผิดชอบ
- ปัญญาพล ตระหนักว่ารอยยิ้มของครอบครัวคือคุณค่าที่สูงสุด

เพลงนี้จึงช่วยยกระดับศักดิ์ศรีแรงงานและสร้างกำลังใจให้ยืนหยัดในสังคม

สรุปมติดำลึงใจ : พลละ 5 เป็นฐานพลังแห่งชีวิต

ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 20 รูป/คน สรุปตรงกันว่า บทเพลงของสลา คุณวุฒิ มิใช่เพียงความบันเทิง หากเป็น เครื่องปลุกพลังศรัทธาและวิริยะ ในหัวใจผู้คน ทำให้เกิด ความเชื่อมั่นในตน (ศรัทธาพล) ความเพียรพยายาม (วิริยาพล) ความไม่ประมาท (สติพล) ความตั้งมั่น (สมาธิพล) ความเข้าใจความจริงของชีวิต (ปัญญาพล) จึงทำให้ประชาชนสามารถดำเนินชีวิตอย่าง สมดุล อดทน และไม่ยอมแพ้ต่อทุกข์

นักปราชญ์ในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลบางท่านกล่าวอย่างลึกซึ้งว่า “บทเพลงของสลาคือการภาวนา ด้วยทำนองมันทำให้ผู้ฟังไม่เพียงร้องเพลง แต่ลุกขึ้นสู้ด้วยหัวใจที่ตื่นรู้” ดังนั้น บทเพลงของสลา คุณวุฒิ จึงเป็น พุทธวรรณกรรมร่วมสมัย ที่ผสานเสียงดนตรีกับกำลังธรรม ช่วยชีวิตของประชาชน ก้าวเดินไปด้วยกำลังใจและปัญญาอย่างงดงาม

4.4 สรุป

บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาท คือ สังคหวัตถุ 4, ขรവാสธรรม 4 และพละ 5 ในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี อย่างสมดุลในด้านครอบครัว ด้านความรัก และด้านกำลังใจ ดังนี้

ตารางที่ 4.1 บูรณาการหลักพุทธปรัชญากับการดำเนินชีวิต

หลักธรรม	การปรากฏในเพลง	ผลต่อการดำเนินชีวิต
1. ด้านครอบครัว – สังคหวัตถุ 4		
ทาน (การให้)	เพลง สัญญาน้ำตาแม่, เล่าสู่หลานฟัง, ยาใจคนจน แสดงการให้ทั้งร่างกาย แรงใจ และความรัก	ครอบครัวเกิดความอบอุ่น มีการช่วยเหลือกัน และหล่อหลอมสายสัมพันธ์แน่นแฟ้น
ปิยวาจา (พูดจาไพเราะ)	เพลงเหล่านี้สื่อความห่วงใยด้วยถ้อยคำอ่อนโยน	การสื่อสารที่ดีช่วยลดความขัดแย้ง สร้างความเข้าใจ และเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว
อัตถจริยา (การทำประโยชน์)	เพลงสะท้อนการทำงานหนักเพื่อครอบครัว	สมาชิกครอบครัวเรียนรู้การร่วมมือ ช่วยกันทำประโยชน์ เกิดความมั่นคง
สมานัตตตา (เสมอภาค)	เพลงเน้นความรัก ความผูกพันอย่างเท่าเทียม	ครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างเป็นธรรมและสมดุล ไม่มีการแบ่งแยก
2. ด้านความรัก – ขรวาสธรรม 4		
สังกะ (ความจริงใจ)	เพลง ยาใจคนจน, อ้ายฮักเจ้าเด้อ, อวยพรน้องเพ็ญ, ไม่มีข้อแม้ตั้งแต่เริ่มต้น	ความรักมั่นคง มีความเชื่อใจระหว่างคู่รัก และลดความขัดแย้ง
ทมะ (ควบคุมตนเอง)	เพลงสะท้อนการยับยั้งใจ ไม่ให้อารมณ์ทำลายความสัมพันธ์	ความรักสงบ สมดุล และไม่กีดกัน

หลักธรรม	การปรากฏในเพลง	ผลต่อการดำเนินชีวิต
ขันติ (ความอดทน)	เพลงเน้นการรอคอยและอดทนต่ออุปสรรคของความรัก	ความรักยืนยาวและมั่นคง แม้เผชิญความยากลำบากหรือสูญเสีย
จาคะ (เสียสละ)	เพลงสื่อถึงการเสียสละเพื่อคนรัก เช่น การอวยพรให้คู่รักมีความสุข	ความรักงดงาม เต็มไปด้วยความเอื้อเฟื้อและความเมตตา
3. ด้านกำลังใจ – พละ 5		
ศรัทธา	เพลง <i>นักร้อง ม.3, ปริศนาใจ, เสือหลักของบ้านแรงงานของนาย</i>	สร้างความเชื่อมั่นในตนเอง ครอบครัว และคุณค่าของชีวิต
วิริยะ	เพลงเน้นความเพียรพยายามและทำงานหนัก	ทำให้ไม่ท้อถอย สามารถเผชิญอุปสรรคและพัฒนาตนเองได้
สติ	เพลงสะท้อนการรู้จักวางแผนและระมัดระวังชีวิต	ช่วยควบคุมอารมณ์ และตัดสินใจอย่างถูกต้อง
สมาธิ	เพลงเน้นความตั้งมั่นในเป้าหมายชีวิต	ทำให้ยืนหยัดในหน้าที่และเป้าหมายอย่างมั่นคง
ปัญญา	เพลงชี้ถึงการเรียนรู้ชีวิตและเห็นคุณค่าจริงของสิ่งที่ทำ	ทำให้มีกำลังใจที่ยั่งยืน มองชีวิตอย่างเป็นเหตุเป็นผล

สรุปการบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ชี้ให้เห็นว่า เพลงเหล่านี้ทำหน้าที่เหมือนสื่อธรรมะที่เข้าถึงใจคนทุกชนชั้น โดย

1. สังกวัตถุ 4 เสริมสร้างสายใยครอบครัวและสำนึกแห่งการให้
2. ขรวาธรรม 4 ยกย่องความรักให้เป็นพื้นที่ฝึกจิตและพัฒนาปัญญา
3. พละ 5 สร้างกำลังใจให้ผู้คนต่อสู้ชีวิตอย่างมีศรัทธาและปัญญา

ทั้งหมดนี้คือรากฐานของความสมดุลแห่งชีวิตตามแนวทางของพุทธปรัชญาเถรวาท ซึ่งได้กลายเป็นแรงบันดาลใจให้เกิด L.S.B. Model ในบทสรุปถัดไป — โมเดลแห่ง “Love, Support, and Balance” ที่ถักทอด้วยสายใยแห่งธรรมะจากบทเพลงของครูสลา คุณวุฒิ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล องค์ความรู้ และข้อเสนอแนะ

คุณูปนิพนธ์เรื่องบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวรรณกรรมและการดำเนินชีวิต 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ 3) เพื่อบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี และ 4) เพื่อเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวรรณกรรมและการดำเนินชีวิต

วรรณกรรมในฐานะภาพสะท้อนชีวิต เป็นภาพสะท้อนสังคมและชีวิตมนุษย์ ตามแนวคิดของ Ian Watt และนักทฤษฎีวรรณกรรมอื่น ๆ ที่เห็นว่า วรรณกรรมไม่เพียงแต่ถ่ายทอดจินตนาการ แต่ยังสะท้อนประสบการณ์ ความเชื่อ คุณค่า และวิถีชีวิตของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัย วรรณกรรมกับการเรียนรู้ทางสังคม ชี้ว่าวรรณกรรมเป็นสถาบันทางสังคมที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดบรรทัดฐาน ค่านิยม และคุณธรรม จึงมีบทบาทในการชี้นำให้มนุษย์เรียนรู้วิธีการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม วรรณกรรมกับจิตวิทยาชีวิต เป็นวรรณกรรมช่วยปลูกฝังความรู้สึก ความเข้าใจ และการตระหนักรู้ในตนเอง ทำให้ผู้เสพเกิดแรงบันดาลใจและมีกำลังใจในการใช้ชีวิต วรรณกรรมในฐานะเครื่องมือปลูกฝังคุณธรรม ในแง่พุทธปรัชญา วรรณกรรมโดยเฉพาะเพลง สามารถทำหน้าที่เป็น “ธรรมะบันเทิง” คือการนำความบันเทิงมาผสมผสานกับหลักธรรมทางศีลธรรมและปัญญา ช่วยให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านสามารถปรับใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิตจริง การดำเนินชีวิตอย่างสมดุลผ่านวรรณกรรมไม่ใช่เพียงศิลปะเพื่อความเพลิดเพลิน แต่เป็น เครื่องมือในการพัฒนาชีวิต ช่วยเสริมสร้าง ด้านครอบครัว ความรัก ความเข้าใจ การเสียสละ ด้านความรัก ความจริงใจ อดทน เสียสละ และด้านกำลังใจ ความศรัทธา เพียรพยายาม และการมีปัญญา

5.1.2 หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ

วรรณกรรมเพลงของครูสลา คุณวุฒิ ไม่เพียงเป็นงานศิลป์ทางดนตรี หากยังสะท้อน หลักพุทธปรัชญาเถรวาท ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตในหลายมิติ โดยปรากฏผ่าน สังคหวัตถุ 4, ขรวาสาธรรม 4 และพละ 5 อย่างชัดเจน ในด้านครอบครัว เพลงอย่าง สัญญาน้ำตาแม่ หรือ เล่าสู่หลานฟัง แสดงถึง สังคหวัตถุ 4 ที่เน้นการให้ (ทาน) คำพูดอ่อนโยน (ปิยวาจา) การทำประโยชน์ (อรรถจริยา) และความเสมอภาค (สมานัตตตา) ทำให้ครอบครัวอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจและความอบอุ่น ในด้านความรัก เพลงอย่าง ยาใจคนจน หรือ ไม่มีข้อแม้ตั้งแต่เริ่มต้น สะท้อน ขรวาสาธรรม 4 ได้แก่ ความจริงใจ (สัจจะ) การควบคุมตนเอง (ทมะ) ความอดทน (ขันติ) และการเสียสละ (จาคะ) ส่งเสริมให้ความรักตั้งอยู่บนฐานแห่งคุณธรรมและความมั่นคง ส่วนด้านกำลังใจ เพลงอย่าง นักสู้ ม.3 และ ปริญญาใจ แสดงให้เห็นถึง พละ 5 คือ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ที่เป็นพลังภายในช่วยให้ผู้คนยืนหยัด มุ่งมั่น และมองเห็นคุณค่าแท้จริงของชีวิต เพลงของสลา คุณวุฒิ เป็นวรรณกรรมที่หลอมรวม พุทธปรัชญาเถรวาท ไว้อย่างกลมกลืน ถ่ายทอดหลักธรรมผ่านถ้อยคำและทำนอง จนกลายเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้ฟังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อดำเนินชีวิตอย่างสมดุลทั้งในครอบครัว ความรัก และการสร้างกำลังใจ

5.1.3 บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี

1) ด้านครอบครัว เพลงของสลา เช่น สัญญาน้ำตาแม่, เล่าสู่หลานฟัง, และ ยาใจคนจน สะท้อนหลัก สังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน (การให้), ปิยวาจา (การพูดจาไพเราะ), อรรถจริยา (การทำประโยชน์), และสมานัตตตา (การวางตนเสมอภาค) การให้ในเพลงไม่ได้จำกัดเพียงทรัพย์สิน แต่รวมถึงความรัก ความอบอุ่น และการเสียสละเพื่อกัน การสื่อสารด้วยคำพูดที่อ่อนโยนช่วยลดความขัดแย้ง สร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่อบอุ่น การทำประโยชน์เพื่อครอบครัวและชุมชนทำให้สมาชิกในครอบครัวเรียนรู้ความรับผิดชอบและร่วมแรงร่วมใจ ส่วนหลักสมานัตตตาช่วยสร้างความเข้าใจและความเท่าเทียมกัน ทำให้ครอบครัวดำรงอยู่บนพื้นฐานของความสมดุลและความเป็นธรรม

2) ด้านความรัก เพลงหลายบท เช่น ยาใจคนจน, อ้ายฮักเจ้าเด้อ, อวยพรน้องเพ็ญ, และ ไม่มีข้อแม้ตั้งแต่เริ่มต้น แสดงให้เห็นความรักที่เชื่อมโยงกับ ขรวาสาธรรม 4 ได้แก่ สัจจะ (ความจริงใจ), ทมะ (การควบคุมตนเอง), ขันติ (ความอดทน), และจาคะ (การเสียสละ) เพลงเหล่านี้สื่อถึงความรักที่ตั้งอยู่บนความจริงใจและความซื่อสัตย์ การควบคุมอารมณ์ไม่ให้ความโกรธหรือความหึงหวงทำลายความสัมพันธ์ ความอดทนต่ออุปสรรคและการเสียสละเพื่อความสุขของอีกฝ่ายสะท้อนให้เห็นความรักที่มั่นคงและงดงาม แม้ต้องเผชิญความเจ็บปวดหรือความสูญเสีย

3) ด้านกำลังใจ เพลงอย่าง นักสู้ ม.3, ปริญญาใจ, เสาคหลักของบ้าน, และ แรงงานของนาย สะท้อนหลัก พละ 5 ได้แก่ ศรัทธา, วิริยะ, สติ, สมาธิ และปัญญา เพลงเหล่านี้ส่งเสริมให้ผู้ฟังเกิด

กำลังใจในการต่อสู้ชีวิต ไม่ว่าจะเผชิญความยากจน ความเหน็ดเหนื่อย หรืออุปสรรคในชีวิต การมีศรัทธาช่วยสร้างความมั่นใจและเชื่อมั่นในคุณค่าของตนเอง วิริยะทำให้ไม่ท้อถอยและทำงานหนักอย่างต่อเนื่อง สติช่วยให้มีความรอบคอบและควบคุมอารมณ์ สมาธิทำให้ตั้งมั่นในเป้าหมายชีวิตอย่างแน่วแน่ และปัญญาช่วยให้ตัดสินใจอย่างถูกต้อง มองเห็นคุณค่าแท้จริงของชีวิต

งานวิจัยนี้ยืนยันว่า วรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ เป็นเครื่องมือทางวัฒนธรรมที่สามารถบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทได้อย่างเป็นรูปธรรมในสามมิติของชีวิต คือ ครอบครัวยุติธรรม ความรัก และกำลังใจ ซึ่งร่วมกันหล่อหลอมเป็นวิถีชีวิตที่สมดุลตามแนวทางแห่งพุทธธรรม

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี มีข้อค้นพบที่ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่และมีคุณค่าทางวิชาการ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป จึงนำมาอภิปรายผลเพื่อให้อรรถาธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

5.2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวรรณกรรมและการดำเนินชีวิต

วรรณกรรมไม่เพียงแต่ถ่ายทอดจินตนาการ แต่ยังสะท้อนประสบการณ์ ความเชื่อ คุณค่า และวิถีชีวิตของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัย วรรณกรรมกับการเรียนรู้ทางสังคม ชีววรรณกรรมเป็นสถาบันทางสังคมที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดบรรทัดฐาน ค่านิยม และคุณธรรม จึงมีบทบาทในการชี้นำให้มนุษย์เรียนรู้วิธีการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม เป็นวรรณกรรมช่วยปลูกฝังความรู้สึก ความเข้าใจ และการตระหนักรู้ในตนเอง ทำให้ผู้เสพเกิดแรงบันดาลใจและมีกำลังใจในการใช้ชีวิต วรรณกรรมในฐานะเครื่องมือปลูกฝังคุณธรรม ในแง่พุทธปรัชญา สามารถทำหน้าที่เป็น คือการนำความบันเทิงมาผสมผสานกับหลักธรรมทางศีลธรรมและปัญญา ช่วยให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านสามารถปรับใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิตจริง การดำเนินชีวิตอย่างสมดุลผ่านวรรณกรรมไม่ใช่เพียงศิลปะเพื่อความเพลิดเพลิน แต่เป็น เครื่องมือในการพัฒนาชีวิต ซึ่งเป็นไปตามการวิจัยของลักขณา สุขสุวรรณ (2521) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง วรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง ผลการศึกษาพบว่า 1) เพลงไทยได้คลี่คลายออกเป็นเพลงประเภทต่าง ๆ ด้วยเหตุผลทางวัฒนธรรมซึ่งเพลงไทยแยกประเภทเป็น (1) เพลงพื้นเมือง เป็นเพลงที่ใช้ประกอบการละเล่นในเวลาทำงานอาชีพ หรือยามว่างของชาวไทยมาก่อน (2) เพลงไทยเดิมเป็นเพลงที่ยอมรับกันว่าไพเราะเต็มไปด้วยศิลปะในการบรรเลงและขับร้อง ซึ่งเนื้อร้องมักจะตัดตอนมาจากวรรณคดีและบทละครต่าง ๆ เป็นส่วนใหญ่ (3) เพลงไทยสากล เกิดขึ้นเพราะรับเอาเครื่องดนตรีสากลเข้ามาบรรเลง (4) เพลงไทยลูกทุ่ง เป็นเพลงที่แตกออกไปจากเพลงไทยสากลเรื่องลักษณะการร้องของนักร้องที่ผิดไปจากการร้องเพลงไทยสากล และ (5) เพลงเพื่อชีวิตเป็นเพลงที่พยายามจะ

นำเอาลักษณะความเป็นพื้นบ้านมาแสดงออกโดยใช้เนื้อร้องเพลงกล่าวถึงการต่อสู้และอุดมการณ์ทางการเมือง 2) เพลงลูกทุ่งมีกำเนิดขึ้นมา เพราะการแสวงหาความอบอุ่นใจของชาวชนบทที่เข้ามาประกอบอาชีพในเมืองหลวง เพื่อให้คลายความคิดถึงบ้าน จึงมีลักษณะต่าง ๆ ที่แสดงความเป็นชนบท เช่น การขับร้อง เนื้อร้อง มีเครื่องดนตรีน้อยชิ้นที่มาประกอบ แต่ยังมีได้แบ่งแยกเป็นกลุ่มของตน 3) เพลงลูกทุ่งเป็นเพลงที่มีลักษณะผสมผสานกันระหว่างเพลงไทยเดิม เพลงพื้นบ้าน และเพลงอื่น ๆ เช่น เพลงตะวันตก เพลงของประเทศเพื่อนบ้านบ้าง เห็นได้จากทำนอง เนื้อร้อง และลักษณะเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ แต่เพลงลูกทุ่งก็มีลักษณะเฉพาะตัวบางประการที่น่าสนใจ เช่น การสร้างเนื้อร้องในลักษณะที่ทำให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ขึ้น การแทรกบทเจรจาและเสียงหัวเราะ แต่งคำร้องที่มีเนื้อพันเหตุการณ์ เป็นต้น 4) สาระของเพลงลูกทุ่งมีครบทุกประเภท คือ กล่าวถึงความรักทั้งที่เป็นความรักส่วนรวม คือ ชาตินา ศาสนา พระมหากษัตริย์ และความรักส่วนตัว คือ ความรักระหว่างพ่อ แม่ ลูก ความรักระหว่างหนุ่มสาว ซึ่งก่อให้เกิดความสุขและความทุกข์ การสอนจริยธรรมอย่างน่าสนใจ การกล่าวถึงชีวิตชนบทในแง่มุมต่าง ๆ ปัญหาสังคม เช่น ปัญหาเกี่ยวกับอาชีพ เศรษฐกิจ การแบ่งชนชั้น เป็นต้น การบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งเหตุการณ์ปัจจุบันและเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์บางตอนตลอดจนอารมณ์ขัน ดังนั้น เพลงลูกทุ่งจึงนับว่าเป็นวรรณกรรมที่ทำหน้าที่บันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ดี 5) การใช้ภาษาในเพลงลูกทุ่งมีลักษณะต่าง ๆ กัน คือ การใช้คำ มีการใช้คำง่าย ๆ สะใจ เลียนเสียงธรรมชาติ และคำอุทาน การซ้ำคำ การเล่นคำ การใช้คำขยายแปลก ๆ การเลือกใช้คำที่ไพเราะ ทั้งที่ไพเราะด้วยฉันทลักษณ์ และการเลือกใช้ได้เหมาะสมกับอารมณ์เพลง การใช้คำที่มีนัยประวัติ ภาษากลิ่น ภาษาดังประเทศ เอกลักษณะบุคคล คำอธิษฐาน คำพังเพยและสุภาษิต คำแสลง ซึ่งการใช้ภาษาไทยเพลงลูกทุ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เพลงลูกทุ่งแพร่หลาย เพราะการใช้ภาษาที่มีทั้งตรงไปตรงมาและตีความ ส่วนมากก็ใช้ภาษาง่าย ๆ ทำให้ผู้ฟังเข้าใจตรงกับความหมายที่ผู้ประพันธ์ต้องการ 6) สังคมกับเพลงลูกทุ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น เพราะเพลงลูกทุ่งได้รับอิทธิพลจากสังคมในฐานะที่ผู้ประพันธ์เพลงเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม จึงต้องมีปฏิกริยาต่อสังคมกลุ่มนั้น ๆ และในขณะเดียวกัน เพลงลูกทุ่งก็ช่วยแพร่ค่านิยมต่าง ๆ ไปสู่คนในสังคมอย่างกว้างขวางรวดเร็ว และ 7) เพลงลูกทุ่ง ที่ถูกรสนิยมของผู้ฟัง คือ เพลงที่มีเนื้อร้องเกี่ยวกับความรักเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมและอารมณ์ขัน ส่วนทำนองต้องง่าย ๆ เหมาะแก่การจำไปขับร้องต่อ มักนิยมทำนองเพลงไทยเดิม เพลงพื้นบ้านมาดัดแปลง

5.2.2 หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ

หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่เกี่ยวพันกับการดำเนินชีวิต คือ สังคหัตถ์ 4, ขรवासธรรม 4 และพละ 5 อย่างชัดเจน ในด้านครอบครัว แสดงถึง สังคหัตถ์ 4 ที่เน้นการให้ (ทาน) คำพูดอ่อนโยน (ปิยวาจา) การทำประโยชน์ (อรรถจริยา) และความเสมอภาค (สมานัตตตา) ทำให้ครอบครัวอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจและความอบอุ่น ในด้านความรักสะท้อน ขรवासธรรม 4 ได้แก่ ความจริงใจ (สัจจะ)

การควบคุมตนเอง (ทมะ) ความอดทน (ขันติ) และการเสียสละ (จาคะ) ส่งเสริมให้ความรักตั้งอยู่บนฐานแห่งคุณธรรมและความมั่นคง ส่วนด้านกำลังใจ แสดงให้เห็นถึงพละ 5 คือ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ที่เป็นพลังภายในช่วยให้ผู้คนยืนหยัด มุ่งมั่น และมองเห็นคุณค่าแท้จริงของชีวิต เพลงของสลา คุณวุฒิ เป็นวรรณกรรมที่หลอมรวม พุทธปรัชญาเถรวาท ไว้อย่างกลมกลืน ถ่ายทอดหลักธรรมผ่านถ้อยคำและทำนอง จนกลายเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้ฟังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อดำเนินชีวิตอย่างสมดุลทั้งในครอบครัว ความรัก และการสร้างกำลังใจ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของบุปผา เมฆศรีทองคำ (2534) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาบทบาทของเพลงลูกทุ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิต : วิเคราะห์เนื้อหาของเพลงลูกทุ่งในช่วงปี พ.ศ.2532 – 2535” เพื่อศึกษาเนื้อหาเพลงลูกทุ่งที่สะท้อนถึงลักษณะสังคมชนบทไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี และค่านิยม ผลการศึกษา พบว่าเนื้อหาของเพลงลูกทุ่งสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของสังคมชนบทไทย และค่านิยมของคนไทยในสังคมชนบทได้หลายด้าน ส่วนในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวชนบทนั้นสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พอสมควร กอปรกับเด่นศิริ สีนสืบผล (2542) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สุนทรีเยทางภาษาไทยในวรรณกรรมเพลง สุนทราภรณ์ เพื่อศึกษาความงามและคุณค่าทางภาษา รวมทั้งรวบรวมสำนวนต่าง ๆ ที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลง สุนทราภรณ์ ที่แต่งระหว่างปี พ.ศ. 2482 – 2524 จำนวน 1,000 เพลง ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ในบท เพลงสุนทราภรณ์มีการใช้คำที่ก่อให้เกิดความงดงามทางภาษา และความหมายที่ลึกซึ้ง จากการเลือกใช้คำที่ก่อให้เกิดความงดงามทางภาษา และความหมายที่ลึกซึ้ง จากการใช้คำซ้ำและคำซ้อนเพื่อบรรยายความหมาย ใช้คำหลากหลายที่มีความเดียว เพื่อเลี่ยงการกล่าวคำซ้ำ นอกจากนี้ ยังมีการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายลึกซึ้งเป็นพิเศษ ส่วนการใช้โวหารในบทเพลงสุนทราภรณ์ ก็ยังพบว่ามีการใช้โวหารเป็นจำนวนมาก ได้แก่ อุปลักษณ์ ปฏิภาพะ อวตพากย์ อติพจน์ บุคลาธิษฐาน และปฏิพจน์ ในเรื่องการใช้สำนวนก็พบว่าทั้งสำนวนเดิม และสำนวนที่สร้างขึ้นใหม่อยู่เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีเดือนฉายผู้ชนะ ภูประเสริฐ (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ดุลยภาพของธรรมชาติและชีวิต” จากการศึกษาพบว่า ความเจริญของสังคมเมืองเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้แบบแผนการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไป ผู้คนหันมาให้ความสำคัญกับวัตถุมากกว่าคุณค่าทางด้านจิตใจ ผิดไปจากเดิมที่มนุษย์เคยมีความสัมพันธ์อยู่กับธรรมชาติ อยู่กันอย่างพึ่งพาอาศัย มีความเป็นอยู่ที่สงบสุข มีวิถีชีวิตที่อบอุ่นและมีความละมุนละไมทางด้านจิตใจ ปัจจุบันสิ่งเหล่านี้ดูเลือนลางจนแทบจะจางหาย การได้เฝ้ามอง ได้เห็น ได้สัมผัส ได้พินิจพิเคราะห์ ในสิ่ง เล็ก ๆ น้อย ๆ ในเรื่องราวที่เป็นสามัญที่เป็นธรรมดา ด้วยความเข้าใจเป็นการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างรากฐานที่ทำให้จิตใจเข้มแข็งและพร้อมที่จะก้าวเดินไปข้างหน้าอย่างมีสติ

5.2.3 บุรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี

ด้านครอบครัว เพลงของสลา เช่น สัญญาน้ำตาแม่, เล่าสู่หลานฟัง, และ ยาใจคนจน สะท้อนหลัก สังคหวัตถุ 4 ด้านความรัก เพลงหลายบท เช่น ยาใจคนจน, อ้ายฮักเจ้าเด้อ, อวยพรน้อง เพ็ญ, และ ไม่มีข้อแม้ตั้งแต่เริ่มต้น แสดงให้เห็นความรักที่เชื่อมโยงกับ ฆราวาสธรรม 4 และด้าน กำลังใจ เพลงอย่าง นักสู้ ม.3, ปริญญาใจ, เสพหลักของบ้านแรงงานของนาย สะท้อนหลัก พละ 5 ซึ่ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของเพิ่มพร ธนสีลังกูร (2544) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง วิเคราะห์วรรณกรรมเพลง ของ สลา คุณวุฒิ โดยศึกษาบทเพลงตั้งแต่ พ.ศ. 2527 ถึง เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2543 เป็นจำนวน 162 เพลง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติในด้านการดำเนินชีวิต ค่านิยม ศาสนา ความเชื่อและ ขนบประเพณีของผู้ประพันธ์ ที่สะท้อนจากวรรณกรรมเพลง รวมถึงรูปแบบและการใช้ภาษาในเพลง ซึ่งผลการศึกษาพบว่า สลา คุณวุฒิ แสดงทัศนคติเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตให้ชาวชนบทเห็นความสำคัญ และรักถิ่นกำเนิดของตน เพื่อกลับมาประกอบอาชีพเกษตรกรรม สร้างความอบอุ่นแก่ครอบครัว และ มีทัศนคติเกี่ยวกับค่านิยม การทำความดี ยึดหลักธรรม ประพฤติตนตามขนบประเพณีของสังคม ในด้าน รูปแบบของบทเพลง พบว่า บทเพลงของ สลา คุณวุฒิ นิยมรูปแบบทวิบทพิเศษด้วยจังหวะช้า และ สะเทือนอารมณ์มากที่สุด เพราะบทเพลงส่วนใหญ่เป็นเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความผิดหวังในความรัก ส่วนในด้านการใช้ภาษา นิยมใช้คำประพันธ์ประเภทกลอนตลาด ที่ไม่กำหนดจำนวนพยางค์ตาม ฉันทลักษณ์ ใช้ทั้งสัมผัสสระและสัมผัสอักษร และภาษาถิ่นอีสาน เนื่องจากผู้ประพันธ์เป็นชาวอีสาน โดยกำเนิด นอกจากนี้ยังมีเกศราพร พรหมนิมิตกุล (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความงามของภาษาใน เพลงลูกทุ่ง: กรณีศึกษาเพลงฮิตติดชาร์ตลูกทุ่งมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การใช้ภาษาในเพลงลูกทุ่งมี การใช้คำแบบเรียบง่าย โดยมีทั้งการใช้คำภาษาถิ่น การใช้คำบังสถานที่ การใช้คำให้เกิดอารมณ์ การใช้ คำสัมผัส การใช้คำซ้ำ การใช้คำซ้อน การใช้คำภาษาต่างประเทศ และการใช้คำตัด คำสแลง นอกจากนี้ ยังมีการใช้ภาพพจน์ที่ช่วยสร้างสุนทรีภาพความงามและจินตภาพให้แก่ผู้ฟัง โดยมีการใช้ ภาพพจน์ 7 ลักษณะ คือ อุปมา สัญลักษณ์ บุคคลวัต ปฏิทรรศน์ อติพจน์ สัทพจน์และปฏิบัติญา ใน ด้านการใช้สำนวนมี ทั้งสำนวนเก่าและมีสำนวนใหม่ ส่วนโวหารพบว่ามีใช้โวหาร 3 ลักษณะ คือ บรรยายโวหาร พรรณาโวหาร และอุปมาโวหาร กอรปด้วยเจตจิต คุชฤทธิ์ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความยากจนในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง: มุมมองและข้อสังเกตบางประการ ผลวิจัยพบว่า การเสนอ ภาพแทนที่เกี่ยวกับความยากจนในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งก็มีพลังสามารถเข้าถึงผู้ฟังได้อย่าง แพร่หลาย กระจายกว้าง ทั้งยังมีส่วนช่วยกระตุ้นอารมณ์และความรู้สึกของผู้ฟังให้ตระหนักถึงคุณค่า แห่งความเป็นมนุษย์ด้วยเนื้อหาของบทเพลงในแง่ “มนุษยธรรม” โดยผ่านการถ่ายทอดอย่างมี วรรณศิลป์จากสายตาของนักประพันธ์ที่เลือกสรรประเด็นอันที่มแทงใจมานำเสนอ ดังนั้นจึงอาจกล่าว ได้ว่าวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งมิใช่เป็นแต่เพียงตัวบททางวัฒนธรรมที่นำเสนอภาพแทนความจริง ซึ่งถูก

สร้างขึ้นโดยนักประพันธ์ที่อาศัยอยู่ในสังคมเท่านั้น หากแต่ยังมีบทบาทสะท้อนความจริงของชีวิต และส่องนำความคิดให้ผู้คนในสังคมหันมาตระหนักถึงปัญหาอันสืบเนื่องมาจากความยากจนได้เป็นอย่างดีด้วย และยังมีพรทิพย์ ฉายก็ และจันทนา แก้ววิเชียร (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง วิเคราะห์แนวคิดและศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งที่แต่งโดย สลา คุณวุฒิ พบว่า แนวคิดที่พบมากที่สุดคือแนวคิดเกี่ยวกับความรัก แนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติและแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อตามลำดับ ส่วนการวิเคราะห์ศิลปะการใช้ภาษา พบว่า มีการใช้ศิลปะแบบการเล่นคำในวรรณกรรมเพลงมากที่สุด รองลงมาคือการซ้ำความ การซ้ำคำ และการหลากคำตามลำดับ ส่วนศิลปะการใช้ภาพพจน์ พบว่ามีการใช้อุปมาอุปไมยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ นามนัย อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน ปฏิพจน์ และอติพจน์ตามลำดับ

สรุปการอภิปรายผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ที่ชื่อว่า “ดุสิตาภาพคือรากฐานของมนุษยชาติ” และขยายจากงานของเพิ่มพร ธนสีลังกูร (2544) ที่ศึกษาทัศนคติชีวิตในเพลงของสลา คุณวุฒิ โดยงานนี้ต่อยอดด้วยการสังเคราะห์เชิงพุทธปรัชญาอย่างเป็นระบบ เกิดเป็นแบบจำลอง L.S.B. Model ที่เชื่อมโยงศิลปะกับธรรมะได้อย่างกลมกลืน

5.3 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี ประกอบด้วยหลักธรรม คือ สังคหวัตถุ 4 ขรวาสาธรรม 4 และพละ 5 โดยมีบูรณาการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลในด้านครอบครัว ด้านความรัก และด้านกำลังใจ โดยสามารถสรุปเป็น “L.S.B MODEL” โดยมีที่มาดังนี้

L = Love with Virtue (ความรักที่ตั้งอยู่บนคุณธรรม)

บทเพลงของครูสลาหลายบท เช่น “ฝากคำขอโทษ” หรือ “เจ็บนี้จำจนตาย” ถ่ายทอดความรักที่ไม่ใช่เพียงอารมณ์ความรู้สึก แต่เป็นความรักที่ผูกพันกับ ขรวาสาธรรม 4 ได้แก่ สัจจะ ความจริงใจ, ทมะ การฝึกฝนตน, ขันติ ความอดทน และจาคะ การเสียสละ เพลงเหล่านี้มีบทบาทในการหล่อเลี้ยงความรักเชิงคุณธรรม ทำให้ประชาชนตระหนักว่าความรักที่แท้จริงต้องอาศัยความซื่อสัตย์ ความอดทน และการเสียสละเพื่อความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน

S = Supportive Family (การเกื้อกูลและผูกพันในครอบครัว)

บทเพลงของครูสลาหลายบท เช่น “ฮักกันบ่” หรือ “พ่อแม่” สะท้อนสายใยความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่ตั้งอยู่บน สังคหวัตถุ 4 ได้แก่ การให้ (ทาน), วาจาอันไพเราะ (ปิยวาจา), การทำประโยชน์ (อรรถจริยา), และการวางตนเสมอภาค (สมานัตตตา) เพลงเหล่านี้ทำหน้าที่เป็น “กระฉก

สะท้อนชีวิตครอบครัว” ซึ่งให้เห็นคุณค่าของการเกื้อกูล การพุดจาด้วยความเมตตา และการเสียสละ เพื่อสร้างสายสัมพันธ์ที่มั่นคงในครอบครัวและชุมชน

B = Balance through Inner Strength (สมดุลชีวิตด้วยพลังภายใน)

บทเพลงของครูสลาหลายบท เช่น “กำลังใจที่เธอไม่รู้” หรือ “หัวใจยังจริง” สะท้อนแนวคิด พละ 5 ได้แก่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ที่ช่วยหล่อหลอมจิตใจให้เข้มแข็ง เพลงเหล่านี้ทำให้ผู้ฟังตระหนักถึงความไม่เที่ยงของชีวิต (อนิจจัง) แต่สามารถสร้างสมดุลทางอารมณ์และพลังใจในการเผชิญปัญหา ทำให้ประชาชนมีความมั่นคงภายในและก้าวผ่านความทุกข์ด้วยปัญญา

องค์ความรู้ที่ได้รับ

L.S.B Model แสดงให้เห็นว่าบทเพลงของครูสลา คุณวุฒิ คือพื้นที่แห่งการบูรณาการ พุทธปรัชญาเถรวาท ใน 3 มิติสำคัญ คือ

- L (Love with Virtue) ความรักเชิงคุณธรรมที่ยึดธรรมของผู้ครองเรือน 4 ประการ
- S (Supportive Family) ความเกื้อกูลในครอบครัวที่ตั้งอยู่บนสังคหวัตถุ 4
- B (Balance through Inner Strength) การสร้างสมดุลชีวิตด้วยพละ 5

ด้วยเหตุนี้ บทเพลงจึงไม่เพียงเป็นสุนทรียศาสตร์เพื่อความบันเทิง แต่ยังเป็น พลังเชิงสัญลักษณ์ ที่ช่วยเสริมสร้างครอบครัว ความรัก และกำลังใจ นำพาสังคมสู่ ชีวิตที่สมดุลและมั่นคงทางคุณธรรม

แนวทางการนำ L.S.B Model ไปประยุกต์ใช้

1. ระดับครอบครัว (Family Level)

L = Love with Virtue

• ส่งเสริมให้คู่รักและครอบครัวใช้ บทเพลงเชิงคุณธรรม เป็นสื่อการเรียนรู้ เช่น การเปิดเพลงที่สอดแทรกธรรมของผู้ครองเรือน 4 ประการ ในกิจกรรมครอบครัว เพื่อปลูกฝังความจริงใจ ความอดทน และการเสียสละ

• จัด “วงสนทนาครอบครัว” โดยใช้เพลงของครูสลาเป็นกรณีศึกษา เพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองเรื่องความรักที่ตั้งอยู่บนคุณธรรม

S = Supportive Family

• ใช้เพลงที่สะท้อนความผูกพัน เช่น “พ่อแม่” เป็นสื่อปลูกฝังคุณค่าการกตัญญูและการเกื้อกูล

• จัดกิจกรรม “เล่าเพลง-เล่าชีวิต” ให้สมาชิกครอบครัวได้ตีความความหมายของเพลงร่วมกัน เพื่อเสริมสายสัมพันธ์และการสื่อสารในครอบครัว

B = Balance through Inner Strength

- ฝึกการใช้เพลงกำลังใจ (“กำลังใจที่เธอไม่รู้”) เป็นสื่อการเจริญสติและการภาวนา เช่น ให้ฟังเพลงแล้วสะท้อนใจตนเองกับหลักอนิจจัง-ทุกขัง-อนัตตา
- ส่งเสริมการใช้บทเพลงในช่วงเวลาว่างลำบากเพื่อสร้างพลังใจในการเผชิญปัญหาอย่างมีสมาธิและปัญญา

2. ระดับชุมชน (Community Level)

- จัด เวทีวัฒนธรรมเชิงพุทธ โดยนำบทเพลงของครูสกลมาเชื่อมโยงกับหลักธรรม เช่น เวที “เพลงกับสติ-ปัญญาชาวบ้าน” เพื่อเสริมความรู้คู่ความบันเทิง
- สร้าง ชมรมเพลงธรรมะร่วมสมัย ในชุมชน ใช้ L.S.B Model เป็นกรอบในการเลือกเพลงและจัดกิจกรรม เช่น ร้องเพลงประกอบการสนทนาธรรม
- ใช้เพลงเป็นสื่อรณรงค์ชุมชน เช่น รณรงค์การไม่ทอดทิ้งผู้สูงอายุด้วยเพลงที่สื่อถึงคุณค่าครอบครัว

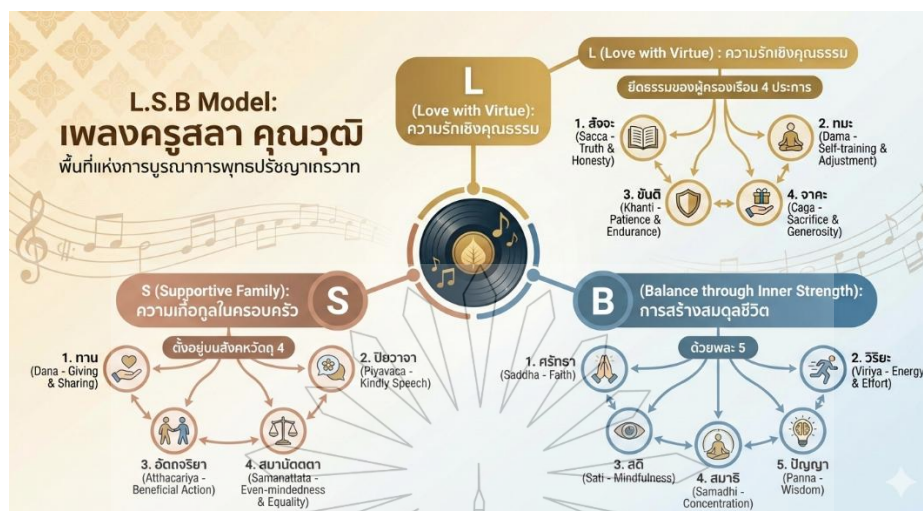
3. ระดับสังคมและเชิงนโยบาย (Society & Policy Level)

- การศึกษา: บูรณาการ L.S.B Model ในหลักสูตรท้องถิ่น โดยนำเพลงมาใช้เป็นสื่อการเรียนรู้เรื่องพุทธจริยธรรม ความรัก ครอบครัว และกำลังใจ
- สื่อมวลชน: ผลักดันให้สถานีวิทยุท้องถิ่นหรือออนไลน์จัดช่วง “เพลงกับคุณธรรม” โดยใช้เพลงและหลักธรรมเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน
- เชิงนโยบายวัฒนธรรม: หน่วยงานวัฒนธรรมสามารถใช้โมเดลนี้เป็นแนวทางในการออกแบบโครงการ “บทเพลงกับวิถีสมดุล” เพื่อส่งเสริมทั้งมรดกวัฒนธรรมและพุทธคุณค่าที่สอดแทรกในเพลง

4. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- ครอบครัว มีความรักความเข้าใจที่ตั้งอยู่บนคุณธรรม
- ชุมชน มีสายสัมพันธ์เกื้อกูลและวัฒนธรรมร่วมที่มั่นคง
- สังคม มีความสมดุลภายในและพลังใจในการเผชิญวิกฤติ โดยมีบทเพลงเป็นเครื่องมือบูรณาการพุทธธรรมกับวิถีชีวิต

ผังแผนภูมิภาพข้างล่างนี้



ภาพที่ 5.1 โมเดล “L.S.B MODEL”

5.4 ข้อเสนอแนะ

5.4.1 ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลวิจัยไปใช้

1) ด้านครอบครัว

หน่วยงานด้านวัฒนธรรมและการศึกษา ควรจัดกิจกรรมเผยแพร่เพลงที่สะท้อนหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริมความรัก ความเข้าใจ และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในครอบครัว

โรงเรียนและสถาบันการศึกษาในพื้นที่สามารถบูรณาการเพลงที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับหลักธรรม ลงในการเรียนการสอนวิชาศาสนา ดนตรี หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อปลูกฝังคุณธรรมตั้งแต่วัยเยาว์

2) ด้านความรัก

ชุมชนและองค์กรเยาวชนควรใช้เพลงที่สะท้อน ฆราวาสธรรม 4 เป็นสื่อรณรงค์สร้างค่านิยมความรักที่ตั้งอยู่บนความจริงใจ ความอดทน และการเสียสละ เพื่อลดปัญหาความรุนแรงและความขัดแย้งในความสัมพันธ์

สื่อมวลชนท้องถิ่นสามารถเผยแพร่เพลงเหล่านี้ผ่านวิทยุชุมชนหรือสื่อออนไลน์ เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งความรักที่มีคุณธรรมในสังคม

3) ด้านกำลังใจ

หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรนำเพลงที่สะท้อน พละ 5 ไปใช้ในโครงการเสริมสร้างกำลังใจแก่แรงงาน เกษตรกร หรือนักเรียน เช่น ในกิจกรรมอบรม การประชุม หรือการสร้างแรงบันดาลใจ

ผู้นำชุมชนสามารถใช้บทเพลงเป็นเครื่องมือในการปลูกฝังศรัทธา ความเพียร และความมุ่งมั่นในการดำรงชีวิตให้แก่ประชาชน

5.4.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) การขยายกรอบพื้นที่ศึกษา ควรศึกษาในพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ หรือตามภูมิภาค เพื่อเปรียบเทียบว่าการบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทผ่านวรรณกรรมเพลงมีผลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนแตกต่างกันหรือไม่

2) การเปรียบเทียบผลงานศิลปิน ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบเพลงของครูสลา คุณวุฒิ กับศิลปินนักแต่งเพลงหรือนักร้องลูกทุ่งคนอื่น ๆ เพื่อค้นหาความเหมือนและความต่างด้านการสะท้อนหลักธรรมทางพุทธศาสนา

3) การวิเคราะห์เชิงลึกด้านกลุ่มผู้ฟัง การศึกษาครั้งต่อไปอาจมุ่งวิเคราะห์เชิงคุณภาพว่ากลุ่มผู้ฟังที่ต่างวัย ต่างอาชีพ หรือเพศ มีการตีความและนำหลักธรรมในบทเพลงไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างไร

4) การบูรณาการกับศาสตร์อื่น อาจศึกษาเชื่อมโยงระหว่างบทเพลงกับจิตวิทยาการศึกษา หรือการพัฒนาชุมชน เพื่อให้เห็นถึงบทบาทของเพลงในฐานะเครื่องมือเสริมสร้างสมดุลชีวิตในหลายมิติ

5) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ควรมีการวิจัยที่นำเพลงของครูสลา คุณวุฒิ ไปใช้จริงในการจัดกิจกรรม เช่น ค่ายคุณธรรม โครงการเยาวชน หรือการแนะแนวครอบครัว แล้วติดตามผลว่ามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือทัศนคติอย่างไร

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย :

ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย. (2534). พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล ชุด 91 เล่ม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย.

ข้อมูลทุติยภูมิ

1) หนังสือทั่วไป

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2547). ความมั่นคงของมนุษย์ของประเทศไทย. สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์.

กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2528). ความรู้ทั่วไปทางวรรณคดี. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เกศราพร พรหมนิมิตกุล. (2554). ความงามของภาษาในเพลงลูกทุ่ง: กรณีศึกษาเพลงฮิตติดชาร์ต
ลูกทุ่งมหานคร. วารสารปัญญา, 26(1), 1-13.

ขุนวิจิตรมาตรา. (2521). สิ่งที่ดีที่เห็นในใบคำขวัญ. โรงพิมพ์เยนทองวัฒนา.

คำนวล คำมณี. (2560). แนวคิดพุทธปรัชญาในวรรณกรรมหนังสือชุด เรื่องทำวชมพูนับสถาบัน
ทักษิณคดีศึกษา. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 13(2), 107-109.

จันทิมา เอี่ยมมานนท์. (2549). มองสังคมผ่านวาทกรรม. จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

จินดา แก่นสมบัติ. (2559). เพลงลูกทุ่งหมอลำ: จากเพลงพื้นบ้านอีสานแพร่กระจายเข้าสู่เมืองกรุง.
วารสารวิถีสังคมมนุษย์, 4(1), 153-173.

จินตนา ดำรงค์เลิศ. (2533). วรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง. สถาบันไทยคดีศึกษา.

เจตน์ คชฤทธิ์. (2556). ความยากจนในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง: มุมมองและข้อสังเกตบางประการ.
วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 3(2), 187-201.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2562). *ธรรมาภิบาล การมีส่วนร่วมของประชาชน และกระบวนการทางด้าน
สิ่งแวดล้อม*. สายธาร.

दनัย ไชยโยธา. (2546). *สังคม วัฒนธรรม และประเพณี*. สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์.

เด่นศิริ สีนสืบผล. (2542). *สุนทรียะทางภาษาไทยในวรรณกรรมเพลงสุนทราภรณ์*. มหาวิทยาลัย
เอเชียอาคเนย์.

เดือนฉายผู้ชนะ ภูประเสริฐ. (2551). *ดุริยางคศิลป์ของธรรมชาติและชีวิต*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลป
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร].

ทองหล่อ วงษ์ธรรมา. (2549). *ปรัชญาทั่วไป*. โอเดียนสโตร์.

ธนแก้ว โอภาส. (2536). *จักรวาลของเรา*. กิตติสาสน์.

ธวัช ปุณโณทก. (2522). *วรรณกรรมท้องถิ่น*. โอเดียนสโตร์.

ธีรโชติ เกิดแก้ว. (2553). *พุทธปรัชญา: มติการมองโลกและชีวิตตามความจริง*. โครงการสำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

นิตยา คชภักดี. (2545). *การส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาการของเด็กโดยการมีส่วนร่วมของครอบครัว
และชุมชน*. กราฟวันเอดเวอร์ไทซิ่ง.

บุญมี แท่นแก้ว. (2541). *จริยธรรมกับชีวิต* (พิมพ์ครั้งที่ 6). โอเดียนสโตร์.

บุญยงค์ เกศเทศ. (2536). *เลลือดวรรณกรรมไทย*. โอเดียนสโตร์.

บุญสิริ ขวลิตรำรง. (2529). *ธรรมโอสธ*. อมรินทร์การพิมพ์.

บุญย์ นิลเกษ. (2525). *ปรัชญาเบื้องต้น*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ปณิศา มีจินดา. (2553). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. ธรรมสาร.

ประจักษ์ ประภาพิทยากร. (2522). *ความรู้พื้นฐานทางวรรณคดีและวรรณกรรมเอกของไทย*. ชิน
อักษรการพิมพ์.

ประยงค์ แสนบุราณ. (2557). *พระพุทธศาสนาเถรวาท*. หจก.โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

ปรีชา นันทาภิวัฒน์ ร.น. (2544). *พจนานุกรมหลักธรรมพระพุทธศาสนา*. โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด.

ปัญญาชนทักขิ. (2549). *วิธีทำความร่าปรนให้ชีวิต*. สำนักพิมพ์ธรรมสภา.

ปิ่น มุทุกันต์. (2535). *มงคลชีวิต ภาค 1*. โรงพิมพ์มหาภูมิภววิทยาลั.

พินดาพร จงราเชนทร์. (2559). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบบุคลิกภาพกับมิติของความ รัก. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 25(47), 199-220.

พรทิพย์ ฉายกั และจันทนา แก้ววิเชียร. (2561). วิเคราะห์แนวคิดและศิลปะการใช้ภาษาใน วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งที่แต่งโดย สลา คุณวุฒิ. *วารสารราชภัฏเพชรบูรณ์สาร*, 20(1). 91 – 99.

พรทิพย์ ชังธาดา. (2545). *วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน*. สุวีริยาสาส์น จัดพิมพ์.

พรทิพย์ ชังธาดา. (2545). *วรรณกรรมท้องถิ่น*. สุวีริยาสาส์น.

พระครูพุทธศาสนโศภน (แคล้ว สุสสุโต). (2530). *คุณธรรม 4 ประการ*. โรงพิมพ์การศาสนา.

พระเทพเวที (อัม ภทรธมโม ป.ธ.9). (2546). *มูทิดา*. วัดอนงค์.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). *พัฒนาคุณภาพชีวิต ด้วยจิตวิทยาแบบยั่งยืน*. บริษัท สหธรรมิก จำกัด.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2540). *ดุลยภาพ สวรรค์แห่งสุขภาพและความสมบูรณ์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). โรงพิมพ์สหธรรมิก..

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2552). *พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ*. โรงพิมพ์มหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2550). *ธรรมานุญชีวิต* (พิมพ์ครั้งที่ 4). สำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลศัพท์* (พิมพ์ครั้งที่ 15). โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2557). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระภาวนาวิริยคุณ (เผด็จ ทตตชีโว). (ม.ป.ป.). *ฆราวาสธรรม*. บริษัท กราฟิคอาร์ตพริ้นติ้ง จำกัด.

พระภาวนาวิสุทธิคุณ (เสริมชัย ชยมงคล). (2542). *ตอบปัญหาธรรมปฏิบัติ*. โรงพิมพ์เอชทีพีเพรส.

พระมหาดวงจันทร์ คุดตาสีโล. (2558). เขียนคมความคิด 2. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 7(1), 59.

พระมหาหมวินทร์ ปุริสตุตโม. (2560). พุทธปรัชญา: วิเคราะห์และวิจารณ์. *วารสารศึกษาศาสตร์ มจร.*, 5(1), 88.

พระมหาสมชัย สิริวฑฒโน (ศรีนอก). (2537). *หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในเพลง ลูกทุ่ง*. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์.

พระเมธีวราภรณ์ (สุทัศน์ ป.ธ.9). (2555). *เบญจศีลเบญจธรรม: อุดมชีวิตของมนุษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 8). สำนักพิมพ์ต้นบุญ.

พระราชสุทธญาณมงคล (จรัญ ตธมโม). (2542). *หลักธรรมกับความเปลี่ยนแปลงของชีวิต*. โรงพิมพ์ ธรรมกิจก้าวหน้า.

พุทธทาสภิกขุ. (2537). *ฆราวาสธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 4). มูลนิธิธรรมทาน.

พุทธทาสภิกขุ. (2525). *พุทธศาสนากับคนรุ่นใหม่และสังคมไทยในอนาคต*. สุขภาพใจ.

เพ็ญภา คล้ายสิงห์โต. (2559). ภาษากับอุดมการณ์: วาทกรรมนมแม่ในสังคมออนไลน์. *วารสาร ภาษาและวัฒนธรรม*, 35(ฉบับพิเศษ), 167-183.

เพิ่มพร ธนสีลังกูร. (2544). *วิเคราะห์วรรณกรรมเพลงของ สลว คุณวุฒิ*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม].

ภัสสร ลิมานนท์ และคณะ. (2538). *สรุปผลการวิจัยเบื้องต้นโครงการศึกษาครอบครัวไทย. รายงานวิจัย. เอกสารสถาบันที่ 227/38. สถาบันประชากรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.

ยุรฉัตร บุญสนิท. (2546). *ลักษณะความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคมในพัฒนาการวรรณคดี*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.

รตนปญโญภิกขุ. (2556). *โพธิปักขิยธรรม ธรรมะภาคปฏิบัติสู่ความรู้แจ้ง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). อาทิสต์การพิมพ์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525*. นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
 ฤทธิณันท์ เชื้อทอง และรุจิระ โรจนประภายนต์. (2561). ภาษาและการสื่อสาร สถาบันบัณฑิตพัฒน
 บริหารศาสตร์ วาฬวิพากษ์: ค่านิยม มายาคติ และอุดมการณ์ที่ปรากฏในหนังสือ “วรรณค
 ทองในวรรณคดีไทย”. *วารสารธรรมศาสตร์*, 37(1), 19-42.

ฤทธิณันท์ เชื้อทอง และรุจิระ โรจนประภายนต์, 2561)

วศิน อินทสระ. (2544). *หลักธรรมอันเป็นหัวใจพระพุทธศาสนา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ธนัฎฐาพิมพ์.

วิทย์ วิศทเวทย์ และเสถียรพงษ์ วรรณปก. (2542). *หนังสือเรียนสังคมศึกษา รายวิชา ส 0111
 พระพุทธศาสนาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. อักษรเจริญทัศน์ อจท.จำกัด

วิทย์ วิศทเวทย์. (2540). *ปรัชญาทั่วไปฉบับปรับปรุงใหม่*. ไทยร่วมเกล้าจำกัดฝ่ายการพิมพ์.

วิทย์ วิศทเวทย์. (2555). *ปรัชญาการศึกษา*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แวง พลังวรรณ. (2545). *อีสานคดี ชูด ลูกทุ่งอีสาน*. เรือนปัญญา.

ศิริกุล อิศรานุรักษ์ (2542). *หลักการวางแผนงานอนามัยครอบครัว*. เจริญดีการพิมพ์.

สนิท สมักรการ. (2539). *ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย: วิเคราะห์รัฐสังคม – มานุษยวิทยา*. โอ.
 เอส. พรินดีง เฮาส.

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (สาคักดี อุปสมมหาเถระ). (2554). *อริยวาทปฏิบัติ*. หจก.ประยูรสาส์นไทย
 การพิมพ์.

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธรรมธโร). (2539). *มงคลยอดชีวิตฉบับสมบูรณ์*. ธรรมสภา.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2524). *นวโกวาท* (พิมพ์ครั้งที่ 12). โรงพิมพ์
 มหามกุฏราชวิทยาลัย.

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน). (2528). *สังคหวัตถุ 4*. โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

สมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย. (2542). *ครอบครัวสัมพันธ์*. วิบูลย์การพิมพ์.

สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2549). *รายงานสถานการณ์สตรี 2549*. สำนักงาน
 กิจการสตรีและสถาบันครอบครัว.

สิทธิ พิณภูวดล และคณะ. (2515). *ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สิริวรรณ นันทจันทุล. (2553). *การวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาไทยเพื่อรักษาหน้า*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุจิตรา ธรรัตน์. (2538). *ศาสนาเปรียบเทียบ*. บริษัทสหธรรมิก จำกัด.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2537). *พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน* (พิมพ์ครั้งที่ 15). มูลนิธิมหาเมฆ ราชวิทยาลัย.

สุธา ศาสตรี. (2525). *วรรณคดีเปรียบเทียบ*. โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

สุรินทร์ ภาคศิริ. (2557). *เบื้องหลังเพลงดัง 25 เพลงฮิตของสุรินทร์ภาคศิริ*. สำนักพิมพ์แม่คำผางในเครือบริษัทชนนิยม จำกัด.

อดิศักดิ์ ทองบุญ. (2532). *ปรัชญาอินเดีย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). อัมรินทร์.

อดุลย์ จาตุรงค์กุล และ ดลยา จาตุรงค์กุล. (2550). *พฤติกรรมผู้บริโภค* (พิมพ์ครั้งที่ 8). โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อมร โสภณวิเศษฐรงค์. (2520). *ปรัชญาเบื้องต้น*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อมรากุล อินโชนานนท์. (2532). *ความเครียดในการทำงาน*. สุขภาพจิต.

อรรธรณ ปิณฑน์โอภาส. (2544). *การสื่อสาร การมีส่วนร่วม และความพึงพอใจของประชาชนในวิทยุชุมชนจังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดระยอง*. ม.ป.ท.

อัจฉรา ปันทรานวงศ์. (2551). *มายาคติและอุดมการณ์ในโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งของพรรคไทยรักไทย*. ม.ป.ท.

อัศน์อุไร เตชะสวัสดิ์. (2547). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. ซี.วี.แอล การพิมพ์.

อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. (2550). *บทเรียนแห่งชีวิตในโลกยุคใหม่ แนวทางสู่ความสุข* (พิมพ์ครั้งที่ 6). ห้างหุ้นส่วนจำกัด สำนักพิมพ์ฟิสิกส์เซ็นเตอร์.

อาภา จันทรสกุล. (2535). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการให้คำปรึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

2) ดุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์และ/หรือสารนิพนธ์

กัญชพร คุณระกูล. (2561). *ความรักในตราสินค้าด้านความสัมพันธ์ระหว่างความสนิทสนมต่อตราสินค้ากับความตั้งใจซื้อ และการสื่อสารแบบปากต่อปากในด้านดีของตราสินค้าประเภทรถยนต์*. [การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].

ชยานิษฐ์ รักแจ้ง. (2554). *การให้บริการของสำนักงานประกันสังคมตามหลักสังกัดวัตถุ 4 ตามทัศนะของผู้ประกันตนเขตกรุงเทพมหานคร*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย].

นิพนธ์ ชาญอัมพร. (2557). *รูปแบบการดำเนินชีวิตและความคิดเห็นต่อรายการโทรทัศน์ของเด็กเจนเอเรชั่นแซด*. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].

นิพนธ์ สุวรรณรงค์. (2549). *ศึกษาวิเคราะห์ผลงานเพลงไทยลูกทุ่งประพันธ์โดยสลา คุณวุฒิ*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].

บุปผา เมฆศรีทองคำ. (2534). *ศึกษาบทบาทของเพลงไทยลูกทุ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิต:วิเคราะห์เนื้อหาเพลงลูกทุ่งในช่วงปี พ.ศ. 2532 – 2533*. [วิทยานิพนธ์วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].

บุษกร ครุทวงศ์. (2537). *วรรณกรรมเพลงของพยางค์ มุกดา : การศึกษาวิเคราะห์*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].

พระครูอาทรปริยัติยานุกิจ สุธิตโต (เพียรสองชั้น). (2555). *การประยุกต์ใช้หลักสังกัดวัตถุ 4 ในการบริหารงานบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย].

พระมหานภดล สีทอง. (2554). *ความสัมพันธ์ของคุณธรรมด้านสังกัดวัตถุ 4 และขันติ-โสรจจะกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของบุคลากร : ศึกษาเฉพาะกรณีของสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข*. [สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ].

พระมหาบุญเพียร ปุณฺณาวิริโย. (2544). *แนวคิดและวิธีการขัดเกลาสังคมในสถาบันครอบครัวตามแนวพุทธศาสนา*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย].

พระโรลีน รตนสีโล (ทุน). (2559). *วิธีการประยุกต์ใช้หลักพราวาสในการแก้ปัญหาความแตกแยกในครอบครัว*. [วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย].

พระสมทบ ธิรปญโญ (รุ่งมิตร์จรัสแสง). (2554). *ภาวะผู้นำของเยาวชนตามหลักพราวาสธรรม 4 : กรณีศึกษาโรงเรียนหล่มสักวิทยาคมจังหวัดเพชรบูรณ์*. [วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย].

ลักษณ์ สุขสุวรรณ. (2521). *วรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].

วรวรรณ เพิ่มทรัพย์. (2558). *ความสัมพันธ์ระหว่างขวัญกำลังใจกับความผูกพันต่อองค์กรในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราชญ์บุรีเขต 2*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา].

วัชรินทร์ โกมลมาลย์. (2547). *ขวัญกำลังใจและความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการสำนักงานการระบายน้ำกรุงเทพมหานคร*. [ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา].

วัชรนันท์ ชูทัพ. (2562). *วรรณคดีสี่สังสย: การแปรรูปวรรณคดีราชสำนักสู่การเป็นวรรณคดีสาธารณะ*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา].

สมชัย ศรีนอก. (2553). *ความเชื่อและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อเรื่องบุญและบาปในบทเพลงลูกทุ่งอีสานของครูเพลงลูกทุ่งอีสานร่วมสมัย*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย].

สมาน ลีพรหมมา. (2546). *การพัฒนารูปแบบการสอนมวยไทยเพื่อการอนุรักษ์*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง].

สุรสิทธิ์ เพรศพรัง. (2555). ปัจจัยจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู
โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ ส่งเสริมการศึกษาเอกชน
จังหวัดระยอง. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง].

อนิวัชร เพชรนรินทร์. (2549). การศึกษาวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตาม
แนวของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. [วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย].

3) สื่อสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์

กรุงเทพธุรกิจ. (2565). ประวัติและผลงาน “สลา คุณวุฒิ” ได้เป็น “ศิลปินแห่งชาติ” ประจำปีนี้.
<https://www.bangkokbiznews.com/news/1001306>.

จังหวัดอุบลราชธานี. (2563). ประวัติความเป็นมา. <https://ubonratchathani.go.th/home/474>.

ชัยอนันต์ สมุทรวณิช. (2562). ประชาธิปไตยกับการเปลี่ยนแปลง. <http://thaitopic.com/mag/soc/civilnotsee.htm>.

ฐิติภัทร ประสิทธิ์พร (2552). กิน กอด กล่อม เกลาและห้องสมุดบ้าน. <http://gotoknow.org/blog/thitipa/prasitporn>.

ธรรมรักษ์. (2562). หลักมรรชาธรรม 4 ปฏิบัติตนได้ดีสมหวังในรักดังตั้งใจ. <http://www.torthammarak.com/modules/smartsection/item.php?itemid>.

มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา. (2562). สัจจะ. www.dhammahome.com.

วิกิพีเดีย. (2562). สารานุกรมเสรี. <https://th.wikipedia.org/wik>.

สุนัย เศรษฐบุญสร้าง. (2562). ความคิดในการเมืองในพระพุทธศาสนา. <http://www.asoke.info/09Communication/DharmaPublicize/Kid/k172/062.html>.

2. ภาษาอังกฤษ

Assael, H. (2004). *Consumer Behavior: A Strategic Approach*. Houghton Mifflin.

Berkman, H. W., Lindquist, J. D., & Sirgy, M. J. (1997). *Consumer behavior*. NTC Publishing Group

Brummett, B. (2011). *Rhetoric in popular culture*. 3rd ed. California: SAGE.

Evans, L. (1998). Primary nursing on alternative approach for midwives. *J-Aust-call-midwives*, 11(1), 7-10.

Morgan, C.T. & King, R.A.. (1971). *Introduction to Psychology*. 4th ed. Tokyo: McGraw-Hill.

Pender, J.. (1996). *Health Promotion in Nureing Practice*, 3rd ed. New York: Appleton and Lange.

Sobel, M.E.. (1981). *Lifestyle and Social Structure: Concepts, Definitions, Analyses*. New York: Academic Press.



บุคลากรกรม

กลุ่มที่ 1 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา

1. ชื่อ พระพรหมวชิโรโสภณ ตำแหน่ง ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 10 (ธ)
สัมภาษณ์ 7 กันยายน 2568
2. ชื่อ พระเทพวชิรวิมล, ดร. ตำแหน่ง เจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด (ธ)
สัมภาษณ์ 7 กันยายน 2568
3. ชื่อ พระสุภูมวาทเวที, ดร. ตำแหน่ง ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด
สัมภาษณ์ 7 กันยายน 2568
4. ชื่อ นายกวีศิลป์ แสงกล้า ตำแหน่ง นักวิชาการอิสระ
สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2568
5. ชื่อ ดร.ศักดิ์ศรี ไชยภูณิน ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกลุ่มยุทธศาสตร์และเฝ้าระวังทาง
วัฒนธรรม จ.ร้อยเอ็ด
สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2568

กลุ่มที่ 2 นักประพันธ์เพลง

6. ชื่อ นายสุพล ทิพย์สุข ตำแหน่ง ศิลปิน (นักประพันธ์เพลง)
สัมภาษณ์ 9 กันยายน 2568
7. ชื่อ นายอุดร แสนานนท์ ตำแหน่ง ศิลปิน (นักประพันธ์เพลง)
สัมภาษณ์ 9 กันยายน 2568
8. ชื่อ นายสถิต ดาววัลย์ ตำแหน่ง ศิลปิน (นักประพันธ์เพลง/ปราชญ์ชาวบ้าน)
สัมภาษณ์ 9 กันยายน 2568
9. ชื่อ นายคมศร สองเสียง ตำแหน่ง ศิลปิน (นักประพันธ์เพลง/ปราชญ์ชาวบ้าน)
สัมภาษณ์ 9 กันยายน 2568
10. ชื่อ นายบัณฑิต สังข์ทอง ตำแหน่ง ศิลปิน (นักประพันธ์เพลง/ปราชญ์ชาวบ้าน)
สัมภาษณ์ 9 กันยายน 2568

กลุ่มที่ 3 ศิลปิน นักแสดง นักเต้น ฯลฯ

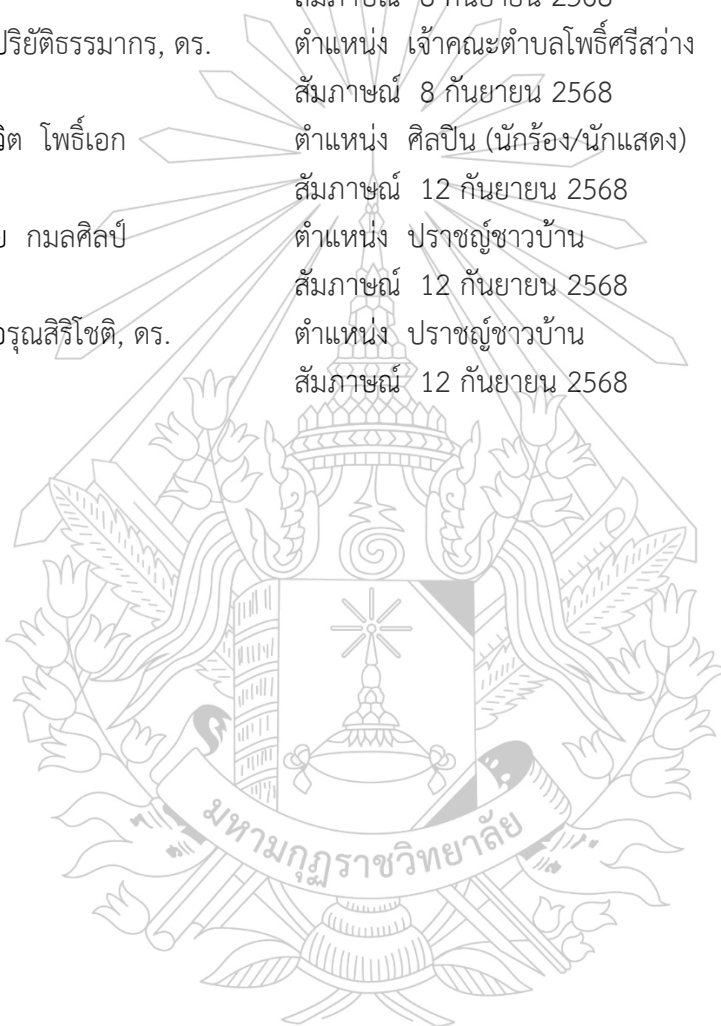
11. ชื่อ นายแสงจันทร์ กอบแก้ว ตำแหน่ง ศิลปินการแสดง
สัมภาษณ์ 10 กันยายน 2568
12. ชื่อ นายฉลาด ส่งเสริม ตำแหน่ง ศิลปินแห่งชาติ
สัมภาษณ์ 10 กันยายน 2568
13. ชื่อ นายเอกพล มนต์ตระการ ตำแหน่ง นักร้อง
สัมภาษณ์ 10 กันยายน 2568

14. ชื่อ นายบุญขึ้น เสนาลาด (ศักดิ์สยาม เพชรชมภู) ตำแหน่ง นักร้อง
สัมภาษณ์ 10 กันยายน 2568

15. ชื่อ นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ตำแหน่ง ศิลปินแห่งชาติ
สัมภาษณ์ 10 กันยายน 2568

กลุ่มที่ 4 ปราชญ์ ภูมิปัญญาชาวบ้าน ผู้นำชุมชน

16. ชื่อ พระครูญาณโพธารักษ์, ดร. ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอวาปีปทุม จ.มหาสารคาม
สัมภาษณ์ 8 กันยายน 2568
17. ชื่อ พระครูปริยัติธรรมมาร, ดร. ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลโพธิ์ศรีสว่าง
สัมภาษณ์ 8 กันยายน 2568
18. ชื่อ นายกลวิต โพธิ์เอก ตำแหน่ง ศิลปิน (นักร้อง/นักแสดง)
สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2568
19. ชื่อ นายวินัย กมลศิลป์ ตำแหน่ง ปราชญ์ชาวบ้าน
สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2568
20. ชื่อ พระครูอรุณศิริโชติ, ดร. ตำแหน่ง ปราชญ์ชาวบ้าน
สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2568







ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย CVI

- | | |
|-----------------------------|--|
| 1. พระมหาชนบ สหายปญโญ, ดร. | ตำแหน่ง อาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย |
| 2. ดร.สันติราษฎร์ พวงมณี | ตำแหน่ง อาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย |
| 3. ดร.กฤตสุชิน พลเสน | ตำแหน่ง อาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย |
| 4. ดร.เชษฐนิตติภัทร พรหมชิน | ตำแหน่ง อาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย |
| 5. ดร.ชมพูนุช ช้างเจริญ | ตำแหน่ง อาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย |





ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ



บันทึกข้อความ

ส่วนงาน...สำนักงานคนบดีบัณฑิตวิทยาลัยศรีญาณวโรรส โทร. ๑๐๕๘-๑๐๖๓

ที่...อว ๗๙๐๕/ว ๐๒๗๗

วันที่...๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๘

เรื่อง...ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดัชนีพนธ์ (CVI)

เรียน พระมหาชนบ สหายบุญ, ดร.

ด้วย นายธชัย สำเภาพันธ์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๕๐๒๓๒๐๑๑ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต รุ่นที่ ๖/๒๕๖๖ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดัชนีพนธ์เรื่อง “บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (THE INTEGRATION OF THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY APPEARED IN THE LITERATURE OF SALA KHUNAWUT-AFFECTED BALANCED WAY OF LIFE OF THE PEOPLE IN UBON RATCHATHANI PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในฐานะที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา เพื่อเก็บข้อมูลเขียนดัชนีพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยศรีญาณวโรรส พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ดร.จก.ลว
พระมหาชนบ สหายบุญ
๒๓ พ.ค. ๖๘

พระราชาธิบดี
(พระราชสุทธีวชิรเมธี, ผศ.ดร.)
คนบดีบัณฑิตวิทยาลัยศรีญาณวโรรส

มหาวิทยาลัย



บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา โทร. ๑๐๕๕-๑๐๖๓

ที่ อว.๗๙๐๕/ว.๐๒๗๗

วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดัชนีพนธ์ (CVI)

เจริญพร ดร.สันติราษฎร์ พวงมลิ

ด้วย นายธณชัย สำเภาพันธ์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๕๐๒๓๒๐๑๑ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต รุ่นที่ ๖/๒๕๖๖ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดัชนีพนธ์เรื่อง “บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (THE INTEGRATION OF THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY APPEARED IN THE LITERATURE OF SALA KHUNAWUT AFFECTED BALANCED WAY OF LIFE OF THE PEOPLE IN UBOON RATCHATHANI PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในฐานะที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา เพื่อเก็บข้อมูลเขียนดัชนีพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรญาณวโรรส พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

วิมลพร วัฒนศิริ

(พระราชสุทิวาธิราชเมธี, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรญาณวโรรส

ดร.สันติราษฎร์ พวงมลิ

(ดร.สันติราษฎร์ พวงมลิ)

๑๖ พ.ค.๖๘



บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยศรีธรรมาโรรส โทร. ๐๘๕๘-๑๐๖๓

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๒๗๗

วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยคุณูปพันธ์ (CVI)

เจริญพร ดร.กฤตสุขชิน พลเสน

ด้วย นายรณชัย สำเภานนท์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๕๐๒๓๒๐๑๑ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต รุ่นที่ ๖/๒๕๖๖ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อคุณูปพันธ์เรื่อง “บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (THE INTEGRATION OF THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY APPEARED IN THE LITERATURE OF SALA KHUNAWUT AFFECTED BALANCED WAY OF LIFE OF THE PEOPLE IN UBON RATCHATHANI PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในฐานะที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา เพื่อเก็บข้อมูลเขียนคุณูปพันธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยศรีธรรมาโรรส พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

พระพรหมทิศาภิรมย์

(พระราชสุทธีวชิรเมธี, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยศรีธรรมาโรรส

ศุภรณชนา เครื่องมีอวิชญ์ เรืองรองแล้ว

สพ
๒๐ ม.ค. ๖๘

มหาวิทยาลัย



บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวิโรฒ โทร. ๑๐๕๘-๑๐๖๓

ที่ อว ๗๕๐๕/ว ๐๒๗๗

วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยคุณูปพันธ์ (CVI)

เจริญพร ดร.เชษฐนิติภัทร พรหมชิน

ด้วย นายรณชัย สำเภานนท์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๕๐๒๓๒๐๑๑ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต รุ่นที่ ๖/๒๕๖๖ สาขาวิชาพุทธศาสนและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อคุณูปพันธ์เรื่อง “บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (THE INTEGRATION OF THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY APPEARED IN THE LITERATURE OF SALA KHUNAWUT AFFECTED BALANCED WAY OF LIFE OF THE PEOPLE IN UBON RATCHATHANI PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในฐานะที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา เพื่อเก็บข้อมูลเขียนคุณูปพันธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวิโรฒ พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ธนาพรพรวิวัฒน์

(พระราชสุทธีวชิรเมธี, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวิโรฒ

ทรงแล้ว
ธนาพรพรวิวัฒน์
๑๕ พ.ค. ๖๘

มหาวิทยาลัย



บันทึกข้อความ

ส่วนงาน...สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา โทร. ๐๒-๕๕๔-๑๐๖๓

ที่...อว ๗๙๐๕/ว ๐๒๗๗

วันที่...๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๕

เรื่อง...ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยคุณูปนิพนธ์ (CVI)

เจริญพร ดร.ชมพูนุช ช้างเจริญ

ด้วย นายธนาชัย สำเภาพันธ์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๕๐๒๓๒๐๑๑ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต รุ่นที่ ๖/๒๕๖๖ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อคุณูปนิพนธ์เรื่อง “บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ” ที่ส่งผลการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (THE INTEGRATION OF THERAVADA-BUDDHIST PHILOSOPHY APPEARED IN THE LITERATURE OF SALA KHUNAWUT AFFECTED BALANCED WAY OF LIFE OF THE PEOPLE IN UBOON RATCHATHANI PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในฐานะที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา เพื่อเก็บข้อมูลเขียนคุณูปนิพนธ์

ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมหาเพื่อขอความอนุเคราะห์

อรรถพร ธีรธรรม

(พระราชสุทธีวชิรเมธี, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

ด้วยความยินดีค่ะ

ศาสตราจารย์ ดร.อรรถพร ธีรธรรม

อรรถพร ธีรธรรม

๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๕

มหาวิทยาลัย



ภาคผนวก ค
แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

เรื่อง บุรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี

ขอความกรุณาท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญ ได้กรุณาสละเวลาตอบคำถามต่อไปนี้อย่างละเอียด
ลึกซึ้ง และครอบคลุมตามความเป็นจริง เพื่อนำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางบุรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชน
จังหวัดอุบลราชธานี โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติชีวิตและผลงานบทเพลงของสลา คุณวุฒิ

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา
คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....ปี
2. ที่อยู่.....เลขที่.....หมู่ที่.....
ถนน.....ตำบล.....อำเภอ.....
จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทร.....
E-mail.....
3. ระดับการศึกษา (เรียงลำดับคุณวุฒิจากสูงสุด)
1.....
2.....
4. ตำแหน่ง
1.....
2.....
5. ผลงาน/รางวัล
1.....
2.....
6. ประสบการณ์ในการศึกษา หรือเกี่ยวข้องกับผลการของสลา คุณวุฒิอย่างไร
1.....
2.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติชีวิตและผลงานบทเพลงของสลา คุณวุฒิ

7. ท่านคิดว่าผลงานเพลงของสลา คุณวุฒิ มีคุณค่าหรือมีความสำคัญอย่างไรต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน

- 1.....
- 2.....

8. ท่านเห็นหลักธรรมข้อใดบ้างจากพุทธปรัชญาเถรวาทที่ชัดเจนในเพลงของสลา คุณวุฒิ

- 1.....
- 2.....

9. วิธีการหรือแนวทางการบูรณาการหลักธรรมของสลา คุณวุฒิ ส่งผลให้ผู้ฟังมีชีวิตที่สมดุอย่างใดบ้าง

- 1.....
- 2.....

10. ในมุมมองของท่าน องค์ความรู้จากการบูรณาการหลักพุทธปรัชญาในเพลงของสลา คุณวุฒิ สามารถนำไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันของประชาชนได้อย่างไร

- 1.....
- 2.....

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี

11. ท่านคิดว่า หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ เป็นอย่างไร/มีความสำคัญอย่างไร

- 1.....
- 2.....

12. ท่านคิดว่า ความหมายของหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ เป็นอย่างไร/มีความสำคัญอย่างไร

- 1.....
- 2.....

13. ท่านคิดว่า ลักษณะทั่วไปของหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ เป็นอย่างไร/มีความสำคัญอย่างไร

- 1.....
- 2.....

14. ท่านคิดว่า หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (สังคหวัตถุ 4) เป็นอย่างไร/มีความสำคัญอย่างไร

- 1.....
- 2.....

16. ท่านคิดว่า หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (สังคหวัตถุ 4 คือ ทาน รู้จักการให้) เป็นอย่างไร/มีความสำคัญอย่างไร

- 1.....
- 2.....

17. ท่านคิดว่า หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (สังคหวัตถุ 4 ปิยวาจา รู้จักการพูดจาไพเราะ) เป็นอย่างไร/มีความสำคัญอย่างไร

- 1.....
- 2.....

18. ท่านคิดว่า หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (สังคหวัตถุ 4 คือ อตถจริยา รู้จักเก็บกัก) เป็นอย่างไร/มีความสำคัญอย่างไร

- 1.....
- 2.....

19. ท่านคิดว่า หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (สังคหวัตถุ 4 คือ สมานัตตตา รู้จักการวางตัวสม่ำเสมอ) เป็นอย่างไร/มีความสำคัญอย่างไร

- 1.....
- 2.....

20. ท่านคิดว่า หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (ฆราวาสธรรม 4) เป็นอย่างไร/มีความสำคัญอย่างไร

- 1.....
- 2.....

21. ท่านคิดว่า หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (ฆราวาสธรรม 4 คือ สัจจะ ความซื่อสัตย์) เป็นอย่างไร/มีความสำคัญอย่างไร

- 1.....
- 2.....

22. ท่านคิดว่า หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (ฆราวาสธรรม 4 คือ ทมะ ความฝึกตน) เป็นอย่างไร/มีความสำคัญอย่างไร

- 1.....
- 2.....

23. ท่านคิดว่า หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (ขรวาธรรม 4 คือ ขันติ ความอดทนอดกลั้น) เป็นอย่างไร/มีความสำคัญอย่างไร

1.....

2.....

24. ท่านคิดว่า หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (ขรวาธรรม 4 คือ จาคะ ความเสียสละ แบ่งปัน) เป็นอย่างไร/มีความสำคัญอย่างไร

1.....

2.....

25. ท่านคิดว่า หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (พละ 5) เป็นอย่างไร/มีความสำคัญอย่างไร

1.....

2.....

26. ท่านคิดว่า หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (พละ 5 คือ ศรัทธา ความเชื่อ) เป็นอย่างไร/มีความสำคัญอย่างไร

1.....

2.....

27. ท่านคิดว่า หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (พละ 5 คือ วิริยะ ความเพียร) เป็นอย่างไร/มีความสำคัญอย่างไร

1.....

2.....

28. ท่านคิดว่า หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (พละ 5 คือ สติ ความระลึกได้) เป็นอย่างไร/มีความสำคัญอย่างไร

1.....

2.....

29. ท่านคิดว่า หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (พละ 5 คือ สมาธิ ความมีใจตั้งมั่น) เป็นอย่างไร/มีความสำคัญอย่างไร

1.....

2.....

30. ท่านคิดว่า หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (พละ 5 คือ ปัญญา ความรอบรู้) เป็นอย่างไร/มีความสำคัญอย่างไร

1.....

2.....

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

31. ท่านมีข้อเสนอแนะใดเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนสามารถนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในชีวิตได้ดียิ่งขึ้นผ่านบทเพลง

1.....

2.....

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ มา ณ โอกาสนี้

นายรณชัย สำเภานนท์

นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย





ภาคผนวก ง
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

กลุ่มที่ 1 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา

1. ชื่อ พระพรหมวชิรโสภณ ตำแหน่ง ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 10 (ธ)
สัมภาษณ์ 7 กันยายน 2568
2. ชื่อ พระเทพวชิรวิมล, ดร. ตำแหน่ง เจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด (ธ)
สัมภาษณ์ 7 กันยายน 2568
3. ชื่อ พระสุชุมวาทเวที, ดร. ตำแหน่ง ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด
สัมภาษณ์ 7 กันยายน 2568
4. ชื่อ นายกวีศิลป์ แสงกล้า ตำแหน่ง นักวิชาการอิสระ
สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2568
5. ชื่อ ดร.ศักดิ์ศรี ไชยกุลนิธ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกลุ่มยุทธศาสตร์และเฝ้าระวังทาง
วัฒนธรรม จ.ร้อยเอ็ด
สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2568

กลุ่มที่ 2 นักประพันธ์เพลง

6. ชื่อ นายสุพล ทิพย์สุข ตำแหน่ง ศิลปิน (นักประพันธ์เพลง)
สัมภาษณ์ 9 กันยายน 2568
7. ชื่อ นายอุดร แสนานนท์ ตำแหน่ง ศิลปิน (นักประพันธ์เพลง)
สัมภาษณ์ 9 กันยายน 2568
8. ชื่อ นายสถิต ดาววัลย์ ตำแหน่ง ศิลปิน (นักประพันธ์เพลง/ปราชญ์ชาวบ้าน)
สัมภาษณ์ 9 กันยายน 2568
9. ชื่อ นายคมศร สองเสียง ตำแหน่ง ศิลปิน (นักประพันธ์เพลง/ปราชญ์ชาวบ้าน)
สัมภาษณ์ 9 กันยายน 2568
10. ชื่อ นายบัณฑิต สังข์ทอง ตำแหน่ง ศิลปิน (นักประพันธ์เพลง/ปราชญ์ชาวบ้าน)
สัมภาษณ์ 9 กันยายน 2568

กลุ่มที่ 3 ศิลปิน นักแสดง นักเต้น ฯลฯ

11. ชื่อ นายแสงจันทร์ กอบแก้ว ตำแหน่ง ศิลปินการแสดง
สัมภาษณ์ 10 กันยายน 2568
12. ชื่อ นายฉลาด ส่งเสริม ตำแหน่ง ศิลปินแห่งชาติ
สัมภาษณ์ 10 กันยายน 2568
13. ชื่อ นายเอกพล มนต์ตระการ ตำแหน่ง นักร้อง
สัมภาษณ์ 10 กันยายน 2568
14. ชื่อ นายบุญขึ้น เสนาลาด (ศักดิ์สยาม เพชรชมภู) ตำแหน่ง นักร้อง
สัมภาษณ์ 10 กันยายน 2568
15. ชื่อ นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ตำแหน่ง ศิลปินแห่งชาติ
สัมภาษณ์ 10 กันยายน 2568

กลุ่มที่ 4 ปราชญ์ ภูมิปัญญาชาวบ้าน ผู้นำชุมชน

16. ชื่อ พระครูญาณโพธารักษ์, ดร. ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอวาปีปทุม จ.มหาสารคาม
สัมภาษณ์ 8 กันยายน 2568
17. ชื่อ พระครูปริยัติธรรมมาร, ดร. ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลโพธิ์ศรีสว่าง
สัมภาษณ์ 8 กันยายน 2568
18. ชื่อ นายกลวิต โพธิ์เอก ตำแหน่ง ศิลปิน (นักร้อง/นักแสดง)
สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2568
19. ชื่อ นายวินัย กมลศิลป์ ตำแหน่ง ปราชญ์ชาวบ้าน
สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2568
20. ชื่อ พระครูอรุณศิริโชติ, ดร. ตำแหน่ง ปราชญ์ชาวบ้าน
สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2568





ภาคผนวก จ

หนังสือขออนุญาตให้ผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๐๕๐



มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๕๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๕ กันยายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

กราบเรียน พระเดชพระคุณพระพรหมวชิรโสภณ

ด้วย นายรณชัย สำเภานนท์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๕๐๒๓๒๐๑๑ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตรุ่นที่ ๖/๒๕๖๖ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (INTEGRATING THE MAIN PRINCIPLES OF THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY APPEAR IN THE LITERATURE OF SALA KHUNAWUTI, WHICH AFFECTS THE BALANCED WAY OF LIFE OF THE PEOPLE OF UBOON RATCHATHANI PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอให้พระเดชพระคุณเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส จึงกราบเรียนมายังพระเดชพระคุณเพื่อขอความเมตตาอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับพระเดชพระคุณด้วยตนเอง

จึงกราบเรียนมาเพื่อขอความเมตตาอนุเคราะห์

กราบเรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(พระราชสุทิวาธิ์, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

รับทราบ/ให้สัมภาษณ์แล้ว

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

7 กันยายน 2568

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

โทร. ๐ - ๒๕๔๔ - ๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘ - ๑๐๖๓

ผู้ประสานงาน : นายรณชัย สำเภานนท์ โทร. ๐๘ - ๑๙๖๖ - ๒๕๒๖

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๕๐



มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๕ กันยายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

กราบเรียน พระเทพวชิรวิมล, ดร.

ด้วย นายรณชัย สำเภานนท์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๕๐๒๓๒๐๑๑ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตรุ่นที่ ๖/๒๕๖๖ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (INTEGRATING THE MAIN PRINCIPLES OF THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY APPEAR IN THE LITERATURE OF SALA KHUNAWUTI, WHICH AFFECTS THE BALANCED WAY OF LIFE OF THE PEOPLE OF UBON RATCHATHANI PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส จึงกราบเรียนมายังท่านเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงกราบเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

กราบเรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
(พระราชสุทิวาภิรมย์, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

รับทราบ/ให้สัมภาษณ์แล้ว

7 กันยายน 2568

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

โทร. ๐ - ๒๔๔๔ - ๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘ - ๑๐๖๓

ผู้ประสานงาน : นายรณชัย สำเภานนท์ โทร. ๐๘ - ๑๙๖๖ - ๒๕๒๖

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๕๐



มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถนนสายนครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๕ กันยายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขออนุญาตเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เรียน พระสุเมวาทเวที, ดร.

ด้วย นายรณชัย สำเภาพันธ์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๕๐๒๓๒๐๑๑ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตรุ่นที่ ๖/๒๕๖๖ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (INTEGRATING THE MAIN PRINCIPLES OF THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY APPEAR IN THE LITERATURE OF SALA KHUNAWUTI, WHICH AFFECTS THE BALANCED WAY OF LIFE OF THE PEOPLE OF UBON RATCHATHANI PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส จึงเรียนมายังท่านเพื่อขออนุญาตในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาต

เรียนด้วยความนับถือ

(พระราชสุทิวาชีวะเมธี, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

รับทราบ/ให้สัมภาษณ์แล้ว

7 กันยายน 2568

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

โทร. ๐ - ๒๔๔๔ - ๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘ - ๑๐๖๓

ผู้ประสานงาน : นายรณชัย สำเภาพันธ์ โทร. ๐๘ - ๑๙๖๖ - ๒๕๒๖

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๐๕๐



มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๕๕๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๕๕๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๕ กันยายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขออนุมัติเป็นผู้นิเทศคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เรียน พระครูปริยัติธรรมมาร, ดร.

ด้วย นายรณชัย สำเภานนท์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๕๐๒๓๒๐๑๑ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตรุ่นที่ ๖/๒๕๖๖ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (INTEGRATING THE MAIN PRINCIPLES OF THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY APPEAR IN THE LITERATURE OF SALA KHUNAWUTI, WHICH AFFECTS THE BALANCED WAY OF LIFE OF THE PEOPLE OF UBBON RATCHATHANI PROVINCE)” มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้นิเทศคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียนงานวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส จึงเรียนมาอย่างท่านเพื่อขออนุมัติในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อขออนุมัติ

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระราชสุทิวาจารย์, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

รับทราบ/ให้สัมภาษณ์แล้ว

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

8 กันยายน 2568

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

โทร. ๐ - ๒๕๕๔ - ๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘ - ๑๐๖๓

ผู้ประสานงาน : นายรณชัย สำเภานนท์ โทร. ๐๘ - ๑๙๖๖ - ๒๕๒๖

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๕๐



มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๕ กันยายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เรียน พระครูญาณโพธิ์ภริรักษ์, ดร.

ด้วย นายรณชัย สำเภานนท์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๕๐๒๓๒๐๑๑ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตรุ่นที่ ๖/๒๕๖๖ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (INTEGRATING THE MAIN PRINCIPLES OF THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY APPEAR IN THE LITERATURE OF SALA KHUNAWUTI, WHICH AFFECTS THE BALANCED WAY OF LIFE OF THE PEOPLE OF UBOON RATCHATHANI PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส จึงเรียนมายังท่านเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

สมเด็จพระราชาธิบดี
(พระราชสุทิวาธิ์, ผศ.ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

รับทราบ/ให้สัมภาษณ์แล้ว

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

8 กันยายน 2568

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

โทร. ๐ - ๒๔๔๔ - ๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘ - ๑๐๖๓

ผู้ประสานงาน : นายรณชัย สำเภานนท์ โทร. ๐๘ - ๑๙๖๖ - ๒๕๒๖

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๕๐



มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถนนสายยานครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๕๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๕ กันยายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขออนุญาตเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เรียน พระครูอรุณศิริโชติ, ดร.

ด้วย นายรณชัย สำเภานนท์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๕๐๒๓๒๐๑๑ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตรุ่นที่ ๖/๒๕๖๖ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (INTEGRATING THE MAIN PRINCIPLES OF THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY APPEAR IN THE LITERATURE OF SALA KHUNAWUTI, WHICH AFFECTS THE BALANCED WAY OF LIFE OF THE PEOPLE OF UBOON RATCHATHANI PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียนงานวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส จึงเรียนมาอย่างท่านเพื่อขออนุญาตในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อขออนุญาต

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระราชสุทิวาธิ์, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

รับทราบ/ให้สัมภาษณ์แล้ว

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

12 กันยายน 2568

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

โทร. ๐ - ๒๕๔๔ - ๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๕ - ๑๐๖๓

ผู้ประสานงาน : นายรณชัย สำเภานนท์ โทร. ๐๘ - ๑๙๖๖ - ๒๕๖๖

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๐๕๐



มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๗๑๑๗๐

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๔ กันยายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร ดร.ศักดิ์ศรี ไชยกุลชิน

ด้วย นายรณชัย สำเภานนท์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๕๐๒๓๒๐๑๑ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตรุ่นที่ ๖/๒๕๖๖ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (INTEGRATING THE MAIN PRINCIPLES OF THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY APPEAR IN THE LITERATURE OF SALA KHUNAWUTI, WHICH AFFECTS THE BALANCED WAY OF LIFE OF THE PEOPLE OF UBOON RATCHATHANI PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส จึงเจริญพรมายังท่านเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนาจพร

มหามกุฏราชวิทยาลัย
(พระราชสุทิวาจารย์, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

รับทราบ/ให้สัมภาษณ์แล้ว

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

โทร. ๐ - ๒๔๔๔ - ๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๕ - ๑๐๖๓

ผู้ประสานงาน : นายรณชัย สำเภานนท์ โทร. ๐๘ - ๑๙๖๖ - ๒๕๒๖

12 กันยายน 2568

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๕๐



มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๕ กันยายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร นายสุพล ทิพย์สุข

ด้วย นายรณชัย สำเภานนท์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๕๐๒๓๒๐๑๑ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตรุ่นที่ ๖/๒๕๖๖ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (INTEGRATING THE MAIN PRINCIPLES OF THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY APPEAR IN THE LITERATURE OF SALA KHUNAWUTI, WHICH AFFECTS THE BALANCED WAY OF LIFE OF THE PEOPLE OF UBOON RATCHATHANI PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส จึงเจริญพรมายังท่านเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนาจพร

(พระราชสุทิวาจารย์, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

รับทราบ/ให้สัมภาษณ์แล้ว

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

9 กันยายน 2568

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

โทร. ๐ - ๒๔๔๔ - ๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๕ - ๑๐๖๓

ผู้ประสานงาน : นายรณชัย สำเภานนท์ โทร. ๐๘ - ๑๙๖๖ - ๒๕๒๖

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๕๐



มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๕ กันยายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร นายอุตร แสนานนท์

ด้วย นายรณชัย ส้าถานนท์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๕๐๒๓๒๐๑๑ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตรุ่นที่ ๖/๒๕๖๖ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัยชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (INTEGRATING THE MAIN PRINCIPLES OF THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY APPEAR IN THE LITERATURE OF SALA KHUNAWUTI, WHICH AFFECTS THE BALANCED WAY OF LIFE OF THE PEOPLE OF UBBON RATCHATHANI PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยชิรญาณวโรรส จึงเจริญพรมายังท่านเพื่อขอบความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อขอบความอนุเคราะห์

ขออำนาจพร

(พระราชสุทิวาธิรเมธี, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยชิรญาณวโรรส

รับทราบ/ให้สัมภาษณ์แล้ว

9 กันยายน 2568

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยชิรญาณวโรรส

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

โทร. ๐ - ๒๔๔๔ - ๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘ - ๑๐๖๓

ผู้ประสานงาน : นายรณชัย ส้าถานนท์ โทร. ๐๘ - ๑๙๖๖ - ๒๕๒๖

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๕๐



มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๓๐

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๕ กันยายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร นายสถิต ดาววัลย์

ด้วย นายรณชัย สำเภานนท์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๕๐๒๓๒๐๑๑ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตรุ่นที่ ๖/๒๕๖๖ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (INTEGRATING THE MAIN PRINCIPLES OF THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY APPEAR IN THE LITERATURE OF SALA KHUNAWUTI, WHICH AFFECTS THE BALANCED WAY OF LIFE OF THE PEOPLE OF UBON RATCHATHANI PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส จึงเจริญพรมายังท่านเพื่อขอบความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อขอบความอนุเคราะห์

ขออำนาจพร

(พระราชสุทธีวชิรเมธี, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

รับทราบ/ให้สัมภาษณ์แล้ว

9 กันยายน 2568

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

โทร. ๐ - ๒๔๔๔ - ๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘ - ๑๐๖๓

ผู้ประสานงาน : นายรณชัย สำเภานนท์ โทร. ๐๘ - ๑๙๖๖ - ๒๕๒๖

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๐๕๐



มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๕๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๕ กันยายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร นายคมศร สองเสียง

ด้วย นายธณชัย สำเภาพันธ์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๕๐๒๓๒๐๑๑ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตรุ่นที่ ๖/๒๕๖๖ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (INTEGRATING THE MAIN PRINCIPLES OF THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY APPEAR IN THE LITERATURE OF SALA KHUNAWUTI, WHICH AFFECTS THE BALANCED WAY OF LIFE OF THE PEOPLE OF UBOON RATCHATHANI PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียนงานวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส จึงเจริญพรมายังท่านเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนาจพร

(พระราชสุทิวาธิ์, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

รับทราบ/ให้สัมภาษณ์แล้ว

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

9 กันยายน 2568

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

โทร. ๐ - ๒๕๔๔ - ๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๕ - ๑๐๖๓

ผู้ประสานงาน : นายธณชัย สำเภาพันธ์ โทร. ๐๘ - ๑๙๖๖ - ๒๕๒๖

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๕๐



มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๕ กันยายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร นายบัณฑิต สังข์ทอง

ด้วย นายรณชัย สำเภานนท์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๕๐๒๓๒๐๑๑ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตรุ่นที่ ๖/๒๕๖๖ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (INTEGRATING THE MAIN PRINCIPLES OF THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY APPEAR IN THE LITERATURE OF SALA KHUNAWUTI, WHICH AFFECTS THE BALANCED WAY OF LIFE OF THE PEOPLE OF UBON RATCHATHANI PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส จึงเจริญพรมายังท่านเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนาจพร

(พระราชสุทิวาธิ์, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

รับทราบ/ให้สัมภาษณ์แล้ว

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

9 กันยายน 2568

โทร. ๐ - ๒๔๔๔ - ๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘ - ๑๐๖๓

ผู้ประสานงาน : นายรณชัย สำเภานนท์ โทร. ๐๘ - ๑๙๖๖ - ๒๕๒๖

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๕๐



มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๗๑๓๗๐

โทร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๕๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๔ กันยายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร นายแสงจันทร์ กอบเกื้อ

ด้วย นายรณชัย สำเภานนท์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๕๐๒๓๒๐๑๑ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตรุ่นที่ ๖/๒๕๖๖ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (INTEGRATING THE MAIN PRINCIPLES OF THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY APPEAR IN THE LITERATURE OF SALA KHUNAWUTI, WHICH AFFECTS THE BALANCED WAY OF LIFE OF THE PEOPLE OF UBOON RATCHATHANI PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียนงานวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส จึงเจริญพรมายังท่านเพื่อขอบความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อขอบความอนุเคราะห์

ขออำนาจพร

(พระราชสุทิวาภิรมย์, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

รับทราบ/ให้สัมภาษณ์แล้ว

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

โทร. ๐ - ๒๕๔๔ - ๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘ - ๑๐๖๓

ผู้ประสานงาน : นายรณชัย สำเภานนท์ โทร. ๐๘ - ๑๙๖๖ - ๒๕๒๖

10 กันยายน 2568

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๕๐



มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถนนสายนครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๕ กันยายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร นายฉลาด ส่งเสริม

ด้วย นายรณชัย สำเภานนท์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๕๐๒๓๒๐๑๑ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตรุ่นที่ ๖/๒๕๖๖ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสล่า คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (INTEGRATING THE MAIN PRINCIPLES OF THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY APPEAR IN THE LITERATURE OF SALA KHUNAWUTI, WHICH AFFECTS THE BALANCED WAY OF LIFE OF THE PEOPLE OF UBON RATCHATHANI PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียนงานวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส จึงเจริญพรมายังท่านเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนาจพร

(พระราชสุทิวาธิ์, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

รับทราบ/ให้สัมภาษณ์แล้ว

10 กันยายน 2568

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

โทร. ๐ - ๒๔๔๔ - ๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘ - ๑๐๖๓

ผู้ประสานงาน : นายรณชัย สำเภานนท์ โทร. ๐๘ - ๑๙๖๖ - ๒๕๒๖

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๕๐



มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถนนสายนครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๕๕๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๕๕๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๕ กันยายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขออนุญาตเป็นผู้นิพนธ์ในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร นายเอกพล มนต์ตระการ

ด้วย นายรณชัย สำเภาพันธ์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๕๐๒๓๒๐๑๑ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตรุ่นที่ ๖/๒๕๖๖ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (INTEGRATING THE MAIN PRINCIPLES OF THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY APPEAR IN THE LITERATURE OF SALA KHUNAWUTI, WHICH AFFECTS THE BALANCED WAY OF LIFE OF THE PEOPLE OF UBOON RATCHATHANI PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส จึงเจริญพรมายังท่านเพื่อขออนุญาตให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อขออนุญาต

ขออำนาจพร

(พระราชสุทิวาภิรมย์, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

รับทราบ/ให้สัมภาษณ์แล้ว

เอกพล มนต์ตระการ

10 กันยายน 2568

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

โทร. ๐ - ๒๕๕๔ - ๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๕ - ๑๐๖๓

ผู้ประสานงาน : นายรณชัย สำเภาพันธ์ โทร. ๐๘ - ๑๙๖๖ - ๒๕๒๖

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๕๐



มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๕ กันยายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร นายบุญขึ้น เสนาลาด

ด้วย นายรณชัย สำเภานนท์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๕๐๒๓๒๐๑๑ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตรุ่นที่ ๖/๒๕๖๖ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (INTEGRATING THE MAIN PRINCIPLES OF THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY APPEAR IN THE LITERATURE OF SALA KHUNAWUTI, WHICH AFFECTS THE BALANCED WAY OF LIFE OF THE PEOPLE OF UBBON RATCHATHANI PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส จึงเจริญพรมายังท่านเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนาจพร



(พระราชสุทธีวชิรเมธี, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

รับทราบ/ให้สัมภาษณ์แล้ว

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1) 10 กันยายน 2568

โทร. ๐ - ๒๔๔๔ - ๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘ - ๑๐๖๓

ผู้ประสานงาน : นายรณชัย สำเภานนท์ โทร. ๐๘ - ๑๙๖๖ - ๒๕๒๖

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๐๕๐



มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๕๕๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๕๕๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๕ กันยายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์

ด้วย นายรณชัย สำเภานนท์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๕๐๒๓๒๐๑๑ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตรุ่นที่ ๖/๒๕๖๖ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (INTEGRATING THE MAIN PRINCIPLES OF THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY APPEAR IN THE LITERATURE OF SALA KHUNAWUTI, WHICH AFFECTS THE BALANCED WAY OF LIFE OF THE PEOPLE OF UBOON RATCHATHANI PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส จึงเจริญพรมายังท่านเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนาจพร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
(พระราชสุทิวาภิรมย์, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

รับทราบ/ให้สัมภาษณ์แล้ว

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

10 กันยายน 2568

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

โทร. ๐ - ๒๕๕๔ - ๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๕ - ๑๐๖๓

ผู้ประสานงาน : นายรณชัย สำเภานนท์ โทร. ๐๘ - ๑๙๖๖ - ๒๕๒๖

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๕๐



มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๕ กันยายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขออนุญาตเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร นายกลวิต โพธิ์เอก

ด้วย นายธชัย สำเภานนท์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๕๐๒๓๒๐๑๑ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตรุ่นที่ ๖/๒๕๖๖ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (INTEGRATING THE MAIN PRINCIPLES OF THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY APPEAR IN THE LITERATURE OF SALA KHUNAWUTI, WHICH AFFECTS THE BALANCED WAY OF LIFE OF THE PEOPLE OF UBON RATCHATHANI PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส จึงเจริญพรมายังท่านเพื่อขออนุญาตเป็น
ในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อขออนุญาต

ขออำนาจพร

(พระราชสุทิวาธิรเมธี, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

รับทราบ/ให้สัมภาษณ์แล้ว

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

โทร. ๐ - ๒๔๔๔ - ๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘ - ๑๐๖๓

ผู้ประสานงาน : นายธชัย สำเภานนท์ โทร. ๐๘ - ๑๙๖๖ - ๒๕๒๖

12 กันยายน 2568

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๕๐



มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๕ กันยายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร นายวินัย กมลศิลป์

ด้วย นายรณชัย สำเภานนท์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๕๐๒๓๒๐๑๑ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตรุ่นที่ ๖/๒๕๖๖ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (INTEGRATING THE MAIN PRINCIPLES OF THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY APPEAR IN THE LITERATURE OF SALA KHUNAWUTI, WHICH AFFECTS THE BALANCED WAY OF LIFE OF THE PEOPLE OF UBOON RATCHATHANI PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส จึงเจริญพรมายังท่านเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนาจพร

(พระราชสุทิวาธิ์, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

รับทราบ/ให้สัมภาษณ์แล้ว

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

12 กันยายน 2568

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

โทร. ๐ - ๒๔๔๔ - ๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๕ - ๑๐๖๓

ผู้ประสานงาน : นายรณชัย สำเภานนท์ โทร. ๐๘ - ๑๙๖๖ - ๒๕๒๖

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๕๐



มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๕ กันยายน ๒๕๖๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร นายกวีศิลป์ แสงกล้า

ด้วย นายรณชัย สำเภานนท์ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๕๐๒๓๒๐๑๑ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตรุ่นที่ ๖/๒๕๖๖ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี (INTEGRATING THE MAIN PRINCIPLES OF THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY APPEAR IN THE LITERATURE OF SALA KHUNAWUTI, WHICH AFFECTS THE BALANCED WAY OF LIFE OF THE PEOPLE OF UBOON RATCHATHANI PROVINCE)” มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเป็นข้อมูลการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส จึงเจริญพรมายังท่านเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนาจพร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
(พระราชสุทิวาธิรเมธี, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

รับทราบ/ให้สัมภาษณ์แล้ว

12 กันยายน 2568

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

โทร. ๐ - ๒๔๔๔ - ๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๕ - ๑๐๖๓

ผู้ประสานงาน : นายรณชัย สำเภานนท์ โทร. ๐๘ - ๑๙๖๖ - ๒๕๒๖

ภาคผนวก ฉ
หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์





AF 04-03
 คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา
 เลขที่ 91 ถนนเทศบาล 1 ตำบลสะเตง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา 95000 โทรศัพท์ 0 7321 2863 ต่อ 131
 E-mail: scphylirb@yala.ac.th Website: http://www.yala.ac.th/IRB-SCPHYL/

หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ชื่อโครงการวิจัย	บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมเพลงของสลา คุณวุฒิ ที่ส่งผลกระทบต่อดำเนินชีวิตอย่างสมดุลของประชาชนจังหวัดอุบลราชธานี		
รหัสจริยธรรมการวิจัย	SCPHYLIRB-2568/596		
ผู้วิจัยหลัก	นายรณชัย สำเภานนท์		
สังกัด	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย		
วิธีการพิจารณา	Expedited		
วันที่ส่ง	15 สิงหาคม 2568	วันที่พิจารณา	18 สิงหาคม 2568
วันที่รับรอง	27 สิงหาคม 2568	วันหมดอายุ	27 สิงหาคม 2569

เอกสารที่รับรอง

1. โครงการวิจัยเพื่อขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. เอกสารชี้แจงข้อมูลอาสาสมัครวิจัย
4. เอกสารแสดงความยินยอมที่ได้รับการบอกกล่าว
5. ประวัตินักวิจัย/คณะนักวิจัย

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา
 ได้พิจารณาโครงการวิจัยแล้ว ตามแนวทางหลักจริยธรรมการวิจัยในคนที่เป็นมาตรฐานสากล ตามระเบียบแนวทาง
 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

หมายเหตุ:

1. กำหนดส่งรายงานความก้าวหน้า 27. กุมภาพันธ์ 2569 แบบฟอร์ม AF 03-19
2. กำหนดส่งรายงานสิ้นสุดโครงการ 27. กันยายน 2569 แบบฟอร์ม AF 03-20
3. หากมีการเปลี่ยนแปลงการดำเนินการวิจัยหลังได้รับการ
รับรอง ให้นักวิจัยขออนุมัติปรับรายละเอียด แบบฟอร์ม AF 07-01
และ AF 07-02
4. หากดำเนินการวิจัยไม่แล้วเสร็จภายในระยะเวลารับรอง
ให้นักวิจัยขออนุมัติขยายระยะเวลา แบบฟอร์ม AF 03-18

(นายอวิรุทธิ์ สิงห์กุล)

เลขานุการคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

(ผศ.ดร.ภักดิ์รัฐ วีระจรัส)

ประธานคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

(หนังสือรับรองมีปณินตราสัญลักษณ์วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา)

ประวัติผู้เขียนคุณิพนธ์

ชื่อ	รณชัย ลำเกานนท์
วัน เดือน ปี เกิด	วันศุกร์ที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2504
สถานที่เกิด	จังหวัดอุบลราชธานี
ประวัติการศึกษา	: ป.กศ. วิทยาลัยครูอุบลราชธานี : พ.ม. ศึกษาด้วยตนเองของกรมการฝึกหัดครู : ปริญญาตรี ศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ.) สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิราช : ปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต (น.บ.) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิราช : ปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เลขที่ 555/3 หมู่ที่ 18 ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี 34000 E-mail. ronnachai260504@gmail.com Tel. Mobile. 0819662526 ID. Line. 0819662526
ที่อยู่ปัจจุบัน	
ผลงานตีพิมพ์	-
รางวัลที่ได้รับ	-

